PALAIMINTOJO JURGIO MATULAIČIO DVASIOS SKLAIDA

Trys matulaitiniai simpoziumai

Parengė
kun. Vaclovas Aliulis MIC

MARIJONŲ TALKININKŲ CENTRO LEIDYKLA
KAUNAS 2003

UDK 23/28-(474.5)
Pa-109

Palaimintojo Jurgio Matulaičio vyskupystės 85 – mečiui paminėti išleista Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Kunigų Marijonų Vienuolijos Lietuvos Provincijos ir Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių Seserų Vienuolijos lėšomis

© Lietuvos marijonų provincija, 2003
© Marijos vargdienių seserys, 2003
© Marijonų talkininkų centro leidykla, 2003

ISBN 9955-9597-8-9

VILNIAUS ARKIVYSKUPAS
METROPOLITAS

Nuoširdžiai sveikinu visus šios turiningos knygos skaitytojus, o pirmiausia palaimintojo Jurgio Matulaičio vienuolijų narius: kunigus ir brolius Marijonus, Vargdienių seseris ir Jėzaus Eucharistijoje tarnaites. Dėkoju jums visiems už tai, kad savo gyvenime puoselėjate ir visuomenėje skleidžiate kilniojo mūsų Tėvynės sūnaus, kelių greta viena kitos gyvenančių tautų apaštalo dvasią.

Jaučiu didelį dėkingumą Viešpaties Apvaizdai, skyrusiai man nepaprastą dovaną – Vilniaus vyskupo tarnystę, kuri mane daro Palaimintojo įpėdiniu po trijų šimtmečio ketvirčių. Pasikeitė diecezijos ribos ir pakito istorinės sąlygos. Palaimintajam jos buvo neapsakomai sunkios, tačiau ir šiandien Kristaus Bažnyčiai Lietuvoje ir jos Sostinėje nestinga kliuvinių ir žabangų. Tuo pačiu metu išlieka mums didžios šio miesto ir šio krašto brangenybės, dvi brangios šventovės: Gailestingumo Motinos – Aušros vartuose ir globėjo Kazimiero – Arkikatedroje. Lieka mums dar viena, gyvoji brangenybė: Dievo tautos ištikimybė Kristui ir Bažnyčiai, skaudžiai išmėginta persekiojimo laikais.

2002 metais, minint pal. Jurgio Matulaičio mirties 75-metį ir beatifikacijos 15-metį, surengtos trys tarptautinės teologinės konferencijos nagrinėjo labai aktualias mūsų dienoms temas: visų krikščionių pašaukimą šventėti bei apaštalauti, vesti dialogą tarp asmenų, tautų, religijų, stengiantis vis giliau įžvelgti Kristaus asmens slėpinį pagal Palaimintojo mintį. Norėčiau, kad šios idėjos būtų toliau studijuojamos ir skelbiamos pamoksluose, žiniasklaidoje, visuomenėje.

Knygos pabaigoje įdėtas svarbus pal. Jurgio Matulaičio kūrinys „Marijonų vienuolijos ir Vargdienių seserų vienuolijos vedamoji mintis ir dvasia" toli peržengia tų dviejų dvasinių šeimų ribas. Galima sakyti, tai iš viso yra dvasinga ir praktiška programa daugeliui veiklaus pašvęstojo gyvenimo bendruomenių, o tam tikru mastu – ir pasauliečių apaštalavimo sąjūdžiams.

Karštai kviečiu: pamilkime palaimintojo Jurgio asmenį ir dvasią, su pasitikėjimu prašykime jo dvasinės pagalbos ir melskime Švenčiausiąją Trejybę apvainikuoti jį šventųjų garbe.

+ A.J. Backis

Kardinolas AUDRYS JUOZAS BAČKIS
Vilniaus arkivyskupas metropolitas

MARIJONŲ VIENUOLIJOS
GENERALINIS VYRESNYSIS

„Amžinasis Dieve! Tavo šventuosiuose,
kurie pasiaukojo Kristui dėl dangaus karalystės,
mums dera aukštinti nuostabią Tavo Apvaizdą,
kuria Tu žmogų šauki į pirmykštį šventumą...[1]*“*

XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje lietuvių, lenkų ir baltarusių tautos buvo netekusios valstybinės, tautinės ir religinės laisvės. Tuose kraštuose buvo skaudžiai varžoma Katalikų Bažnyčia, vyko stipri nutautinimo akcija. Tik dainiai dar žadino viltų, tik negausūs šviesuoliai nenuleido rankų. Paprastoji liaudis su vargais išlaikė savo identitetą, įsitvirtinusi tautinėse ir religinėse tradicijose. Deja, dalis šviesuolių buvo paveikti pozityvizmo bei materializmo srovių, skleidė priešiškas Bažnyčiai nuotaikas.

Dievo Apvaizda visada budi prie savo Tautos likimo ir siunčia veikėjų, judintojų, vadų, šviesių kelrodžių. Vienas žymiausių to meto Lietuvos sūnų, daug darbavęsis ir tautų kaimynių labui, buvo palaimintasis Jurgis Matulaitis. Jis mokėjo skaityti laiko ženklus, ėjo ten, kur sunku, negailėdamas savęs ir rodydamas kelią daugeliui. Buvo hierarchijos ir diecezinės dvasininkijos puošmena, vienuolių telkėjas ir ugdytojas, didis krikščionių pasauliečių apaštalavimo žadintojas. Nepaliaujamos maldos vyras, Dieve paskendęs ir drauge atviras visuomenės poreikiams. Krikščioniškojo žmoniškumo pavydys, nugalintis blogį gėriu nuožmiose istorinėse bei politinėse įtampose.

Palaimintojo dvasinis istorinis dienoraštis, jo atnaujintų bei įkurtų vienuolijų įstatai ir jų vedamosios minties bei dvasios išdėstymas, taip pat amžininkų atsiminimai yra gausus ir gaivus dvasinių lobių šaltinis, iš kurio galės semtis kartų kartos.

Šioje knygoje skelbiamos 2002 m. surengtų konferencijų/simpoziumų įžvalgos tepažadina maloniesiems Skaitytojams norą toliau gilintis į Palaimintojo dvasią, ja persiimti ir ją skleisti savo aplinkoje. Didžioji Apvaizdos dovana Lietuvai ir kaimynų tautoms neturi likti vien istorijai.

Marijonų vienuolija visiems Jums iš širdies linki Viešpaties Jėzaus malonių ir Jo Nekaltosios Motinos globos.

Kun. Mark Thomas Garrow MIC
Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo
kunigų marijonų vienuolijos
Generalinis vyresnysis

[1] Šv. Mišių dėkojimo giesmė šventųjų vienuolių garbei (Romos mišiolas).

VARGDIENIŲ SESERŲ VIENUOLIJOS
GENERALINĖ VYRESNIOJI

„...kad būtume pagauti to vieno geismo <...>
savo gyvenimą pašvęsti Dievui, Bažnyčiai –
sudilti, sunykti darbuose, varguose ir kovose dėl Bažnyčios".
Pal. J. Matulaitis

Akivaizdu, kad būtina iš naujo raginti lietuvius pažinti Palaimintąjį. Kaip tik tai paskatino ryžtis pateikti lietuvių kalba simpoziumų pranešimus. Paties Palaimintojo Užrašai ir jo biografų – prof. A. Kučo bei kun. St. Ylos – pateikiami žodiniai palaimintojo Jurgio portretai atskleidžia Matulaičio nuolatinį veržimąsi ir didesnio gėrio, žmonijos gerovės siekimą, nepailstamą energiją organizuoti ir organizuotis. Prisiminus jo vaikystės išgyvenimus ir nuo paauglystės nesibaigiančius kūno vargus, suvokiama, kad ne vien savitvarda ir valios ryžtas, bet ir gilūs dvasiniai polėkiai, visiškas savęs pašventimas Aukščiausiajam, vidinis gyvenimas ir askezė buvo jo kasdienė duona. Simpoziumų pranešimuose aptariamas Palaimintojo vidinis gyvenimas, tas dvasinis pagrindas, kuriuo jis gyveno diena iš dienos ir kuris jį stūmė į nepailstamą apaštalavimą.

Norėtume, jog skaitytojai priimtų simpoziumo pranešimų rinkinį kaip mūsų vienuolijos įsteigimo 85 metų sukakties dovaną visuomenei. Vos įsteigęs šią pirmąją lietuvaičių vienuoliją Tėvynėje (1918 10 15), Palaimintasis tuojau turėjo priimti Vilniaus vyskupijos ganytojo pareigas (1918 12 08). Visi palaimintojo Jurgio raštai, mintys ir dvasia yra lobiai, liudijantys jo dvasinį palikimą ne tik savo dvasios broliams bei seserimis, bet ir lietuvių tautai.

Tesuteikia šie puslapiai naujų įžvalgų ir naujo artumo Palaimintajam išgyvenimo. Sutartinai melskime lietuvių tautai naujo šventojo, kuris kasdienių pareigų vykdymu ir atsakomybe iki aukščiausių dorybių pasireiškimo liudijo Kristų, sutikdamas „sudilti, sunykti Jam ir Jo Bažnyčiai".

Ignė Marijošiūtė MVS

Sesuo Ignė Marijošiūtė MVS
Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo
vargdienių seserų vienuolijos
Generalinė vyresnioji

I. Tarptautinis teologinis simpoziumas

ŠVENTUMAS VISIEMS PAGAL ŠV. PRANCIŠKŲ SALEZĄ IR PAL. JURGĮ MATULAITĮ

Kun. lic. Vaclovas Aliulis MIC

Konferencijos užuomazga ir eiga

Šią tarptautinę konferenciją akivaizdžiai surengė Dievo Dvasia, žmonėms tereikėjo paklusti. Pradžia atėjo iš dviejų maldingų pasauliečių.

Ponia Elžbieta Matulewicz iš Olštino prieš porą metų pasiūlė Lietuvos marijonams išleisti jos parengtą pal. Jurgio Matulaičio maldų rinkinėlį *Viešpatie! Kaip aš Tave myliu!* Ruošdamasi dvasingumo teologijos doktoratui Varšuvos Kardinolo Stepono Višinskio universitete ir susipažinusi su pal. Jurgio Matulaičio raštais, taip susižavėjo jo asmeniu ir dvasia, kad neblogai pramoko lietuviškai, norėdama orginalo kalba skaityti jo lietuviškuosius raštus. Pirmiau parengusi pal. Jurgio maldų rinkinėlį iš *Dvasinio dienoraščio* lenkiškojo vertimo, paskui visiškai iš naujo, pagal naują planą, parengė jį lietuviškai pagal vilniškį 1998 m. *Užrašų* leidimą.

Lietuvos Marijonų talkininkų centro leidyklai Kaune finansinę paramą Apvaizda atsiuntė per a. a. kun. Prano Račiūno MIC brolį Kazį Račiūną ir vieną iš marijonų. Šitaip knygelė galėjo pasirodyti iš spaudos 2001 metų gruodį.

Dvasiniu gyvenimu besidomintis Vilniaus Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčios parapijietis Jonas Tolvaišas, gavęs iš marijonų šv. Pranciškaus Salezo veikalą *Išganymo kelias – Filotėja* ir labai jį pamėgęs, pasiūlė tam pačiam Marijonų talkininkų centrui paramą veikalui pakartotinai išleisti. Tai ir įvyko 2002 m. pradžioje.

Turint du leidinius, parašytus didžių dvasinio gyvenimo mokytojų, Lietuvos marijonų provincijos vyresniajam kun. dr. doc. Vytautui Briliui MIC kilo mintis surengti ne šiaip tų dviejų knygų pristatymą, bet mokslinę teologinę konferenciją, juo labiau, kad ponios E. Matulewicz doktorato darbo vadovas, minėtojo Lenkijos sostinės KSVU Teologijos fakulteto dekanas kun. prof. Stanisławas Urbańskis pareiškė norą atvykti į Lietuvą su paskaitomis.

Visa šita besvarstant apsižiūrėta, kad Apvaizda ne šiaip suvedė draugėn du Šveicarijos ir Lietuvos šventus atstovus, bet kad 2002 metų sausį poros dienų skirtumu patenka žymios tų autorių sukaktys: 75 metai nuo Jurgio Matulaičio mirties sausio 27 d. ir 380 metų nuo Pranciškaus Salezo mirties – sausio 24 d. Be to, šiais metais sukanka 400 metų nuo Pranciškaus vyskupo šventimų.

Kuri tema iš dvasingumo teologijos srities jungia šiuos du autorius? Be abejonės, visiems krikščionims skirto ir prieinamo šventumo tema: *Šventumas visiems!*

Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto dekanas mons. dr. Vytautas Steponas Vaičiūnas OFS panorėjo, kad numatomoji konferencija būtų įtraukta į Fakulteto mokslinių renginių programą, parūpino kelis pranešimus, suteikė salę ir apsiėmė paskelbti konferencijos medžiagą Fakulteto leidinyje *SOTER.*

Savo ruožtu Lietuvių katalikų mokslo akademijos prezidentas vysk. dr. Jonas Boruta SJ pareiškė pageidavimą, kad konferencija prasidėtų Vilniuje. Akademinio bendradarbiavimo pagrindu Lietuvos mokslų akademija (prezidento pavaduotojas, akademikas prof. Algirdas Gaižutis) pasiūlė neatlyginamai centrinių akademijos rūmų vad. Mažąją salę (100 su viršum vietų talpos), įgarsinimą ir kt. sąlygas.

Vysk. dr. J. BORUTA taip pat sutiko paskaityti įvadinį konferencijos pranešimą tema: *Dvasingumo teologijos vieta teologinių mokslų visumoje.*

Dviejų diecezijų ganytojai įsipareigojo pasakyti kalbas-homilijas –

Arkiv. metropolitas SIGITAS TAMKEVIČIUS SJ, VDU garbės daktaras:

Krikščioniškasis dvasingumas – mūsų visuomenės moralinio tvirtumo pamatas priespaudos metais;

Vysk. dvas. teol. lic. RIMANTAS NORVILA:

Veiklos ir maldos jungimas pal. Jurgio Matulaičio gyvenime, nugalint blogį gerumu.

Simpoziumui sutiko pateikti pranešimus teologai –

Kun. prof. habil. dr. S. URBAŃSKIS:

1. Dviejų didžių šventųjų didybė: Pranciškus Salezas ir Jurgis Matulaitis

2. Pasauliečių kelias į šventumą pagal Pr. Salezą ir J. Matulaitį

3. Pal. Jurgis Matulaitis – didis Dieve mūsų laikams

Doktorantė, mgr. lic. E. MATULEWICZ:

1. *Šventumo esmė pagal Jurgį Matulaitį*

2. *Malda - visuotinė šventėjimo priemonė pal. Jurgio Matulaičio mintimi*

3. *Jurgio Matulaičio mistika*

4. *Pašaukimo į šventumą vykdymas, tarnaujant Kristui ir Bažnyčiai (šventumas ir apaštalavimas)*

Mons. dr. V. S. VAIČIŪNAS OFS:

Dvasingumo ugdymas VDU Katalikų teologijos fakultete

Ses. mgr.AUŠRA KARALIŪTĖ SJE:

Dvasingumo ugdymas akademinėje bendruomenėje

Konferencijos metu buvo gauti trys papildomi pranešimai.

Kun. dr. doc. VYTAUTAS BRILIUS MIC:

Bažnyčia – šventumui įpareigojanti institucija

Kun. lic. VACLOVAS ALIULIS MIC:

Salezo ir Matulaičio šventumo pedagogika

Istorikė GENOVAITĖ GUSTAITĖ:

„Vince malum in bono" vyskupo Jurgio mintyje ir herbe.

Konferencija įvyko 2002 m. sausio 25 d. Vilniuje, MA rūmuose, 26 d. Kaune, KTF ir MTC salėse, 27 d. Marijampolėje, Šeimos centre ir Šv. arkangelo Mykolo bazilikoje. Atskirose programos dalyse dalyvaudavo nuo 70 iki 300 žmonių. Apie konferenciją tuojau pranešė Lietuvos televizija ir katalikų spauda, o vėliau jos apžvalga buvo išspausdinta Marijonų vienuolijos Generalinės tarybos leidžiamame biuletenyje *INFORMATION* anglų ir lenkų kalbomis.

Kadangi lenkiškai rašytieji pranešimai buvo gauti elektroniniu paštu iš anksto, rengėjai pasirūpino juos išversti į lietuvių kalbą dar prieš simpoziumo pradžią. Kun. prof. S. Urbańskiui dėl ligos neatvykus, jie buvo paskaityti Vilniuje abiem kalbomis (talkino teol. mgr. Angelija Narvilaitė), o Kaune ir Marijampolėje – tik lietuviškai.

Sausio 26 d. Kaune mgr. lic. E. Matulewicz ir kun. lic. V. Aliulis MIC pristatė minėtuosius leidinius: šv. Pranciškaus Salezo veikalą *Išganymo kelias (Filotėja)* ir pal. Jurgio Matulaičio maldų rinkinėlį *Viešpatie! Kaip aš Tave myliu!*

Gaila, kad šiam leidiniui nepavyko gauti arkivysk. S. Tamkevičiaus kalbos ir vysk. R. Norvilos homilijos, taip pat ses. A. Karaliūtės pranešimo tekstų.

Šioje knygoje pranešimų eilė sustatyta, kiek įmanoma, pagal vidinę jų turinio seką.

Vysk. dr. Jonas Boruta SJ

Dvasingumo teologijos vieta teologinių mokslų visumoje

Kalbėsime apie *dvasingumo teologiją* neteologų auditorijai, kuriai nėra tikrai aišku, kas slepiasi po abiem dvasingumo teologijos pavadinimą sudarančiais žodžiais. Kai nėra aišku, nei kas yra *dvasingumas,* nei koks antrojo žodžio *teologija* turinys.

Dvasia, dvasingumas nuo Atgimimo laikų mūsų visuomenėje dažnai vartojamas žodis. Populiarus supratimas: kultūriniai interesai, kultūrinis išprusimas, domėjimasis literatūra, menu, muzika, humanitarinis išsilavinimas. Žodis *humanitarinis* – nuo termino *homo, humanitas* – „žmogus", „žmogiškumas", taigi *humanitarinis* – besisiejantis su žmogaus esme, su tuo, kuo jis skiriasi nuo viso kito mus supančio materialinio ir biologinio pasaulio.

Žmogus – būtybė, turinti dvasinį pradą – dvasinę sielą, kurios pagrindinės savybės, skiriančios mus nuo visų kitų fizinio ir biologinio pasaulio būtybių, yra protas, sąmonė, valia, sugebėjimas sąmoningai rinktis ir mylėti. Šiais sugebėjimais žmogus, pagal krikščionių tikėjimą, panašus į savo Kūrėją Dievą. Todėl, norint giliau aptarti dvasingumą, tenka žvelgti į žmogaus pirmavaizdį Dievą, ir mokslas apie Dievą – *teologija* – dvasingumo teorijai ir praktikai yra labai svarbus.

Krikščionių teologijos samprata iš esmės skiriasi nuo nekrikščioniškos teologijos sampratos. Pastaroji teologija suprantama kaip filosofinis svarstymas apie Dievą ir su Dievu susijusius dalykus. Tai grynai žmogiški samprotavimai, išeities tašku turintys žmogaus protui savaime aiškius tvirtinimus. Krikščioniškoji teologija išeities teiginių ir tvirtinimų ieško Dieviškame Apreiškime – Šventajame Rašte (Senajame Testamente ir Naujajame Testamente) bei Bažnyčios mokymo tradicijoje. Taigi krikščioniškoji dvasingumo teorija iš esmės yra žmogaus dvasinio pasaulio pažinimas pagal dieviškąjį žmogaus dvasios pirmavaizdį Dievą, kurį pažįs-

tame pagal paties Dievo atsiskleidimą žmogui Dieviškame Apreiškime.

Dvasingumo teologija dar vadinama *asketika* (platesne prasme). *Lietuvių Enciklopedija* aptaria: „Asketika – teologijos mokslo šaka, dėstanti priemones dorovei įgyvendinti ir krikščioniškam tobulumui pasiekti". Taip pat vokiečių bažnytinė enciklopedija *Lexikon für Theologie und Kirche* sako, kad dvasingumo teologija yra mokslas apie krikščioniškojo tobulumo siekimą.

Kristus sako: „Būkite tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas" (*Mt* 5,48). Iš Dievo pažinimo – tai sisteminės dogminės ir biblinės teologijos objektas – einama prie žmogaus, kaip Dievo kūrinio, pagal Kūrėjo paveikslą ir panašumą sukurto, ir siekiama atrasti kelius, būdus ir metodus, kurie tą žmogaus panašumą į Dievą padėtų kuo giliau ir plačiau išskleisti; tai moralinės ir dvasingumo teologijos objektas.

Nuo moralinės teologijos, anot minėtojo *LfThK,* dvasinė teologija skiriasi tuo, kad moralinė teologija yra spekuliatyviai praktinis mokslas, o dvasinė teologija – praktiškai praktinis mokslas.

Savo svarstymams dvasingumo teologija semiasi duomenų iš dogminės ir moralinės teologijos, iš egzegezės, hagiografijos, taip pat naudojasi etikos, antropologijos, religinės pedagogikos, religinės psichologijos, religijos sociologijos patirtimi ir pasiekimais.

Hagiografija – šventųjų gyvenimo aprašymai, jų mąstysenos ir elgesio tyrimai. Šventieji mums svarbūs kaip evangelinių idealų įkūnytojai konkrečioje istorinėje situacijoje, vienybės ir panašumo su Dievu Kūrėju realizuotojai.

Todėl dvasingumo teologijos istorijoje nuolatos susiduriame ne tik su įžymių teologų, bet dar dažniau su didžių šventųjų vardais. Didžiausi autoritetai šioje teologijos mokslo srityje yra ne garsūs teologai mokslininkai, bet šventieji, praktiškai realizavę Kristaus kvietimą būti kuo panašesniems į Dangiškąjį Tėvą. Realizuota Evangelija – dažnai labai sudėtingoje istorinėje situacijoje.

Šios konferencijos temos – Šv. Pranciškaus Salezo ir pal. Jurgio Matulaičio dvasingumas, išsiskleidęs pirmajam Reformacijos, o antrajam – bolševikinės Revoliucijos sukrėstame ir konfesinių bei

tautinių konfliktų draskomame pasaulyje. Šv. Pranciškaus Salezo dvasingumą galime pažinti iš prieškario ir pokario laikais išleistų *Filotėjos – Išganymo kelio* vertimų bei tėvo Antano Liuimos prancūzų ir lietuvių kalba spausdintų straipsnių, parengtų jo daktarinės disertacijos pagrindu. Pal. Jurgio Matulaičio dvasią pažįstame iš jo dienoraščio – *Užrašų* publikacijų (pilniausia yra parengta Pauliaus Subačiaus) bei Stasio Ylos ir Antano Kučo monografijų.

Šių skirtingų epochų šventųjų dvasinė giminystė nesunkiai užčiuopiama jų dvasingumą pristatančiais šūkiais, sentencijoms: „Blogį nugalėk gerumu" (Matulaitis), „Šaukštu medaus galima daugiau musių pagauti, nei statine acto" (Salezas).

Džiaugiamės galimybe susipažinti su naujomis studijomis, kurios pateikiamos šioje konferencijoje.

Mgr. lic. Elžbieta Matulewicz

Ši ir kitos mano paskaitos yra parengtos, remiantis palaimintojo Jurgio Matulaičio lotyniškai rašytomis dvasinėmis konferencijomis, kurios buvo ištisai parašytos, kaip tinka skaityti, ir tikriausiai skaitytos Peterburge dvasinės akademijos studentams ar Fribūre marijonų naujokams. Tuo tarpu nėra tiksliai nustatyta, kada tos konferencijos parašytos. Jose Autorius dažnai remiasi šv. Tomu Akviniečiu, XX a. pradžios tomistų raštais, taip pat – Karmelio mokytojais: šv. Jėzaus Terese (Aviliete), šv. Kryžiaus Jonu ir kitais. Ne mistikos klausimais pal. Jurgis šiek tiek naudojosi ir jėzuitų autoriais.

Šventumo esmė pagal pal. Jurgio Matulaičio mintį

Šventasis Tėvas Jonas Paulius II sako, kad „šventieji yra brandus Dievo karalystės vaisius žemėje"[1]. 1987 m. birželio 28 d., iškeldamas į altorių garbę arkivyskupą Jurgį Matulaitį-Matulevičių, Jonas Paulius II pareiškė: „Šventuosius reikia priimti širdimi ir tikėjimu, kad jie galėtų mums parodyti kelią, kurio pradžią padaro panardinimas į Kristų per krikštą"[2]. Palaimintasis Jurgis Matulaitis parodo kelią į šventumą ne tik savo gyvenimo pavyzdžiu, bet ir raštuose dėstomomis mintimis. Čia mėginsime atskleisti svarbiausias jo mintis, liečiančias krikščioniškojo šventumo esmę.

1. Šventumo samprata

Apibūdindamas šventumo esmę, pal. Jurgis Matulaitis vartoja tris apibrėžtis: šventumas, krikščioniškasis tobulumas, tobula meilė. Tuos posakius jis mato sutapdinamus Šventajame Rašte[3],

[1] Jan Paweł II, *Homilia podczas kanonizacji św. Rafała Kalinowskiego, L'Osservatore Romano*, wyd. polskie, 12 (1991), 21-22 p.

[2] Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej*, in: *Beatyfikacja abp. Jerzego Matulewicza*, red. J. Bukowicz, Warszawa 1998, 27 p.

[3] Plg. *Mt* 5, 43-48; *Ef* 1, 4; *Ef* 4, 13.

senųjų teologų (šv. Tomo Akviniečio)[4], taip pat savo amžininkų (R. Garrigou-Lagrange'o, A. Tanquerey'aus)[5] raštuose. Pats palaimintasis Jurgis juos sutapdina, rašydamas: „Tobulas vidinis gyvenimas ir yra krikščioniškasis gyvenimas"[6] arba „Meilė – tai šventumas"[7].

Nagrinėdami pal. Jurgio Matulaičio raštus, randame daug vienas kitą papildančių šventumo apibrėžimų. Pateiksime juos ta pačia eilės tvarka, kokia juos išdėsto pats J. Matulaitis dviejuose savo lenkiškai rašytuose rankraščiuose[8].

1.1. Krikščionio šventumas – tai Dievo šventumo atspindys žmoguje ir jo pašaukimo atnaujinti savo panašumą į Dievą realizacija. Dievas vienintelis yra Šventasis, bet Jis kiekvieną šaukia į šventumą, nes sukūrė žmogų „į savo paveikslą ir panašumą" ir trokšta, kad kiekvienas taptų šventas – į Jį panašus[9]. Palaimintasis pateikia kelis biblinius tokio kvietimo į šventumą pavyzdžius.

1.1.1. Pirmas toks pavyzdys – iš Pirmojo šv. Petro laiško, rašyto Mažosios Azijos krikščionims. Cituodamas Kunigų knygą (11, 4), Apaštalas rodo, kad Dievas šaukia mus į šventumą pranašo Mozės žodžiais izraelitams: „Šventas yra tasai, kuris jus pašaukė, tad ir jūs patys tapkite šventi visu savo elgesiu, kaip parašyta: *Būkite šventi, nes aš esu šventas*" (1 *Pt* 1, 15)[10].

1.1.2. Antras pal. Jurgio pateikiamas pavyzdys – iš Kalno pamokslo. Kristus primena Dievo kvietimą į šventumą, ragindamas vykdyti tobulą meilę – mylėti ne tik draugus, bet ir priešus bei persekiotojus: „Taigi būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis

[4] Plg. STh II-a II-ae, q. 184, a. 3.

[5] Plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...*, Niepokalanów 1998, 29; plg. Tanquerey'aus apibrėžtį in: *Duchowość chrześcijańska na progu trzeciego tysiąclecia*, Kraków 1999, 143 p.

[6] *De perfectione*, in: MP I, 51 p.

[7] *De sanctitate*, in: MP I, 75 p.

[8] *De perfectione*, cit. v., 50-56 p.; *De sanctitate*, cit. v., 70-76 p.

[9] Plg. *O celu człowieka*, in: KA, 34 p.

[10] Plg. *De perfectione*, cit. v., 50 p.; plg. „Taigi pašventinkite save ir būkite šventi, nes aš esu VIEŠPATS, jūsų Dievas" (*Kun* 20, 7; „Man tad būsite šventi, nes aš, VIEŠPATS, esu šventas" (*Kun* 20, 26).

Tėvas yra tobulas" (*Mt* 5, 48). Taigi Jėzus šventumą vadina tobulumu ir sutapdo su tobula meile[11].

1.1.3. Trečias pavyzdys – iš Apreiškimo šventajam Jonui. Apaštalo Jono aprašytoje Naujosios Jeruzalės (*Apr* 21, 2) vizijoje vėl girdime šaukiant į šventumą, kuriuo pasirengiame dalyvauti Gyvybės Medyje ir Šventajame Mieste (*Apr* 22, 2. 19): „Teisusis toliau tevykdo teisumą, ir šventasis dar tepašventėja" (*Apr* 22, 11)[12].

Tai buvo pirmoji apibrėžtis: žmogaus šventumas – Dievo šventumo atspindys.

1.2. Antroji apibrėžtis: šventumas yra dalyvavimas Dievo prigimtyje ir pilnutinis malonės gyvenimo išvystymas. Pal. Jurgis rašo: „Krikštu tampame nuteisinti ir gauname antgamtinio gyvenimo dovanas": pašvenčiamąją malonę, įdiegtąsias dorybes ir Šventosios Dvasios dovanas. Šios dovanos krikščionį iškelia į antgamtinę plotmę, į dalyvavimą paties Dievo prigimtyje[13]. Jis šitaip gauna galimybę grįžti į savo prigimties darną, kurią pažeidė pirmapradė nuodėmė[14].

1.3. Šventumas – tai gyvenimas pagal Dievo valią. Palaimintasis rašo: „Šventumo, švento vidinio gyvenimo esmė yra ta, kad žmogus, iškeltas į antgamtinę plotmę, toliau darbuojasi, idant savo gyvenimą tvarkytų pagal Dievo valią"[15]. Pal. Jurgis čia kreipia mūsų dėmesį į veiklųjį šventumo aspektą, pagal kurį žmogus, bendradarbiaudamas su Dievo malone ir vykdydamas Dievo valią, stengiasi savyje atnaujinti ir ugdyti panašumą į Dievą[16].

1.4. Šventumas – tai žmogaus supanašėjimas į tobuląjį Dievo paveikslą Kristuje. Pal. Jurgis ragina „persiimti Kristumi, gyventi su Juo ir Jame"[17], nes Kristus pats trokšta mūsų pašventimo ir prašė

[11] Plg. *De perfectione*, cit. v., 50 p.
[12] Plg. ten pat.
[13] Plg. ten pat, 51 p.
[14] Plg. *O świętości*, in: KA, 9 p.; *O celu człowieka*, in: KA, 34 p.
[15] *De perfectione*, cit. v., 47 p.
[16] „Iškeltas į antgamtinę plotmę žmogus Dievo malonei padedant ir nuolat darbuodamasis turi gyventi pagal Dievo valią, kad mintimis, jausmais ir kentėjimais taptų į Jį panašus." – Ten pat, 51 p.
[17] Ten pat, 55 p.

to amžinąjį Tėvą Aukščiausiojo Kunigo maldoje: „Pašventink juos tiesa!“ (*Jn* 17, 17)[18].

1.5. Žmogaus šventumą išreiškia jo susivienijimas su Dievu. Žmogaus proto ir valios (tų dviejų dvasinių galių) susivienijimas su Dievu pasiekiamas susitinkant su Juo malda, o ypač – kontempliacija[19].

1.6. Šventumas – tai tobulas, pilnutinis krikščioniškojo gyvenimo išugdymas, remiantis Kristaus pavyzdžiu. Jis pasireiškia Dievo įsakymų vykdymu[20], apsimarinimu („numirti sau“, kad eitume paskui Kristų)[21], taip pat vykdant paprastąsias kasdienes dorybes, kuriomis spindi Šventosios Šeimos gyvenimas Nazarete[22], atliekant kasdienes pareigas[23], nešant kryželius – pakeliant kasdienius sunkumus ir kančias[24].

1.7. Krikščionio šventumą išreiškia jo meilė Dievui ir artimui. Pal. J. Matulaitis rašo: „Mylėti Dievą ir artimą yra vienintelis tikras krikščioniškasis tobulumas“[25],- ir pateikia biblinius pavyzdžius:

1.7.1. „Meilė – įstatymo pilnatvė“ (*Rom* 13, 10)[26];

1.7.2. „Kas pasilieka meilėje, tas pasilieka Dieve, ir Dievas pasilieka jame“ (*1 Jn* 4, 16)[27];

1.7.3. „Jei kas sakytų: 'Aš myliu Dievą', o savo brolio nekęstų,– tasai melagis“ (*1 Jn* 4, 20)[28].

Palaimintasis tvirtina: jei trūksta meilės, tai viskas – nieko verta, o su meile – viskas vertinga[29]. Tai absoliuti sąlyga žmogaus šventumui.

---

[18] Ten pat; plg. *De imitatione Christi*, in: MP II, 117 p.
[19] Plg. *De perfectione*, cit. v., 51-55 p.
[20] Plg. ten pat, 52 p.
[21] Plg. ten pat.
[22] “Niekuo neišsiskirdavo Viešpats Jėzus, Švenčiausioji Motina, šv. Juozapas; šventieji atsisakydavo ypatingų malonių“. – Ten pat.
[23] Plg. ten pat.
[24] Plg. ten pat.
[25] Ten pat.
[26] Ten pat.
[27] Ten pat.
[28] Ten pat.
[29] Ten pat.

1.8. Artimo pašventimas – neatskiriama asmeninio šventumo sąlyga. Pal. J. Matulaitis primena mums tai labai kategoriška forma: „Nevalia užsiimti vien tik savo siela"[30]. Šventumo siekiantis krikščionis, kuris atsideda maldai, kontempliacijai, įvairiems pamaldumo veiksmams, privalo rūpintis ir kitų išganymu bei pašventimu. Tie du tikslai privalo glaudžiai jungtis, kad „kaskart didesnis tobulėjimas ir artimo išganymas tartum susilietų, kad vienas tikslas kitam ne tik netrukdytų, bet dargi remtų" (tai išvados iš pal. J. Matulaičio *Instrukcijų marijonų vienuolijai* ir kai kurių laiškų)[31].

2. Kas priklauso šventumui ir kas ne

Šitaip trumpai pateikę svarbiausius šventumo sampratos atspalvius pagal Jurgį Matulaitį, dabar pamėginsime tiksliau panagrinėti tas apibrėžtis ir šventumo pavyzdžius, kurie aptinkami jo raštuose. Taip pat mėginsime atlikti sintezę ir išskirti, kas krikščionio šventumui yra svarbiausia.

Pirmiausia aptarsime ir atmesime klaidingas šventumo sampratas, arba tai, kas, pal. Jurgio mintimi, tikrai nėra šventumas. Palaimintasis rašo, kad šventumo esmė nėra bemintis maldelių kalbėjimas, nei apsimarinimai, nei dvasiniai džiaugsmai ir paguodos[32].

Kritikuodamas tas klaidingas sampratas, Palaimintasis rašo, kad –

1) pasak paties Išganytojo: „Ne kiekvienas, kuris man šaukia 'Viešpatie, Viešpatie!', įeis į dangaus karalystę, bet tik tas, kuris vykdo mano dangiškojo Tėvo valią" (*Mt* 7, 21)[33];

2) apsimarinimas yra priemonė šventumui pasiekti, bet ne pats šventumas[34];

3) paguodos ir dvasiniai džiaugsmai – tai dar nebrandi vaiko meilė, o ne tikroji meilė[35].

---

[30] Ten pat, 53 p.

[31] *Instructiones CC.RR. Marianorum*, Romae 1959, I. 6, 13, in: *Pisma wybrane*, cit.,v., 222 p.

[32] Plg. *De sanctitate*, cit. v., 70 p.

[33] Plg. ten pat.

[34] Plg. ten pat; plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...*, cit. v., 140-141 p.; plg. STh II-a II-ae, q. 188, a. 7, ad. 1.

[35] Plg. *De sanctitate*, cit. v., 70 p.

Taip pat šventumui nepriklauso daugelio asmenų patiriami sunkumai, vidinė tamsa, sausra, skrupulai ir pan. Pal. Jurgis primena, kad tokių išgyvenimų yra patyrę šv. Ignacas Lojola (keistenybių, skrupulų, tuštybės), šv. Magdalena Pacietė (didelių pagundų), šv. Pranciškus Salezas (pragaro baimę)[36]. Nėra šventumas, jei išugdoma viena kita atskira dorybė ir tobulėjama vienašališkai[37]. Šventumas yra ne vienos kurios nors dorybės specializacija, bet viso žmogaus kryptis į Dievą. Palaimintojo manymu, šventumas apima visą žmogų, ir jis, nepaisant savo trapumo, tampa darnia visuma – neišsibarsto, neieško padrikų tikslų: jo vyriausias tikslas visada yra pats Dievas[38].

Remdamasis šv. Tomo apibrėžtimi, pal. Jurgis rašo, kad apie šventumą galima kalbėti tada, kai žmogaus siela save ir savo veiksmus kreipia į Dievą[39]. Šventumas apima visas žmogaus galias, jo veiksmus, jo gyvenimą, ir įgalina jį gyventi Dievo garbe[40]. Smulkiau Palaimintasis tai aiškina asketinėje konferencijoje, pavadintoje *De sanctitate* („Apie šventumą"): „Kas yra šventumas? Tai tam tikras žmogaus bruožas, tam tikras sielos nusiteikimas, kuris sudaro jos ypatingą charakterį. Gerumas, teisingumas ir t.t. – labai brangios dorybės, bet jos ugdo mus viena kuria kryptimi, o šventumas apima visą sielą, visą žmogaus būtį; nepasireiškia tiktai viena kuria kryptimi, nepasirenka vien kokių nors atskirų ypatingų tikslų, bet visus savo veiksmus, siekimus, viltis, troškimus palenkia vienam tikslui – Dievo garbei. Dievas yra jo buvimo centras, į Jį, kaip tikriausią savo centrą, žmogus sutelkia visus savo jausmus ir aukoja visus darbus"[41].

Pal. Jurgis analizuoja, kaip dvasinės galios atiduodamos Dievui, ir sako: pirmiausia švento žmogaus protas suvokia, kad Dievas yra jam viskas. Krikščionis užmezga ir patiria kontaktą su Gyvuoju

[36] Plg. *De sanctitate*, cit. v., 71 p.
[37] Plg. ten pat.
[38] Plg. ten pat.
[39] Plg. „Sanctitas dicitur per quam mens hominis seipsam et suos actus applicat Deo". – Ten pat.
[40] Plg. ten pat.
[41] *O świętości*, in: KA, 3 p.

Dievu – su Kūrėju, visa Jo didybe, su Tėvu, kuris yra Meilė[42]. Tai pažinusi valia krypsta į Dievą, adoruoja ir myli Jį. Aukštesniame tarpsnyje būtina, kad valia visiškai atsiduotų Dievui, visiškai prie Jo priglustų. Tai ir bus tikro šventumo kriterijus, sako Palaimintasis[43]. Tada žmogus trokšta tarnauti Dievui ir daryti visa, ko Dievas iš jo nori. Jis tampa visai klusnus, bet kur pasiunčiamas, atsiskyręs nuo pasaulio ta prasme, kuria Kristus yra sakęs: „Jūs – ne pasaulio, bet aš išsirinkau jus iš pasaulio..." (*Jn* 15, 19)[44].

Šventojo bruožas yra tikra asmens darna. „Jo įsitikinimai ir veiksmai turėjo vieną kryptį, nesikirto. Ką protas pripažindavo kaip gera, valia to ištikimai ir ištvermingai siekdavo. Tarp idealo ir veiksmo – visiška darna, o galutinis tikslas – Dievo valia"[45]. Šventasis nėra vien išorinių etinių normų besilaikantis dorybingas žmogus[46]. Tik viso gyvenimo palenkimas Dievui veda į vienybę su Dievu ir šventojo asmens integraciją Dieve.

Vidutiniam krikščioniui,- rašo pal. Jurgis,- tikėjimas – tik viena atskira jo gyvenimo dalis. Toks žmogus turi šį tą sau ir šį tą Dievui[47]. Kitaip gyvena šventasis. Siekdamas visa palenkti Dievui, jis nedrasko savo gyvenimo į dalis. Visi antriniai tikslai, galima sakyti, pranyksta, belieka vientelis tikslas – Dievas. Šis tikslas perima visą žmogų, apvaldo jį, ugdo, perkeičia – tiesa, apeidamas ir palikdamas vieną kitą silpnybę, nes malonė palaipsniui keičia ir tobulina prigimtį, bet keisdama jos neatstoja, nepašalina[48].

Pal. Jurgio mintimi, galima būti šventam, nepaisant tokių netobulumų, kurie daro tave nemielą bendraujant su žmonėmis. Tam tikras elgesio šiurkštumas gali kilti iš išsilavinimo trūkumo, nemokėjimo elgtis su žmonėmis. Pal. Jurgis Matulaitis mini šv. Tomą Akvinietį, šv. Joną Vianėjų ir sako, jog šventasis gali būti ir

[43] Plg. *De sanctitate*, cit. v., 71-72 p.
[43] Plg. ten pat, 72 p; „Voluntas quaedam prompte tradendi se ad ea, quae pertinent ad Dei famulatum – gloriam". – Ten pat (pagal šv. Tomą).
[44] Plg. ten pat.
[45] *O świętości*, cit. v., 9 p.
[46] Plg. *De sanctitate*, cit. v., 72 p.
[47] Plg. ten pat, 73 p.
[48] Plg. ten pat.

išminčius, ir paprastas žmogus. Išoriniai šventojo bruožai, kylantys iš jo prigimties, jam suteikia tam tikrą atspalvį, tam tikrą rėmą[49], tačiau pati šventumo esmė yra kas kita ir ji yra bendra visiems krikščionims[50].

3. Meilės pirmenybė

Gilindamasis į šventumo sampratą, Palaimintasis teigia, kad „ją išreiškia žodis m e i l ė, nes 'Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, tas pasilieka Dieve, ir Dievas pasilieka jame' (*1 Jn* 4, 16)"[51]. Meilė yra šventumo pagrindas, tartum spyruoklė, kuri skatina žmogų siekti kiekvienos minties, kiekvieno veiksmo tobulumo[52]. Dievo įskiepyta žmogui meilė tampa jo varomąja jėga, energija, kuri kreipia ir veda jį į Dievą bei šventumą[53]. Meilė „reikalauja vienybės ir susivienijimo"[54] ir veda į susivienijimą su Dievu. Svarbiausia yra, kad žmogaus „valia susivienytų su Dievo valia, trokštų tobulumo, Dievo valios vykdymo, o visa kita – tai priedas", rašo pal. Jurgis[55]. „Dievo meilė tampa artimo meilės šaltiniu, [...] šventieji – žmonijos geradariai. Nėra tokio skurdo, kurio jie neapimtų, į kurį neatsilieptų", – pastebi Palaimintasis[56].

Šventumo nenulemia nei mokslas, nei jo trūkumas, nei gabumai, talentai, charizmos, nei sveikata, nei jos trūkumas (juk yra buvę šven-

[49] Plg. *O świętości*, cit. v., 8 p.
[50] „Mylėti Dievą ir artimą – ši krikščionių mokymo tiesa yra ta pati visiems". – *O życiu według rad ewangelicznych*, in: KA, 75 p.
[51] *De sanctitate*, cit. v., 75 p.
[52] Plg. *De sanctitate*, cit. v., 75 p.
[53] Plg. ten pat.
[54] Ten pat; plg. *De perfectione*, cit. v., 51-55 p.
[55] *De sanctitate*, cit. v., 75 p.
[56] Ten pat.
[57] Plg. ten pat, 75-76 p.
[58] Plg. ten pat, 76 p.
[59] Ten pat, 75 p.
[60] Ten pat.
[61] *O świętości*, cit. v., 8 p.; plg. *O pracy nad zachowaniem przymierza z Bogiem*, cit. v., 89 p.
[62] *De amore in genere*, cit. v., 138 p.
[63] Plg. *O miłości bliźniego*, in: KA, 126 p.

tųjų, prikaustytų prie lovos)[57]. Svarbi yra meilė, kuri pasireiškia savęs užmiršimu, paprastumu (kaip šv. Jono Vianėjaus), savo gabumų ir žinių atidavimu Dievui (Angeliškasis Mokytojas Tomas Akvinietis), troškimu ne dovanų, bet jų Davėjo (šv. Augustinas)[58]. Šventumo neparodo „nei ašaros, nei dejonės"[59]. „Šventasis – ne tas, kuris daro stebuklų ar puola į ekstazes [...], bet tas, kurio dorybės didesnės, kurio meilė didesnė"[60].

Pal. Jurgis Matulaitis sako: „Šventumo mastą rodo Dievo meilė"[61]. „Menka meilė – menkas šventumas", sako jis[62]. Žmogaus tobulumas priklauso nuo meilės, nes meilė suteikia vertę visiems veiksmams[63]. „Žmogaus širdis sutverta meilei – be jos negalime gyventi. [...] Be jos nieko negalime"[64].

Meilė yra šventumo pamatas ir šaltinis. Pal. Jurgis įsitikinęs, kad „šventam galima būti tiktai mylint Dievą; jeigu ta meilė užgestų širdyje, o liktų vien išoriniai darbai, nieko jie nereikštų (plg. *1 Kor* 13)"[65]. Meilė sudaro šventumo esmę, ji tiesiog jungia žmogų su Tuo, kuris yra Šventų Švenčiausiasis[66]. Todėl šv. Paulius yra ją pavadinęs tobulumo ryšiu (*Kol* 3, 14)[67].

Šventumo mastas yra meilė. Anot Palaimintojo, „šventas yra tas, kurio didesnė dorybė, didesnė meilė"[68]. Jis deda lygybės ženklą

[64] Ten pat, 127 ir 129 p.; plg. : „Žmogus negali gyventi be meilės. Žmogus pasidaro pats sau nebesuvokiama esybe ir jo gyvenimas nebetenka prasmės, jeigu jam neapsireiškia meilė, jei jis nesusitinka su meile, jei nepajunta jos ir kokiu nors būdu nepadaro sava, jeigu negali joje gyvai dalyvauti". – Jonas Paulius II, *Redemptor hominis*, 10.

[65] *O świętości*, cit. v., 8 p.; plg. „Dievo ir artimo meile deganti širdis daug vertesnė nei bet koks mokslas" – *Laiškas M. Ruškytei*, in: LL, 529 p.; plg. „Jeigu meilė užgestų, Apaštalai nebeskelbtų Evangelijos, Kankiniai atsisakytų lieti savo kraują..." – šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė, *Dzieje duszy*, cit. v., 200 p. (*Vienos sielos istorija*, 1995 Vilnius, 217 p.); plg. „truputis tos tyros meilės yra daug vertesnis Dievo akyse ir sielai bei daugiau duoda naudos Bažnyčiai nei visi kiti dalykai, kartu paimti, nors ir atrodytų, kad siela nieko nedaro" – šv. Kryžiaus Jonas, *Pieśń duchowa*, 29, 2; plg. tas pats, *Żywy płomień miłości* 1, 3 p.

[66] „Šventumo esmė yra meilė, tiesiog jungianti mus su Dievu, tikslu" – *De amore in genere*, cit. v., 137 p.; „Meilė – tobulumo esmė. Mylėk Dievą ir žmones, ir meilė vis labiau kilnins, taurins širdį ir pakels iki dangiškojo tobulumo" – *List do W. Jeute*, in: LP II, 53 p.

[67] "Tobulumo užuomazga yra meilė, meilė Dievui ir artimui" – *List do W. Jeute*, in: LP II, 12 p.

[68] *De sanctitate*, cit. v., 75 p.

tarp meilės ir šventumo[69]. Dievo ir artimo meilės įsakyme (*Mt* 22, 35-39; *Mk* 12, 30-31) yra suglaustas krikščioniškojo tobulumo idealas[70]. „Norėdami pasiekti tobulumo, turime siekti kuo didesnės meilės, dažnai žadinti savyje meilės aktus", rašo pal. Jurgis Matulaitis[71].

Žmogus gauna meilės dovaną iš Dievo drauge su nuteisinimu – gauna ją kaip įdiegtąją dorybę, kuri lydi pašvenčiamąją malonę. Meilės dovana suteikia galimybę žmogui dalyvauti amžinojoje meilėje, kuri yra Šventoji Dvasia[72]. Pati Šventoji Dvasia, Nesukurtoji Meilė, išsilieja mūsų širdyse meile (plg. *Rom* 5, 5) ir kuria gėrį[73]. Dievo meilė yra dovana ne tik statiškai, ontologiškai, žiūrint kaip į tam tikrą depozitą, sudėtą žmoguje ir jame glūdintį, kol šis nepadarys sunkios nuodėmės. Jai būdingas dieviškas dinamizmas, reikalaujantis, kad žmogus atsilieptų. Dievo meilė veikia žmogaus valią, žadindama meilės veiksmus, meilės aktus[74].

Žmogus atsiliepia Dievui savo meile, laikydamasis Jo įsakymų, kurie juk „nėra sunkūs" (*1 Jn* 5, 3)[75]. Bet koks mylėjimas yra „vidinis širdies aktas, tačiau nebūtinai jausminis patyrimas"[76], nors tam, kad gerai vykdytum Dievo įsakymus, vis dėlto reikia ir tam tikro Dievo meilės jausmo.

Pal. Jurgis smulkiau aiškina dvi meilės rūšis kaip atsiliepimą į Dievo meilę.

Pirmoji rūšis – jausminė meilė (*amor Dei affectivus*)[77]. Tai vidinė pamėgimo, palankumo meilė.

---

[69] „Meilė – ji ir yra šventumas" – ten pat; „Meilė Dievui ir artimui yra vienintelis tikrasis krikščioniškasis tobulumas" – *De perfectione*, in: MP I, 52-53 p.

[70] Plg. *O życiu wewnętrznym*, cit. v., 17 p.; „Yra tik viena tobulybė, tai – meilė Dievui ir artimui" – *De perfectione*, in: MP I, 52 p.; „*Mylėk Dievą* – šis įsakymas atves į tobulumą ir laimę" – *Sui abnegatio*, in: MP II, 11 p.

[71] *De amore in genere*, in: MP II, 138 p.

[72] Plg. *De gratia Dei*, cit.v., 355 p.

[73] Plg. *De contemplatione*, cit. v., 171 p.

[74] Plg. *De gratia Dei*, cit. v., 171 p.

[75] Plg. „Jei kas mane myli, laikysis mano žodžio" (*Jn* 14, 23); „Taigi meilė – įstatymo pilnatvė" (*Rom* 13, 10); plg. Sobór Trydencki VI Sesja, DS 1535-1536, BF VII, 69-70 p.

[76] *De amore in genere*, in: MP II, 157 p.

[77] Plg. *De amore Dei effectivo*, in: MP II, 157 p.

Kita – veiklioji meilė (*amor Dei effectivus*), išoriškai išreiškianti vidinį atsidavimą Dievo valiai ir pasireiškianti pasiuntinybės vykdymu.

Pirmoji uždega uolumą, antroji reiškiasi pasiryžimais, darbais ir kentėjimais[78]. Jausmine meile žmogus trokšta to, ko nori Dievas, o veikliąja meile vykdo tai, ko Dievas nori ir ką liepia[79]. Jausminė meilė suteikia krikščioniui pamėgimą, gero linkėjimą, užsidegimą, troškimą, ugnį, paguodą, palaimos jausmą. O veiklioji meilė žadina tvirtus pasiryžimus, drąsą, klusnumą, rūpinimąsi gerai įvykdyti Dievo valią, su noru priimti kentėjimus ir visa, ką Dievas žmogui siunčia. Pirmoji meilės rūšis byloja, kad krikščionis yra pamėgęs Dievą, o antroji – kad jis patinka Dievui[80].

Vienas iš tobulos meilės ženklų, kuriuos paskelbė Jėzus Kristus pamoksle nuo Kalno (*Mt* 5, 43-48), yra priešų meilė. Pal. Jurgis Matulaitis per visą savo gyvenimą patyrė daug skriaudų ir nemalonumų dėl savo ištikimumo Kristui ir Evangelijai. Evangeliniai Kristaus žodžiai „Mylėkite savo priešus" tapo jam tiesiog vidaus gyvenimo ir mokymo programa: „Žvelk į Kristų, į

[78] Plg. ten pat.

[79] Plg. *Amor Dei affectivus*, in: MP II, 162 p.

[80] Plg. ten pat.

[81] *Laiškas J. Totoraičiui*, in: LL, 602 p.

[82] "Dievas ta liga davė man suprasti kryžiaus ir kentėjimų prasmę. Ir pasveikau iš Dievo malonės. Ėmiau nebekreipti dėmesio į tai, ką žmonės apie mane galvoja, kalba ar rašo. Žiūrėjau tik Dievo garbės ir Bažnyčios naudos. Išsirinkau šūkį: *vince malum in bono*" – Laiškas P. Būčiui, in: LL, 189 p.

[83] Plg. *Užrašai*, Putnam, Connecticut 1991, 346 p.; plg. Stasys Yla, *Jurgis Matulaitis*, Putnam, Connecticut, 1977, 159 p.

[84] Plg. *De progressu et perseverantia*, 25 p.; „Mylėk Dievą, o Dieve – visus žmones, mylėk Dievo reikalą, pasiaukok jam – ir būk rami. Dievo meilė atves prie visokio gėrio. Nenusileisk blogiui, bet nugalėk blogį gėriu, primena Apaštalas" – *List do W. Jeute*, in: LP II, 71 p.; „Man atrodo, kad kaip tik su tais, kurie užgavo mūsų savimeilę, reikia elgtis ypač mandagiai. *Vince malum in bono* – pasakyta Šventajame Rašte. [...] Stenkimės gyvenime laikytis šio Šventojo Rašto taisyklės: *Vince in bono malum*. Jei kas mus įžeistų, jei išgirstume ką nors mums kenkiančio, kokią nors apkalbą, stenkimės tokiam žmogui atlyginti geru už bloga arba iškelti į dienos šviesą geras jo savybes, už ką nors gera pagirti arba bent už jį pasimelsti, Žinoma, jei nėra būtino reikalo apsiginti" – *List do F. Bučysa*, in: LL, 113-114 p.

Jo švelnų gerumą [...]. Atsimink, broli, ką Kristus sako: *Diligite inimicos vestros* (Mylėkite savo priešininkus) [...], ir reikšk meilę visiems, kaip tinka Kristaus sekėjui"[81].

Pal. Jurgis priėmė priešų meilės įsakymą taip, tarsi jam pačiam jis būtų suformuluotas ir adresuotas šv. Pauliaus Laiške romiečiams (*Rom* 12, 14-21)[82]. Žodžius *Vince malum in bono* („Nugalėk blogį gėriu", *Rom* 12, 21) jis pasirinko kaip vyskupinį šūkį ir įrašė savo vyskupo herbe[83]. Šūkį "Nugalėk blogį gėriu" Palaimintasis daug kartų citavo savo konferencijose ir laiškuose[84], taip pat įrašė marijonų Įstatuose: „Marijonai tegul mielu noru dovanoja nuoskaudas, niekam blogiu už bloga nemoka, bet stengiasi gėriu blogį nugalėti, meldžiasi už priešus, persekiotojus ir įžeidėjus"[85].

Tą dėsnį – visokį blogį gėriu nugalėti[86] – pal. Jurgis įtraukė kaip privalomą marijonų vienuolijai taisyklę, įrašė pirmame vienuolijos Instrukcijų skyriuje. Instrukcijos išskleidžia vienuolijos Įstatus, dvasiškai papildo vienuolių gyvenimo taisykles, surašytas Įstatuose[87].

Sunkus buvo pal. Jurgio ganytojavimas Vilniuje (1918–1925 m.), bet tai davė jam progą nuolat taikyti tą dėsnį „Blogį nugalėti gėriu". Viename laiške jis rašo: „Pasaulyje daug blogio ir nedorybės. Man liūdna, kad net tarp tų, kurie formuoja žmonių pažiūras, tarp spaudos darbininkų, tiek yra klastos, nesąžiningumo, nedorumo. Teatleidžia jiems Dievas visa. Bet nereikia užsikrėsti blogiu. Blogį visada reikia nugalėti gėriu"[88].

---

[85] *Konstytucje Zgromadzenia Księży Marianów pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*, § 173, Kraków 1933, 67 p.

[86] *Instructiones CC.RR. Marianorum*, I. 19, Romae 1959, 21.

[87] „Niekam, nei vienuolijoje, nei už jos ribų, tegu neatsilygina blogiu už bloga, bet tegu stengiasi bet kokį blogį nugalėti gėriu. Tegu nenusimena dėl sunkumų, persekiojimų, priekaištų ir panašių nemalonumų, nutinkančių visai bendruomenei ar atskiriems jos nariams; tegu juo labiau stengiasi gaivintis Kristaus ir Bažnyčios dvasia bei nenuilstamai darbuotis vis didesnei Dievo garbei ir sielų išganymui, laikydami kryžius Dievo palaimos ženklu ir ypatingos malonės įrodymu, ir tegu meldžiasi Dievui už savo persekiotojus" – *Instructiones CC.RR. Marianorum*, I. 19, in: *Pisma wybrane*, cit. v., 227 p.

[88] *List do W. Jeute*, in: LP II, 51 p.

Gavęs atleidimą iš Vilniaus ordinaro pareigų[89] ir būdamas Romoje, vyskupas Jurgis Matulaitis taip aptaria savo Vilniaus veiklos laikotarpį savo dvasiniame dienoraštyje 1925 m. rugpjūčio 6 d.: „Būdamas kunigas visada mąsčiau, kad niekam neturiu kenkti, atvirkščiai – kiek tiktai pajėgiau, stengiausi žmonėms tarnauti ir gera daryti. *Vince malum in bono*"[90].

Ta pačia atleidimo ir meilės priešams dvasia trykšta vienas iš pasiryžimų, Palaimintojo padarytų Romoje rekolekcijų metu: „Daugiau melsiuosi už tuos, iš kurių patyriau ką nors bloga"[91].

4. Išsamus šventumo apibrėžimas

Meilė pati viena dar nesudarytų krikščionio šventumo, jei nekiltų iš pašvenčiamosios malonės ir ją lydinčių dorybių turėjimo. Marijonų vienuolijos Instrukcijose Palaimintasis išplečia krikščioniško tobulumo apibrėžtį, rašydamas: „Tegul marijonai žino, kad krikščioniškasis tobulumas kyla iš visų dorybių sujungimo, o jo esmė – pašvenčiamoji malonė ir meilė. 'Įsakymų tikslas – meilė' (*1 Tim* 1, 5). 'Viršum viso šito tebūna meilė, kuri yra tobulumo raištis' (*Kol* 3, 14). 'Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, tas pasilieka Dieve, ir Dievas pasilieka jame' (*1 Jn* 4, 16). 'Mylėk Viešpatį, savo Dievą, visa širdimi, visa siela, visomis jėgomis ir visu protu, o savo artimą kaip save patį' (*Lk* 10, 27). Todėl tesistengia visokiais būdais gaivinti ir gausinti savo širdyse meilę"[92].

Dar tiksliau ir plačiau pal. Jurgis Matulaitis krikščioniško tobulumo sampratą išreiškia lotyniškame rankraštyje *De perfectione*:

„Krikščioniškąjį tobulumą sudaro tikslus krikščionio pareigų vykdymas ir krikščioniškų dorybių praktikavimas, o labiausiai – meilė Dievui. Be Dievo, nėra nieko absoliučiai tobulo. Kūriniuose tiek yra tobulumo, kiek – daugiau ar mažiau – jie dalyvauja Dievo tobulume.

[89] Plg. *List do papieża Piusa XI*, in: *Pisma wybrane*, cit. v., 137-141 p.
[90] *Dziennik biskupi*, in: *Pisma wybrane*, cit. v., 59 p.; plg. *Dziennik z okresu biskupstwa wileńskiego 1918-1925*, mr., Warszawa 1972, 204 p.
[91] *Dziennik biskupi*, in: *Pisma wybrane*, cit.v., 61 p.
[92] *Instructiones CC.RR. Marianorum*, cit. v., I. 7, 14; *Pisma wybrane*, cit. v., 222 p.

Nuolatinis, arba patvarus, habitualus tobulumas (*perfectio permanens seu habitualis*) – tai aukštas šventumo ir pašvenčiamosios (habitualios) malonės laipsnis. Kas daugiau dalyvauja malonėje, tas yra šventesnis, tobulesnis.

Veiklusis tobulumas, darbų tobulumas (*perfectio actualis seu operans*) – tai dorybių praktikavimas ir Dievo mylėjimas visa širdimi ir tyriausia intencija. Privalo nuolat stiprėti vieno ir antro dalyko sujungimas.

Asmeninis tobulumas (*perfectio personalis*) priklauso nuo aukšto pašvenčiamosios malonės laipsnio ir dorybių praktikavimo, ypač meilės"[93].

Šiose ką tik minėtose apibrėžtyse jau išreikšta pati šventumo esmė: siekiant šventumo svarbiausia pasiekti aukštą pašvenčiamosios malonės laipsnį, sujungtą su aukštu meilės laipsniu, o meilė formuoja kitas dorybes. Esmingai svarbu, kad tie du šventumo komponentai vis labiau jungtųsi.

Kaip to pasiekti? Pal. Jurgis Matulaitis nurodo šias sąlygas:

a. Gyvenimo tyrumas (išsivadavimas iš nuodėmių – *mundatio pecatorum*). Ne tik laisvumas nuo mirtinų nuodėmių, bet taip pat – kalčių svarstymas ir dar stropesnis išganymo apmąstymas. Šventumas rodo, kad esi ištrūkęs iš nuodėmės nelaisvės, iš drumsčiančių aistrų ir iš išorinio neskaistumo[94].

b. Didelis dorybių kilnumas ir grožis, dorybių pilnatvė (*eminentia et excellentia magna virtutum, plenitudo virtutum*). Svarbu turėti įdiegtąsias ir įgytąsias dorybes aukščiausiu laipsniu[95].

---

[93] „Perfectio christiana consistit in exacta observantia christianae obligationis et virtutum christianarum, maxime caritatis erga Deum. Nihil extra Deum absolute perfectum est, quatenus a Deo plus minusive perfectionis participat. Perfectio alia est permanens seu habitualis quae in aliquo sublimi gradu sanctitatis et gratiae habitior est et perfectior. Actualis seu operans, quae in modo quodam nobili et excelso exercendi virtutes consistit, v. gr. Deum ex toto coniungi debet. Perfectio personalis quae in praedicto gradu sublimi gratiae habitualis et exercitio virtutum consistit". – *De perfectione*, in: ML I, 133-134 p.

[94] Plg. ten pat, 139 p.

[95] Plg. ten pat; plg. STh I–a II–a, q. 61, a. 5.

c. Įsitvirtinimas gėryje (*obstinatio in bono*). Jį teikia Šventosios Dvasios buvimas mumyse. „Jokie [...] kūriniai negalės mūsų atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Kristuje Jėzuje" (*Rom* 8, 39)[96].

d. Gerų darbų apstumas (*bonorum operum opulentia*). Svarbu, kad dorybės nesnaustų, būtų veiklios, nuolat brandintų gerų darbų vaisius. *Gratia Dei in me vacua non fuit* („Man suteiktoji malonė nebuvo bergždžia", *1 Kor* 15, 10)[97].

Žvelgdamas į veiklųjį šventumo pobūdį, pal. Jurgis cituoja Alvarezo apibrėžtį, kuri sako, kad „dvasinis gyvenimas – tai gerų darbų vykdymas, o tais darbais mes tarnaujame Dievui, tobulėja mūsų dorybės ir šventumas, ir taip užsitarnaujame palaimintąjį gyvenimą amžinybėje, kuriam mus rengia Dievo malonė"[98]. Šis apibrėžimas nėra pakankamas, nes į dvasinį gyvenimą žvelgia išoriškai, todėl Palaimintasis priduria, kad dorybių praktikavimą reikia suvokti kaip žmogaus atsaką malonei[99]. Dar tiksliau pal. Jurgis Matulaitis tą problemą išaiškina marijonų Įstatuose: gerieji darbai ir visos maldingos lavybos – tai tik priemonės kelio į šventumą pradžioje, o kelias – meilė, kontempliacija, prigludimas prie Dievo, susivienijimas su Dievu[100]. Ši apibrėžtis jau įveda mus į esmingiausią šventumo matmenį – mistinį matmenį.

---

[96] Plg. *De perfectione*, in: ML I, 139 p.

[97] Plg. ten pat.

[98] Ten pat, 137 p.

[99] „Gratiae debet respondere virtutum exercitium" – ten pat.

[100] „To reikia siekti maldingomis lavybomis ir praktikomis, dvasia kilti į Dievą, tokiu būdu vis labiau Jį pažinti ir į Jį įsižiūrėti, jausmais ir širdimi su Juo vienytis, vis labiau Jį mylėti, Juo žavėtis ir gėrėtis, savo valią palenkti Dievo valiai ir kasdien vis labiau būti pasirengusiam tarnauti pamiltam Dievui, pagaliau nuolatos gaivinti ir kurstyti savo meilę Dievui ir artimui." – *Konstytucje Zgromadzenia Księży Marianów pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*, Kraków 1933, § 257, 98 p.

Kun. prof., habil. dr. Stanisław Urbański

Pasauliečių kelias į šventumą

pagal šv. Pranciškų Salezą ir pal. Jurgį Matulaitį

Mūsų laikais labai reikalingas asmeninis šventumas. Asmeninis dvasingumas, atskiro žmogaus dvasingumas tai tikroviškas susitikimas su Kristumi, tolydžio stiprėjanti meilė Dievui ir žmonėms. Čia padeda vadinamoji „kelio" teorija. Todėl II Vatikano Susirinkimo Dogminėje konstitucijoje apie Bažnyčią (32 str.) vartojamas šis tradicinis terminas aptariant šventumo siekimą. „Nors Bažnyčioje ne visi eina tuo pačiu keliu, bet visi yra pašaukti siekti šventumo ir visi yra gavę lygiai tą patį tikėjimą iš Dievo teisumo". Visiems prieinamas tikėjimas ir šventumas, nors tikėjimo ir šventumo kelias skirtingas pagal skirtingą tarnavimą.

Šiam klausimui Jonas Paulius II paskyrė Adhortaciją *Christifideles laici* („Krikščionys pasauliečiai"). Joje pabrėžė, kad tikinčių pasauliečių pagrindinis tikslas yra pašvęsti pasaulį, t.y. išryškinti jo pilnatvę, vadovaujantis meile kasdienybėje.

Įsižiūrėję į šv. Pranciškaus Salezo ir pal. Jurgio Matulaičio veiklą, greitai pastebėsime, kaip labai jie buvo susirūpinę pasauliečių sielovada. Šv. Pranciškus buvo įsijungęs į Bažnyčios atsinaujinimo srovę po Tridento susirinkimo, pal.Jurgis – atsidavęs liaudies dvasios lygiui kelti. Nors pirmasis mirė prieš 380 metų, o antrasis – prieš 75, jų laikais mažai buvo panašių į juos žmonių. Susidomėjimas pasauliečiais nereiškia, kad Sinodo vyskupams kunigų reikalai būtų atrodę mažiau svarbūs. Atvirkščiai – viena ir kita buvo organiškai susiję: norint dvasiškai pakelti tikinčiąją liaudį, reikia daug ir gerų kunigų. Todėl šie vyskupai steigė naujas ir atnaujino senas vienuolijas.

Pal. Jurgis ir šv. Salezas dvasiškai vadovavo ir pasauliečiams, ir vienuoliams. Dvasinio vadovavimo klausimas pal. Jurgio raštuose labiausiai išreikštas laiškais. Dauguma jų rašyti trimis

kalbomis: lietuviškai, lenkiškai ir lotyniškai. Taip pat yra išlikę laiškų, rašytų prancūziškai ir vokiškai.

1. Pasauliečio tobulumo samprata

Per visą šių šventų vyskupų gyvenimą juos lydėjo tobulumo keliu einančio pasauliečio vizija. Kaip labai intensyviai jų darbuotasi šita kryptimi, matyti iš to, kaip stropiai jie susirašinėjo su įvairių luomų asmenimis. Šie abu šventieji savo dvasios mokiniams nušviesdavo sunkias dvasios gyvenimo problemas, mokė juos Dievo ir žmonių meilės. Tobulumą jie vaizdavo kaip aukščiausios dorybės – Dievo meilės – išraišką, bet kartu kreipė dėmesį į tai, kad ji pasiekiama daugeliu įvairių kelių. Vieną tokį kelią šv. Pranciškus parengė ir išdėstė visam pasauliečių luomui ir paskyrė Filotėjai[1] – hipotetinei (numanomai) Dievą mylinčiai sielai. Tuo tarpu pal. Jurgio tos srities mintys randamos Manuskriptuose[2], kur surinktos jo prakalbos, pamokslai, dvasinės lavybos ir konferencijos.

Šv. Pranciškaus mintimi, šventumas – tai „ypatingas dvasinis gyvumas ir judrumas", kada meilė išsilieja į išorę nuoširdžiais darbais, vadinamu „šventu pamišimu". Šitoks maldingumas – tai tobula meilė, kuri skatina veikti ir budėti prie tos veiklos. Šitoks maldingumas tobulina kiekvieną veiksmą. Apie tai jis rašė: „Tikras gyvas pamaldumas... išplaukia iš Dievo meilės, nes iš tiesų jis yra ne kas kita, kaip tikra ir veikli Dievo meilė, teikianti mums galios daryti gera, tad ir vadinama veikliąja meile. Kai pasiekia tokį tobulumo laipsnį, kad ne tik padeda mums vykdyti gera, bet ir padaro tai, kad geruosius darbus vykdome stropiai, dažnai ir noromis, tada ji vadinama pamaldumu"[3].

[1] *Filotea*, vert. H. Libiński, Olsztyn 1985.

[2] Tai rinkinys *Infrascriptus testatur*, in praesenti Volumine 1, quod paginis 477 machina dactylographica exaratis constat, reproducta esse Manuscripta a Servo Dei Georgio Matulewicz – Matulewicius polono sermone conscripta. Quae Manuscripta, in 245 chartulis originalibus, asservantur in Archivo Generali Congregationis CC.RR. Marianorum sub siglis, prout Index Rerum huic Volumini praefixus exhibet. MM., s. 01. Infrascriptus testatur, in praesenti Volumine II, quod paginis 482 machina dactylographica exaratis constat, (...) Quae Manuscripta, in 322 chartulis originalibus, (...) MM., s. 02.

[3] *Filotea*, cit. v., 26 p.

Panašią tiesą išreiškė pal. Jurgis: „Mylėti Dievą ir žmogų yra vienintelis tikras krikščioniškas tobulumas. Kiti dalykai yra priemonės tikslui... Nors tai priemonės, bet jų neniekinkime: reikia šalinti kliūtį po kliūties, įgyti dorybę po dorybės – ir taip artėti prie tikslo: prie meilės. Jeigu nėra meilės, viskas niekai: meilėje viskas vertinga“[4]. Jis rašė: „Įvykdę savo užduotį žemėje, keliauja į dangų – mokslininkas, ūkininkas, žmona, tėvynė, visuomenė, žmonija. Dorybes daro žmogus, krikščionis, šventasis... Žmogus, iškeltas į antgamtinį lygį, turi toliau dirbti, gyventi pagal Dievo valią. Gyvenimas – tai tos Jokūbo kopėčios. Reikia tobulėti, nuolat žengti pirmyn meile, ištikimai sekti Kristumi, nes krikščioniško gyvenimo esmė yra meilė“[5].

Pal. Matulaitis suvokia tobulumą kaip nuolatinį vyksmą, krikščionio pažangą, nuolatinę kovą su pagundomis, kurios trukdo keliauti į dangų. Dievo veikimas žadina, ugdo meilę, o toji nuolat skatina darbuotis viduje ir atlikti kasdienes pareigas. Kitaip sakant, tobulumas – meilės augimas, nežinantis ribų. Tai nėra „karščiavimasis“ ir nereiškia, kad nepasitaikys nupuolimų, tačiau dėl jų nebus prarandama noro ir vilties[6]. Tai yra kopimas tarsi kopėčiomis, tobulinantis ištikimai vykdomą meilę, kaip aukščiau skaitėme apibrėžime“[7].

Taigi galime pasakyti, kad, mūsų autorių mintimis, tobulumas – tai yra mylėjimo tobulumas, nes meilė yra sielos gyvybė[8]. Savo sielos meilė reikalauja, kad žmogus gyventų darnoje su Dievo meile. Dievas apdovanojo žmogų savo meile, „žadina pabusti iš dvasinio miego“[9]. Jis savo meile drumsčia žmogaus ramybę, kad jis noriai siektų tobulumo, ir pats jį veda, kad pasiektų[10]. Todėl meilė yra pareiga, kuriai žmogus neturi trukdyti[11].

[4] *De perfectione*, MM II-29, t.1, 51 p.
[5] Ten pat, 50 p.
[6] Ten pat, 47 p.
[7] Ten pat.
[8] J. Matulewicz, F. Salezy, *Wybór pism*, vert. ir įvadas J. Rybałt, Warszawa 1956, 93-94 p.
[9] *Dziennik duchowy*, Warszawa 1988, 62 p. (*Užrašai*, 24 p.).
[10] Ten pat.
[11] Ten pat, 62-63 p. (*Užrašai*, 25 p.)

Šv. Pranciškus ir pal. Jurgis gerai supranta, jog skelbia seną mokslą, bet naujoje šviesoje. Jie žino, kad tobulumas nėra toks menas, kurį būtų galima pasiekti be pastangų[12]. Todėl be asketinių lavybų neįmanomas krikščionio dvasinis gyvenimas. Apie tai gražiai rašo pal. Jurgis: „Tegul vienuoliai supranta, kad vienuolynas yra ligoninė dvasiškoms negalėms, o ne rojus. Vienuolynas – kovos, atgailos ir darbo vieta"[13]. Vienuolynas, kaip Dievo ieškantiems žmonėms skirta vieta, įpareigoja darbuotis, auklėti save ir vadovautis Dievo meile. Tai kelias į Dievo karalystę, o kartu ir esminis, nors dar tik pradinis jos įgyvendinimas. Dievo karalystė yra meilės karalystė. Šv. Pranciškus *Filotėjoje* rašo, kad tobulumas išplaukia iš Dievo meilės ir netgi yra ne kas kita, kaip Dievo meilė[14]. Šią nuomonę pal. Jurgis išdėsto dar giliau: „Aukščiau už visas dorybes yra Dievo Meilė – teologinė dorybė, kuria valia kyla į Dievą ir yra Dievuje, nes Jis aukščiausia gėrybė. Ta meilė siekia giliausiai, jos jėga ir pagrindas – svarbiausiasis įsakymas, pareiga, Dievo reikalavimas žmogui, aukščiausioji dorybė"[15]. „Štai mūsų idealas, ir pats Dievas negalėjo mums aukštesnio ideało parodyti. Dievo meilė yra gyvenimo pagrindas ir jo didžiausia jėga"[16].

Įvairiai atsakoma į klausimą, kas sudaro krikščioniškojo tobulumo esmę. Tai tikriausiai siejasi su įvairiais veiksmais, kuriais pasaulietis įvykdo savo vienybę su Dievu. Vis dėlto šv. Raštas ir Tradicija, kuria tie du autoriai remiasi, teigia, kad krikščioniškas tobulumas remiasi meile. Tai yra todėl, kad krikščioniška meilė esminiu būdu jungia žmogų su Dievu. Kiekvienos meilės pagrindinis bruožas yra tas, kad mylintį jungia su mylimuoju ir supanašina[17]. Tiktai gera darantis krikščionis pasipuošia Dievo panašumo drabužiu[18]. Todėl pal. Jurgis mini du Dievo mylėjimo būdus

[12] M. Miler, *O radosnym miłowaniu Boga*, Poznań 1949, 165 p.
[13] *List do St. Warszawskiego*, Trynopol 31.VII.1921, arch. Vice Postulatora Polski (Lenkijos vicepostulatoriaus arch.).
[14] *Filotea*, cit. v., 26 p.
[15] *De amore Dei*, MM, t. II, XVI-319, 143 p.
[16] *Konferencje ascetyczne*, Warszawa 1967, 13 p.
[17] STh I-II.
[18] J. Matulewicz, *De amore proximi*, MM, t. II, XVII-324, 176 p.

šiame laikiname gyvenime: vienas eilinis, kitas tobulas. Eilinis Dievo mylėjimas, kai žmogus siekia pašalinti iš savo gyvenimo visa, kas jį gali atskirti nuo Dievo. Tobulas mylėjimas – tai tikras prigludimas prie Dievo, siekiant kaskart vis tobulesnių meilės veiksmų. Be paliovos mylėdami Dievą tais meilės aktais nusikratome viskuo, kas trukdo visiškai supanašėti su Dievu. Kuo tobuliau kas myli Dievą, tuo daugiau įvykdo meilės aktų. Taigi laikomasi vienybės su Dievu ir nuolat jungiamasi su Juo meilės aktais. Su šiais aktais kyla taip pat meilė kitam žmogui, kurį Dievas myli. Neįmanoma mylėti Mylintįjį ir nemylėti tų, kuriuos Jis myli[19]. Mylėti kitą žmogų dėl Dievo, vadinasi, pastebėti visus žmones, jų kiekvieno vertingumą, kokį Dievas yra jiems suteikęs ir į ką žmogų pašaukęs. Ir tada, kiek tik įmanoma, prisidėti prie jų dvasinės brandos[20].

2. Pasauliečio pašaukimas į šventumą

Kad suprastų asmeninį pašaukimą, krikščioniui nebūtina išgirsti kokius neįprastus balsus ar pamatyti ženklus. Užtenka Jėzaus žodžių, kuriais jis šaukia visus žmones į tobulumą (*Mt* 5, 48). Todėl mūsų autorių raštuose matyti didelis rūpestis ir pateikiami kriterijai, kurie gali padėti pasirinkti tinkamą pašaukimą, tokį, kurį vykdant įmanoma pasiekti asmeninį šventumą.

Pal. Jurgis pašaukimą į asmeninį tobulumą grindžia šiais faktoriais: tai įgimtas troškimas ko aukštesnio, dalyvavimas Dievo prigimtyje, platūs tikėjimo horizontai, dvasinis šaukimas ir palaiminimas žmogui, kuris atranda išmintį[21]. Iš tiesų, žmogaus būties gelmėse glūdi tobulumo siekimas. Todėl verta žmogui dėti dideles pastangas, kad įvykdytų šventumo paskyrimą, savąjį tikslą. Pal. Jurgis sako, kad visada reikia „pirmoj vietoj pastatyti savo asmenišką išsitobulinimą, šventumą"[22]. Tobulinti save, kitus ir tobulinti darbus, tai trys pagrindinės asmenybės tobulinimo kryptys[23].

---

[19] J. Matulewicz, *De modo amandi Deum*, MXVII-321, t. II, 153 p.
[20] F. Salezy, *Wybór pism*, cit. v., 93-94 p.
[21] *De perfectione*, MM, t. II-27, 46-47 p.
[22] *Dziennik duchowy*, cit. v., 43 p. (*Užrašai*, 9 p.)
[23] Ten pat, 37 p. (*Užrašai*, 4 p.)

Todėl ir šv. Pranciškus Salezas smerkė tuščius siekimus veikti kitaip, atlikti kitas užduotis negu tas, kurios jam Dievo skirtos. Siekti tikslo, nesuderinamo su Dievo valia, yra nuodėmė ir žmogui baigiasi prlaimėjimu. Todėl kiekvienas krikščionis su dėkingumu privalo priimti tą kelią, kokį Dievas jam paskyrė, nes tiktai juo eidamas gali tikrai dvasiškai išaugti. Žmogus pats privalo apsispręsti, bet ši laisvė neturi tapti savivale, nes tikintysis privalo žiūrėti ne savo pomėgių, bet Dievo valios[24].

Grįžtant prie pal. Matulaičio mokymo, pašaukimas į asmeninį šventumą reikalauja nusikratyti asmeninių išskaičiavimų ir ryžtis visiškai vykdyti Dievo valią, atmesti žemės viliones, atmesti kūno, pasaulio ir velnio pagundas[25]. Jis sako, kad „kūnas, pasaulis ir šėtonas siekia vieno dalyko", o visa, kas dieviška, jiems svetima. Todėl akina ištvermingai kovoti su šių trijų rūšių pagundomis[26].

Abu autoriai kovą su pasauliu, kūnu ir piktąja dvasia supranta kaip negatyviąją mūsų santykių su pasauliu pusę, kuri pagrįsta atmetimu visko, kad priešinasi Dievui. O pozityvioji pusė – tai užsiangažavimas dvasinei pažangai, atitinkančiai Dievo planus, glūdinčius gamtos dėsniuose ir Dievo apreiškime. Tai tiesiog vidinis darbas, nesutinkantis su nuodėme ir blogiu, laisvas valios aktas prieš nuodėmę. Jį diktuoja išmintinga meilė. Kai ta meilė stipri, kai jos pakanka sukliudyti pasaulio vilionėms, tada mažai bereiškia visokie barjerai, kuriais dirbtinai mėginama žmogų atitverti nuo pagundų, bijantis, kad žmogus gali joms pasiduoti. Kita vertus, autoriai gerai žino ir tai, kad gali tikinčiajam nepavykti sukurti darną tarp savo žmogiškųjų norų ir Dievo valios. Tai neatleidžia žmogaus nuo pareigos darbuotis ją įgyti, nes šios darnos įgijimas išreiškia šventumo pilnatvę. Šv. Pranciškus ir pal. Jurgis svarsto šv. Pauliaus žodžius (kad Dievo galybė tampa tobula silpnume, plg. *2 Kor* 12, 7-9) ir gauna tikrą išvadą, kad kuo didesnė išorinė grėsmė, tuo didesnė ir Dievo pagalba. Pasiseks, jei žmogus bus

[24] *Filotea*, cit. v., 227 p.
[25] *Dziennik duchowy*, cit. v., 47-48, 62-63, 84, 95-97 p.
[26] *Concio*, MM, t. II, XIX-363, 293 p.

klusnus Dievo valiai, vykdydamas jam asmeniškai Jėzaus nurodytą tikslą ir neįsdamas pats į pavojus, kurių Dievas jam nestato. Šitaip nusiteikęs ir nusistatęs krikščionis gali ir privalo šventėti, nepaisant įvairių išorinių sąlygų. Galiausiai tada pasiekiamas atvirumas išoriniam pasauliui, kuris liaujasi būti blogio sinonimu ir tampa Dievo garbės atšvaitu, nes Dievas jį sukūrė[27].

Taip nusistatę šv. Pranciškus ir pal. Jurgis pabrėžia džiugųjį katalikiško šventumo pobūdį. Netgi laiko moraline pareiga rūpinimąsi išlaikyti tikinčiojo džiugų dvasios nusistatymą, o liūdesį laiko pavojinga sielai būsena. Džiaugsmo dvasia turi lydėti krikščionį kelyje į Dievą, net ir persekiojimuose. Pal. Matulaitis rašė: „Jei dėl tų darbų, kuriuos varysi dėl Dievo garbės, Bažnyčios labo ir sielų išganymo, teks tau pakliūti ištrėmiman arba kalinėn, turėsi tą suraminimą ir džiaugsmą, kad būsi tenai su savo Viešpačiu ir Dievu"[28]. Todėl abu šie autoriai įsitikinę, kad pašaukimas į šventumą neslopina džiaugsmo ir negimdo baimės[29].

Žmonių pašaukimo į šventumą mokslo naujumas buvo tas, kad abu šventieji suvokė skirtumą tarp šventumo laikantis vienuolio įžadų ir to tobulumo, kuris įmanomas pasiekti pasauliečiui. Todėl jie nesistengė šaukti į vienuolynus visų maldingų žmonių. Pasak tų šventųjų, vien Dievo balsas turi nuspręsti, ar žmogui eiti į dykumas, ar kurti šeimą. Šitaip pripažindami didelę vertę pasauliečio keliui į šventumą, jie iškėlė santuokos vertę. Abu šie vyskupai net ir toliau atskleidė santuokinio luomo vertę, apibrėždami šeimą kaip „gyvą krikščionybės ląstelę"[30], kurios centre stovi Jėzus, o jos nariai gyvena skaisčiai, meilingai ir darbščiai[31]. Taigi krikščionių šeimoms Jėzus

[27] J. Matulewicz, *De oblivione mundi*, MM, t. I, VII-137, 258-259 p.; *Dziennik duchowy*, cit. v., 97 p.; *De pugna spirituali*, MM, t. I, V-84, 153 p; F. Salezy, *Traktat o miłości Bożej* (mr.), t. 2, 460 p.; *Konferencje czyli rozmowy św. Franciszka Salezego*, vert. P. Kurtyka, Evie 1957, 430 p.; *Filotea*, cit. v., 252 p.

[28] *Dziennik duchowy*, cit. v., 61 p. (*Užrašai*, 12-13 p.)

[29] F. Salezy, *Traktat o miłości*, cit. v., t. 2, 454 p.; *Filotea*, cit. v., 183 p.; J. Matulewicz, *Dziennik duchowy*, cit. v., 47-48 p., (*Užrašai*, cit. v., 10 p.)

[30] F. Salezy, *Filotea*, cit. v., 274 p.

[31] J. Matulewicz, *Dziennik duchowy*, cit. v., 99 p. (*Užrašai*, 58 p.), SS. *Familia in Nazareth*, MM XV-291, t. II, 49 p.

turi būti didžiausias turtas, o jų santuoka ir šeimos gyvenimas turi pasižymėti kuklumu, prabangos vengimu, tvarkingumu, žvilgsnio ir apsirengimo tyrumu. Šeima – tai jokio „šiurkštaus, pikto žodžio, apkalbos". Tai gyvenimas be barnių, pykčio ir blogio. Visus namiškius puošia darbštumas. Jie moka kalbėtis religinėmis temomis ir patirti kuklų džiaugsmą[32]. Taigi santuoka tikrai yra kelias, kuriuo galima pasiekti tobulumą[33].

Kaip jau sakyta, žmogaus pašaukimo vieta yra pasaulis, o kaip tą pašaukimą įgyvendinti, turime susivokti iš mus supančios tikrovės. Pasirinkti tinkamas priemones patarnauja neišmatuojami Bažnyčios dvasiniai turtai ir motiniškas jos vadovavimas. Todėl kiekvienas žmogus, nepasiduodantis pasaulio dvasiai, gali ne tik padoriai gyventi, bet ir pasiekti aukščiausią šventumą, nes šventumo esmė – meilės tobulumas. Šie mokytojai vyskupai sugrąžino į pasaulio centrą Dievo meilę, kaip visiems įmanomą ir esančią tarp žmonių. Tikras Dievo meilės veikimas padaro tai, kad žmogus tampa tikrai atviras. Tie vyskupai sako, kad yra toks šventumas, kurį Dievo meilės skatinamas gali kiekvienas įvykdyti gyvendamas pasaulyje ir kurį galima suderinti su visokiomis gyvenimo sąlygomis.

3. Pasauliečių apaštalavimas

Pasiektas šventumas yra apaštališkojo darbo pagrindas – sako autoriai. Todėl kiekvienas krikščionio darbas turėtų siekti veiksmų, tarnaujančių Dievo garbės kūrimui. Šiam darbui, skirtam Dievo garbei skleisti, reikia atiduoti visą savo vidinę energiją. Autoriai sako, kad neįmanoma tarnauti Dievui pusiau, nes kas myli Dievą, privalo Jam tarnauti visa savo būtimi. Pakilti virš visko, kad gali atitolinti nuo šlovingojo Dievo, tai svarbiausias uždavinys, nes „kam Dievas yra viskas, tam pasaulis – niekas," – rašė šv. Pranciškus[34]. „Teduoda Dievas, – tęsė jis, – savo begaliniu gerumu... kad Jo meilė būtų pirmoji ir didžiausioji mūsų meilė. Bet kada gi tai įvyks, kad meilė mus

[32] Ten pat, 50 p.
[33] F. Salezy, *Filotea*, 274 p.
[34] J. Hamon, *Żywot świętego Franciszka Salezego*, t. 2, Kraków 1948, 301 p.

apsems ir apims visą mūsų gyvenimą, kad visiškai numirtume sau, ir visiškai gyventume Dievui?!"[35] Pal. Jurgis tvirtina, kad žmogaus gyvenimas tada yra meilės apaštalavimas, kai siekia tokio tikslo: – „vieni kitus dorinti, lenktyniauti dorybėmis ir šventumu, būti ištvermingiems gėryje ir taip kaskart didinti Dievo garbę"[36]. Taigi krikščionis savo šventumu ir savo patvarumu įžvelgia paties Dievo didybės pilnatvę ir gali paskatinti kitus žmones, kad tinkamai Jį gerbtų ir garbintų. Dievo garbė – tai žmogaus laimė ir apaštalavimo tikslas[37]. Tai dvasinis žmogaus „poreikis"[38]. Visos kitos gėrybės telpa į šią gėrybę ir iš jos semiasi savo vertę. Šv. Pranciškus rašė: „Man atrodo, kad nieko kito nemyliu, tik Dievą, o visos sielos man brangios dėl Jo. Kas ne Dievas ar ne Dievui – man niekas"[39].

Apaštalavimas Dievo garbei, pasak Matulaičio, nėra toks lengvas ir paprastas dalykas. Skatindamas tarnauti Dievui, pal. Jurgis sako: *Militia est vita hominis super terram*[40], tuo pabrėždamas, kad žmogus, kuris nori nešti savyje ką daugiau nei laikinosios vertybės, privalo žinoti, jog apaštalavimo darbas bus jam nuolatinė kova. Apaštališka veikla, kaip vienas šventumo elementų, taip pat privalo būti nepaliaujama kova už Dievo gėrį. Kovos kupinas kelias dėl Dievo garbės užtikrina krikščioniui būsimą laimę. Ir juo sunkiau eina darbas Dievo garbei, juo didesnis nuopelnas Dievo akyse[41].

Matulaitis labai jungė apaštališką darbą su tikėjimu ir viltimi. Jis sakė, kad tik toks darbas yra prasmingas, kuris išplaukia iš begalinio pasitikėjimo Dievu ir iš tikėjimo, jog tas darbas teiks Dievui garbę. Reikia pabrėžti, kad triūsas, noras kovoti už Dievo garbę, negali apsieiti be blaivaus požiūrio į tikrovę. Darbas nebus vaisingas, jeigu iš karto blaškysis įvairiomis kryptimis[42].

---

[35] J. Camus, *Duch św. Franciszka Salezego*, Warszawa 1900, 64 p.
[36] *Vita communis in Congregatione*, MM, t. I, I-20, 39 p.
[37] *De exercitis spiritualibus in genere*, MM, t. I, X-195, 360-361 p.
[38] *De pugna spirituali*, MM, t. I, V-84, 132 p.
[39] *Żywot* ..., cit. v., 303 p.
[40] *List do J. Jarzębowskiego*, Wilno 9. I. 1922. - „Žmogaus gyvenimas žemėje yra sunki tarnystė" (*Job* 7,1).
[41] *List do W. Jeute*, Wilno 18.VI.1925.
[42] Ten pat, Wilno 20. V. 1925.

Apaštališkas darbas, pasak šių autorių, ne tik skleidžia Dievo garbę, bet ir išreiškiamas kitų žmonių meile. Matulaitis sako, kad krikščionis oriai vykdo šaukimą į šventumą, kai su meile „nuolankiai, romiai ir kantriai" pakenčia kitus. Vieni kitų naštos nešimas nereiškia, kad pritariame nuodėmei ar puoselėjame ydas. Kaip ir šv. Paulius, pal. Jurgis nurodo, kad žmogus pozityviai padeda kitiems žmonėms, savo broliams, „mintimis, pasiryžimais, pamokymais ir švietimu". Pamokymų pobūdis turi būti paženklintas aukos dvasia, kad pirmiausia sau keltume reikalavimus, kurie patarnautų kitų pataisymui, o ne tiesiog reikalautume iš kitų[43]. Ir su šv. Pauliumi primena: „labiau už viską reikia turėti meilės", nes tiktai ji gali atstoti mokslą, genialumą, bet genialumas ir mokslingumas niekada neatstos meilės. Visų talentų ir gabumų vystymas mokslu turi būti nukreiptas į tai, kad būtų jais naudojamasi kito žmogaus poreikiams, kad darytume jam gera su meile[44].

Panašiai kalba ir Ženevos vyskupas: „Artimo meilė, kol lieka natūrali, dar nėra graži, bet kai Dievo meilė paauksina ją savo spindesiu ir atgaivina savo dvasia, pasireiškia savo visu tobulumu"[45]. Šventumo patirtį apaštalavime išreiškia santykiu: „savo siela – kitas žmogus". Ir kalbėjo: „Kas myli Dievą, privalo stengtis, kad kiti Jį mylėtų, aukotis, patarnaudamas artimams, nes meilė yra uolumo motina ir visada šaukia dieviškajam Mylimajam kaip kitados Rachelė Jokūbui: – Duok man vaikų, kitaip mirsiu"[46]. Nes „kam neužtenka Dievo meilės, galinčios patenkinti visas širdis, to niekas nepatenkins, tik tobuliausia meilė, kuria pats Dievas myli"[47].

Abiejų šių šventųjų vyskupų šventumo sąvoka tiksliai sutapo su meilės sąvoka. Todėl kiekvienas, kas nori apaštalauti, turi pirmiausia praktikuoti meilę, rūpintis, kad ji nuolat didėtų jo asmeniniame dvasiniame gyvenime. Klausiami, kaip tai pasiekti, jie turėjo vieną atsakymą. „Mylėti Dievą visa siela, mylėti artimą

[43] *De amore proximi*, MM, t. II, XVII-324, 169-171 p.
[44] Ten pat, 171 p.
[45] *Żywot...*, cit. v., 340 p.
[46] Ten pat, 303 p.
[47] Ten pat, 301 p.

kaip save; nežinau, kad dar būtų koks nors kitas būdas padidinti širdyje Dievo meilę, kaip tiktai mylėti Jį visą širdimi, nes ir mokslo negalima pasiekti kitaip, kaip jo mokantis, ir apskritai jokio įgūdžio neįmanoma įgyti, jo nelavinant", – sako šv. Pranciškus[48]. Todėl jis klausia: „Kodėl mylime save tyra meile? Todėl, kad esame panašūs į Dievą, Jo atvaizdai. O kadangi kiekvienas žmogus apdovanotas tuo pačiu orumu, privalome jį mylėti kaip save kaip švenčiausią, gyvą Dievo paveikslą. Žvelgdami į artimą, argi neturime vieni kitiems sakyti: įsižiūrėkite į šį žmogų, tai Kūrėjo paveikslas"[49].

Pal. Jurgis savo ruožtu tvirtina, kad žmogaus asmuo yra kanalas, kuriuo Tėvo ir Sūnaus meilė teka į kitus žmones, žmogiškoji meilė tobulėja ir gausėja kituose, ir tuomet kyla bendra džiaugsminga giesmė, šlovinanti Dievą. Tai ne tik širdies ir lūpų giesmė, bet ir darbais sekimo Jėzumi giesmė[50].

Labai pagrįstai meilės žmogui vieta nurodyta apaštalavime, kur taip sunku ją atskirti nuo meilės Dievui. Ši meilė daro žmogų jautrų kitam asmeniui ir tam, kas jam yra svarbiausia, o pirmiausia Dievo valios vykdymui, Jo karalystei žemėje ir danguje. Šitaip mūsų meilė tampa meile Dieve. Savo apaštališka veikla, nuolat vykdoma savo gyvenime kitų žmonių atžvilgiu, žmogus mato paties Dievo meilę.

Pabaiga

Taigi labai garbingas yra šv. Pranciškaus ir pal. Jurgio mokslas, skelbęs pasauliečių dvasingumą. Jų nuopelnas tas, kad, priešingai daugumos tų laikų pažiūroms, jie išdrįso rodyti naują kelią, kuriuo pasaulietis gali pasiekti šventumą pasaulyje. Savo ruožtu jų sukurtos vienuolijos įvykdė svarbų posūkį tarp senųjų ordinų dvasios bei sandaros ir būsimų veikliųjų vienuolijų dvasios. Pasaulietis yra pilnateisis Bažnyčios narys, ir jo gyvenimas pasaulyje netrukdo jam pasiekti šventumą.

[48] Ten pat, 303 p.
[49] *Wybór pism*, cit. v., 191 p.
[50] MM, t. I, II-27, 47 p.

Kun. dr. doc. Vytautas Brilius MIC

Bažnyčia - šventumui įpareigojanti institucija

Įvadas

Šiame pranešime šventumas nagrinėjamas teisiniu požiūriu. Jame pirmiausiai atkreipiamas dėmesys ne į teologinę ar pastoracinę, o į teisinę šventumo pusę, siekiant išsiaiškinti, ką, kaip ir kiek šventumui Bažnyčia įpareigoja kaip institucija teisinėmis priemonėmis. Vos įsikūrusi Bažnyčia jautėsi turinti galios tikinčiuosius įpareigoti įvairiems dalykams ir iš jų reikalauti klusnumo. Laiške Timotiejui apaštalas Paulius ragina vyskupą pasinaudoti jo turima galia, skelbiant Dievo žodį: „Bark, drausk, ragink" (*2 Tim* 4,2; plg *1 Tim* 5). Pati krikščionybės prigimtis neleido jai pasilikti abejinga žmogaus dvasiniam gyvenimui. Iš pat pradžių ji skelbė dvejopą žmogaus gyvenimo tikslą ir paskirtį: įtvirtinti šiame gyvenime Dievo karalystę, palenkti Jo valdžiai pasaulio santvarką ir pasiekti amžinąją laimę danguje. Tai ne vien atskiro asmens, bet ir Bažnyčios, kaip žemiškosios institucijos, tikslas bei pareiga. Todėl Bažnyčia kaip institucija, atsižvelgdama į laiko sąlygas ir vyraujančią mintį visuomet panaudodavo galias bei priemones savo tikslams siekti. Šiame pranešime apžvelgsime būtent žemiškąsias Bažnyčios institucijos priemones. Jame nesiekiama moksliniu požiūriu išsamiai ir visapusiškai išnagrinėti visų teisinių šventumo aspektų prigimties, tikslo bei mechanizmų, ypač Bažnyčios istorijoje, o norima pateikti bendrąjį dalyko vaizdą, labiau atskleisti dabartinės Bažnyčios įpareigojimą šventumui juridiniu požiūriu, to įpareigojimo materiją bei apimtį.

Evangelijos ir Apaštalų laiškai

Krikščionybė iškilo žydiškoje aplinkoje ir mentalitete, tautoje, kurios egzistencijos tikslas buvo Dievo valios įvykdymas ir pasaulio pakeitimas Dievo valia. Ši tauta buvo įpareigota šventumui,

tačiau skirtingai negu visos kitos tautos, kurios irgi turėjo įstatymus, įpareigojančius atlikti religinius veiksmus bei apeigas, žydai savo pranašų Dievo vardu nuolat buvo raginami šventumo įstatymą vykdyti su asmenine atsakomybe ir kūrybingai, mokomi, kad vien vykdydami Įstatymo nuostatas jie neatlieka savo užduoties, todėl privalo tobulinti dvasinį savo pasaulį ir gyventi šventai. Oficialioji žydų Bažnyčia, kaip institucija, nereikalavo ir tikriausiai nesijautė turinti pagrindo reikalauti daugiau negu buvo nustatyta Įstatymu, kurį, tiesa, ta pati institucija išaiškino ir patikslino, įvairiuose komentaruose nurodė, kaip reikia jo laikytis, kad Įstatymo vykdytojas būtų teisus. Jėzaus skelbiamas mokslas ypatingu ir įpareigojančiu būdu atsigręžia į asmenį, reikalaudamas iš jo radikalaus apsisprendimo šventam gyvenimui. Jėzus įdiegė savo apaštalams mintį, kad svarbiausia yra suprasti Dievo duotų įsakymų tikslą, leidėjo valią ir stengtis ją vykdyti, atskirais atvejais asmeniškai, kūrybiškai ir atsakingai nesibijoti sulaužyti, peržengti įstatymo nuostatas, kad būtų teisingiau įvykdyta Įstatymo leidėjo mintis ir pasiektas tikslas. Tiesioginiu tikslu tampa gyvenimo šventumas, o Įstatymo laikymasis – net ne antriniu tikslu, o tik priemone pagrindiniam tikslui pasiekti. Apaštalai tą tikslą gerai įsisąmonino, ir ankstyvojoje Bažnyčioje ne jos teologija, liturgija ar įstatymų tobulumas, bet asmeninis narių šventumas traukė žmones (plg. *Apd* 2,44-47). Ankstyvoji Bažnyčia jautėsi esanti atsakinga ir galinti bei privalanti teisiškai, t.y. pasinaudodama turima valdžios galia, asmeniniam tikinčiųjų šventumui įpareigoti bei jį reguliuoti. Be abejo, Bažnyčia, kaip institucija, įsikūrė po Kristaus prisikėlimo, aiškiai atsiribodama nuo religinės Judaizmo institucijos. Todėl tikslinga pastebėti, kad Jėzaus pamokymai ir skelbiamos nuostatos apie asmens šventumo poreikį ir pobūdį yra daug bendresnio pobūdžio ir morališkai, o ne teisiškai labiau saisto negu apaštalų nuorodos jaunai Bažnyčiai. Nors Jėzus atnešė tikrai radikaliai naują, iki tol nežinotą požiūrį į tarnavimą Dievui ir religinių (dvasinių) pareigų atlikimą, Jis tikrai veikia Judaizmo religinės institucijos rėmuose. Tai ne kartą pats aiškiai pabrėžė, sakydamas, kad atėjo ne panaikinti Žydų Įstatymą, o tobulai jį įvykdyti (plg.

Mt 5,17; *Lk* 16,17 ecc.). Apaštalai, įgyvendindami Jėzaus mokymą ir susidūrę su jo neatitikimu Judaizmo esmei, pradeda sąmoningai save suvokti kaip Bažnyčią – tobulo (švento) gyvenimo instituciją. Tad asmeninį šventumą drąsiai tvarko turima valdžios galia. Bažnyčioje pradeda kurtis šventumo siekimo institutai, kurie, skirtingai nuo Judaizmo, kuriame taip pat buvo įvairių dvasinės išraiškos formų, bažnytinės valdžios nuo pat pradžių buvo reguliuojami jos teise.

„Šventumo institucijų" susikūrimas ir pasekmės Bažnyčios „Šventumo disciplinai"

Šių institucijų formavimosi procese išskirtini du periodai: Apaštalų laikų Bažnyčios ir po Imperijos vykdyto persekiojimo. Pirmajame laikotarpyje galima įžvelgti Bažnyčios galios gaires ir pastangas nustatyti dvasinio jos narių gyvenimo bei moralinio elgesio normas ir juos kontroliuoti. Pirmiausia tai reiškėsi nurodymais tikintiesiems, kaip jie turi gyventi, kad būtent moraliniu savo gyvenimo lygiu išsiskirtų iš kitų žmonių. Daugiausia buvo kalbama apie pamaldumą, artimo meilę ir apie tai, ką šiandien galėtume pavadinti gyvenimo optimizmu. Maldos, pasninkai, maldingo turinio susirinkimai nuo seno visose religijose buvo pripažinti kaip esminiai dvasinio gyvenimo šaltiniai ir nenuostabu, kad krikščionys suprato tų praktikų vertę ir Bažnyčia įtvirtino jų laikymosi nuostatas. Tarpusavio pagalbos bei dosnumo reikalavimai, pabrėžiant tų dalykų religinę, šventumo reikšmę, buvo tikriausiai iš dalies perimti iš ilgaamžės Žydų tradicijos, kurios šventosios knygos nuolat reikalauja žmogiško solidarumo, meilės ir gailestingumo. Tą skelbė Kristus, o apaštalai jo mokymą ypatingai pabrėžė ir sureikšmino. Toks šventumo raiškos pobūdis pirmosiose krikščionių bendruomenėse darė didžiulį įspūdį ir turėjo praktiškos išgelbėjimo reikšmės, nes pirmaisiais amžiais krikščionys dažniausiai priklausė neturtingųjų sluoksniui, kur broliškas visa kuo dalijimasis bei vienų kitiems pagalba turėjo gyvenimiškai svarbią reikšmę. Tai negalėjo likti nepastebėta tų laikų pasaulyje. Tai kartu liudijo asmens šventumo reikšmę per-

tvarkant realų gyvenimą. To svarbą suprato apaštalai ir jų įpėdiniai, o Bažnyčia savo valdžios priemonėmis tam įpareigojo savo narius ir reguliavo jų veiksmus. Be to, apaštalų laiškuose pabrėžiama ir morališkai įpareigojama džiaugtis, o persekiojamos Bažnyčios kankiniai savo liudijimuose taip pat teigia krikščionišką džiaugsmą bei gyvenimo optimizmą. Gal toks ryškus džiaugsmingumas, tapęs skiriamuoju Bažnyčios bruožu, nėra būdingas jokiame kitame jos istorijos periode.

Pirmykštėje Bažnyčioje jos šventumas bei gimstančios dvasinės išraiškos institucijos pasižymi bendruomeniniu charakteriu. Tai tikriausiai lėmė faktas, jog Bažnyčia atsirado judėjų religinėje institucijoje (ir religinėje teokratinėje tautoje) kaip skirtingos sampratos, savito kelio religinė kryptis, o ne kaip jau teisinę struktūrą turinti institucija – tokia institucija išsivystė vėliau, o pradžioje ją palaikė būtent bendruomenės, ne teisės egzistavimas, todėl tą bendruomeniškumą. buvo stengiamasi saugoti ir stiprinti. Apaštalų laiškuose pateikti nurodymai bendruomenėms, luomams bei socialinėms grupėms, kaip išugdyti išskirtinius, jų elgseną vienijančius bruožus. Bažnyčios valdžia nustato švento gyvenimo reikalavimus vyskupams ir kunigams, vyrams ir žmonoms, našlėms ir mergelėms, vergams, jų savininkams, kariams ir t.t. (plg. *1 Tim* 5). Bažnyčią vienijantis elementas buvo jos narių gyvenimo būdas (šventumas), ir ji savo galia tokį gyvenimo būdą formavo.

Persekiojimų laikais krikščionys jau buvo visiškai atsiskyrę nuo žydų ir sudarė atskirą, savitą instituciją su sava teise, teologija, liturgija. Viena iš ryškiausių to laikotarpio savitų šventumo formų buvo kankinystė. Tris šimtmečius visoje Romos imperijoje krikščionys buvo ignoruojami ir atstumiami, tačiau kruvini jų persekiojimai kildavo atskiruose kraštuose skirtingais laikotarpiais. Iki kankinystės krikščionybei ištikimi tikintieji buvo labai gerbiami, apie juos sklido tikri ir perdėtai juos aukštinantys pasakojimai, kurie daugelį uolių tikinčiųjų paskatindavo persiimti kankinystės idėjomis ir laukti progos tokiu išskirtiniu elgsenos būdu paliudyti tikėjimą; gauti „kankinystės vainiką“ – „garantiją“ amžinajai

laimei bei šventumo liudijimą. Oficialioji, „institucinė" Bažnyčia, viena vertus, žavėjosi tokiu neabejotinu herojiškumu, o antra vertus, mokė tikinčiuosius atsispirti valdančiųjų provokacijoms ir kvietė nepasmerkti savęs sąmoningai kankinystei, tuo atsiribodama nuo ekstremistinės bei fanatiškos krypties kraštutinių šventumo sampratos skelbėjų ir orientuodama tikinčiuosius praktikuoti šventumą dvasingu ir doru kasdieniu gyvenimu. Vis dėlto kol tęsėsi krikščionių persekiojimai, tol nesibaigė kankinystės liudijimai, Bažnyčios neįsakyti, tačiau pripažinti ir įvertinti.

Pasibaigus persekiojimams, vėliau krikščionybei tapus oficialia Romos imperijos religija, krikščionybė tapo praktiškai visiems privaloma, įstatymais įsakyta, jau ne kaip anksčiau šventesnį gyvenimą pasirinkusiųjų Bažnyčia. Dėl savo vietos ir svarbos Imperijoje oficialioji Bažnyčia buvo įvelta į ilgas ir sunkias politines peripetijas, tačiau tradiciškai vis tebeįsakinėjo ir nustatinėjo visiems tikintiesiems moralės normas, šventumo kelią. Atskiri tikintieji, susiniveliavus bendram šventumo lygiui visiems lengvai pasiekiamame lygmenyje, nesitenkino tuo, kas buvo įsakyta bei visuotinai praktikuojama, o ieškojo radikalesnių kelių, kaip siekti šventumo. Nesant galimybės praktikuoti kankinystę, tikintieji dažniausiai atsisakydavo „šio pasaulio", pasirinkdavo atsiskyrėliško gyvenimo kelią. V amžiuje atsiskyrėliškas gyvenimas tampa krikščioniško šventumo idealu ir liudija, kad dvasiniai dalykai pasirenkami vietoje laikinųjų. Apie herojiškus atsiskyrėlių išsižadėjimus kuriamos legendos ir istoriniai pasakojimai. Tačiau Bažnyčia šio gyvenimo, arba šventumo būdo, nepalieka be priežiūros ir skatina atsiskyrėlius vienytis į bendruomenes, gyvenančias pagal Bažnyčios pripažintas regulas: šv. Augustino ir šv. Antano Nubiečio Afrikoje, šv. Benedikto – Europoje. Bažnyčios valdžia tokias regulas ištirdavo, patvirtindavo ir budėdavo, kad jų būtų griežtai laikomasi. Tuo metu vyko permainingos diskusijos apie dvasininkų celibatą. Šiuo klausimu buvo leidžiami popiežių ir vyskupų potvarkiai, o pasauliečiai tikintieji buvo auklėjami šventumui kitomis Bažnyčios nustatytomis taisyklėmis bei sankcijomis. Nors vėlyvosios Romos imperijos ir Viduramžių Bažnyčia

labai daug dėmesio skyrė organizaciniams, politiniams ir pasaulietiniams reikalams, tačiau niekuomet nebuvo nustojusi reikalauti ir budėti, kad tikintieji siektų šventumo pagal pačios Bažnyčios pripažintas normas[1]. Populiariausia viso to tūkstantmečio šventumo idėja buvo šio pasaulio dalykų atsisakymas ir pasišventimas dvasiniams reikalams, pasninkai, išsižadėjimai, atgailos praktikos.

Tretieji ordinai: naujas pasauliečių įsijungimas į Bažnyčios šventumą

Savo atsiradimo aušroje ir pirmaisiais amžiais ryžtingai siekdama atsiriboti nuo pagoniškojo pasaulio ir jo vertybių (visas pažįstamas pasaulis ir aplinka, su kuria susidurdavo, buvo pagoniška), Bažnyčia atmesdavo visas „šio pasaulio" vertybes, pabrėžtinai pasirinkdama vien dvasinius dalykus. Toks požiūris kildino daugelį didžių asketų, atgailautojų ir iškilių šventųjų, tačiau paprastą pasaulietį atitolino nuo Bažnyčios ir šventumo idėjos. Tuo tarpu ir daug pasauliečių, neišsižadėdami savo luomo ir nesitraukdami nuo savo užsiėmimų, norėjo dalyvauti Bažnyčios gyvenime ir siekti šventumo. Tokią galimybę jiems pirmasis suteikė šv. Pranciškus Asyžietis, anksčiau už kitus Bažnyčios narius atviriau atsigręžęs į pasaulį ir pasiryžęs jį pašventinti, o ne atmesti. Oficialioji Bažnyčia šią naują mintį priėmė ir ją pasisavino, leisdama pasauliečiams, kaip „tretiesiems ordinams", dalyvauti oficialiųjų šventumui pasišventusių institucijų gyvenime. Kartu Bažnyčia nustatė tokiam bendravimui taisykles ir, reikalaudama jų laikytis, ėmė kontroliuoti.

[1] Net kai kurie visuotiniai Bažnyčios susirinkimai, paprastai nagrinėjantys tikėjimo ir Bažnyčios disciplinos klausimus, žymią darbo dalį pašvęsdavo su šventumu susijusiems klausimams. Pvz., II Nikėjos susirinkimas skirtas šventųjų paveikslų kultui, IV Konstantinopolio susirinkimas sušauktas dėl Bažnyčios valdžios pozicijos imperatoriaus nešvento gyvenimo atžvilgiu, II ir IV Laterano susirinkimai ir t.t. Plg. *La Funzione di Santificare della Chiesa.* Guaderni della Mendola 2, a cura del Gruppo Italiano Docenti di Diritto Canonico, Glossa Srl, Milano, 1995; Boni Andrea, *Sacralità del Celibato Sacerdotale.* Genova, 1979; Musselli Luciano, *Storia del Diritto Canonico.* Giapicchelli, Torino, 1992, ecc.

Dvasinė Bažnyčios reforma nuo Leono XIII laikų. Katalikų akcija

Naujaisiais amžiais pasaulis itin smarkiai keitėsi. Drauge keitėsi ir Bažnyčios padėtis jame. Didžiuoju Bažnyčios reformatoriumi, naujo jos požiūrio į pasaulį ugdytoju laikytinas popiežius Leonas XIII, parašęs encikliką *Rerum Novarum*. Joje pabrėžta visos Bažnyčios, kiekvieno tikinčiojo atsakomybė už tai, kad pasaulis būtų tikrai krikščioniškas. Ši mintis davė pradžią vadinamajai Katalikų akcijai, kurią Bažnyčia palaikė visame pasaulyje. Jos esmė buvo pakeisti šio pasaulio tvarką pagal krikščioniškąsias vertybes. Šventumo požymiu, be atsiskyrimo, tampa „ėjimas" į pasaulį, jo pašventinimas. Vienas pirmųjų tokio šventumo diegėjų buvo pal. Jurgis Matulaitis, skleidęs katalikiškąją socialinę doktriną, švietęs žmones ir telkęs juos bendram darbui Bažnyčios labui. „Duok, Dieve, dėl Bažnyčios dirbti, vargti, kentėti (...) sudilti, sunykti darbuose, varguose ir kovose dėl Bažnyčios..."[2] Ši ir daugelis kitų jo minčių bei patys darbai liudija naują šventumo sampratą: ne atsiskirti nuo „nešvento" pasaulio, o jį pašventinti, patį save tam reikalui visiškai atiduodant. Ši samprata iš dalies asocijuojasi su „žemiška" šventumo samprata, tačiau ji atitinka modernią aktyvios, šiuolaikiškos Bažnyčios sampratą. Galime didžiuotis, kad mūsų tautietis palaimintasis Jurgis buvo vienas pirmųjų atsinaujinančios Bažnyčios atgimimo pradininkų. Leono XIII nubrėžta Bažnyčios veiklos kryptis, paskatinusi daugelį tikinčiųjų pasauliečių įsitraukti į ją, pašventinti būtent kasdieniškąją žmogaus gyvenimo realybę, vadinama Katalikų, arba Katalikiškąja akcija.

Šventumas po Vatikano II Susirinkimo

Bažnyčia po Vatikano II Susirinkimo daug kuo skiriasi nuo ankstesnės. Jos atsinaujinimas buvo būtinas ir neišvengiamas jau vien dėl to, kad Naujausiais amžiais labai pasikeitė tiek žmogus, tiek visuomenė, tiek ir žmogaus bei visuomenės samprata. Be abejo,

[2] Jurgis Matulaitis. *Užrašai*. Parengė Institutum historicum Marianorum. Vilnius: Aidai, 1998, p. 15.

naujai buvo pamatyta ir Bažnyčia, jos tikintieji bei jų pareigos Bažnyčioje ir uždaviniai pasaulyje. Naujausiais laikais intensyviau skleidėsi žmogaus laisvės bei atsakomybės idėja nei šios priežasties sukurta nauja bendruomenės samprata ir asmens santykis su ja. Pats žmogus tapo labiau išsilavinęs, pajėgus savarankiškai suprasti daugelį dalykų, apsispręsti ir atsakingai veikti. Todėl ir Bažnyčia, būtent jau šiuolaikinių tikinčiųjų bendruomenė, kitaip negu anksčiau, vertina savo tikinčiuosius ir turi su jais naują santykį bei skiria naujus uždavinius. Tai pasireiškia tuo, jog Bažnyčia, pripažinusi ir palaikiusi šv. Pranciškaus ir kitų atnaujintojų visuotinio, bet kiekvienam luomui savito, šventumo idėją, ją sustiprinusi ir tikinčiuosius pakvietusi į Katalikų akciją Leono XIII Bažnyčios atnaujinimo įtakoje, Vatikano II Susirinkimo metu aiškiai nubrėžė naujas kryptis ir numatė būdus Kristaus pavestiesiems uždaviniams vykdyti. Trumpai tai galima apibūdinti kaip visų tikinčiųjų įtraukimą į Bažnyčios veiklą, sudarant jiems galimybes bei suteikiant reikalingas priemones ir padidinant kiekvienam tikinčiajam asmeninę atsakomybę už tų uždavinių įvykdymą.

Bažnyčia, kaip institucija, pateikia labai aiškią šventumo sampratą, apibrėžia sritis, tikslus ir nurodo priemones. Neabejotinai Bažnyčia savo, kaip institucijos, padalinių bei luomų ir pavienių tikinčiųjų šventumą kontroliuoja, kreipdama šią gyvenimo sritį bendrų visos Bažnyčios uždavinių vykdymui, kuris taip pat apima ir dvasinę kiekvieno atskiro tikinčiojo gerovę. Savo uždavinį, kurį galima apibrėžti kaip „šventumo administravimą“, Bažnyčia vykdo visuotinių, dalinių bažnyčių ir jų padalinių lygiu taip, kad žemesnės institucijos, kontroliuojamos aukštesniųjų, bendradarbiaudamos hierarchinio paklusnumo principais, spręstų vieningą visos Bažnyčios uždavinį. Negalima nepabrėžti išskirtinio šiais laikais taikomo principo, kad ne vien dalinėms bažnyčioms, bet ir jų padaliniams, net pavieniams tikintiesiems, yra suteikiama didelė darbų, priemonių ir kitokia veikimo laisvė. Aukščiausioji Bažnyčios valdžia — Apaštalų Sostas — leidžia įvairias direktyvas ir kitokius aktus, kuriuose analizuojama šventumo

teologija bei jos pritaikymo įvairiose gyvenimo sąlygose klausimai, autentiškai aiškinami iškilę reikalai. Tai dinamiškas Bažnyčios pašventinančios veiklos administravimo būdas. Statiškai šią veiklą reglamentuoja Kanonų teisės kodeksas, kurio II knygos „Tikintieji" pradžioje kalbama apie tikinčiųjų įkūnijimą Kristuje ir su tuo susijusią pareigą aktyviai darbuotis Bažnyčioje. Ši pareiga pasireiškia įsipareigojimu Bažnyčią plėsti ir ją pašventinti[3].

Dvasininkams, pasauliečiams. taip pat Dievui pašvęstojo gyvenimo luomui Bažnyčia nustato asmeninio šventumo ir pasaulio pašventinimo priemones. Įsidėmėtina tai, kad Bažnyčia atsinaujindama neatsisako senųjų šventumo praktikos formų, kurios pasižymėjo atsiskyrimu nuo pasaulio, o jas pripažįsta, teigiamai vertina ir jas praktikuoja. Todėl šalia Apaštalinio gyvenimo bendrijų, kaip naujų, aktyvių pasaulio bei asmeninio pašventinimo formų, pripažįstamos ir vertinamos tradicinės vienuolinio gyvenimo formos, net pačios griežčiausios. Be to, atgaivintos kažkada sunykusios atsiskyrėliško gyvenimo bei Mergelių bendrijose pašvęstojo gyvenimo formos.

Išvada

Savo ištakose krikščionių Bažnyčia, kurios autentiška tęsėja yra Katalikų bažnyčia, buvo ypatinga naujovė. Bėgant amžiams, daug kas pakito ir Bažnyčios gyvenimo viduje: keitėsi jos samprata, uždaviniai, priemonės, valdymas ir t.t. Tačiau, nepaisant tų pasikeitimų, kuriuos bent probėgšmais čia paminėjome, nepajudinami išliko Bažnyčios, kaip šventumo ir pasaulio institucijos, savivoka ir nenutrūkstamas jos rūpestis narių šventumu bei pasaulio pašventinimu, panaudojant tam tikslui visas turimas priemones. Nustatydama šventumo sritis bei formas, kontroliuodama jo įgyvendinimą visose institucijose, Bažnyčia aiškiai parodo, su kokiu rimtumu ji supranta ir įgyvendina Dievo nustatytą ir Kristaus įsakytą pareigą asmeniškai tobulėti bei pašventinti pasaulį, kurti jame Dievo karalystę. Galiausiai Bažnyčia, kuri save pažįsta kaip

[3] Plg. kan. 204, 205, 210,211, ecc.

Kristuje įsikūnijusių bei jo dvasia veikiančių žmonių bendruomenę, negali atsisakyti šventumo idėjos, o privalo ją puoselėti, kad atitiktų tai, kuo save pripažįsta. Tai ji ir daro labai rimtai, pasitelkdama ne vien atskirų jos narių herojiško šventumo liudijimus bei teologų ir mistikų raštus, bet ir administracines jos žemiškajai institucijai būdingas priemones.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. Balčiūnas Vytautas, *Šventoji Dvasia Bažnyčios atgaivintoja.* Putnam, JAV, 1976.
2. Boni Andrea, *Sacralità del Celibato Sacerdotale.* Genova, MM, 1979.
3. Castano F. Josė O.P., *Gli istituti di Vita Consacrata* (cann. 573-730). Millennium – Roma, Roma, 1995.
4. Coughlan P.. *The Hour of the Laity, Their Expanding Role* (Exploring *Christifideles Laici.* Easyread version, commentary and group discussion questions). Maryborough, Australia, 1991.
5. Giovanni Paolo 11. *Codice di Diritto Canonico.* Testo ufficiale e versione italiana. Roma, 1984.
6. *La Funzione di Santificare della Chiesa.* Guaderni della Mendola 2, a cura del Gruppo Italiano Docenti di Diritto Canonico. Glossa Srl, Milano, 1995.
7. Matulaitis Jurgis, *Užrašai.* Parengė Institutum historicum Marianorum. Vilnius: Aidai, 1998.
8.Ruini Camillo Card., *Meditazioni sul Sacerdozio Ministeriale.* Roma, 1996.
9.*Vatikano II Susirinkimo nutarimai.* Lietuvos vyskupijų ordinarų kolegija. Konstitucijos, dekretai, deklaracijos, pataisytas leidimas. Kaunas: Fortūna, 1994.

Mgr. lic. Elžbieta Matulewicz

Malda – visuotinė krikščionio pašventimo priemonė

pagal palaimintąjį Jurgį Matulaitį

Malda – tai labiausiai asmeniškas ir intymus žmogaus pasireiškimas ir bylojimas. Maldos šaltinis ir galutinė esmė – tai gyvas ryšys su Dievu, kurį užmezga Kristo malonė. Toliau jis vystosi per visą krikščionio gyvenimą tikėjimu, viltimi, meile. Dievo veikimas Šventosios Dvasios dovanomis ir veikiamąja malone tobulina maldą. Pats gebėjimas melstis yra Dievo malonė, nes tai asmeninis susitikimas su Dievu – vienas su Vienu...

Maldos dovana suteikiama tam, kas jos prašo ir stengiasi užmegzti bičiulišką vidinį pokalbį su Dievu. Nes, kaip sako pal. Jurgis Matulaitis, „geriausia maldos mokykla yra pati malda"[1].

1. Maldos apibrėžimai

Lenkiškieji pal. Jurgio Matulaičio rankraščiai įvairiopai išvardija maldos sąvoką. Mėgindamas išreikšti, kas sudaro žmogaus bendravimo su Dievu esmę, pal. Jurgis dažnai remiasi kitų didžiųjų maldininkų – šv. Jėzaus Teresės (Avilietės), šv. Kryžiaus Jono – apibrėžtimis, taip pat savo maldos patirtimi.

Palaimintasis pabrėžia, kad „malda yra svarbus užsiėmimas kiekvieno krikščionio, juo labiau – kunigo ir vienuolio gyvenime"[2]. Pripažįsta maldai labai aukštą vietą svarbiausių reikalų hierarchijoje. Savo raštuose jis dažnai cituoja šv. Ignaco Lojolos *Dvasinių lavybų* „Pagrindą"[3], kur išvardinti du pagrindiniai žmogaus gyvenimo tikslai:

---

[1] *De oratione: Manuscripta polona I* (MP I), 130 p.

[2] De oratione, cit. v., p. 125.

[3] Plg. św. Ignacy Loyola, *Ćwiczenia duchowne*, nr 23, Kraków 1993, 19; plg. J. Matulewicz, *De fine..., in:Manuscripta polona II* (MP), 420-422 p.; *O celu człowieka, in: Konferencje ascetyczne* (KA), 36; *Dziennik duchowy*, Warszawa, 1988, 36 p. (*Užrašai*, 1998 Aidai, 30 p.).

pirmas – duoti garbę Dievui ir tarnauti Jam;
antras – laimėti savo sielos išganymą.

Pal. Jurgis skiria trečią vietą maldai, kaip svarbiausiam užsiėmimui po sielos išganymo reikalo[4]. Kitais kartais dar jis apibrėžia maldą kaip didžiulės svarbos dalyką, nes malda žmogus atiduoda garbę Dievui. Tai – tobuliausias Dievo išpažinimas ir pašlovinimas[5].

Šios apibrėžtys maldą stato žmogaus gyvenimo centre. Pal. Jurgis Matulaitis laiko maldą ta veiklos forma, kuria krikščionis realizuoja vyriausiąjį savo gyvenimo tikslą – atiduoti garbę Dievui ir taip išgelbėti savo sielą.

Kita apibrėžčių grupė rodo maldą kaip labai asmenišką žmogaus santykį su Dievu. Čia išreiškiami keli krikščionio santykių su Dievu atspalviai. Matyt, remdamasis šv. Jėzaus Teresės mintimis (jos raštus pal. Jurgis rekomendavo kaip dvasinę skaitybą savo naujokams), jis apibrėžia maldą kaip „pokalbį su bičiuliu"[6] arba „išsiverkimą motinos ir tėvo glėbyje"[7]. Palaimintasis tvirtina, kad toks pokalbis su Dievu toli gražu nėra laiko eikvojimas – jis teikia didelę naudą besimeldžiančiam, kuris elgiasi kaip Dievo bičiulis ir Jo vaikas.

Dievo vaikų motyvas randamas ir kitoje apibrėžtyje, pagal kurią melstis – tai būti Apvaizdos rankose[8]. Pal. Jurgio raštuose ne kartą pasitaiko tas antropomorfiškas dieviškosios Apvaizdos rankos simbolis – ją jis pagarbiai bučiuoja, išreikšdamas pasitikėjimą ir meilę Dievui Tėvui, kartu išreiškia tikėjimą Jo galybe, Jo meile, Jo galinga globa pačiam besimeldžiančiajam[9]. Dar viena apibrėžtis nusako, koks yra tas žmogaus santykis su Dievu: „tai bendravimas, keitimasis mintimis ir jausmais"[10]. Malda, kaip „bendravimas su Dievu"[11], yra didžiųjų Karmelio šventųjų mėgstama apibrėžtis. Pats

[4] *De oratione*, cit. v., 133 p.
[5] Ten pat, 127 p.
[6] Ten pat, 133 p., plg. Św. Teresa od Jezusa, *Księga życia*, 8, 5 p.
[7] *De oratione*, cit. v., 133 p.
[8] Ten pat.
[9] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 71 p. (*Užrašai*, 32 p.)
[10] *De oratione*, cit. v., 126 p.
[11] Ten pat, 133 p.

Palaimintasis rašo: „Maldos dvasia – tai intymus bendravimas su Dievu, kaip kad dvasinio gyvenimo mokytojai apibūdina vidaus gyvenimą"[12]. Čia sutelkti intymaus bičiuliško ryšio elementai, pasirodantys vidinėje maldoje. Pal. Jurgis pabrėžia, jog tai – bendravimas, taigi, Dievo artumo patyrimas, pokalbis, keitimasis mintimis ir jausmais, kada žmogus ne tik pats kalba Dievui, bet ir klausosi Jo balso, svarsto Jo žodžius, patiria jausmus.

Tokia malda, kurioje vyksta vidinis pokalbis su Dievu, yra vadinama vidine malda. Per ją Dievas teikia nepaprastų malonių ir palaipsniui veda krikščionį į mistinį susivienijimą su Juo. Tokia malda dažnai apriboja išorinių žmogaus galių veikimą, o kartais net ir visiškai jį sustabdo.

Susitikimas su Dievu vyksta toje dvasios, sielos gelmėje, kurią maldos žmonės vadina širdimi. „Melstis ne tik lūpomis, akimis, bet ir širdimi"[13], „įeiti į save, kad ten rastum Dievą"[14].

Su Dievu susivienijusio žmogaus malda teikia didžiulę dvasinę naudą. Laimingi, kurių jėga Tavyje (*Ps* 84, 6). Susikaupusi maldoje siela gauna jėgų, į ją plaukia malonė. „Maldoje siela ilsisi, įgauna jėgų, kaip gamta – žiemą"[15], rašo pal. Jurgis. Toks maldos nusakymas atskleidžia tiesą, jog Dievas veikia sielą, tarsi paskendusią žiemos miege. Dievas lieja į ją savo malones, stiprina ją naujomis jėgomis, kurių prireiks, atėjus laikui veikti.

Melsdamasi siela laikosi daugiau pasyviai. Visos jos galios sukauptos ilsisi Dieve ir gauna iš Jo antgamtinių jėgų, nors mes nežinome, kaip tai vyksta – Dievas veikia sieloje slaptingai.

Dar kitais žodžiais pal. Jurgis Matulaitis apibūdina kontempliacinės maldos viršūnes.

Labai tiksliai kontempliacinį susivienijimą su Dievu ir mistinę maldą nusako citata iš konferencijos „Apie dvasinę pažangą": „Malda yra tarsi amžinosios laimės išankstinis ragavimas, laimė susivienyti su Dievu pažinimu ir meile"[16].

[12] *O znakach postępu w doskonałości*, in: KA, 98 p.
[13] *De oratione*, cit. v., 133 p.
[14] Ten pat.
[15] *De progressu*, in: MP II, 28 p.
[16] Ten pat, 126 p.

Kita, platesnė apibrėžtis nusako mistinės maldos viršūnę – perkeičiantį susivienijimą, kurį galima apibrėžti kaip „intymų bendravimą su Dievu", sudievinantį žmogų, kuris Jam atsiduoda. Štai kaip apie tai kalba pal. Jurgis:

„Žmogus tikėjimu būna Dievo artumoje, meile jungiasi su Juo, peržengia regimojo pasaulio ribas, suklumpa prie Viešpaties kojų, savo valią atveria visiems Dievo reikalavimams ir pasiduoda Dievo valios pageidavimams. Neįmanoma, kad toks nuoširdus susitikimas su Dievu nesudievintų žmogaus, kuris Jam atsiduoda. Reikia laikytis arti Dievo mintimis, kilti į Dievą troškimais, kalbėtis su Juo malda. Taip bendraudamas su Dievu, žmogus panašėja su Juo – dalijasi su Juo savo mintimis, planais, sumanymais, jausmais. Myli tai, ką Dievas myli, trokšta to, ko Dievas trokšta, atmeta tai, ką Dievas atmeta. Jo širdis atvira viskam, kas tyra ir šventa. Tai vienybė su Dievo valia"[17].

Dar toliau Palaimintasis sako, kad „malda teikia jėgų darbams"[18]. Su Dievu susivienijusio žmogaus malda – sėkmingo apaštalavimo šaltinis. Išorinių žmogaus veiksmų pajėgumas priklauso nuo jo nuolatinio ryšio su Dievu ir remiasi jo paties šventumu, – taip sako Marijonų vienuolijos Atnaujintojas[19].

2. Malda – šventėjimo priemonė

Malda – svarbi žmogaus pašventimo ir pašventinimo priemonė. Palaimintasis vadina maldą „raktu į dangaus lobius"[20], „slaptinga

[17] *De vita interiore*, in: MP I, 83 p.
[18] *De oratione*, cit. v., 133 p.
[19] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 40 p. (*Užrašai*, 6 p.); „Nereikia niekad gailėtis savo dvasiškam ištobulinimui nei laiko, ne triūso". – Ten pat. „Kontempliacija, malda; reikia negailėti laiko, kad taptum šventu". – *De perfectione*, cit v., 56 p.
[20] *Quid dat perfectio?* in: MP I, 62 p.
[21] *De oratione*, cit v., 134 p.
[22] Ten pat, 126 p.
[23] „Malda – tai vienijimasis su Dievu, sielos kėlimas į Dievą". – Ten pat, 126 p.
[24] Ten pat; plg. E. Matulewicz, *Teologia modlitwy według bł. Jerzego Matulewicza*, cit. v., 34-35 p.
[25] Plg. *De oratione*, cit v., 127 p.
[26] Plg. ten pat.

styga, kuri mus nuostabiai jungia su Dievu[21]", „išankstiniu amžinosios laimės ragavimu[22]". Pasak tėvo Jurgio, malda pašventinamai veikia žmogų, kadangi vienija jį su Dievu[23]. Melstis – tai įmanomu žemės gyvenime laipsniu pasiekti žmogaus tikslą – susivienijimą su Dievu. Todėl malda „geriausiai pasiruošiame dangui"[24].

Susivienijimo malda iškelia žmogų į antgamtinę plotmę, sukilnina jį ir sudievina, duoda galimybę jam būti su Dievu, kaip su Juo yra angelai[25]. Tai priemonė, kuria žmogus tarnauja Dievui, Jį šlovina, atiduoda Jam garbę ir pašvenčia (paskiria Jam) save, kad būtų Jo garbės ir taurumo šventove[26].

Pasak tėvo Jurgio, „malda tobuliausiai išpažįsta Dievą ir Jį pagerbia"[27]. Melsdamiesi pripažįstame Dievą savo valdovu, gerai žinodami, jog esame labai priklausomi nuo Dievo, o patys – riboti. Pašloviname Jo dieviškąsias savybes – visagalybę, išmintį, tiesakalbystę ir ištikimybę vykdant savo pažadus, gailestingumą, kurio tikimės ir kuriuo remiamės[28]. Dangų galime užsitarnauti, sako Palaimintasis, ne tik gerais darbais bei dorybėmis, bet ir malda[29].

Pal. Jurgis Matulaitis pastebi, kad kiekvienoje religijoje malda sudaro svarbiausią kulto dalį. Krikščionys gerbia Dievą ne tik kaip Jo kūriniai ar tarnai, bet ypač kaip Jo vaikai. Palaimintasis čia cituoja šv. Pauliaus žodžius: „Jūs gi esate gavę ne vergystės dvasią <...>, bet <...> įsūnystės dvasią" (*Rom* 8, 15). Krikščionio malda – tai Dievo garbinimas „dvasia ir tiesa"[30] (plg. *Jn* 4, 23), juo išreiškiamas mūsų santykis su Dievu kaip su Tėvu per Kristų Šventojoje Dvasioje. Malda remiasi antgamtine tikrove ir atveria žmogui prieigas prie amžinojo gyvenimo šaltinių[31].

Pasak pal. Jurgio Matulaičio, žmogus melsdamasis daro Dievui auką – savo širdies dovaną. Kad ta dovana būtų Viešpačiui maloni, ji turi tekėti iš tyros širdies[32].

[27] Ten pat, 127 p.
[28] Plg. ten pat.
[29] Plg. ten pat, 125 p.
[30] Ten pat, 126 p.
[31] Plg. ten pat.
[32] Plg. „Net jei ir ilgai melsitės, aš jūsų negirdėsiu. [...] Nusiplaukite ir būkite švarūs". – *Iz* 1, 15-16; plg. *Mt* 5, 8; *Ps* 51, 12.

Bažnyčia rekomenduoja daug įvairių maldų ir žiūri, kad nė viena diena nepraeitų be maldos. Malda kunigo ir vienuolio gyvenime – pagrindinis jo užsiėmimas. Kai kuriose vienuolijose malda yra vyriausioji charizma, užduotis ir gyvenimo būdas[33].

Pal. Jurgis mano, kad malda žmogus prisiartina prie Dievo ir taip priartėja prie savo galutinio tikslo. Malda – „išankstinis amžinosios laimės ragavimas" ir „tam tikra panašybė į palaimingąjį gyvenimą danguje", kur žmogus „pasiekia susivienijimą su Dievu pažinimu ir meile"[34]. Tas „intymus susivienijimas su Dievu meile" sudievina žmogų taip, kad jis „Myli tai, ką Dievas myli, trokšta to, ko Dievas trokšta, ir atmeta tai, ką Dievas atmeta"[35]. Šv. Kryžiaus Jonas rašo: „Nelaikykime neįmanomu dalyku, kad toje sieloje, kuri visada ištikimai mylėjo, jau šiame gyvenime išsipildo tai, ką Dievo Sūnus pažadėjo, jog pas tą, kuris myli Dievą, ateis pati Švenčiausioji Trejybė ir apsigyvens jame (plg. *Jn* 14, 23)"[36]. Pal. Jurgis priduria: „Dar šiame gyvenime patirsime, koks meilus yra Viešpats"[37]. „Su Dievu mus jungianti malda, pasak pal. Jurgio, turi tą pačią esmę, kaip ir mūsų galutinis tikslas"[38]. Melstis – tai žmogui šioje žemėje įmanomu būdu labiausiai susivienyti su Dievu. Susivienijimo malda – „geriausias pasirengimas dangui"[39], nes „ką gi veiksime amžinybėje, jei ne garbinsime ir mylėsime Dievą?"[40]. Susivienijimo malda pakelia žmogų į antgamtinę plotmę, kaip angelui, jam atsiveria kelias prie galybių Dievo, kuris yra mūsų paveldas ir paguoda. Palaimintasis pataria, kad kiekvienas brangintų maldą ir nepaliaujamai melstųsi, nes malda tiesiog

[33] Plg. *De oratione*, cit v., 126 p.
[34] Ten pat, 126-127 p; plg. „Kontempliuojant [...] Dievas vienu aktu suteikia jai (sielai) kartu šviesos ir meilės, arba meile paremtą antgamtinį pažinimą" – šv. Kryžiaus Jonas, *Żywy płomień miłości* 3, 49 p.
[35] *De vita interiore*, in: MP I, 83 p.
[36] Św. Jan od Krzyża, *Żywy płomień* 1, 15 p.
[37] *O życiu wewnętrznym*, in: KA, 13 p.
[38] Plg. *De oratione*, cit. v., 126 p.
[39] Ten pat.
[40] Ten pat.

iškelia paties žmogaus vertę, sukilnina jį, sudievina, teikia jam galimybę būti su Dievu panašiai, kaip su Juo yra angelai[41].

Pal. Jurgis dar pabrėžia ypatingą vaidmenį maldos, kaip priemonės laimėti malonių. Todėl ji – būtina priemonė išganymui. Palaimintasis sako: „Be maldos nėra malonės, be malonės nėra išganymo"[42]. Ir pats Išganytojas pateikė maldą kaip žmogaus pašventimo priemonę, ragino be paliovos ir ištvermingai melstis (plg. *Lk* 18, 1) ir pateikė tobulos maldos pavyzdį – „Tėve mūsų" (plg. *Mt* 6, 5-15; *Lk* 11, 1-11)[43]. Melsdamasis krikščionis vykdo Kristaus valią, mokosi iš savo dieviškojo Mokytojo ir seka besimeldžiančio Jėzaus pavyzdžiu[44].

Palaimintasis teigia, jog Dievas veltui dovanoja ypatingąsias malones, kuriomis tarnaujama kitiems žmonėms, o tų malonių, kurios reikalingos asmeniniam išganymui ir ištvermei, žmogus privalo nuolat Viešpatį Dievą prašyti[45]. Jis rašo: „Neįmanoma įvykdyti įsakymus, atsispirti pagundoms ir gauti antgamtinių malonių apstumą be maldos"[46]. Malda padeda pašalinti dvasinio gyvenimo raidoje pasitaikančias kliūtis ir ugdyti dorybes. Kadangi tai dievogarbos veiksmas, tai daro mus malonius Dievui. Malda – svarbi priemonė atsispirti pagundoms. Tėvas Jurgis tiesiog vadina ją skydu prieš pagundas[47] ir primena, ką Jėzus yra pasakęs apaštalams Alyvų sode : „*Vigilate et orate* – budėkite ir melskitės, kad piktoji dvasia nerastų jūsų miegančių ir beginklių"[48]. Palaimintasis įspėja, jog klaidingas tas pasitikėjimas, kuris kyla ne iš asmeninio ryšio su Dievu per maldą, nes toks pasitikėjimas – greičiau įžūlumas ir Dievo gundymas. Jis sakė: „Visoks pasitikėjimas yra netikras ir nepagrįstas, jeigu nesiremia malda"[49].

[41] Plg. ten pat, 127 p.; plg.: „[...] tuo meilės pasikeitimu [siela] yra panaši į angelus", – šv. Kryžiaus Jonas, *Pieśń duchowa* 12, 10 p.
[42] Plg. *De oratione*, cit. v., 127 p.
[43] Plg. ten pat.
[44] Plg. ten pat.
[45] Ten pat, 128 p.
[46] Ten pat.
[47] Ten pat, 127 p.
[48] *De temptatione*, in: MP I, 314 p.; *De temptationibus*, in: MP I, 319 p.
[49] *De oratione*, cit. v., 128 p.

Pal. Jurgis Matulaitis kreipia mūsų dėmesį į didelį maldos sėkmingumą, kaip priemonės išprašyti pagalbos visokiuose reikaluose, sako: „Visko galime pasiekti malda“[50]. Jo manymu, prašomoji malda – reikalingas, pagirtinas, lengvas ir malonus užsiėmimas[51]. Reikalingas, nes ugdo nuolankų žmogaus nusiteikimą, priklausomybės Dievui ir vilties, malonės laukimo nusiteikimą. Tai garbingas užsiėmimas, nes prašomoji malda teikia galimybę prisiartinti prie Dievo, kalbėtis su Juo. Malda yra nesunki priemonė, visuotinė – prieinama kiekvienam, nereikalauja ypatingai sunkaus darbo, o tiktai valios ir minties užangažavimo. Taigi gali būti vos vienas aktas, ir kuo trumpesnis, tuo geresnis, nes pats Kristus yra sakęs: „Melsdamiesi nedaugiažodžiaukite“ (*Mt* 6, 7).

Malda yra malonus užsiėmimas, nes tai pasikalbėjimas su Dievu, vargingo kūrinio susitikimas su maloninguoju Viešpačiu, vaiko susitikimas su Tėvu. Besimeldžiantis varguolis praturtinamas, nuliūdusis paguodžiamas, o pavargėlis sustiprinamas[52].

Kiekviena malda teikia garbę Dievui, bet ypač – šlovinanti, reiškianti meilę ir padėką. „Dėkokime Dievui,– sako tėvas Jurgis,– už geradarybes, kuriomis Dievo meilė dosniai, tiesiog „išlaidžiai“ mus apdovanoja“[53]. Tai dovanos, tekančios iš tėviškos Širdies. Jos padeda pažinti ir pamilti Dievą, tarnauti Jam ir pasiekti dangų. Vis dėlto didžiausia dovana – tai pats Dievas, atiduodantis žmogui Save.

Palaimintasis mano, jog nedėkodami Dievui ir piktnaudžiaudami Jo dovanomis, galime susilaukti, kad jos bus atimtos. Todėl tėvas Jurgis nuolat ragina savo sekėjus marijonus dėkoti Dievui už visas dovanas, ypač už tas, kurias gauna vienuolijoje. Dėkoti ne tik žodžiais, bet ir širdimi, veiksmu – aukojant Dievui visus darbus, vargus ir kentėjimus, kovas su pagundomis ir lavinimąsi įgyjant dorybes[54]. „Už viską reikia Dievui dėkoti“, rašo tėvas Jurgis,

[50] Ten pat.
[51] Plg. *De petendis mediis necessariis ad agendas gratias pro beneficiis acceptis a Deo et hominibus*, in: MP I, 185 p.
[52] Plg. *De oratione*, cit. v., 126 p.
[53] Plg. ten pat.
[54] Plg. ten pat, 127 p.

pastebėdamas, kad dėkingumas „atveria Dievo gailestingumo apstybę" ir galimybę susilaukti naujų dovanų[55]. Dėkoti reikia net ir nelaimėje – tikint, jog Dievas duoda žmogui tai, kas tarnauja jo gėriui[56].

Toliau aptardamas maldą kaip šventėjimo priemonę, pal. Jurgis pabrėžia jos didžiulę reikšmę krikščionio dvasios gyvenime greta askezės ir dorybių praktikavimo. Jis sako: „Malda – svarbi priemonė siekiant tobulumo, nes padeda geriau įvykdyti Dievo valią ir žemišką širdį keičia į antgamtinę, dievišką, neturinčią savimeilės"[57]. Viena iš priemonių laimėti malonių – tai užtarimo malda, meldimasis už artimą[58]. Prašant kitiems malonių, stiprėja ir gilėja draugystės ryšiai tarp žmonių. Užtariamoji malda – tai „vieta, kur susitinka gyvieji ir mirusieji"[59]. Jos jėga siekia plačiau negu žodžio apaštalavimas, nes veikia žmogų ne iš išorės, o pasiekia jo vidų gautomis iš Dievo dovanomis – nuo Dievo Sosto, į kurį skriejo meldėjas savo prašymais[60]. Malda – galinga priemonė ir didžiulė jėga. Pal. Jurgis sako: „Ji kyla iš paties Dievo ir remiasi Jo paties savybėmis, būtent, Dievo gerumu ir gailestingumu maloningu ir galingu[61], remiasi Dievo ištikimybe ir tiesakalbyste, nes Jis yra davęs žodį, jog pagelbės besimeldžiantiems[62], remiasi Dievo visagalybe"[63].

Pal. Jurgis Matulaitis teigia, jog malda yra malonės dovana, kurią teikia Šventoji Dvasia[64]. Tai Ji yra maldos Mokytoja. „Ji

[55] Plg. ten pat.
[56] Plg. ten pat.
[57] Plg. ten pat, 129 p.
[58] Plg. ten pat.
[59] Plg. ten pat, 134 p.
[60] Plg. ten pat, 129 p.
[61] Ten pat.
[62] „*Prašykite, ir jums bus duota* [...]" – *Mt* 7, 7; plg. *Lk* 11, 9-13; „*ko tik melsdamiesi prašote, tikėkite gausią* (*Mk* 11, 24), taigi viską galime pasiekti ir nugalėti malda". – *De oratione*, cit. v., 129 p.
[63] „*Aš visa galiu tame, kuris mane stiprina*" (*Fil* 4, 13) – viską galima įveikti, jei su mumis bus Visagalis Dievas. Dievas juk daro stebuklus. Niekas neatsilaiko prieš maldos galią, taip pat ir gamtos dėsniai". – Ten pat, 129 p.
[64] Plg. ten pat.

padaro, kad mes gerai melstumės, nurodo, ko ir kaip melsti"[65]. Šventoji Dvasia trokšta mūsų išganymo ir žino, ko žmogui labiausiai reikia, todėl ir skatina melstis pagal Dievo valią – melsti to, ką Dievas nori suteikti[66]. Šventoji Dvasia vadovauja mūsų maldai iš vidaus ir žmogiškam veiksmui suteikia dievišką matmenį. Nuo Šventosios Dvasios priklauso ir maldų tematika, ir intencijos, ir maldos metu gaunami apšvietimai[67]. Šventoji Dvasia moko, kaip melstis. Ji yra maldos formų ir rūšių Autorius[68].

3. Maldos rūšys ir laipsniai.

Pal. Jurgio Matulaičio raštai aptaria tris pagrindines maldos rūšis: žodinę maldą, meditaciją ir kontempliaciją.

Aptardamas žodinę maldą, Palaimintasis pabrėžia, kad labai vertingi yra ją lydintys jausmai ir valios aktai, kuriais krikščionis išreiškia meilę Dievui ir vienijasi su Juo savo valia. Taip žodinė malda tampa širdies malda ir veda į kontempliaciją. Palaimintojo manymu, žodinė malda privalo vesti prie vidinės maldos ir prie susivienijimo su Dievu[69].

Nurodydamas, kokį tikslą ir reikšmę turi meditacija, tėvas Jurgis sako, kad mąstymas padeda geriau pažinti dieviškąsias tiesas, ieškoti Dievo ir vis labiau Jį mylėti. Žvelgdamas į savo gyvenimą, pažindamas savo netobulumus, nukrypimus ir nuodėmes, mąstantis žmogus įgyja norą taisyti gyvenimą, tapti uolesnis, labiau mylėti, Dievui ir Bažnyčiai geriau tarnauti[70].

Kaip meditacijos metodą pal. Jurgis labai rekomenduoja šv. Ignaco Lojolos *Dvasines lavybas*[71] ir kartu pabrėžia, kad ne metodas ir forma yra svarbiausi, bet pirmiau visa ko – ieškoti paties

---

[65] Ten pat.

[66] Plg. ten pat; plg. *„Širdžių Tyrėjas žino Dvasios troškimus, kad ji užtaria šventuosius pagal Dievo norą"*. – *Rom* 8, 27.

[67] Plg. *De oratione*, cit. v., 130 p.

[68] Plg. ten pat.

[69] Plg. *De oratione orali*, in: MP I, 140-142 p.; plg. E. Matulewicz, *Teologia modlitwy według bł. Jerzego Matulewicza*, cit. v., 52-58 p.

[70] Plg. IM III, 1-3, in: *Instructiones...*, 50-53 p.

[71] Plg. IM III, 4-35, ten pat, 53-70 p.

Dievo ir Jo šventosios valios, kad vis kuo labiau su Juo susivienijus[72].

Meditacijos vaisius turi būti sielos tyrumas, sąžinės jautrumas, tobulas klusnumas Dievui, karštas tobulumo pažangos troškimas, Kristaus sekimas, meilė artimiesiems ir rūpinimasis jais, savo valios suderinimas meile su Dievo valia[73].

Prakilniausia maldos rūšis yra kontempliacija. Jos siekiama nuolatiniu lavinimusi, bet galiausiai ji – Dievo dovana. Dievas suteikia šią dovaną nuskaidrėjusioms sieloms, ištikimai Jo ieškančioms. Pal. Jurgis apibrėžia ją kaip „meilės kupiną žvelgimą į Kristų"[74], kaip „susivienijimą su Dievu pažinimu ir meile"[75], arba „intymų bendravimą su Dievu"[76]. „Žvelgimas" – tai intuityvaus pažinimo veiksmas, kuris apima Tiesos visumą, diskursyviai protu tos Tiesos nesvarstant. Tokią galimybę žvelgti Dievas suteikia tiems, „kurie Jį myli" (plg. *Jn* 14, 23; *Rom* 8, 28). Tas žvelgimas turi būti kupinas meilės. Meilė sudaro antgamtinės maldos, kontempliacijos, esmę ir yra pati didžioji dovana. Pal. Jurgio Matulaičio žodžiai „meilės kupinas žvelgimas į Kristų" išreiškia pačią kontempliacijos, kaip paprasto intuityvaus žvelgimo arba pažinimo meilės, esmę.

Analizuodamas sielos galių veikimą vidinės maldos metu, pal. Jurgis rašo: „Protas <...> pasisotina tik tyrinėjimu, aptarimu ir ramiu Dievo regėjimu; širdis ir valia pasisotina tik troškimais, šventais pasiryžimais, maldingais jausmais, vidiniais dorybių aktais ir meile. Protui ir nedaug užtenka, o širdis daug trokšta, labai myli, grūdinasi daugeliu pasiryžimų ir dorybių aktų ir vis tiek dar nesijaučia tikrai pasotinta. Todėl per daug neužsiimk protu, kurio svarstymų dažnai net nereikia, nes gali užtekti paprasto

[72] „Ne tiek formos reikia ieškoti, kiek paties Dievo. Tasai bus geriausias apmąstymų būdas ir toji bus geriausia meditacija, kuomet Dievas mums suteikia malonių, labiau patsai mums atsiduos". *Dziennik duchowy*, cit. v., 67 p. (*Užrašai*, 30 p.)

[73] Plg. IM III, 3 p. ten pat, 51-52 p.; plg. E. Matulewicz, *Teologia modlitwy według bł. Jerzego Matulewicza*, cit. v., 81-87 p.

[74] *List do W. Jeute*, in: LP II, 31 p.

[75] *De oratione*, cit. v., 126 p.

[76] *O znakach postępu w doskonałości*, in: KA, 98 p.

Viešpaties jutimo. O širdžiai stenkis padėti įvairiais būdais, nes sielos išganymo reikaluose daugiau to reikia"[77].

Čia ypač svarbūs yra du pal. Jurgio pastebėjimai.

1. Kontempliuojant nebūtina svarstyti protu – užtenka, kad jis paprasčiausiai tartum jaučia Viešpatį. Tai primena ir šv. Tomo Akviniečio pateiktą kontempliacijos apibrėžimą (paprastas tiesos regėjimas)[78].

2. Kontempliacijos metu valia labai myli[79].

Kontempliacijos malonė pradžioje pasireiškia tuo, kad antgamtinis susikaupimas ir tarytum Dievo aplankymas ištinka trumpomis Dievo artumo išgyvenimo valandėlėmis, suvokiant, jog Jis – čia. Dažnai jas lydi susijaudinimas, paguodos, net ašaros. Tai ką tik išgyvenęs žmogus yra tikras, jog jis buvo Dieve, o Dievas – jame.

Pal. Jurgis taip apibūdina šią būseną: „pati dvasia nuolat prie Dievo kyla, tarsi veržte veržiasi dangun. Kiek žmogus tada gauna šviesos, kiek šventų jausmų įgauni, kaip savo valią sustiprini. [...] Palaimintas žmogus, kuris išmoksta, kiek atitrūkdamas nuo darbų ir rūpesčių, prie Dievo kilti ir Dieve ilsėtis"[80]. Tokias valandėles pal. Jurgis, kaip ir šv. Jėzaus Teresė, vadina „ilsėjimusi Dieve". Tai pirmas kontempliacinės maldos laipsnis – poilsio malda.

Aukštesnis laipsnis – paprastasis susivienijimas. Tai mistinė malda, kurios metu Dievas „pagauna" ne tik valią, kaip atilsio maldos metu, bet visas vidines žmogaus galias[81]. Šv. Teresė šį laipsnį vadina „susitikimų ir pokalbių tarpsniu", kaip tarp dviejų asmenų, besirengiančių susituokti[82]. Šie susitikimai dar nebūna

[77] *Instrukcje*, vertimas į lenkų kalbą, Skórzec 1953, nr. 27-28 p.

[78] *Simplex intuitus veritatis* – św. Tomasz z Akwinu, S. Th. I IIae, q 180, a. 3, ad 1.

[79] Plg. „Svarbu ne daug mąstyti, bet daug mylėti". – *Instrukcje*, vert. į lenkų k., cit v., 27 p.; plg. św. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV, 1, 7 p.; *Księga fundacji* 5, 2 p.

[80] *Dziennik duchowy* 35, cit. v., 66-67 p. (*Užrašai*, 28-29 p.).

[81] Plg. S. Urbański, *Teologia modlitwy*, cit. v., 227 p.; E. Bielecki, *Dynamizm organiczny modlitwy terezjańskiej*, in: Karmel, wrzesień 1985, 20.

[82] Plg. św. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* V, 2, 2 p..

ilgi, ilgiausi – gal iki pusvalandžio[83]. Pal. Jurgio raštuose tokios maldos pradmenų galima rasti ten, kur jis mini sunkumus kontroliuoti sielos galias – ar atliekant žodines maldas, ar meditaciją.

Paprastojo susivienijimo maldos esmę gražiai atspindi toks jo Asketinės konferencijos fragmentas: „Nereikia Dievo ieškoti toli – Jis mumyse. Jo būstinė ir Jo pamėgimas – tai mes patys. Mokykimės bendrauti su Dievu, su Kristumi savo širdyje – kalbėtis su Juo. Persiimkime Jo planais. Prie Jo kojų semkimės jėgų ir pagal Jo mintį ugdykime savo apaštališkąjį uolumą. Net labiausiai būdami užimti, galime dažnai kilti į Dievą ugningaisiais aktais ir gyvenimo triukšme pasilikti su Jėzumi mūsų širdies nuošalume"[84].

Iš šio pal. Jurgio teksto galime suvokti ir išskirti tris paprastojo susivienijimo maldos bruožus:

1) patiriame, jog Dievas yra sielos viduje;

2) nuoširdžiai bendraujame su Dievu, esančiu mūsų širdyje, kalbamės su Juo;

3) valia vienijamės su Juo, savinamės Jo planus;

4) gauname malonių, patiriame jėgų antplūdį, dorybių sustiprinimą, uolumo dirbti užsidegimą.

Būdingas šios maldos bruožas tas, jog ji dar neišjungia žmogaus iš normalaus gyvenimo, tik atveria jame vidinį gyvenimą, kuris „su Kristumi yra paslėptas Dieve" (*Kol* 3, 3). Pal. Jurgis jį apibrėžia taip: „Gyvenimo triukšme būname su Jėzumi savo širdies vienatvėje"[85].

Tolesnis kontempliacinės maldos laipsnis – tai ekstaziškas susivienijimas, kurį kitaip dar vadina dvasinėmis, arba mistinėmis sužadėtuvėmis. Šios maldos pobūdis toks: tai labai glaudus susivienijimas su Dievu. Jį lydi įvairūs paramistiniai reiškiniai, kaip ekstazės ir apreiškimai, tačiau dar – ne nuolatinis, nutrūkstantis[86]. Šio laipsnio maldoje Dievo teikiamos malonės ir dovanos: siela įsitikina, kad Dievas tikrai ją myli, ir patiria, jog jai žadamas dar tobulesnis susivienijimas su Juo dvasinėmis sutuoktuvėmis[87];

[83] Plg. E. Bielecki, cit. v., 20 p.
[84] *O życiu wewnętrznym*, in: K.A, 14-15 p.
[85] *O życiu wewnętrznym*, 15 p.
[86] Plg. E. Bielecki, cit. v., 20 p.

staiga ir labai stipriai patiriamas Dievo artumas, kuris visiškai panardina sielą Dieve – nebeveikia išorinės juslės ir psichinės jauslės[88]. Kita tokių reiškinių priežastis – tai Dievo meilės karščio prisilietimas prie sielos, kuri dar ne visiškai išsivadavusi iš savimeilės ir žmogiškų silpnybių[89].

Mistinės sužadėtuvės įvyksta tada, kai siela pasyviai ir labai giliai, radikaliai nuvaloma ir tuo Dievas paruošia ją galutiniam, nenutrūkstančiam susivienijimui[90]. Žmogaus prigimtis neišlaiko tokio stipraus malonės veikimo ir tarsi išeina iš savęs, įvyksta ekstazė[91]. Pal. Jurgis aprašo tokius šios maldos ekstaziškus reiškinius: „siela alpsta", ją perima „nesuvokiami ir neišreiškiami šiurpuliai", „kūnas stingsta, tampa bejėgis", „akys temsta", „ypatingas saldumas", „džiugesys", „šventi šiurpuliai"[92]. Savo dienoraštyje (*Užrašuose*) aprašo tokią patirtį, kaip ir aprašytieji šv. Jėzaus Teresės sielos pagava bei dvasios skrydis[93] ir šv. apaštalo Pauliaus mistinė

[87] Plg. A. Marchetti, cit. v., 2 d., 203-204 p.

[88] Plg. „Tik pažiūrėkite, kokius darbus daro didingasis ir visagalis Dievas, norėdamas su ja susižadėti: pirmiausia, jei teisingai suprantu, pagavos metu atima jai visas jusles. Jeigu pilnos sąmonės iš taip arti būčiau išvydusi tą neapsakomą Didybę, tikrai už tokį reginį būčiau užmokėjusi gyvybe", – šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* VI, 4, 2 p.; plg. ten pat VI, 4, 13 p.

[89] Plg. E. Matulewicz, *Įvadas*, in: *Viešpatie! Kaip aš Tave myliu!* cit. v., 8-9 p.

[90] Plg. P. P. Ogórek, cit. v., 280 p.

[91] Plg. E. Bielecki, cit. v., 20 p.; S. Urbański, *Teologia modlitwy*, cit. v., 230 p.

[92] „Siela tarsi alpsta saldžių saldžiausių jausmų pagauta, o kūną stebėtini, nepermanomi, neišreiškiami šiurpuliai perėmę laiko", – *Užrašai*, 34 p.; „Kas bus Tavo danguje, jei čia, ant žemės, tokiomis saldybėmis žmogaus sielą pripildai, kuomet šventais šiurpuliais per kūną pereini, tarsi į trečią dangų pagavęs nuneši. Širdis tirpsta, alpsta, lūpos žado nebetenka, akyse tamsu darosi, rankos kojos tarsi stingsta, visą kūną stebėtinos kažin kokių šventų šiurpulių vilnys apima, o siela, siela Tavyje skendi. Kad ne Tavo galybė, regis, numirtum žmogus iš tos meilės, tų saldybių", – ten pat, 71 p. „... per šv. Mišias giedant vargoninkui „Gloria", šventi, stebėtini šiurpuliai visą mane perbėgo ir perėmė; akis – tarsi aptemdė; kūnas lyg pastiro, tarsi valdžios nebetekęs, o dūšią neapsakomas malonumas apėmė; nieku būdu neišreiškiama saldybė tarsi po visą mane pasiliejo", – ten pat, 123 p. (*Užrašai*, 75 p.)

[93] Plg. „Tai tokia pagava, kad iš tikro gali atrodyti, jog siela apleidžia kūną, nors, iš kitos pusės, visiškai aišku be jokių abejonių, kad tai ne mirtis. [...] Čia siela, kiek įstengiau suvokti, visiškai išeina iš kūno ir mato visus dalykus, kuriuos ir kaip juos apreiškia jai Dievas". – Šv. Jėzaus Teresė, *Twierdza wewnętrzna* VI, 5, 7 p.

patirtis (plg. *2 Kor* 12, 2-4). Pal. Jurgis kreipiasi į Dievą tokiais žodžiais: „Šventais šiurpuliais per kūną pereini, tarsi į trečią dangų pagavęs nuneši. <...> Siela Tavyje skendi. Kad ne Tavo galybė, regis, numirtum žmogus iš tos meilės, iš tų saldybių"[94].

Pal. Jurgis pabrėžia, kad tie pagavimai, alpėjimai, ekstazės nepriklauso maldos esmei, tik lydi ją, nes „šventas ne tas, kuris patiria stebuklus ir ekstazes <...>, o tas, kurio dorybės didesnės ir meilė didesnė"[95]. Šios maldos esmė – nepaprastai intensyvus Dievo patyrimas: „siela yra Dieve ir žvelgia į Dievą"[96]. Tuomet didėja meilė, stiprėja dorybės.

Tuose pal. Jurgio Matulaičio ekstaziškų maldų aprašymuose matome tokius susivienijimo su Dievu vaisius: meilės ir nuolankumo didėjimą, dėkingumą, paguodą, ramybę, troškimą pakelti visokius vargus ir kentėjimus dėl Dievo ir Bažnyčios, šventumo troškimą. Tokie padariniai rodo, kad toji malda nėra piktosios dvasios sukelta apgaulė arba liguistas psichinis būvis, bet tikrai meilės kupinas susitikimas su Dievu ir tikrų, sielai tobulinti skirtų malonių patirtis[97].

Perkeičiantysis susivienijimas, arba dvasinė santuoka – tai būsena, kurią siela pasiekia po dvasinių sutuoktuvių[98]. Šioje būklėje mylinti siela pasikeičia į savo Mylimąjį – tampa dieviška, dalyvaudama Jame, nes dvi prigimtys vienijasi, jungiasi vienoje dvasioje, vienoje meilėje[99]. Nuvalyta nuo visų nuodėmės likučių ir netobulumų siela „visą laiką pasilieka su Dievu savo viduje, niekada nuo

[94] *Dziennik dychowy*, 117-118 p. (*Užrašai*), cit. v., 71 p.

[95] *De sanctitate*, cit. v., 74 p.

[96] Ten pat.

[97] Plg. ten pat.

[98] Plg. S. Urbański, *Etapy rozwoju życia duchowego*, in: *Teologia duchowości katolickiej*, Lublin 1993, 302 p.

[99] Plg. „Juk tai visiškas sielos supanašėjimas su Mylimuoju, kai abu atsiduoda vienas kitam, tapdami visiška vienas kito nuosavybe, susivienijus meile, kai siela tampa dieviška ir Dievu, dalyvaudame Jame tiek, kiek įmanoma šiame gyvenime. [...] po dvasinių Dievo ir sielos sužadėtuvių dvi prigimtys tampa viena dvasia meile, kaip sako ir šv. Paulius, pasitelkdamas tą patį palyginimą: ‚Taip pat kas susijungia su Viešpačiu, tampa viena dvasia su Juo' [*1 Kor* 6, 17)". – Šv. Kryžiaus Jonas, *Pieśn duchowa* 22, 3.

Jo neatsiskiria"[100]. Būdama nuolat susivienijusi su Dievu, siela patiria Švenčiausios Trejybės artumą ir pažįsta Jos vidinę paslaptį[101]. Dvasinės santuokos būklėje liaujasi staigūs pagavimai, sieloje viešpatauja nedrumsčiama ramybė, nors aplink siautėtų audros[102]. Tada tikrai įvyksta žmogaus gyvenimo vaisingumo pilnatvė, jo apaštališkojo ir bažnytinio vaisingumo pilnatvė[103].

Viename iš perkeičiančio susivienijimo aprašymų pal. Jurgis kreipiasi į Dievą: „Duok man Viešpatie, [...] nuolat melstis, nuolat Tavo akivaizdoje stovėti, nuolat su Tavo šventa valia vienytis, nuolat Tavo Mieliausią Sūnų, o mūsų Išganytoją Jėzų Kristų, kuris kasdien man per šv. Mišias atsiduoda, širdy jausti, su Juo tenai savo širdies ir dvasios viduje, kaip kokioje koplytėlėje, būti ir gyventi, ir džiaugtis, ir dirbti, ir kentėti"[104].

Šioje ištraukoje dėmesį atkreipia keturis kartus pavartotas žodis „nuolat" – tai rodo, kad perkeičiantis susivienijimas yra nuolatinė būklė, nuolatinis sielos buvojimas Dieve ir Dievo – sieloje[105].

Intelektualus Švenčiausios Trejybės patyrimas pal. Jurgio Matulaičio nupasakotas taip: „Kada Dievo meilė į mūsų širdį įžengusi ją praplečia [...] Kuomet žmogaus siela] Šventosios Dvasios pagauta, pakyla ir nuskrieja į tas aukštybes, kur Švč. Trejybė savo amžinumoje neapsakoma, neišreiškiama, begaline garbe spindi–šviečia"[106]. „Tikėjimo šviesoje siela regi Dievą savo gelmėje, nes tikrai mes esame Dievo šventovės. Dievas mumyse gyvena, Kristus mumyse gyvena, Dievo Dvasia mumyse gyvena. <...> Mokykimės dažnai įžengti į tą mistinę Dievo šventovę, kuri – tai mes patys, mokykimės ten gyventi susivieniję su Mieliausiojo Jėzaus Švenčiausiąja Širdimi, o Jis su meile pridengs mūsų ribotumą, ir dar šiame gyvenime patirsime, koks mielas, saldus yra Viešpats Jo ieškančiai sielai"[107].

---

[100] Šv. Jėzaus Teresė, *Twierdza wewnętrzna* VII, 3, 12 p.
[101] Plg. S. Urbański, *Etapy rozwoju życia duchowego*, cit. v., 303 p.
[102] Plg. Šv. Jėzaus Teresė, *Twierdza wewnętrzna* VII, 3, 12 p.
[103] Plg. E. Bielecki, cit. v., 21 p.
[104] *Dziennik duchowy*, cit. v., 79-80 p. (*Užrašai*, 40 p.).
[105] Plg. „Yra Dieve ir žiūri į Dievą". – *De sanctitate*, cit. v., 74 p.
[106] *Dziennik duchowy*, cit v., 61 p.(*Užrašai*, 24 p.).
[107] *O życiu wewnętrznym*, cit. v., 13 p.

Tarp svarbiausių perkeičiančios susivienijimo maldos vaisių Palaimintasis pamini vienybę su Dievo valia[108], sielos sudievinimą[109], apaštališką vaisingumą[110] ir su Dievu susivienijusio žmogaus darbų dievišką galią[111].

4. Pal. Jurgio Matulaičio maldos

Pal. Jurgio Matulaičio maldų pobūdis yra skirtingas, žiūrint, kada jos kilo. Pirmas laikotarpis – iš profesoriavimo Peterburgo dvasinėje akademijoje laikų (1909-1911 m.), paskui – kai vadovavo studijų namams ir marijonų noviciatui Fribūre (1911-1914 m.). Tai laikas, kada, davęs vienuolio įžadus, jis kūrė atnaujinamos Marijonų vienuolijos pagrindus, buvo jos generalinis vyresnysis, rašė naujus vienuolijos Įstatus. Dvasiniame tėvo Jurgio gyvenime tai labai intensyvios raidos laikas, vedantis į mistinį susivienijimą su Dievu. To laiko tarpsnio maldų tematika tokia:

a) tėvas Jurgis meldžia dvasinių dovanų sau pačiam: pastovumo ir ramybės, kovojant su piktąja dvasia ir pasauliu[112]; Šventosios Dvasios – meilės ugnies[113]; uolumo dvasios[114], atgailos dvasios[115], dvasinio sustiprinimo[116], dvasinės paramos[117], drąsos, uolumo, sumanumo, išmintingumo, tvirtumo ir ištvermės[118], paprastumo, nuolankumo, širdies tiesumo[119], drąsos ir narsumo[120], kalčių atleidimo[121], mokėjimo žvelgti iš amžinybės aukštumų[122], ryšių su žeme sutraukymo[123], susivienijimo su Dievo valia[124];

[108] Plg. *De vita interiore*, in: MP I, 84 p.
[109] Plg. ten pat, 83 p.
[110] Plg. ten pat, 83-84 p.
[111] Plg. ten pat.
[112] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 96 p. (*Užrašai*, 54 p.).
[113] Plg. ten pat, 52-53 p. (*Užrašai*, 16 p.).
[114] Plg. ten pat, 83 p. (*Užrašai*, 37 p.).
[115] Plg. ten pat, 98 p. (*Užrašai*, 55 p.).
[116] Plg. ten pat, 111 p. (*Užrašai*, 64 p.).
[117] Plg. ten pat, 119 p. (*Užrašai*, 66 p.).
[118] Plg. ten pat, 96 p. (*Užrašai*, 54 p.).
[119] Plg. ten pat, 95 p. (*Užrašai*, 53 p.).
[120] Plg. ten pat, 106 p. (*Užrašai*, 62 p.).
[121] Plg. ten pat, 125 p. (*Užrašai*, 76 p.).
[122] Plg. ten pat, 61 p. (*Užrašai*, 24 p.).
[123] Plg. ten pat, 45 p. (*Užrašai*, 10 p.).
[124] Plg. ten pat, 91 p. (*Užrašai*, 40 p.); plg. *Viešpatie! Kaip aš Tave myliu!*, dalys: *Kristui ir Bažnyčiai*, *Meilė*, *Šventumas*, *Atgaila*.

b) prašymas dovanų, reikalingų tarnaujant Bažnyčiai: kad patirtų ir vargų, ir neturto, ir pažeminimų dėl Kristaus[125]; kad Bažnyčoje būtų kaip 'puodkėlė' – kaip įrankis, kaip 'trąšos'[126], apaštališkos dvasios[127];

c) padėkos maldos: dėkoja už dvasines malones – ir džiugias, sustiprinančias, guodžiančias[128], ir už kryžius[129] – sunkumus, kentėjimus, už dvasinį nuskaistinimą ir pagundų nugalėjimą[130];

d) maldos Dievui Tėvui, Švč. Marijai, šv. Juozapui atkuriamos vienuolijos intencijomis[131].

Kitą pobūdį turi vyskupo Jurgio maldos 1918-1925 metais, kada jis nepaprastai sunkiomis aplinkybėmis ėjo Vilniaus vyskupijos ganytojo pareigas. Vyskupo širdis prasiplečia – meldžiasi už kunigus, už diecezijos gyventojus, už visą Bažnyčią; meldžia konkrečių malonių daugeliui asmenų, pavyzdžiui, sveikatos sunkiam ligoniui[132], kunigų dvasinio pagijimo[133], apsaugos nuo karų ir žudynių[134], tiesos ir teisingumo pergalės[135], globos savo kaimenei[136], apsaugos.

Sau pačiam prašo tik dviejų malonių: kad į savo širdį neįsileistų neapykantos jokiai tautai[137] ir kad išvengtų politinių klampynių[138].

---

[125] Plg. *Dziennik duchowy*, 124 p. (*Užrašai*, 76 p.).

[126] Plg. *Pisma wybrane*, red. J. Bukowicz, T. Górski, Warszawa, 1988, 45 p.; plg. *Viešpatie! Kaip aš Tave myliu!*, I. dalis: *Kristui ir Bažnyčiai.*

[127] Plg. *Dziennik duchowy*, 82 p. (*Užrašai*, 33 p.); plg. *Viešpatie! Kaip aš Tave myliu!* IV dalis. *Vienuolijos tėvas.*

[128] Plg. *Dziennik duchowy*, 111 p. (*Užrašai*, 71 p.).

[129] Plg. *Dziennik duchowy*, 124 p. (*Užrašai*, 75 p.); plg. *Viešpatie! Kaip aš Tave myliu!* VI dalis. *Kryžiaus mokykloje.*

[130] Plg. *Dziennik duchowy*, 112 p. (*Užrašai*, 71 p.).

[131] Plg. *Modlitwy bł. J. Matulewicza*, cit. v., 113 p.; plg. *Viešpatie! Kaip aš Tave myliu!* IV dalis. *Vienuolijos tėvas.*

[132] Išklausyta malda už kun. Tumo pasveikimą, – ten pat, 114 p.; plg. *Užrašai*, cit. v., 162 p.

[133] Plg. *Modlitwy bł. J. Matulewicza*, cit. v., 113 p.; *Užrašai*, cit. v., 160 p.

[134] Plg. *Modlitwy bł. J. Matulewicza*, cit. v., 118 p.; *Užrašai*, cit. v., 214 p.

[135] Plg. *Modlitwy bł. J. Matulewicza*, cit.v., 121 p.; *Užrašai*, cit. v., 221 p.

[136] Plg. *Modlitwy bł. J. Matulewicza*, cit, v., 43 p.; *Pisma wybrane*, 201 p.

[137] Plg. *Modlitwy bł. J. Matulewicza*, cit. v., 107 p.; *Užrašai*, cit. v., 124-125 p.

[138] Plg. *Modlitwy bł. J. Matulewicza*, cit. v., 115 p.; *Užrašai*, cit. v., 173 p.

Vyskupas dėkoja už „kryžių metus" Vilniuje[139]; už tai, kad buvo išklausytas jo prašymas pasitraukti iš Vilniaus vyskupo pareigų, ir už tai, kad Dievas jį veda savo keliais[140].

Labai dažnai Palaimintojo maldos išreiškia pasitikėjimą, viltį, yra persunktos meilės Dievui ir Bažnyčiai. Visiško savęs atidavimo kaip meilės deginamosios aukos aktą atspindi tokie pal. Jurgio žodžiai: „Duok, kad sudegčiau kaip ta žvakė ant altoriaus nuo darbo kaitros ir meilės ugnies dėl Tavęs ir Tavo Bažnyčios"[141].

Kontempliacija buvo tiesiog pal. Jurgio, švento Bažnyčios ir Dievo tarno, gyvenimo stilius. Iš jo maldų suvokiame ir įsitikiname, kad maldos esmė – tai meilingas bendravimas su Tuo, apie kurį žinome, kad mus myli.

[139] Plg. *Modlitwy bł. J. Matulewicza*, cit.v., 121 p.; *Užrašai*, cit. v., 221 p.
[140] Plg. *Modlitwy bł. J. Matulewicza*, cit. v., 98 p.; *Užrašai*, cit. v., 277 p.; plg. *Viešpatie! Kaip aš Tave myliu!*, cit. v., VII dalis: Vilniaus vyskupas.
[141] *Užrašai*, cit. v., 71 p.

Mgr. lic. Elžbieta Matulewicz

Palaimintojo Jurgio Matulaičio mistika

Įvadas

Neseniai marijonų talkininkų Kaune išleistas pal. Jurgio Matulaičio maldų rinkinys parodo Jurgį Matulaitį esant mistiką. Šiame referate mėginsime ieškoti atsakymo į klausimą, kas gi yra mistinis krikščionio gyvenimas. Aptarsime mistinio susivienijimo su Dievu esmę, įdiegtąją kontempliaciją kaip priemonę tam susivienijimui, mistinio susivienijimo laipsnius ir aukščiausią mistinę patirtį.

Medžiaga – Palaimintojo paskaitų rankraščiai lotynų kalba (*Manuscripta latina*), saugomi Romoje, generaliniame marijonų vienuolijos archyve, dar atidžiai netyrinėti.

1. Mistikos esmė

Analizuodami pal. Jurgio Matulaičio raštus, galime teigti, kad mistika – tai aukščiausias šventumo raidos laipsnis, kurio esmė – žmogaus susivienijimas meile su Dievu, arba pilnutinis žmogaus dalyvavimas triasmenio Dievo gyvenime. Palaimintasis moko, kad šventumą reikia suprasti dvejopoje plotmėje.

Ontinėje plotmėje – tai krikštu gautų antgamtinių dovanų išvystymo pilnatvė, būtent: pašvenčiamosios malonės, teologaliųjų dorybių (tikėjimo, vilties ir meilės) ir Šventosios Dvasios dovanų.

Kita – *veikimo plotmė*: tobula meilė, jungianti žmogų su Dievu ir vedanti į susivienijimą su Švenčiausiąja Trejybe, realizuojama tarnavimu Dievui ir žmonėms.

Pal. Jurgis teigia, kad mistinio susivienijimo su Dievu turėtų siekti visi žmonės, o ypač Jam pašvęstieji[1]. Žmogus niekur kitur neranda atilsio ir tikro savęs realizavimo, kaip tiktai tobulame susivienijime su Dievu, kuris yra sielos centras ir prigimtinė vieta, ir sielai niekur kitur nebus gera. Širdis neras kur kitur atilsio, kaip tik tobulame susivienijime su Dievu, susiglaudime su Juo, nes valia

[1] Plg. *Unio actualis fruitiva, in: Manuscripta latina* I, 214 p.

visuomet siekia aukščiausiojo gėrio, o tą gėrį krikščionis tegali rasti mistiniame susivienijime su Dievu, kurio turi siekti[2].

Kad pasiektų susivienijimo būklę, krikščioniui pirmiausia reikia nueiti apsivalymo ir apšvietimo kelią. Tuomet bus veikliai ir pasyviai nuvalytos juslės ir dvasia, siela papuošta dorybėmis, ypač – karšta meile[3]. Sielos susivienijimo su Dievu pažanga priklauso nuo meilės Dievui pažangos. Kuo tobulesnį susivienijimą su Dievu žmogus pasiekia, tuo aiškiau Dievą pažįsta, o kai pažįsta – labiau myli[4].

Palaimintasis klausia: „Kaip gali Dievas ir siela susivienyti maldoje?"[5]– ir pradeda tai aiškinti, primindamas būdus, kuriais Dievas yra sieloje, kaip išdėstyta šv. Kryžiaus Jono *Dvasinėje giesmėje*[6]. Tą svarstymą dar pagilina, remdamasis šv. Tomo Akviniečio mokslu[7].

Pirma, Dievas žmogaus sieloje yra neaprėpiama savo begalybe (*per immensitatem*); kaip visos gamtos ir visų būtybių Kūrėjas yra savo esme (*per essentiam*), savo galybe (*per potentiam*) ir galiausiai savo artumu (*per praesentiam*)[8].

Dievas yra visuose dalykuose, teikdamas jiems buvimą, palaikydamas jų buvimą ir teikdamas jiems savo tobulumo atspindžių[9]. Šitoks buvimas yra bendras ir nuteisintiesiems, ir nusidėjėliams, ir visiems kūriniams. Dievas yra buvimo ir gyvenimo pagrindas viskam, visame kame ir visa judina. Be Jo artumo, be Jo buvimo čia viskas nyksta ir žūva. Žmogus niekad nepraranda šito Dievo artumo[10] – tai natūralus Dievo artumas, Dievo buvimas mumyse.

---

[2] Plg. ten pat.
[3] Plg. *Unio actualis fruitiva*, cit v., 217-218 p.
[4] Plg. ten pat, 215 p.
[5] *Oratio unionis*, in: ML I, 219 p.
[6] Plg. św. Jan od Krzyża, *Pieśń duchowa* 11, 3, in: *Dzieła*, cit. v., 572-573.
[7] Plg. STh I-a, q 43, a. 3.
[8] Plg. *Oratio unionis*, cit v., 219 p.
[9] Plg. *De contemplatione*, cit v., 172 p.; plg. św. Jan od Krzyża, *Pieśń duchowa* 11, 3, in: *Dzieła*, cit v., 572 p.; plg. STh I-a, q. 43, a. 3.
[10] Plg. *De contemplatione*, cit. v., 178 p.; plg. św. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* V, 1. 10, in: *Dzieła* t. 2^3, Kraków 1987, 298-299 p.

Antra, Dievas yra krikščionio sieloje pašvenčiamąja malone (*per gratiam sanctificantem*)[11]. Nuteisintasis asmuo pasiekia pačią Dievo substanciją, tikėjimu priglūsta prie aukščiausios Tiesos ir meile – prie Gėrio pilnatvės[12]. Dievas teikia Krikštu atgimusiam žmogui savo transcendentinės prigimties ir pats apsigyvena sieloje kaip šventovėje[13]. Pašvenčiamoji malonė padaro, kad Dievas su noru, su pamėgimu apsigyvena sieloje kaip tabernakulyje. Malonę galima prarasti mirtina nuodėme.

Niekas natūraliai, be specialaus apreiškimo, negali visiškai tikrai žinoti, kad turi pašvenčiamąją malonę[14]. Tik aukščiausiame mistinio susivienijimo laipsnyje pats Dievas apreiškia žmogui, kad jis yra malonės būklėje ir priklauso išrinktųjų skaičiui, taigi dar šitaip duoda savo nuolatinio realaus buvimo sieloje tikrumą[15].

Trečia, Dievas sieloje gali būti ypatingu dvasiniu nujautimu kaip specialios dvasinės meilės vaisius, padarinys (*effectus amoris specialis spiritualis*). Dievas aplanko žmogų paguoda, džiaugsmu, pagavimu. Šitas Dievo artumas pasilieka pridengtas, „tamsus" – labiau valia jaučia ir gėrisi, negu protas regėtų šviesą. Šitaip žmogus patiria, regi, koks meilus yra Viešpats[16].

Šis Dievo buvimas sieloje veda prie mistinio susivienijimo su Juo. Tai vyksta substancialiais palietimais, kokiais Dievas suteikia save, vienydamas ją su Savimi[17]. Žmogaus galios tobulu laipsniu, koks tik šiame gyvenime įmanomas, priglūsta prie Dievo. Protas

---

[11] Plg. *De contemplatione*, cit. v., 172 p.; *Oratio unionis*, cit. v., 219 p.
[12] Plg. *De contemplatione*, cit v., 172 p.
[13] Plg. *De amore Dei*, cit v., 149 p.; *De gratia Dei*, cit. v., 356 p.
[14] Plg. *De contemplatione*, cit v., 178 p.; plg. św. Jan od Krzyża, *Pieśń duchowa* 11, 3, in: *Dzieła*, cit.v., 572 p.
[15] Plg. *Theologia mystica*, cit. v., 153-154 p.
[16] Plg. *De contemplatione*, cit. v., 178 p.; plg. św. Jan od Krzyża, *Pieśń duchowa* 11, 3, in: *Dzieła*, cit. v., 572-573 p.
[17] Plg. *Unio actualis fruitiva*, cit. v., 215 p.; plg.: „Tas Dievo savęs paties suteikimas yra išskirtinai dieviškas ir antgamtinis dalykas. Tai tarsi substancialūs palietimai sielos ir Dievo dieviškame susivienijime. Per tokį vieną susivienijimo aktą, kuris yra aukščiausias maldos laipsnis, siela gauna daugiau gėrybių, nei per visas kitas maldas" – św. Jan od Krzyża, *Noc ciemna* II 23, 11, in: *Dzieła*, cit v., 516 p.

vienijasi vis dėlto ne itin ryškiu pažinimu. Valia – meile, ne geidimo, o troškimo pobūdžio, pasitenkinimo, gėrėjimosi prasme (*fruitionis*). Šiame gyvenime nebūna duota nei labai ryškaus Dievo pažinimo, nei tobulo patenkinimo, bet suteikiamas tobulas susivienijimas[18].

Ši trečia Dievo buvimo sieloje rūšis visiškai speciali. Ji skiriasi nuo Dievo buvimo sieloje pagal Jo begalinumą tuo, kad siela čia pasiekia, paliečia Dievą ir turi Jį kaip pažįstamą ir mylimą objektą. Dievas sieloje – kaip Pažįstamasis pažįstančiajame (*cognitum in cognoscente*) ir Mylimasis mylinčiajame (*amatum in amante*)[19]. Viena vertus, Šventoji Dvasia žadina meilę žmoguje, kita vertus, šios dovanos pakelta valia gauna galimybę vienytis su Juo, apima Jį, tarsi pasisavina, substancialiai gėrisi Juo (*Illo fruitur substantialiter*). Dievas yra ne tik kaip priežastis, vykdanti padarinius, bet ir kaip pažįstamas, mylimas, turimas Asmuo, krikščionio sielos Svečias. Šitaip nuteisintame žmoguje gyvena visa Švenčiausioji Trejybė[20], Ji turima ir Ja džiaugiamasi. Žmogus ryškiai neregi Dievo, bet intuityviai jaučia lyg per miglą, lyg prieblandoje, nes artinasi prie Jo tikėjimu.

Šis specialus Dievo buvimas sieloje meile negali egzistuoti be dviejų pirmesnių būdų – begalinumu ir pašvenčiamąja malone[21]. Skiriasi nuo Dievo buvimo teisiųjų sielose pašvenčiamąja malone tuo, kad tai ne habitualus, bet aktualus[22] Dievo pažinimas ir mylėjimas, aktualus susivienijimas su Dievu[23]. Šio susivienijimo aktai

[18] Plg. *Unio actualis fruitiva*, cit. v., 215 p.

[19] Plg. ten pat; *De contemplatione*, cit. v. 178 p.; plg. STh I-a, q. 43, a. 3; plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...*, cit. v., 98 p.

[20] Plg. *De contemplatione*, cit. v., 172 p.

[21] Plg. *Unio actualis fruitiva*, cit. v., 215 p.

[22] Habitualus – tada, kai visą laiką tveria, bet gali būti nepastebimas, o aktualus – kai pastebimas ir išgyvenamas. – *Red.*

[23] Plg. ten pat, 216 p.; plg.: „Iš tikrųjų aišku, kad dorybė yra skirta veikti, o tobulybė – tai aktualus susivienijimas su Dievu": *mihi adhaerere Deo bonum est* (*Ps* 72, 28). Šv. Tomas sako: *Perfectorum studium est, ut homo ad hoc principaliter intendat, ut Deo inhaereat et eo fruatur* (II-a II-ae, q. 24, a. 9); R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...*, cit. v., 145 p.

priklauso nuo išminties dovanos[24], vienos tų septynių Šventosios Dvasios dovanų.

Gyvendamas mistiniame susivienijime su Dievu, žmogus pažįsta Jį ne vien tikėjimu, bet ir išminties dovana. Jis džiaugiasi ir patiriamai priima Dievą bei Jo dovanas. Tas veikimas, kuriuo jungiamasi su Dievu, remiasi dviem pagrindais – malone ir meile[25]. Pal. Jurgis sprendžia, kad tų dviejų pagrindų dar nepakanka mistiniam susivienijimui – dar reikia kontempliacijos dovanos, kuri, kaip ir susivienijimas su Dievu, ne visiems duodama[26].

Mistinio susivienijimo aktas sieloje pasiekiamas žmogaus, kuris yra pašvenčiamosios malonės būklėje ir turi išvystytas kitas dvasines dovanas: įdiegtąsias dorybes, Šventosios Dvasios dovanas. Dievas paima sau tą sielą, pakelia ją išminties dovana ir ypatinga savo pagalba, kada Jam patinka, ir nuveda į aukščiausią intelekto aktą, būtent kontempliaciją[27]. Tai nėra paprastas Dievo pažinimas, bet ypatingas – toks, kuris matuojamas meile. Tai nėra aktyvus pažinimas protu, bet – pažinimas meile, mylintis pažinimas[28]. Valia atlieka meilės aktą, aukštesnį už visus proto aktus, nes kyla iš meilės dorybės, kuri yra aukštesnė už tikėjimą ir už išminties dovaną, patobulinančią protą[29].

Dievas patraukia prie savęs meilės uždegtą valią, priglaudžia, pabučiuoja sielą, suteikia neišreiškiamo pasigėrėjimo, dangiškos meilės, dieviško saldumo. Taip Dievas realiai suvienija su Savimi sielą[30].

---

[24] Plg. *Unio actualis fruitiva*, vit. V., 215 p.; plg. STh II-a II-ae, q 45, a. 2; plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...*, cit. v., 98-99 p.

[25] Plg. ten pat; plg.: „Taigi, be pašvenčiamosios malonės, joks kitas veikimas negali paaiškinti, kad Dieviškasis Asmuo yra mumyse nauju būdu – juk tam, kad išmainytum savo daiktą, reikia jį turėti ar bent juo naudotis. O mes galime džiaugtis Dieviškuoju Asmeniu tik turėdami pašvenčiamąją malonę ir mylėdami" – STh I-a, q. 43, a. 3; plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...*, cit. v., 98 p.

[26] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 219 p.

[27] Plg. *Theologia mystica*, cit. v., 164 p.

[28] Plg. ten pat, 165 p.

[29] Plg. ten pat.

[30] Plg. ten pat.

Šitaip sielai susivienijus su Dievu, Jį patiriant, džiaugiantis Juo, žmogaus prote vystosi aiškesnis ir prakilnesnis Dievo pažinimas. Tai – patirtinis pažinimas, kuris vadinamas mistine teologija arba kontempliacija[31]. Šia įdiegta dovana žmogus pažįsta Dievo savybes ir labai intensyviai jungiasi meile su Dievu[32].

Pal. Jurgis kontempliaciją vadina mylinčiu, patirtiniu Dievo pažinimu, kuris kyla iš mylinčio susivienijimo su Dievu arba mylinčio Jo „apkabinimo"[33]. Tai labai brangi dovana (*pretiosum donum*), kuria Dievas giliausioje sielos gelmėje įsikuria kaip skaidriausia šviesa, leidžianti Jį regėti ir mylėti. Kontempliacijoje protas pažįsta neaiškiai, ne sąvokomis, bet tarsi per miglą, ir prieblandoje jaučia Jį intuityviai[34].

Kontempliacija reiškia įžengimą į neregimą šviesą, kurioje gyvena Dievas. Ta šviesa dėl savo didžiulio spindesio, nepaprasto ryškumo, viršijančio sutvertojo proto galias, jį „aptemdo". Dievo šviesos užlietas protas tarsi apanka, kaip akys žmogaus, žvelgiančio tiesiai į saulę.

Kontempliuojantis Dievą, esantį jo viduje, žmogus jaučiasi esąs tamsoje, kurioje protu regi Dievo tyrumą, nesudėtingumą, begalybę, gerumą, nesukurtą Tiesą ir neišmatuojamą Išmintį[35]. Mistinėje kontempliacijoje protas ir valia veikia sutartinai, bet valia gali daugiau mylėti, negu protas suvokti, nes valia gali tobulai mylėti ir tai, kas nėra tobulai pažįstama[36].

Pasak pal. Jurgio, kontempliacija yra patirtinis Dievo pažinimas. Mistinė patirtis, susivienijus su Dievu, tai tam tikras gėrėjimasis Dievu, „skonėjimasis" Juo (*gustatio*)[37]. Kontempliuojantis žmogus jaučiasi esąs meilės glėbyje, Dievo glėbyje. Palaimintasis tą meilės apkabinimą apibrėžia kaip „Dievo substancialų sielos palietimą"

[31] Plg. ten pat.
[32] Plg. *Unio actualis fruitiva*, cit. v., 218 p.
[33] Plg. *Theologia mystica*, cit. v., 167 p.
[34] Plg. *Unio actualis fruitiva*, cit. v., 215 p.
[35] Plg. *Contemplatio infusa*, in: *Manuscripta latina* I, 204 p.
[36] Plg. *Theologia mystica*, cit. v., 160 p.
[37] Plg. ten pat, 166 p.

(*amplexus*), kuris „panašus į amžinojo gyvenimo palaimą, žavesį, džiaugsmą"[38]. Kontempliuojantysis taip pat patiria „tėviškąjį pabučiavimą" (*osculus*) – „ypatingą džiugesį, dovanotą suteikiant Dievo Dvasią"[39].

Mistinio patyrimo dėka krikščionis įgyja proto tikrumą ir ramybę, kad Dievas iš tiesų egzistuoja. Valia jis myli ir skonisi Dievu, kuris realiai yra jo sielos viduje ir su juo yra susivienijęs[40].

Mistinį susivienijimą apibrėžiame kaip pasyvų, nes neįmanoma jo pasiekti savomis asketinėmis pastangomis, o tiktai kontempliacija, kurią Dievas duoda kam nori[41]. Įdiegtąją kontempliaciją sukelia tik Dievo malonė ir įkvėpimas. Šitaip „Dievas veikia mumyse be mūsų" – *Deus in nobis sine nobis operatur*, rašo pal. Jurgis Matulaitis[42]. Dievas veikia proto ir išminties dovanomis, o žmogus pažįsta Dievą ir priima Jo veikimą. Tai vyksta didžioje ramybėje, be protinio svarstymo, tiesiog paprastu suvokimu ir jutimu, bet toje būsenoje žmogus nėra visiškai pasyvus – jis myli, pažįsta, taigi veikia.

Pasak Palaimintojo, kontempliacija yra giluminis veikimas (*contemplari est vitaliter agere, contemplari est operari*), bet tą veikimą sukelia vien Dievo iniciatyva. Mistiniame susivienijime žmogus priima Jo veikimą, savo viduje regėdamas tobuliausius dalykus ir savyje pačiame atrasdamas tobuliausią Dievo meilę[43].

Susivienijimo maldos pradžioje žmogui reikia saugotis progų prarasti tą malonę. Jis turi šalinti savimeilę, vengti tuščiagarbystės, jokia dingstimi neapleisti maldos ir praktikuoti nusižeminimą[44]. Per intymius, slaptingus Dievo apsilankymus didėja žmogaus tikėjimas,

[38] Ten pat, 157 p.
[39] Ten pat.
[40] Plg. ten pat, 164 p.
[41] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 220 p.; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV, 1. 2, in: *Dzieła*, cit. v., 267 p.
[42] *Contemplatio acquisita – infusa*, in: *Manuscripta latina* I, 196 p.
[43] Plg. ten pat.
[44] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 220-221 p; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV 3, 10, in: *Dzieła*, cit. v., 288-289 p.; plg. *Twierdza wewnętrzna* V 4, 5-6, in: *Dzieła*, cit. v., 318-319 p.

viltis, meilė ir visos kitos dorybės bei dovanos. Mistiniame susivienijime Dievo malonė pagauna sielą ir sutvirtina ją Dievui, pripildo neįtikėtina, nesudrumsčiama ramybe, sustiprina priešingumuose ir varguose, uždega karštu troškimu gelbėti sielas, tobulina jos giliausią nuolankumą, padaro, kad žmogus nebebijo mirties, netgi greičiau jos trokšta, nes trokšta jau visiškai tobulo susivienijimo[45].

2. Mistinio susivienijimo laipsniai

2. 1. Poilsio malda. Poilsio malda (*oratio quietis*), arba poilsis (*quies*), tai niekas kitas, kaip tik valios malonumas, kai ji nieko daugiau netrokšta, tik būti Dieve[46]. Siela regi save arti Dievo, regi, kad yra Jo mylima ir Jo Apvaizdos saugoma. Toje meilėje valia ilsisi, tarytum įvykus jos didžiam troškimui[47]. Pal. Jurgis sako, kad poilsio malda yra kontempliacijos malonės pradžia ir pirmoji antgamtinė malda, suteikta Šventosios Dvasios išminties dovanos[48]. Paprastai prieš tai turi eiti įpratimas viduje susikaupti, sutelkti dėmesį į Dievo artumą sieloje ir minties maldos praktika[49].

Poilsio maldoje žmogus paprastai patiria didžiulį pasitenkinimą, džiaugsmą, malonumą, kuris išsilieja net ir kūne[50]. Žmogaus galios nurimusios ir, matydamas, jog yra arti Dievo, tiesiog nenori judėti, nors jų veikimas nėra sustabdytas. Atmintis ir protas veikia. Tik valia yra „pagauta", suvienyta su Dievu[51]. Per visą laiką,

[45] Plg. ten pat; plg: „mylinčiai sielai mirtis nebaisi, nes joje atras visas meilės paguodas, malonumus ir džiaugsmus" – šv. Kryžiaus Jonas, *Pieśń duchowa* 11, 10, in: *Dzieła*, cit. v., 575 p.; „Dievą mylinti siela veikiau gyvena amžinuoju gyvenimu nei dabartiniu, nes labiau gyvena ten, kur myli, o ne ten, kur gyvena" – ten pat, 576 p.

[46] „Quies haec, nil aliud est, quam iucunditas quaedam voluntatis nihil quaerentis, nisi sic in Deo perseverare" - *Oratio unionis*, cit. v., 576 p.

[47] Plg. ten pat.

[48] Plg. ten pat.

[49] Plg. ten pat; plg. św. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV 3, 1, in: *Dzieła*, cit. v., 281 p.; plg. E. Matulewicz, *Teologia modlitwy według bł. Jerzego Matulewicza*, cit. v., 95 p.

[50] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 231 p.; plg. ten pat, 221 p.; plg. św. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV 2, 6, in: *Dzieła*, cit. v., 278 p.

[51] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 231 p.; plg. św. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV 2, 6-8, in: *Dzieła*, cit. v., 278-279 p.

kol trunka tas poilsis, valia yra paskendusi pasigėrėjime, dvasiniame džiaugsme. „Viešpatie, gera mums čia būti!" (*Mt* 17, 4)[52]. Protas tarytum bijo grįžti į savo pirmesnę būklę, suprasdamas, kad jam reikia vien to, ką dabar turi, o visa kita tik sudrumstų jam ramybę. Krikščionis poilsio maldos metu nenori prarasti to poilsio, todėl vengia net mažiausio judesio[53].

Poilsio maldoje siela patiria, pastebi joje esantį Dievą, su didžiu džiaugsmu pažįsta ir supranta Jo artumą, gali tiesiogiai ir labai intymiai su Juo kalbėtis savo sielos slaptoje, kur Dievas antgamtiniu būdu įdiegia patirtinį savo šlovės pažinimą ir didžiulį vidinį pasigėrėjimą. Siela patiria, jog yra radusi aukščiausią gėrį, bet tiksliai nežino, ką yra radusi[54], skonisi suteikta ramybe ir nebesirūpina, nebesidomi netvarkingu proto ar vaizduotės veikimu. Su Dievu susijusi valia patiria ramybę, o kitos galios tarytum nesurištos, gali savaip veikti. Tai galima palyginti su tom dviem seserimis – Marija ir Morta, kurios rodo kontempliatyvaus ir aktyvaus gyvenimo junginį[55].

Šį maldos laipsnį pasiekia daug ypač maldingų sielų[56]. Deja, joms yra pavojus įpulti į puikybę ir imti trokšti pačių paguodų, dvasinių malonumų. Pal. Jurgis pataria verčiau netrokšti tų malonių ir paguodų, o jeigu jau siela patenka į tokią būklę,– priimti, džiaugtis, bet tarytum nesisavinti jų, jeigu Dievas nepasakys kitaip[57]. Kita vertus, nereikia savo aplaidumu vengti tokio Dievo atsidavimo. Ko Dievas pareikalauja, reikia tai vykdyti, visame kame tuo vadovautis[58].

[52] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 231 p.
[53] Plg. ten pat.
[54] Plg. ten pat; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV 2, 6, in: *Dzieła*, cit. v., 278 p.
[55] Plg. *Oratio unionis*, cit. v. 232 p.
[56] Plg. ten pat, 231 p; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV 3, 12-14, in: *Dzieła*, cit. v., 291 p.
[57] Plg. *Oratio unionis*, 231 p.
[58] Plg. ten pat; plg.: „Paguodos, dvasiniai malonumai yra Dievo malonė; atsisakyti jų būtų nedėkingumas mūsų dangiškajam Tėvui, tačiau trokšti bei ieškoti paguodų dėl jų pačių, savo malonumui būtų egoizmas. Dvasinius malonumus reikia priimti su vaiko dėkingumu kaip didelę Dievo malonę; jie turi ugdyti vis didesnį nusižeminimą, vis didesnį uolumą pačiam šventėti, vis didesnę meilę mūsų gerajam Tėvui. Paprastai dvasinės paguodos praplečia

2.2. *Paprastasis susivienijimas.* Pal. Jurgis Matulaitis pabrėžia, kad mistinis susivienijimas su Dievu yra labai brangi dovana (*pretiosum donum*), kuria Dievas gyvena giliausiame žmogaus sielos viduje, teikia jam šviesą ir meilę[59]. Paprastajame susivienijime Dievas pagauna jau ne tik valią, kaip poilsio maldoje, bet visas vidines sielos galias[60]: atmintis priglunda prie Dievo, protas priima neapsakomą šviesą, nors ir neryškiai ją įžvelgdamas, valia didžiausia meile jungiasi su Mylimuoju, Sužadėtiniu, ir glaudžiasi prie Jo meilės apkabinimu[61]. Visos sielos galios yra kupinos nepaprastos ramybės. Siela gėrisi, džiaugiasi Dievu – aukščiausiu Gėriu, tarsi jau iš anksto ragaudama amžinosios garbės[62].

Paprastajame susivienijime siela dar nėra pastoviai susivienijusi su Dievu. Ta būklė tęsiasi neilgai – daugiausia iki pusvalandžio[63]. Paskui tas sielos saldumas, džiaugsmas sumažėja, bet visiš-

---

mūsų širdis, suteikia mūsų sielai ramybės ir džiaugsmo bei dvasios linksmybę. [...] patys savaime sunkumai, dvasinės sausros, pagundos nėra pageidaujami. Kai Dievas juos mums duoda, reikia Dievo malonei padedant narsiai juos ištverti. Įsitikinimas, kad sunkumai, dvasinės sausros ir pan. Dievo akyse yra vertingesni už dvasios įkarštį, malonumus, lengvai besiliejančią maldą ir pan., yra klaida. Apskritai imant, geriau [yra tai], kas labiau praplečia širdį, uždega ją ir pakelia prie Dievo; ir paprastai tai veiksmingiau padaro Dievo malonės" – *Laiškas W. Jeutei* in: LP II, 10 p.

[59] Plg. ten pat, 220 p.

[60] Plg. E. Matulewicz, *Teologia modlitwy według bł. Jerzego Matulewicza*, cit. v., 96 p.; plg. S. Urbański, *Polska teologia życia mistycznego 1914-1939*, Warszawa 1995, 291 p.; E. Bieleckis šio laispnio maldas vadina *įprastuoju, paprastuoju susivienijimu* (*zjednoczenie zwyczajne*) – plg. E. Bielecki, *Dynamizm organiczny modlitwy terezjańskiej*, Karmel 1985 rugsėjis, 20 p.; P. P. Ogórek apskritai neišskiria šio, *V-oje* knygos *Twierdza wewnętrzna (Sielos, Vidurinė pilis) buveinėje* aprašyto maldos laipsnio – plg. *Mistyka według T. Mertona*, cit. v., 263-284 p.; A. Marchetti sutapatina *paprastąjį susivienijimą* su *dvasinėmis sužadėtuvėmis* – plg. A. Marchetti, *Zarys teologii życia duchowego* II d., cit. v., 203 p.; pal. J. Matulaitis mistinio susivienijimo laipsnį, aprašytą V-oje *Sielos pilies* buveinėje, vadina *susivienijimo malda (oratio unionis)*. Tokį patį pavadinimą vartoja S. Urbanskis – plg. S. Urbański, *Teologia modlitwy. Studium ascetyczno-mistyczne dwudziestolecia międzywojennego z uwzględnieniem duchowości szkoły zmartwychwstańczej*, Warszawa 1999, 227-229 p.

[61] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 220 p.

[62] Plg. ten pat, 220-221 p.

kai nedingsta. Paprastai pasilieka susivienijimo atmintis ir viltis, jog jis vėl ateis. Iš to susivienijimo siela išeina, sakytume, paženklinta Sužadėtinio meilės antspaudu[64].

Susivienijimo metu siela visiškai „paskandinta" – Dievas taip giliai pasiekia sielos vidų, kad ji jokiu būdu negali abejoti, jog ji buvo Dieve ir Dievas joje[65]. Ta tiesa giliai joje glūdi, ir nors paskui Dievas ilgai tokios malonės jai nebeteiktų, siela vis tiek šito neužmirš. Tikrumas, jog Dievas buvo jai save padovanojęs, yra šitokio susivienijimo aiškus ženklas ir padarinys. Jei tokio ženklo dar nebūtų, reikėtų pripažinti, jog nebuvo visiško susivienijimo, jog buvo Dievo pagauta, „paskandinta" tik kažkuri sielos galia; tai yra atskira, skirtinga malonė nuo tos, kada Dievas susivienija su visa siela, apimdamas visas jos galias[66].

2.3. ***Ekstatinis susivienijimas*** (dvasinės sužadėtuvės). Aukščiausias mistinis susivienijimas (*unio fruitiva*), – kai žmogaus siela patiria, kaip meiliai Dievas ją glaudžia, – turi du laipsnius: pirmas laipsnis – dvasinės sužadėtuvės (*sponsatio spiritualis*), antras – dvasinė santuoka (*matrimonium spirituale*)[67].

2.3.1. Dvasinės sužadėtuvės – tai aktualus susivienijimas, realiai Dievui apsigyvenant aukščiausioje sielos dalyje, o ne jos centre, viduryje, nes tai bus sava tik dvasinei santuokai[68].

---

[63] Plg. ten pat, 220-221 p.; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* V 2, 7, in: *Dzieła*, cit. v., 304 p.

[64] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 221 p.; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* V 2, 12, in: *Dzieła*, cit. v., 307 p.

[65] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 222 p.; plg.: „yra Dieve ir žiūri į Dievą" – *De sanctitate*, in: MP I, 74 p.; plg.: „Nieko ji nemato, nieko negirdi, nieko nesupranta visą susivienijimo laiką [...]. Užtat Dievas taip giliai pasiekia sielos vidų, kad atsitokėjusi (grįžusi į save) jokiu būdu negali abejoti, kad buvo Dieve ir Dievas joje" – šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* V 1, 9, in: *Dzieła*, cit. v., 298 p.

[66] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 222 p.; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* V 1, 11, in: *Dzieła*, cit. v., 299 p.

[67] Plg. *Desponsatio et matrimonium spirituale*, in: ML I, 238 p.

[68] „Sponsatio est quaedam actualis unio cum Deo per realem habitationem Dei, non in centro animae, hoc enim proprium est matrimonii sp., sed in superiore parte animae" – ten pat.

Sužadėtuvės nėra vien jausminis susivienijimas, bet tikras, realus susivienijimas, nes Kristus įeina į sielą akto būdu, nors ne būklės (*habitus*) būdu.[69]

Ekstatinio susivienijimo metu visos žmogaus galios būna tarsi užmigdytos, „prarytos", ir jis tampa tarsi aklas, nebylus, tarsi sąmonę praradęs, nors ne tokiu laipsniu, kad negalėtų pastebėti ir suprasti, koks didis tas gėris, kurį patiria. Didžiulis pomėgis, kurį randa Dievo artume, paskandina jį, apima ir pripildo neapsakomo džiaugsmo. Gėrėdamasis Dievu, džiaugdamasis Dievu, skonėdamasis Dievu, žmogus mato save mirusį pasaulio reikalams[70]. Paskui, grįžęs iš šito Dievo apkabinimo, labai ilgisi Sužadėtinio artumo, trokšta vėl Jo glėbio ir pabučiavimo. Viešpats, matydamas tokį sielos nerimą ir troškimą, pasirodo ir vėl ir uždega dar didesne meile[71].

Dvasinių sužadėtuvių laikotarpiu Sužadėtinis daug kartų ateina ir vėl pasitraukia. Kai siela vis Jo ieško ir atranda, jos meilė skaistėja ir stiprėja. Pasitraukdamas, tarsi pasislėpdamas kartkartėmis, Dievas nori, kad siela patirtų skausmą netekusi jo artumo, kad dar karščiau, įsakmiau, intensyviau ieškotų vien Jo, o ne tų paguodų, džiaugsmų. Taip ištiriama jos meilė ir didėja nuopelnai. Šitaip Dievas nuskaistina sielą, kad mylėtų gryna draugiškumo meile, o ne geidimo meile[72].

2.3.2. Šiame susivienijimo su Dievu laipsnyje, dvasinėse sužadėtuvėse, būna ***ekstazių.*** Pal. Jurgio nuomone, jos įvyksta dėl to,

[69] „Sponsatio non consistit in sola unione affectus (secundum affectum), sed etiam in unione reali, quae fit per illapsum Christi in anima, non in centro illius, sed in superiore parte, non per modum habitus, sed per modum actus" – ten pat; *aukščiausioji(aukštoji) sielos dalis* – plg. STh I-a, q. 79, a. 9; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV 1, 10, in: *Dzieła*, cit. v., 272 p. 7 prierašas; *sielos centras ir branduolys* - plg. STh I-a, q 77, a. 1; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* IV 2, 5, in: *Dzieła*, cit. v.. 277 p.; plg. ten pat, VII 1, 10-11, in: *Dzieła*, cit. v., 419 p.

[70] Plg. ten pat, 239 p.

[71] Plg. ten pat.

[72] Plg. ten pat; plg.: „Šie kentėjimai turi nuskaistinti sielą, kad ji būtų verta įeiti į septintą buveinę" – šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* VI 11, 6, in: *Dzieła*, cit. v., 408 p.

kad siela tarsi pagrobiama, patraukiama išeiti iš savęs ir taip būna paskendusi intymaus bendravimo su Dievu džiaugsme, kad nė nesirūpina išoriniu pasauliu, nieko apie jį nežino[73]. Kaip jau pasakyta anksčiau, žmogus tampa tarsi nebylys, neregys ir lyg praradęs sąmonę, nors ne taip, kad negalėtų pastebėti ir suprasti, kokį didį gėrį patiria.[74].

Palaimintojo nuomone, siela į aukščiausiąjį mistinį suvienijimą, apskritai imant, įvedama ne kitaip, kaip tik ekstazėje[75]. Aukštoji sielos dalis patraukia paskui save ir žemesniąją sielos dalį. Žemesniųjų galių veikimą sustabdo meilės ir pasitenkinimo, malonumo apstybė, kuri absorbuoja protą ir valią, prigludusius prie Dievo. Asmuo, visas kreipdamasis į Dievą protu ir valia, negali tuo pat metu veikti kitomis, t.y. išorinėmis, galiomis[76].

Ekstazės priežastys yra tokios:

a. didžiulis susižavėjimas ir Dievo aukštinimas, šlovinimas, kuris išveda sielą tarsi aukščiau už save pačią. Dieviškų dalykų spindesio nušviesta ir grožio pagauta, nebegali naudotis išorinėmis juslėmis ir tarsi pagauta aukščiau už save[77];

b. atsidavimo ir meilės didybė. Degdama ir dar daugiau trokšdama, siela išvedama iš jos pačios, kaip vanduo, kuris veikiamas ugnies palaipsniui kaista, paskui verda ir kyla aukštyn, aukščiau negu jam prigimta[78];

c. nepaprastas malonumas, kokį siela patiria kontempliacijoje. Sužavėta Dievo grožio regėjimo ir skonėdamasi Dievu, siela iškyla aukščiau už save ir ilsisi Mylimajame[79].

---

[73] Plg. *Contemplatio infusa*, cit. v., 212 p.
[74] Plg. *Desponsatio et matrimonium spirituale*, cit. v., 239 p.
[75] Plg. *Theologia mystica*, cit. v., 154 p.
[76] Plg. ten pat; plg.: „Cum totaliter anima intendat ad actum unius potentiae, abstrahitur homo ab actu alterius potentiae" – šv. Tomas Akvinietis, *De Veritate*, q. 13, a. 3; plg. STh II-a II-ae, q. 175, a. 2; plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...*, cit. v., 832-833 p.
[77] Plg. ten pat.
[78] Plg. ten pat.
[79] Plg. ten pat.

Labai svarbus pal. Jurgio teigimas, kad ir ekstatiniame susivienijime žmogus lieka laisvas įgyti nuopelnų. Niekad siela nebūna taip paskendusi Dieve, kad nė kiek negalėtų veikti savo valia ir protu[80]. O juk valioje glūdi nuopelnų šaknys. Dievas neatima šio tobulo gebėjimo iš žmogaus, kurį iškelia į aukščiausius kontempliacijos ir mistinio susivienijimo laipsnius[81].

Dvasinių sužadėtuvių laipsnyje susivienijimas su Dievu gali vykti ekstazėje (*ecstasis*), ar pagavime (*raptus*), ar sielos skrydyje (*volatus*), ar sielos pakėlime (*elevatio spiritus*)[82].

2.3.3. Ekstazėje siela tiesiog išeina iš savęs – žmogus nebe savyje. **Pagavimas** dar susijęs su tam tikru smarkumu, tarsi prievarta[83]. Dievo pagauta siela patraukia su savim ir kūną, kuris pakyla nuo žemės ir kybo ore. Kartais tokį pakilimą gali sukelti ir natūralios priežastys, kaip liga, nuovargis nuo maldų ar studijų. Gali šitokių reiškinių sukelti ir šėtonas. Bet gali būti tai ir Dievo veikimo vaisius[84]. Kaip atpažinti? – Pagal padarinius. Jeigu tai Dievas, Jo veikimą lydi didelis džiaugsmas, net ir išorėje – visą kūną apima ramybė ir malonumas, kūno judesiai ramūs, tvarkingi[85].

Pagavimas ateina netikėtai, smarkiai, su didele jėga. Jis staigiai pagauna sielą, persmelkia ir atskiria ją nuo juslių[86]. Tai labai garbinga Dievo dovana, Jo draugystės liudijimas, tačiau siela, patyrusi šią malonę, dar nėra visiškai saugi, kad būtų visiškai tikra savo išganymu ir kad jai nebereikėtų apverkti savo nuodėmes. Kuo

[80] Plg. ten pat; plg. STh I-a II-ae, q. 10, a. 1 ir 2; II-a II-ae, q. 175, a. 1, ad. 3; I-a II-ae, q. 113, a. 3, ad. 2; plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...*, cit. v., 832-833 p.

[81] Plg.: „Libertas est radix meriti. Deus non privat hominem etiam elevatum ad altissimam comtempl. et ecstasim tanta perfectione" – *Desponsatio et matrimonium spirituale*, cit. v., 250 p.

[82] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 225 p.

[83] Plg. ten pat; plg. STh II-a II-ae, q. 175, a. 2, ad. 1; plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy*, cit. v., 835 p.

[84] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 226 p.

[85] Plg. ten pat.

[86] Plg. ten pat; plg. św. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* VI 5, 1, in: *Dzieła*, cit.v., 358-359 p.

didesnių malonių ji gauna, tuo labiau stengiasi Dievui patikti ir tuo labiau bijo prarasti Jo bičiulystę[87].

Pal. Jurgio Matulaičio *Dvasiniame dienoraštyje* yra trys jo paties ekstazių ir pagavimų aprašymai:

1) „... per šv. Mišias giedant vargoninkui *Gloria*. Šventi, stebėtini virpuliai visą mane perbėgo ir perėmė; akis – tarsi aptemdė; kūnas lyg pastiro, tarsi valdžios nebetekęs, o dūšią neapsakomas malonumas apėmė; nieku būdu neišreiškiama saldybė tarsi po visą mane pasiliejo. Viešpatie, koks Tu esi saldus! kas gal apsakyti! Jei nevertą nusidėjėlį taip guosti ir aplankyti teikiesi, kas turėjo būti su tikrais Tavo tarnais, su šventaisiais?"[88]

2) „Siela tarsi alpsta saldžių saldžiausių jausmų pagauta, o kūną stebėtini, nepermanomi, neišreiškiami šiurpuliai perėmę".[89]

3) "Kas bus Tavo danguje, jei čia, ant žemės, tokiomis saldybėmis žmogaus sielą pripildai, kuomet šventais šiurpuliais per kūną pereini, tarsi į trečią dangų pagavęs nuneši. Širdis tirpsta, alpsta, lūpos žado nebetenka, akyse tamsu darosi, rankos kojos tarsi sustingsta, visą kūną stebėtinos kažin kokių šventų šiurpulių vilnys apima, o siela, siela Tavyje skendi. Kad ne Tavo galybė, regis, numirtum žmogus iš tos meilės, tų saldybių"[90].

*2.3.4. Pal. Jurgis aprašo dar vieną maldos rūšį ekstatinio susivienijimo laipsnyje ir vadina ją oratio impulsus, arba oratio impulsiva - **impulsyviąja** malda,* arba pagavimo, užsidegimo malda[91]. Palaimintasis aiškina, kad tai tokia malda, kurioje siela priima iš Dievo impulsą, žadinantį dideliu sielos **skrydžiu** siekti Dievo. Tas

[87] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 227; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* VI 7, 1-4, in: *Dzieła*, cit. v., 373-375 p.

[88] *Dziennik duchowy*, cit. v., 123 p.; *Užrašai*, cit.v., 75 p.

[89] *Dziennik duchowy*, cit.v., 73 p.; *Užrašai*, cit. v., 34 p.

[90] *Dziennik duchowy*, cit. v., 117-118 p.; *Užrašai*, cit. v., 71 p.

[91] Plg. ten pat, 234-236 p; plg. šw. Teresa od Jezusa, *Księga życia* 29, 9-10, in: *Dzieła* t. 1^3, Kraków 1987, 369-370 p.

[92] Plg. ten pat, 234 p.; plg. šw. Jan od Krzyża, *Żywy płomień miłości* 1, 14, in: *Dzieła*, cit. v., 726 p.; plg. šw. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* VI 11, 3, in: *Dzieła*, cit v., 406 p.

impulsas – Dievo malonės ir Jo laisvės padarinys: Jis neklausia, ar ji sutiktų, ir netikėtai, staigiai ir smarkiai pagauna sielą pačiame jos viduje[92]. Siela, kuri nei mąstė tuo metu apie Dievą, nei atsiminė Jį, staiga, tarsi būtų į ją pataikiusi Dievo pasiųsta strėlė arba tarsi būtų žaibas ją trenkęs, jaučia savyje Mylimojo padarytą žaizdą, girdi Jo šaukimą[93], patiria didžiulį dvasinį skausmą ir kartu nepaprastą malonumą.

Šitoks staigus postūmis, kuris pagauna sielą susitikti su Sužadėtiniu, priveda ją prie ekstazės. Jos galių veikimas sulaikytas, kūnas negali judėti ir, netgi tai malonei praėjus, kokiam laikui būna nusilpęs, tarsi sumuštas, sugriuvęs. Meilės žaizdas patiriantis asmuo netgi dejuoja, šaukia[94]. Dievo meilės strėlė sužeidžia sielą, sukelia jai skausmą, o kartu pažadina tokį didelį meilės veržimąsi į Dievą, kad tas asmuo mielai atiduotų savo gyvybę iš meilės Dievui ir numirtų šia „liga"[95].

Pal. Jurgio aprašytą impulsyviąją maldą šv. Jėzaus Teresė vadina sielos sužeidimu, arba sielos pervėrimu[96]. Šv. Kryžiaus Jonas aiškina, kad šią palaimos kupiną žaizdą padaro gyva meilės liepsna – Šventoji Dvasia[97].

2.4. Perkeičiantis susivienijimas (dvasinė santuoka)

Dvasinė santuoka – realus susivienijimas, kada Kristus įeina į sielos centrą, į sielos vidurį, į jos proto ir valios galias - aukščiausiu

[93] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 234 p.; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* VI 2, 2, in: *Dzieła*, cit. v., 334-335 p.

[94] Plg. *Oratio unionis*, cit. v., 234-235 p.; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* VI 11, 3-4, in: *Dzieła*, cit. v., 406-407 p.

[95] Plg. *Oratio unionis*, cit.v., 234 p.; plg. šv. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* VI 11, 5, in: *Dzieła*, cit. v., 407-408 p.; *Księga życia* 29, 12, in: *Dzieła*, cit. v., 371 p.

[96] Plg. *Twierdza wewnętrzna* VI 11, 3-5, in: *Dzieła*, cit. v., 406-408 p.; *Księga życia* 29, 10-14, in: *Dzieła*, cit. v., 370-373 p.

[97] Plg. šv. Jan od Kryžia, *Żywy płomień miłości* 1, 14 ir 2, 1, in: *Dzieła*, cit. v., 726 ir 739 p.

pažinimu ir meile - nebe praeinančio ir perveriančio akto būdu, kaip kad būna sužadėtuvių metu, o pastoviai, kaip būklė[98].

Malonė ir meilė sukuria tobuliausią draugystę tarp Dievo ir žmogaus. Juk ir draugystė visada reikalauja susivienijimo, draugų susivienijimo – ne tik jausmais, bet ir neatskiriamu artumu ir susijungimu. Draugystė reikalauja intymaus Dievo buvimo žmoguje – kaip Globėjo, Gynėjo ir Viešpaties. Dievas globoja susivienijusį su Juo žmogų ne tik pagal bendrąją savo Apvaizdą, bet ir dėl ypatingos draugystės, gyvena sieloje kaip Bičiulis, kuriam siela reiškia didžiausią pagarbą ir šlovinimą[99]. Sieloje Jis yra kaip Pažįstamasis pažįstančiame, Mylimasis mylinčiame. Jis saugo mylintį žmogų ir jam vadovauja, o mylintysis gerbia, šlovina Dievą ir aukština Jį savo širdyje[100].

Kaip jau buvo anksčiau pasakyta, tobula draugystė reikalauja, kad bičiuliai susivienytų ne tik jausmais, bet ir buvimu kartu – tokiu neatskiriamu buvimu, koks tik įmanomas šiame gyvenime.

Afektyvioji meilė skatina trokšti Sužadėtinio ir Jį mylėti, o tikras Jo buvimas sieloje sudaro tikrą ryšį su siela[101]. Dvasinėse sužadėtuvėse toks, nors ir tobulas, susivienijimas dar praeinamas, o dvasinėje santuokoje jis jau yra habitualus, pastovios būklės pobūdžio[102]. Šioje pastovioje būklėje nebūtina, kad protas būtų nuolat aktualiai susivienijęs su Dievu kontempliacijoje, o valia – aktualioje meilėje. Habitualų sielos susivienijimą su Dievu ir nuolatinį Dievo buvimą jos galiose galima palyginti su būkle žmogaus, kuris yra arti su kitu asmeniu viename kambaryje, kuriame uždengti langai: nors nemato to žmogaus, bet žino ir jaučia jo artumą[103].

[98] „Matrimonium sp. consistit in unione reali, quae fit per illapsum Christi in centrum animae et in illius potentias intellectus et voluntatis per altissimam cognitionem et amorem, non per modum actus transeuntis, ut fit in sponsalibus, sed permanenter per modum habitus" – *Desponsatio et matrimonium spirituale*, cit. v., 240 p.; plg. św. Jan od Krzyża, *Żywy płomień miłości* 1, 14, in: *Dzieła*, cit. v., 726 p.

[99] Plg. *Desponsatio et matrimonium spirituale*, cit. v., 240 p.

[100] Plg. ten pat.

[101] Plg. ten pat.

[102] „Sponsalitium fit traseunter; matrim. sp. fit habitualiter et permanenter per modum habitus", – ten pat, 241 p.

[103] Plg. ten pat; plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...*, cit. v., 99 p.

Šis artumas taip pat netrukdo atidžiau veikti išorėje, bet kiekviename gerame veikime žmogus jaučia ir patiria tą patį nuolatinį Dievo artumą – ar valgo, ar geria, ar kokį dorybės aktą atlieka – visada jaučia, kad Dievas yra pačiame sielos centre ir kad Jis yra su juo susivienijęs. Meilė iš Dievo pusės yra nepertraukiama (*indissolubilis*), ir tik žmogaus neištikimybė galėtų padaryti, kad ji būtų prarasta[104].

Perkeičiantis susivienijimas reiškiasi dviejose plotmėse: habitualioje ir aktualioje. Habitualioje plotmėje susivienijimas (*secundum rem, realis*) reiškia, jog Mylimasis nuolat yra mylinčioje sieloje, o aktualiojoje plotmėje susivienijimas vyksta pagal jausmą (*secundum affectum*). Pirmoje plotmėje siela veikia efektyviai, žadindama trokšti ir ieškoti Mylimojo artumo, o aktualiame susivienijime meilė veikia formaliai, nes pati ta meilė sudaro ryšį ir susivienijimą[105].

Perkeičiantis susivienijimas habitualioje plotmėje yra ne kas kita, kaip labai giliai įaugusi ir pastoviai suteikta tobuliausia habituali (pašvenčiamoji) malonė.

Malonė taip perkeičia sielą į Dievą, kad žmogus proto galia, sustiprinta tikėjimo šviesos, dalyvauja dieviškame pažinime. Ne tik pažįsta Dievą, bet ir visa pažįsta tokioje šviesoje, kaip Dievas. Ir valia, meilės sustiprinta, dalyvauja Dievo meilėje: myli visa, ką Dievas myli. O pačia prigimtimi, kuriai pridėta pašvenčiamoji malonė, šitaip atgaivintas, atgimdytas žmogus „pagal panašumą" dalyvauja Dievo prigimtyje. Šitaip sudievintą sielą Dievas vienija su Savimi pastoviai ir teikia jai galimybę džiaugtis bei skonėtis pačiu tų dovanų Teikėju, pačiu Dievo Asmeniu.

Pirmasis, habitualus, susivienijimas (malonė) yra pagrindas ir šaknis specialaus aktualaus susivienijimo su Dievu dvasinėse sužadėtuvėse ir dvasinėje santuokoje, kai protas priglunda prie Dievo pažinimu, valia – meile: troškimo meile, bet ir ramybės bei gėrėjimosi meile[106].

---

[104] Plg. *Desponsatio et matrimonium spirituale*, cit. v., 241 p.
[105] Plg. *Desponsatio et matrimonium spirituale*, cit. v., 241-242 p.
[106] Plg. ten pat, 242 p.

Dvasinės santuokos būklėje sielos galios dažnai atitrūksta nuo išorinių dalykų ir pakrypsta į vidinius. Tada jos aktualiai naudojasi trijų dieviškųjų Asmenų draugyste, Jie reiškia sielai savo meilę. Mylinti siela tame susivienijime tarytum perkeista į Mylimąjį. Siela pastoviai dalyvauja Dievo prigimtyje pašvenčiamąja malone, pridėta prie jos prigimties, Dievo intelekte – prakilnia kontempliacijos šviesa, Dievo valioje – karščiausia meile; ir dalyvauja visuose Dievo tobulumuose kitomis antgamtinėmis dovanomis.

Apie taip atnaujintą sielą sakoma, jog ji yra „perkeista į Dievą"[107]. Meilė jaudina sielą, perkeistą į Dievą, skatina ją, kad trokštų Mylimojo, nuolat ieškotų Jo artumo aktualiame susivienijime. Kadangi ji yra gerai pasiruošusi, joje lengvai užsidega aktualios meilės ugnis.

Dvasinės santuokos būklėje meilė užsidega labai lengvai ir pažadina protą pažinti aukščiausias dieviškas paslaptis, pažadina atmintį priimti Dievo apšvietimus ir Dievo žinojimą, valią apsvaigina iki pilno pasitenkinimo. Nes meilės ypatybė – kad ji ieško ir gauna vis naują Mylimojo patirtį ir džiaugiasi, gėrisi tos patirties atsiminimu[108].

Kadangi siela gyvena nuolatiniame (habitualiame) susivienijime su Dievu, dvasinės santuokos laipsnyje, tai aktualūs susivienijimai jau nesireiškia pagavimais, kaip buvo dvasinių sužadėtuvių metu, ir šitaip susivienijusios sielos nesuvaržo veikti išorėje. Toks asmuo yra laisvas vykdyti dorybių veiksmus, veikti visomis – išorinėmis ir vidinėmis – galiomis ir juslėmis. Aktualus susivienijimas, kai tuo pat metu jau gyvuoja habitualus susivienijimas, ne tik netrukdo, neapriboja vidinio ir išorinio veikimo, bet padaro, kad žmogus veiktų mielesniu noru, tiksliau ir tobuliau[109].

Kai žmogus iškeltas į perkeičiančio susivienijimo būklę, visi jo jausmai ir galių veiksmai, kurie anksčiau pagal savo prigimtį buvo netobuli, dabar darosi tarsi dieviški. Dabar Dievas valdo sielą, kuri gyvena tarytum Dievo gyvenimą. Ji taip pasikeitusi ir perkeista,

[107] Plg. ten pat; plg. šv. Jan od Krzyża, *Pieśń duchowa* 12, 7 ir 13, 3, in: *Dzieła*, cit. v., 581 ir 631 p.
[108] Plg. *Desponsatio et matrimonium spirituale*, cit. v., 243 p.
[109] Plg. ten pat, 243-244 p.

tarytum iš mirties būtų perėjusi į gyvenimą. Protas, kuris anksčiau suvokdavo ribotai, dabar veikia aukštesnės šviesos apšviestas. Valia, kuri anksčiau šaltai mylėjo, dabar pasikeitė į Dievo meilės liepsną. Atmintis, kurioje buvo pilna sutvertųjų dalykų vaidinių, dabar užsiėmusi Dievo atsiminimu. Troškimas, kuris anksčiau geidė visokių beverčių dalykų, dabar trokšta tik dieviškojo malonumo. Visi ligšioliniai netobuli sielos veiksmai dabar pasikeitė į Dievo veiksmus, postūmius[110].

Perkeičiančio susivienijimo laipsnyje žmogus veikia pagal Šventosios Dvasios postūmius. „Nes Dievas iš savo palankumo skatina jus ir trokšti, ir veikti!" (*Fil* 2, 13). „Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus" (*Gal* 2, 20). „Visi, vedami Dievo Dvasios, yra Dievo vaikai" (*Rom* 11, 14).

Habitualiame ir aktualiame perkeičiančiame susivienijime (*unio actualis et habitualis fruitiva*) žmogus gali kartu praktikuoti kontempliatyvų ir veiklų gyvenimą. Išorinis veikimas netrukdo jam kontempliuoti[111]. Apie tokią sielą galima pasakyti, jog tai Dievo šventovė, Jo altorius. „Argi nežinote, kad jūs esate Dievo šventovė ir jumyse gyvena Dievo Dvasia?" (*1 Kor* 3, 16). „Dievo karalystė jau yra tarp jūsų" („jumyse", *Lk* 17, 21). „Iš tiesų Dievo karalystė [... yra] teisumas, ramybė ir džiaugsmas Šventojoje Dvasioje" (*Rom* 14, 17).

Dvasinės santuokos būklėje jau niekas nebesudrumsčia vidinės sielos ramybės. Kadangi siela laikinajame gyvenime yra susijungusi su kūnu, [drauge su juo ji] patiria vargų, kentėjimų, sielvartų. Bet ir tada, kai juslės bei galios patiria skausmą ir nerimą, siela, giliai ir patvariai susivienijusi su Dievu, gyvena ramybės ir ilsėjimosi Jame būklė[112].

Habitualaus ir aktualaus susivienijimo, perkeičiančio sielą į Dievą, būklė yra aukščiausias šiame gyvenime tobulumo laipsnis kontempliacijos kelyje.[113] Čia išsipildo Kristaus paraginimas:

---

[110] Plg. ten pat.

[111] Plg. ten pat, 244 p.

[112] Plg. ten pat, 244-245 p.

[113] „Status unionis habitualis et actualis transformationis animae in Deum est gradus supremus perfectionis huius vitae in via contemplativa" – ten pat, 245 p.

„Būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas“ (*Mt* 5, 48). Tai yra Kristaus liepimas, kad tobulai sektume Dievo tobulumu, kad būtume panašūs į Jį. Sutvėrėjas davė žmogui pavyzdį – tobulą savo paveikslą ir panašumą Kristuje. Jo pavyzdžiu žmogus turi reguliuoti savo elgesį taip, kad pasiektų aukščiausią dorybių laipsnį. Herojiškos dorybės, arba nuskaistintos sielos dorybės (*virtutes animi purgati*) sutampa su toje būklėje pasiektu susivienijimu – Dievo panašumu sieloje. Išmintingumas veda vien į Dievo dalykus, saikingumas ignoruoja žemiškų daiktų troškimą, tvirtumas nepasiduoda baimei, teisingumas atspindi Dievo teisingumą ir teisumą.

Gyvenimas tų žmonių, kurie yra susivieniję su Kristumi ir nuolatos praktikuoja herojiškas dorybes, jau čia žemėje yra amžinojo dangaus gyvenimo pradžia[114].

[114] Plg. ten pat, 223 p.

Kun. prof., habil. dr. Stanisław Urbański

Dviejų didžių šventųjų didybė:

šv. Pranciškus Salezas ir pal. Jurgis Matulaitis

Jų iškeliavimo pas Dievą laiką nuo mūsų dienų skiria 380 ir 75 metai, bet ir šiuolaikiniai žmonės juos gerbia kaip šventuosius. Tas šventumas gausiai atsispindi jų raštuose, nes jie persunkti tikrai evangelinės dvasios, Dievo asmeniško patyrimo ir intensyvaus mistinio gyvenimo. Jie mokėjo perskaityti savo laikų ženklus ir ieškojo būdų, kaip atsiliepti į tų laikų poreikius. Ir šiandien, kalbant apie reikalą naujai evangelizuoti Europą. tokia nuotata pripažįstama teisinga. Todėl labai dera arčiau pažinti tų abiejų žymių (Vidurio) Rytų ir Vakarų Europos Bažnyčių ganytojų dvasinį paveldą.

1. Šventieji savo epochos fone

Vakarų Bažnyčia XVI-XVII a. sandūroje buvo pasidalijusi. Krikščioniškoji visuomenė buvo veikiama, viena vertus, pagoniškų ir eretiškų idėjų bangų, o kita vertus, ją veikė perdėtos asketinės-mistinės srovės. Salezo gimtąją Savoją buvo ištikusi tikra religinė krizė. 1535 m. Aukštoji Taryba panaikino katalikybę kaip oficialią religiją. Nuo sienų buvo numėtyti šventieji paveikslai ir kryžiai, ištremti kunigai. Tuo metu Ženeva buvo priebėga prancūzų eretikams, bėgantiems iš savo tėvynės[1]. Čia pradėjo apaštalauti Kalvinas. Tuomet nebuvo kunigų seminarijų, todėl intelektualiniu ir pastoraciniu požiūriu neparengti kunigai nepajėgė atremti gerai pasiruošusių Ženevos akademijoje kalvinų pamokslininkų.

Kaip atsaką plintančiai reformacijai popiežius 1545 m. sukvietė Tridento Susirinkimą. Pats šv. Pranciškus nuvyko į Šablė (Chablais) provinciją, norėdamas skelbti katalikų tikėjimą kalvinizmo centre. Drauge su savo broliu jis lankė aplinkinius kaimus ir sakė pamokslus visiems, kurie tik norėjo paklausyti, nors tokių norinčių būdavo vos keletas.

[1] J. Mirewicz, *Obrońcy ir słudzy Europy*, Kraków 1986, 109 p.

katalikų, kurie nori Dievui tarnauti ir su kuriais galima bendradarbiauti"[4].

Abiejų ganytojų didybė pasirodė ir tuo, kad jie buvo moksliškai pasirengę ir gebėjo praktiškai realizuoti savo išsilavinimą. Pranciškus studijavo Paryžiuje ir Paduvoje, Jurgis – Peterburge ir Fribūre, uoliai įsisavino visas to meto filosofines kryptis, bet jas apvalė nuo religijai priešiškos dvasios ir nuo pasaulio vienybės skaldymo tendencijų. Socialiniame klausime matė tas pačias problemas ir žmonių teises, rūpinosi jas išspręsti kaip ir Leninas, bet kitu būdu. Komunistų kelias šalina Dievą, o neoscholastikos kelias pasaulį pažįsta Dieve. Todėl pal. Jurgis stengėsi kiekvieną žmogų išvaduoti iš komunizmo nelaisvės ir atiduoti Dievui.

Reikia dar kartą atkreipti dėmesį į svarbų jų mokymo elementą – rūpinimąsi doktrinos grynumu. Vienas ir kitas gyveno laikais, kada reiškėsi daug klaidingų krypčių. Abu sugebėjo jas nugalėti – buvo dideli eruditai su nuodugniu išsilavinimu ir rūpinosi kitų išlavinimu.

2. Ganytojų darbo didybė

Vos pradėję ganytojų tarnybą, abu vyskupai rūpinosi religiniu tikinčiųjų ugdymu ir išlavinimu. Jie buvo jautrūs savo laikų poreikiams ir aiškiai matė, kad viena iš svarbiausių priežasčių, dėl kurių Bažnyčia daug ką praranda ir užmirštamas svarbiausiasis Meilės įsakymas dėl to, kad buvo išplitęs religinis neišmanymas, Evangelijos patarimų nežinojimas. Todėl šv. Pranciškus Salezas nuo pat pradžių savo darbą pagrindė katechizavimu – pats vedė katekizmo pamokas savo katedroje, bet klausytojų ėmė rinktis tiek daug, kad vėliau ėmė katechizuoti visoje vyskupijoje.

Daug laiko šv. Pranciškus praleisdavo klausykloje, o kai pamatydavo, kad nuodėmklausiai stengiasi labai greit atsikratyti penitentų, liepdavo savo miesto kunigams, kad tuos žmones siųstų prie jo klausyklos. Sakydavo: „Tai mano mieliausios avelės. Jos paprastai būna apleistos, be paguodos, o joms jos labai labai rei-

[4] List do ks. J. Totoraitisa, Fryburg 8.I.1913, in: *Pisma Wybrane*, Warszawa 1988, 85 p.

kia – daugiau, negu bet kam kitam. Aš privalau pažinti jų dvasinius bei medžiaginius poreikius, kad kiek galėdamas jiems padėčiau"[5].

Taip pat pal. Jurgis Matulaitis, pradėdamas valdyti vyskupiją, 1918 m. gruodžio 8 d. taip apibrėžė savąją ganytojo tarnystės programą: „Kristaus pavyzdžiu stengsiuosi visus apimti, visiems viskuo tapti. Noriu būti jums tik tėvas ir ganytojas, Kristaus sekėjas. Mano darbo dirva – Kristaus karalystė, Jo šventoji Bažnyčia, o mano partija – Kristus"[6]. Taigi nuo pat pradžios ėmėsi organizuoti parapinę sielovadą, kas metai važiuodamas ganytojo vizitacijos. Tuo pat tikslu parengė ir paskleidė rūpestingai sudarytas tris instrukcijas dekanams. Nuo 1924 m. rengė medžiagą būsimam vyskupijos sinodui.

Jo ganytojo darbas buvo didžiulis. Jau 1923 m. jis rašė Apaštalų Sostui, kad priėmė į Bažnyčią 7025 stačiatikius, 98 protestantus, 50 judėjų ir 2 musulmonus[7]. Iš viso vadovavo vyskupijai tik septynerius metus, politiškai nepaprastai audringais laikais. Ramino, švelnino, nepaisydamas įvairios neapykantos ir priekaištų, ir kiek tik turėjo jėgų, vadovavo kone keturiems milijonams įvairių tautybių žmonių. Turėdamas tokią skausmingą patirtį, visą savąjį ganytojo dėmesį sutelkė į žmogaus ir Bažnyčios meilę. Jau būdamas studentas Fribūre, išpažino savo meilę Dievui ir Jo šventajai Bažnyčiai, o paskiau, 1926 m. kovo 31 d. parašė: „Šiandien tikrai galiu pasakyti, kad vien Katalikų Bažnyčia yra mano tėvynė, ir aš – vien jos patriotas". Šitaip susivienijęs su Dievu, visiškai atsidavė Bažnyčios tarnybai. Tad buvo pavadintas „Bažnyčios įsimylėjėliu"[8].

Abiejų didžių ganytojų sielovadinis rūpestis apėmė ne tik religinį tikinčiųjų gyvenimą, šeimų krikščioniškąjį ugdymą, bet ir apleistus vaikus, perkrautas darbu motinas, globos neturinčius ligonius. Kaip būdą pagelbėti varge ir skurde esantiems žmonėms

[5] J. Hamon, *Żywot świętego Franciszka Salezego*, t. 2, Kraków 1948, 301 p.
[6] A. Petrani, Matulewicz – Matulaitis Jerzy Bolesław, in: *Hagiografia polska*, red. R. Gustaw, t. 2, Poznań 1972.
[7] Minimieji stačiatikiai – daugiausia buvusieji unitai, carų valdžios prievarta supravoslavinti. – *Red.*
[8] A. Petrani, ten pat, 112 p.

Salezas įžiūrėjo tik vienuolijos įkūrimą – vienuolijos, kuri globotų ligonius ir teiktų pagalbą stokojantiems. Todėl, priešingai anuomet vyravusiam požiūriui į vienuolynų gyvenimą, įsteigė drauge su šv. Joana de Šantal vizitiečių vienuoliją – Švč. Mergelės Apsilankymo vienuoliją, kuri tarnauja varguoliams[9]. Panašaus darbo ėmėsi pal. Jurgis Matulaitis. Baigiantis Pirmajam pasauliniam karui jis įsteigė Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seserų vienuoliją[10]. Jos teikia pagalbą našlaičiams, neturtingoms šeimoms ir tarnauja ligoninėse. Vienuolija greitai išplito[11]. Tėvas Jurgis taip pat teikė gerų patarimų valstybinei administracijai, kad galėtų užtikrinti tinkamas ekonomines sąlygas invalidams ir našlaičiams[12].

Norėdamas sėkmingai vykdyti tuos uždavinius katalikiška dvasia, Jurgis Matulaitis įstojo į marijonus ir atgaivino tą vienuoliją pagal savo laiko ženklus. Taip pat kelias ankstesnes vienuolijas perorientavo, įsteigė dvi naujas moterų vienuolijas, keturias pertvarkė. Savo įsteigtoms vienuolijoms nesvyruodamas nurodė tokį tikrą kelią – be dvasinės valdžios leidimo nesinaudoti išmalda. Jos turėjo imtis visokių darbų ir juos vykdyti Dievo garbei, Bažnyčios naudai, žmonių išganymui[13]. Caro valdžios panaikintoms vienuolijoms padėjo pritaikyti savo Įstatus ir nuostatus naujoms sąlygoms ir bažnytinei teisei, materialiai rėmė jų vykdomus darbus, skatino steigti parduotuves, virtuves, prieglaudas ir mokyklas[14]. Pal. Jurgiui labai rūpėjo, kad vienuolijos mokėtų savo veiklą jungti su dvasiniu išsiugdymu ir nuoširdžiu tikru dvasiniu gyvenimu.

Abu vyskupai rūpinosi ne tik vienuolijomis, bet ir kunigų lavinimu. Deja, Salezui nepavyko įsteigti kunigų seminariją pagal

[9] F. Sales, *Lettere alle Suore*, Roma 1969, 74 p.

[10] Marijos Vargdienių seserys – *„MSV“. – Red.*

[11] Vienuolija Lietuvoje ištvėrė komunistų valdžios spaudimą, išplėtė savo veiklos lauką iki pat Sibiro. Nuo 1935 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose seserys yra atsidėjusios karitatyvinei ir auklėjamajai veiklai. – *Red.*

[12] Listy ks. J. Matulewicza do Zarządu m. st. Warszawy, Bielany 1916, in: *Pisma Wybrane*, cit. v., 91-95 p.

[13] J. Matulewicz, *Dziennik duchowy*, Warszawa 1988, 80 p. (*Užrašai*, 36 p.)

[14] *Listy Polskie*, Warszawa 1987, t. 2, 5-76, 173-190 p.

Tridento Susirinkimo nurodymus[15], bet jis nuolat primindavo kunigams, jog reikia toliau stropiai lavintis, gilinti savo žinias. Salezas rašė: „Kunigas privalo saugotis neišmanymo, neišsilavinimo beveik taip pat, kaip nuodėmės, nes būdamas neišsilavinęs ne tik pats yra pavojuje pražūti, bet pažemina ir išniekina visą kunigų luomą. Mokslas – tarytum aštuntas dvasininkijos sakramentas. Dažniausiai didelės nelaimės ištikdavo Bažnyčią kaip tik todėl, kad levitų rankose nebūdavo išmanymo arkos (plg. *Joz* 3,8). Erezija galėjo taip nusiaubti mūsų kraštą todėl, kad mes snaudėme, skendėjome neveiklume, nesistengėme padidinti savo išsilavinimo"[16]. Taigi jis labai rūpinosi, kad tikras Bažnyčios mokslas gyvuotų, ypač remdamasis tomizmu, nepasiduotų tuo metu madingam molinizmui, laksizmui ir jansenizmui[17].

Pal. Jurgis Matulaitis, tapęs apaštaliniu vizitatoriumi Lietuvai, vizitavo Žemaičių ir Seinų vyskupijų kunigų seminarijas. 1926 m. vasario 15 d. Kaune surengė vyskupų suvažiavimą aptarti dvasininkijos reikalų sutvarkymo. Pats paragino ir nuteikė kelis kunigus grįžti prie papročio kasdien aukoti šv. Mišias, o supasaulėjusius kunigus, vadovavusius kelioms politinėms partijoms, besidarbavusius vyriausybėje, šaukė grįžti prie dvasinių užsiėmimų. Be to, minėtame suvažiavime padrąsino ir davė geresnę orientaciją sielovados klausimais Žemaičių vyskupijos dekanams. Kaip vizitatorius sutvarkė karo kapelionų skyrimą[18].

Būdamas Vilniaus vyskupijos ganytojas, budėjo, kad XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje pasklidusios Vakarų Europos pažiūros per greit nepaplistų Rytinėje ir Vidurio Europoje. Jo kunigiškas brandumas neleido būti abejingam, matant grėsmę žmonių išganymui. Pal. J. Matulaitis stengėsi pažinti sklindančias to laiko ideologijas – komunizmą, modernizmą, kad visiems žmonėms suprantamu būdu parodytų kelią, kaip ištrūkti iš pavojų. Todėl rūpinosi išsaugoti tikras vertybes, atverti žmonių protus tiesai, kad

[15] *Żywot*, cit. v., t. 1, 265 p.
[16] Ten pat, 351 p.
[17] F. Salezy, *Wybór pism*, vert. ir įvadas J. Rybałt, Warszawa 1956, 22 p.
[18] A. Petrani, *Matulewicz...*, cit. v., 110 p.

visuomenė, ją priėmusi visu savo gyvenimu, susivienytų ir jokia nedorybės dvasia nepajėgtų jos nugalėti[19].

Nepaisant tiekos darbų ir sielovados rūpesčių, abu šventieji daug apaštalavo laiškais. 1667 m. Salezo vadovavimo pasiprašė Joana de Šantal, būsima šventoji. Kadangi jis ne visada turėjo laiko nuosekliai atsakinėti, tai pradėjo rašyti trumpus straipsnelius, kuriuos paskui jai pasiųsdavo. Taip atsirado *Filotėjos* traktato metmenys[20]. Tais laikais religinių veikalų autoriai rašydavo vien tik kunigijai ir vienuoliiams. Šv. Pranciškus – atvirkščiai. Taip pat ir pal. Matulaitis vadovavo daugeliui pasauliečių ir vienuolių savo laiškais. Laiškus rašė keliomis kalbomis – lietuviškai, lenkiškai, lotyniškai, po keletą laiškų taip pat likę prancūzų ir vokiečių kalbomis. Vien tik lenkiškai parašytų laiškų yra maždaug 371, o iš jų 172 bent fragmentais liečia dvasinį vadovavimą. Toje korespondencijoje kaip veidrodyje atsispindi dvasinis jo ir vadovaujamųjų veidas.

3. Šventųjų mokslo didybė

Abiem, Pranciškui ir Jurgiui, didelis autoritetas buvo šv. Tomas Akvinietis. Todėl jie ragino studijuoti filosofiją ir teologiją pagal Akviniečio mokslą. Salezas dažnai savo veikaluose ir laiškuose remiasi Angeliškuoju mokytoju ir vadina jį „krikščionių filosofų kunigaikščiu"[21]. Taip pat Matulaitis remdavosi juo, dėstydamas Peterburgo dvasinėje akademijoje[22]. Abu rėmėsi Šventojo Rašto knygomis ir Bažnyčios Tradicija. Šitaip jie sukūrė brandų ir savalaikišką dvasinio gyvenimo paveikslą, kuris buvo vaisingas jų mokinių kartose ir iki šiol yra aktualus.

Vykstančiose savo laiko permainose jie pastebėdavo pozityvius žmogaus siekimus, stengėsi atmesti tai, kas jose ne iš Dievo. Norėjo

[19] *Dziennik...*, cit. v., 98-99, 120 p.

[20] Kitais duomenimis, *Filotėjos* šaltinis – šv. Salezo laiškai savo pusseserei poniai de Šarmoizi (Charmoisy), plg. *Lexikon der Spiritualität*, hrsg. von Christian Schótz. Herder 1998, 394 skiltis.

[21] E. Lajeunie, *La spiritualità di san Francesco di Sales*, Torino 1967, 20 p.

[22] T. Rogalewski, *Teologiczne podstawy życia chrześcijańskiego w nauczaniu założyciela i odnowiciela zgromadzenia księży marianów*, Lublin 1997, 167 p.

atverti pasauliečių, kunigų, vienuolių dėmesį toms dovanoms, kuriomis juos Viešpats apdovanojo, ir paskatinti, kad jomis naudotųsi. Taip norėjo paskatinti juos, kad mąstytų apie Dievo darbus – kad Dievui būtų garbė ir žmonės gyventų Jo meile. Šiuo atvirumu jie laimėdavo ne tik katalikus, bet ir kitų tikėjimų žmones, taip pat ir ateistus. Kultūrų skirtumai, manė pal. Jurgis, neturi būti pasidalijimo ir priešiškumo pagrindas. Kultūrų skirtingumas, nukreiptas į tą patį Dievą ir gerbiantis vienas kito orumą, neskaldo tikėjimo vienybės[23]. Todėl abudu vyskupai ištikimai laikėsi Bažnyčios ir neieškojo religinių naujenybių. Tad nieko nuostabaus, kad abu oriai išsilaikė tarp tautinių ir religinių skirtybių, rėmėsi teologinės tradicijos turtais ir mokėjo jų šviesoje žengti į naujų laikų gyvenimą.

Analizuodami šių autorių raštus, galime bendrai pasakyti, kad jų mokslas yra persunktas asmeninio mistinio dialogo – žmogaus su Dievu. Todėl ir jų asmeniniame gyvenime jokios visuomeninės, politinės permainos, jokie išmėginimai nepajėgė nutraukti jų ryšio su Kūrėju. Pačios tos permainos reikalavo, kad vyskupai veiktų jose sutinkamai su Dievo valia.

Reikia pastebėti, kad XVIII a., kaip ir XIX–XX a., permainos ėjo reformacijos ir ateizmo kryptimi. Bet ėjo taip pat ir dvasinio gyvenimo pagilinimo kryptimi, net iki mistinės patirties. Abu šventieji buvo mistikai – tai byloja jų asmeniniai užrašai. Prisimindami jų mistinius išgyvenimus, net ir nesigilindami į juos, pastebėsime, kad iš tiesų jų raštuose vyrauja mistinis susivienijimas meile su Dievu. Pal. J. Matulaitis tai atskleidžia savo lietuviškai rašytame *Dvasiniame dienoraštyje*. Mes jame matome jo paskutinio gyvenimo laikotarpio mistinę patirtį. Jis taip pat paliko paskaitų apie mistinę teologiją, – jas dabar tyrinėja gerb. Elžbieta Matulevič.

Grįždami prie šių autorių mokymo, pastebėsime, kad tikrai yra labai ryškus mistinis susivienijimas su Dievu, o jėga ir kelias, kuris veda į tą susivienijimą, tai meilė. Meilė padaro, kad Dievas gyvena pačiame žmogaus viduje ir visiškai jam vadovauja. Kai žmogus

[23] F. Sales, *Wybór pism*, cit v., 165-167 p.

pozityviu valios aktu atsiliepia, ji dar labiau krikščionį patraukia prie savęs. Šitaip vyksta meilės pažanga ir artimas susigyvenimas su ja. Todėl šiedu šventieji aiškiai skiria meilei ryškų primatą, vadovaujančią poziciją tarp visų dorybių ir Dievo dovanų. Meilė įveda galiausiai į amžinąjį gyvenimą ir ten pasiliks. Kaip nepraeinanti vertybė, ji įveda į amžinosios meilės slėpinį.

Taigi šv. Pranciškui ir pal. Jurgiui meilė buvo aukščiausia žmogaus vertybė, suteikianti jam ypatingą Dievo vaiko orumą ir sudaranti viso dvasios gyvenimo sintezę. Salezas rašo: „Žmogus – pasaulio tobulybė, siela – žmogaus tobulybė, prigimtoji meilė – dvasios tobulybė, antgamtinė meilė – prigimtosios meilės tobulybė"[24].

Kita vertus, žmogus mylėdamas atranda Dieve savo pilnatvę ir laimę. Tai meilė, tyra, visiška antgamtinė nukryžiuotojo Kristaus meilė. Ta meilė mylintįjį pakeičia į mylimąjį asmenį. Meilės pažangos viršūnė, kaip jau minėta, yra tobulas Dievo valios įvykdymas ir susivienijimas su ja. Dievo valios vykdymas šiems autoriams yra ir ženklas, įrodymas meilės Dievui, ir jos apraiška. Tai visiškas krikščionio atvirumas tam, ko Dievas iš jo reikalauja šiuo metu ir šioje vietoje.

Įsakymais išreikštoji Dievo valia rodo tiesų ir kiekvienam pažįstamą, suprantamą kelią. Kad nenusilptų valios veikimas, vykdant tuos įsakymus, autoriai pataria laikytis „šventojo abejingumo" ir Dievo artumo, nuolatinio buvimo Dievo akivaizdoje. Todėl jie reikalauja visiškai atsiduoti Dievui. Privalu atsisakyti visokių savivališkų siekimų, o trokšti vien to, kas pažįstama kaip Dievo valia. Sūniškas Jėzaus klusnumas tikinčiajam visuomet buvo tikras visiško atsidavimo Tėvui ir visiško su Juo susivienijimo pavyzdys.

Šitaip suprantant žmogaus santykius su Dievu, savaime kyla tolesnis šių šventųjų mokymo elementas – sekimas Jėzumi. Pal. Jurgis kviečia ištisai sekti Kristumi, svarstant įvairius Jo gyvenimo įvykius ir priimant Jo mokslą. Sekimas išreiškia Jėzaus nusiteikimą Tėvo atžvilgiu Šventojoje Dvasioje ir todėl nepripažįsta padalijimo

[24] F. Sales, *Wybór pism*, cit. v., 230 p.; *Traktat o miłości Bożej* VIII, r. XIII.

į Dievo meilę ir žmonių meilę, o reikalauja paklusti Dievo meilei žmonių atžvilgiu, nes tai išreiškia vienintelę meilę Dievui ir žmogui.[25] Pal. Jurgis Matulaitis mato Kristuje ne tik tobulą asmeninį meilės pavyzdį, kurį jis nori įgyvendinti savo paties gyvenime, bet ir skaistinančios malonės, gaivinančios jėgos šaltinį. Kad ištvertume, sekdami Kristumi, reikia ištvermingai darbuotis su savimi, ugdyti, tobulinti save. Vien tik dvasiniai pakilimai nenuves į susivienijimą su Dievu, jeigu pristigs nuolatinio nuoseklumo ir ištikimybės. Kas trokšta tapti tobulas, privalo tvirtai ir ištikimai ieškoti Kristaus savo gyvenime. Tokio sekimo išraiška – nuoširdus bendravimas su Kristumi, tiesiog prigludimas prie Jo[26].

Mūsų autorių mokymo didelė vertė pasirodo iš to, kad dvasinio gyvenimo teorijoje jie pabrėžia Dievo patyrimą ir buvimą Jo artume. Pabrėždami tą Dievo tiesą, jie leidžia suprasti, kaip labai žmogus užmiršta nuolatinį Dievo artimumą ir susitelkia vien prie savo žmogiškųjų galimybių. Dievas visada yra su žmogumi – net tada, kai šis to nejaučia ir nesistengia įsisąmoninti Dievo artumo. Šv. Pranciškus Salezas sako: „Kai nejaučiu Dievo, tai jau nesu Jo artume"[27]. Todėl,- sako šventieji,- reikia išugdyti žmoguje troškimą nuolat būti Dievo artumoje – kiekvieną savo žemiško gyvenimo valandėlę.

Šio susitikimo su Gyvuoju Dievu viršūnė yra malda. Įsisąmonindami, kad Dievas dalyvauja mūsų veikime, brėstame mistiškai susivienyti su Juo[28].

Didelis mūsų autorių nuopelnas, kad jie priartina mums evangelinę Bažnyčios viziją. Ypač tai matyti, kaip jau minėta, pal. J. Matulaičio raštuose, jo dienoraštyje, kuriame skamba tiesiog Bažnyčios meilės himnai.

Salezo ir Matulaičio mokyme reikia pabrėžti apaštališkąjį veikimą. Jie vykdė sielovadą, kuri apėmė parapinį, katechetinį

[25] Ta pačia meile Dievas myli visus žmones, ir aš, mylėdamas Dievą, dalyvauju Dievo meilės perteikime kitiems žmonėms. – *Red.*

[26] J. Matulewicz, *List do W. Jeute*, Wilno 12. V. 1925.

[27] *Filotea*, cit. v., 77-78 p.

[28] J. Matulewicz, *De perfectione sui ipsius*, MM, t. I, II – 31-59 p.

darbą, tikėjimo mokslo skleidimą, karitatyvinę veiklą. Visą tą veiklą gaubė plačiai suręsta artimo meilė, taip pat meilė priešams ir kitų tikėjimų žmonėms. Visos tos tarnystės tikslas ir motyvas buvo rūpinimasis žmogaus išganymu ir pagalba mirusiesiems.

Jų orginalumas atsiskleidžia sukurtomis aniems laikams naujomis apaštalavimo formomis.

Ypatinga mūsų autorių skelbto dvasinio gyvenimo modelio vertybė – šaukimas atsiversti. Meilės kupino Dievo vizija šaukia nusidėjėlį atsiversti ir sugrįžti į vienybę su Juo. Šito džiaugsmo krikščionis negali patirti be atsivertimo su vienokiu ar kitokiu nusižeminimu. Salezo mintimi, atsivertimo kelias turi prasidėti iš žmogaus vidaus, nuo jo širdies: „Kas turi Dievą širdyje, turės Jį ir visoje savo išorinėje veikloje".[29] Meilės priešas – egoizmas. Todėl, Salezo ir Matulaičio mintimi, žmogui reikia nuolatinės dvasinės kovos, ir toji sudaro atsivertimo esmę[30].

Šie autoriai žmogaus atsivertimą mato kaip dinamišką veiksmą, kuris nuolat vyksta žmoguje. Jie priskiria jam nuolat aktualų pobūdį – atsivertimas nuolat išgyvenamas dabartiniame gyvenime. Pasak jų, nėra geresnio būdo atsiversti dvasiniam gyvenimui, kaip nuolat vis pradėti iš naujo. Todėl atsivertimas, jo eiga ugdo Dievo meilę ir įgalina vis geriau su Juo susivienyti.

Verta taip pat pastebėti, kad Salezas ir Matulaitis išryškina dvasinio gyvenimo dinamizmą. Pats ką tik minėtasis atsivertimas dar nereiškia pilnutinio vidinio gyvenimo. Dvasinis gyvenimas – tai pastovus bendravimas ir gyvenimas su Kristumi, tam tikras žmogaus susitapatinimas su Juo. Su Dievo valia susivienijusi žmogaus valia, kai žmogus iš tiesų to trokšta, gali nuvesti jį iki aukščiausių mistikos viršūnių. Kai krikščionis savo valia bendradarbiauja su Dievo valia, net kasdieniu savo gyvenimu jis dalyvauja Dievo gyvenime[31] ir gali pasakyti: „Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus" (*Gal* 2, 20). Tai ir bus dvasinio

[29] *Filotea*, cit. v., 125 p.

[30] J. Matulewicz, *De perfectione*, MM, t. II, XVI-318, 141-142 p.; F. Salezy, *Wybór pism*, cit. v., 371, 366 p.

[31] J. Matulewicz, MM, t. 1, VI-112, 203 p.

gyvenimo pilnatvė. Palaimintasis sako: „Tai gyvenimas, Dievo duotas ir į Dievą krypstantis. Mes ne tik neatsitraukiame nuo Dievo, bet ieškome Jo"[32].

Visiškai susivienijęs su Dievu žmogus yra paveikslas Kristaus susivienijimo su dangiškuoju Tėvu. Tas susivienijimas yra meilės viršūnė ir žmogaus dalyvavimas Dievo gyvenime, kaip laimės pilnatvėje.

Pabaiga

Jei pamėgintume įsijausti į XVII a. ir XIX-XX a. sąvartos žmogaus būklę, turbūt pastebėtume, kad jo būklė panaši ir mūsų laikais. Kaip tuomet, taip ir dabar matyti didelis dvasinio gyvenimo poreikis. Lieka aktualus ir klausimas, kiek amžiams bėgant keičiasi šventumo samprata. Iš tiesų nuolatinis dvasinės raidos vyksmas stipriai kristalizavosi teologinėje Bažnyčios refleksijoje. Tai savotiška įvairių kartų patyrimo apmąstymo atstojamoji – Šventosios Dvasios veikimu įvairios žmonių kartos tai išreiškė ir ištobulino.

Salezo ir Matulaičio dvasinio gyvenimo modelio tobulumas žymus tuo, kad, veikiami Šventosios Dvasios ir remdamiesi tvariais Kristaus mokslo elementais, jie gebėjo suteikti pasauliečiams labai reikalingų patarimų, siekiant šventumo, ir tie patarimai išlieka aktualūs laikams keičiantis.

[32] *De vita solitaria*, MM, t. 1, VI-112, 203 p.

Genovaitė Gustaitė

Vince malum in Bono

Veikiausiai daugelis katalikų šviesuolių Lietuvoje pasakytų, ką šūkis *Vince malum in bono* reiškia ir kam jis priklausė pereitame šimtmetyje. Iš tikrųjų jį 1918 m. buvo pasirinkęs Jurgis Matulaitis, pirmosios nepriklausomos Lietuvos valstybės sostinės Vilniaus vyskupas. Tačiau veikiausiai taip pat daugelis negalėtų pasakyti, kuomet jį pasirinko – ar 1918 m., tapdamas vyskupu, ar anksčiau, kitomis aplinkybėmis?

Paimto iš šv. Pauliaus šūkio „Nesiduok pikto nugalimas, bet nugalėk pikta gerumu"[1] (*Rom* 12, 21) kelią, atėjimą iki Vilniaus vyskupystės laikų nušviesti padeda J. Matulaičio laiškai, saugomi Lietuvos centriniame valstybiniame archyve, marijonų fonde[2]. Visas pluoštas jų (apie 78 iš 180 lapų) skirtas artimam draugui Pranui Būčiui. Apimantys laikotarpį nuo 1907 iki 1926 m., yra rašyti iš Varšuvos, Peterburgo, Romos, Fribūro, Vilniaus. Tuo metu ir J. Matulaitis ir P. Būčys abu jau profesoriai. Jų bičiulystę, artimumą parodo laiškų kreipiniai: kone visur – „Mielasai Praniuk", „Mielasai broli", pasitaiko „Mielasai Pranuti, Broleli", taip pat pabaigos – „Bučiuoju Jurgis".

Minėtame laiškų pluošte šūkio pasirinkimo laikui, aplinkybėms pažinti ypač svarbūs du. Vienas rašytas iš Fribūro 1914 m. kovo 13 d., antras po dešimties metų, 1924 m. spalio 26 d. – iš Vilniaus, kuomet šūkį J. Matulaitis jau buvo pasirinkęs oficialiai. Papildydami vienas kitą, laiškai suteikia vertingų, svarbių, įdomių duomenų keliais atžvilgiais. Pirmiausia – leidžia šūkio pasirinkimo laiką gerokai paankstinti: nukelti į pirmosios Rusų revoliucijos metą, laikotarpį po 1905 m. – į J. Matulaičio religinės visuomeninės veiklos pradžią Varšuvoje. Kita vertus, juose pats J. Matu-

[1] Pastaruoju metu dažniau verčiamas „Nugalėk pikta gėriu".
[2] Lietuvos valstybinis centrinis archyvas, f. 1674, ap. 1, b. 99.

laitis duoda, atrodo, niekur kitur, nei laiškuose, nei literatūroje nepasitaikančią apibendrintą visos savo veiklos, nuo Varšuvos per Fribūrą iki Vilniaus, apžvalgą. Nusakydamas ją santūriai, vyriškai, kartu skaudžiai įtaigiai, atveria etines visuomeninio darbo aplinkybes, kurios ir paskatino, tiesiog nulėmė tokio šūkio pasirinkimą.

Be to, dar viena laiškų įtaigos pusė – tai ne tik veikėjo, bet ir žmogaus savybių – jautrumo, ištikimumo atskleidimas. Štai pirmojo laiško eilutė: „/.../ ne be to, kad žmogus ir neatjaustum, negi akmuo esi"[3]. Antrojo laiško pabaiga tarsi paimta iš riteriškos ištikimybės priesaikos: „Bučiuoju Tave ir Tau laiminu kaip visada karštai Tave mylintis ir visa širdim atsidavęs – Jurgis"[4]. Tokių pabaigos žodžių neaptiksi nė viename kitame laiške; įrašyti jie neatsitiktinai. Tuomet jo „mielajam Praniukui" buvo atslinkusios labai sunkios, juodos dienos: už savo palankumą reformatų fakulteto įkūrimui Lietuvos universitete, tokios nuomonės išdėstymą taip pat straipsnyje *Rytui*, jis susilaukė Šventosios studijų kongregacijos Romoje priekaištų ir dėl to labai sielojosi. Jurgio parodyta ištikimybė, palankumas buvo didelė dvasinė parama, kartu ji labai daug ką sakė apie patį draugą.

Pirmajame, 1914 m. kovo 13 d. iš Fribūro į Peterburgą rašytame, laiške J. Matulaitis ilgiau sustoja prie kun. Juozo Purickio, gaišinančio jį nuolatiniais nepabaigiamais skundais prieš P. Būčį. (Iš laiško sunku pasakyti, kokia buvo skundų priežastis; atrodo P. Būčys per paskaitą dvasinėje akademijoje kažką neatsargiai pasakė, J. Purickio pažįstamas paskubėjo šiam pranešti, ir tas įsiskaudino.) Bičiulį gindamas nuo skundų, kaltinimų, J. Matulaitis jau laiško pradžioje teigia: „/.../ rūpinausi, kiek galint, dalykus švelninti, teisinti ir iš gerosios pusės imti". Toliau rašo: „O man rodos, kad ypač su tais, kurie kiek nors yra uždrėskę mūs savimeilę, reik kuo mandagiausiai pasielgti. *Vince malum in bono!* – sako Šv. Raštas"[5].

[3] Ten pat, l. 151.
[4] Ten pat, l. 173.
[5] Ten pat, l. 149.

Tą pačią nuostatą išplečia turėdamas omenyje marijonų naujokyną Fribūre ir ten pakartoja šūkį: „Mes gyvenime rūpinamės laikytis to Šv. Rašto dėsnio: *Vince malum in bono.* Jei kas mus pažeidžia, jei išgirstame ką nors mums kenkiant, mus apkalbant ir t. t., kiek galėdami stengiamės tokiam žmogui už bloga geru atsimokėti arba bent jo kokias geras puses aikštėn iškelti, už ką nors gero jį pagirti ar bent pasimelsti"[6]. Tad šūkis 1914 m. laiške minimas du sykius, ir jo aplinkybės visai aiškios.

Vėlesnis, antrasis laiškas (1924 m. spalio 26 d.), kaip minėta, šūkio pasirinkimo laiką leidžia paankstinti beveik dar dešimčia metų, nukelti į pirmosios Rusų revoliucijos metą. Užjausdamas draugą, nukentėjusį per palankumą reformatų fakultetui („Aš labai gerai suprantu Tavo sielos stovį ir jos skausmą"), J. Matulaitis papasakoja, ką jam pačiam teko patirti savo veiklos pradžioje Varšuvoje.

Pergyvenimus pavadindamas atsitikimu, J. Matulaitis atskleidžia liūdną, sunkią ano meto tikėjimo padėtį visuomenėje. Katalikybės pamatai buvo taip išklibinti, „žmonės, ypač darbininkai, taip buvo sukelti prieš kunigus ir Bažnyčią, kad net katalikybės vardo viešai nebegalima buvo kelti". Toliau pereina prie savo pastangų padėčiai pakeisti. „Visu uolumu mečiausi į sūkurį kovos ir darbo, teturėdamas troškimą /.../ nors šiek tiek atsverti priešingą tikybai agitaciją". Metęsis į kovos ir darbo sūkurį, įsteigė darbininkų draugiją, leido laikraštuką. Prisipažįsta: „Dirbau per dienas, o dažnai ir naktimis, visa širdim tam darbui atsidavęs. /.../ Man rodės, kad aš kaži kaip naudingą Bažnyčiai dirbu darbą". Ir štai kas atsitiko vieną gražią dieną: „Kaip perkūnas mane trenkė, kai suėjęs a. a. savo draugą /.../, iš jo išgirdau, kad arkivyskupo kurijoje tartasi mane suspenduoti ir prie jokių darbų neprileisti. Tarsi kad žemė būtų po manim prasiskyrusi". Prisimena: „Daugiau kaip savaitę išbuvau užsidaręs savo kambaryje /.../ ir pagijau iš Dievo malonės". Atgavęs dvasinę pusiausvyrą nusako esminį svarbiausią tiek savo veiklos, tiek gyvenimo tikslą ir būdą:

[6] Ten pat, l. 173.

„Pradėjau kone visiškai nepaisyt, ką žmonės apie mane mano, kalba arba rašo, vien žiūriu Dievo garbės ir Bažnyčios labo; sau obalsiu pasiėmiau: *Vince malum in bono*". Panašiai kaip 1914 m. kovo 13 d. laiške, šūkio pasirinkimo laikas, aplinkybės taip pat labai aiškios.

Kaip matyti iš vilniškio laiško, žemelė skyrėsi po kojomis ne tik Varšuvoje: ne menkesni dalykai dėjosi ir Fribūre. „Pagaliau bandyta mane /Fribūre/ statyti į pirmas modernistų eiles. Kai įsteigėme Fryburge noviciatą ir studijų namą, paskelbta kad aš /.../ kuriąs modernistų akademiją; net įstengta sukelti prieš mane vyskupo kurija ir universiteto senatas, tartasi, ar neišvaryt mus iš Fryburgo su policijos pagalba; vos vos išsilaikėme vietoje". Po Fribūro ateina Vilnius: „O dabar pats matai ir girdi, ką apie mane šneka ir rašo ir ką iš manęs daro. Ne tik mane šaukia litvomanu esant ir baltgudžiu maną, bet net ir bolševiku, ir dėl to mat, kad aš nebėgau iš Vilniaus nuo bolševikų. Nesenai man pranešta, kad mane, kadangi nepakenčiamas esu, iš tikrųjų nuspręsta nušauti katedroje; tai vėl dabar žada nunuodyti"[7]. Kaip matyti, vertinimų gaida kyla, Vilniaus laikotarpiu ji pasiekia aukščiausio taško: litvomanas, bolševikas, nepakenčiamas, todėl tik nušauti, nunuodyti.

Taigi laiškai leidžia tvirtinti, kad šūkį *Vince malum in bono* Jurgis Matulaitis pasirinko sau elgesio norma savo veiklos pradžioje Varšuvoje, po 1905 m. revoliucijos, ir nekeitė jo nei Fribūre, nei Vilniuje, kur paskelbė jį oficialiu.

Lenkų spaudoje ir literatūroje, išėjusioje J. Matulaičiui gyvenant Vilniuje ir netrukus po jo mirties, kartais vėliau, nestigo neigiamų atsiliepimų apie jo veiklą. Todėl sunku nepamėginti tuos vertinimus palyginti su vėlesniais autoritetingų Lenkijos dvasininkų ir dviejų popiežių liudijimais. Antai, Romoje 1973 m. pirmą kartą lenkų kalba išleisto J. Matulaičio *Dvasinio dienoraščio* įvade kun. Vitoldas Niecieckis, marijonų provincijolas, lyg nedrąsiai prabyla: „Mūsų broliška pareiga /.../ nors iš dalies pasakyti tiesą apie žmogų kuris, nebūdamas lenkas, gražiausius savo ganytojiškos,

[7] Ten pat, l. 173.

visuomeninės ir įstatyminės veiklos metus atidavė Bažnyčiai Lenkijoje"[8]. O dar po septynerių metų (1980) rašytame *Dvasinio dienoraščio* antrojo leidimo lenkų kalba įvade Vroclavo arkivyskupas Henrikas Gulbinovičius eina toliau. Atvirai, visa širdimi jis pritaria nuomonei „istorikų, priskiriančių arkivyskupą J. Matulevičių toms asmenybėms, kurios anuomet Lenkijoje nelengvomis sąlygomis ėmėsi atnaujinti katalikiškojo ir ypač vienuolinio gyvenimo dvasią" ir daro istorinės reikšmės išvadą: tokių asmenybių veikla „atnešė Bažnyčiai Lenkijoje puikių vaisių"[9].Tad apie žmogų, gražiausius savo veiklos metus atidavusį Bažnyčiai Lenkijoje, H. Gulbinovičius pasakė jau ne dalį tiesos, bet visą. Jis Jurgį Matulaitį priskyrė XX a. pradžioje veikusiam Lenkijos Bažnyčios elitui.

Apie Fribūrą, iš kurio J. Matulaičio su visu jo naujokynu, studijų namu vos vos neišvarė policija, turbūt niekas nėra šviesiau, jausmingiau atsiliepęs nei kun. Marijonas Višnievskis. Po kelių dešimtmečių (1948) rašytuose atsiminimuose naujokynui, studijų namams skirti puslapiai kupini neišblėsusio polėkio, jaunatviško susižavėjimo viskuo, kas susiję su ta auklėjimo įstaiga – jos vidaus pasauliu, pačiu auklėjimu, svarbiausia – auklėtoju, „tėvu Matulevičium". Lygindamas savo lankytąją Kelcių seminariją, matė didžiulį skirtumą tarp jos ir marijonų naujokyno Fribūre.

Ten rekolekcijos „ilgos, varginantys skaitymai ir mąstymai, alpstantys, griūvantys iš suolų kolegos ir nekantrus laukimas – kada pasibaigs". Tuo tarpu Fribūre „tėvas Matulevičius nelenkė prie žemės, bet segė sparnus ir skraidino į dangų"[10]. Nepamokslavo, nekamavo dėl smulkmenų. Viešpataujantį auklėjimo būdą M. Višnievskis nusako dviem žodžiais: „dinamika ir laisvė", laisvė

[8] Ks. Witold Nieciecki, Słowo wstępne do pierwszego wydania. In: Arcybiskup Jerzy Matulewicz, *Dziennik duchowy*, Rzym, 1973, p. 8.

[9] Henryk Gulbinowicz, Pragnę dać /.../, in: Jerzy Matulewicz, *Dziennik duchowy*. Warszawa, 1980, p. 8.

[10] Marian Wiśniewski, Ojciec Jerzy jako wychowawca, in: *Wspomnienia o błogosławionym Jerzym Matulewiczu*. Fontes historiae Marianorum, t. 3, Warszawa, 1996, p. 57.

Dievo vaikams. Apie Dievo vaikų laisvę kaip naujokyno kasdienybę J. Matulaitis rašė minėtame pirmajame laiške: „Mes gyvenime rūpinamės laikytis to Šv. Rašto dėsnio: *Vince malum in bono*". Dėsnis viską apėmė, jame viskas tilpo: ir dinamika, ir laisvė, segusios sparnus.

Arkivyskupo (dabar kardinolo) H. Gulbinowicziaus laiške minimas J. Matulaičio veiklos Vilniuje veiklos metas. Kaip tik tuo metu, kai jis buvo piktai puolamas, Šv. Tėvas Pijus XI laikė jį geriausiu Lenkijos vyskupu, o savo rašte (1928 06 24) Lietuvos vyskupams J. Matulaitį pavadino „šviesiausiu ganytoju" ir iškėlė kaip pavyzdį: „to žmogaus asmenyje jungėsi tobulas Bažnyčios vyras su tobulu tėvynės piliečiu"[11].

Kitas popiežius, Jonas Paulius II, 1987 m., per Lietuvos krikšto jubiliejų, Lietuvos vyskupams pasiųstame apaštaliniame laiške Jurgį Matulaitį paminėjo du sykius, neslėpdamas savo džiaugsmo: „man bus didelis džiaugsmas paskelbti palaimintuoju /.../ arkivyskupą Jurgį Matulaitį – /.../ didįjį jūsų tautos sūnų ir ganytoją /.../ – /.../ labai garbingą Bažnyčios ir lietuvių tautos sūnų /.../". Šį pristatymą papildė tokiu įsidėmėtinu ganytojiško darbo vertinimu: „/.../ jis buvo Vilniuje toliaregis ir rūpestingas ganytojas visiems savo tikintiesiems, net ir patiems tolimiausiems". Čia pat popiežius vertinimą tiesiogiai susieja su *Vince malum in bono*: „Būdamas ištikimas savo vyskupiškam šūkiui *Nugalėk blogį gerumu*, jis ganytojiškoje tarnyboje nugalėjo daug ir didelių sunkumų /.../, rūpindamasis tiktai Bažnyčios gerove ir sielų išganymu"[12].

Tad Jurgio Matulaičio pasirinkto šūkio *Vince malum in bono* kelias, prasidėjęs Varšuvoje po 1905 m. Rusų revoliucijos, ėjęs per Fribūrą ir Vilnių, pasiekė triumfą 1987 m. Romoje, prie vyriausiojo apaštalo šv. Petro kapo bei sosto.

[11] LCVA F 1674, ap. 1, b. 228, p. 66 (P. Būčio straipsnio rankraštis knygai *Pijus XI ir Lietuva*).

[12] Popiežiaus Jono Pauliaus II *Apaštalinis laiškas Lietuvos vyskupams švenčiant Lietuvių tautos krikšto 600 metų jubiliejų*, p. 4, 14 – 15.

P. S. Vinco Dvaranausko laiškas P. Būčiui iš Seinų 1910 04 12:

„Be to, susimildamas, prišnekėk Jurgį, kad važiuotų gydytis į Worishofeną (pas Kneipą), aš esu įsitikinęs, kad jis ten atsigriebtų. Šiaip gi žus pirm laiko ir mes vėl liksime netekę didelio darbininko ir mūs visų papuošimo. /.../ Taigi varykit Jurgį, tegul važiuoja ir gana, nes toliau tai tęst negalima, gal visai nuleipt. Tavasis kun. VDv". *(F 1674, ap. 1, b. 58, l. 19)*

Kun. prof., habil. dr. Stanisław Urbański

Pal. Jurgis Matulaitis – didis Dieve dabartiniais laikais

Šių metų sausį minimos dvi ryškios sukaktys teikia progą artimiau susipažinti su šv. Pranciškumi Salezu ir pal. Jurgiu Matulaičiu. Jų dvasinė patirtis yra būdinga ypač Bažnyčios atgimimo laikams XVII a. ir XX a., labiausiai po Pirmojo pasaulinio karo. Tos patirties išgyvenimuose ir šių laikų krikščionis gali rasti savo likimo dalelę ir duomenų asmeniškai augti šventumu. Salezo ir Matulaičio mintys visada bus aktualios ir visada padės ugdyti tobulą susivienijimą su Dievu meilės dorybe.

1. Gyvenimas Kristuje

Skaitydami šių autorių veikalus, pastebime, kad pagrindinis jų teikiamas dvasingumo modelis yra Jėzaus Kristaus dvasingumas. Jie naujai suvokė Kristaus dvasią ir pamėgino Jo darbą išreikšti naujomis formomis. Pal. Jurgis laiko, kad kiekvieno krikščionio ir visos krikščionijos uždavinys yra sekti Kristumi. Kristaus gyvenimas privalo būti kiekvieno dvasinio gyvenimo pavyzdžiu. Tais laikais, kada daugelis dar vis manė, jog sekimas Kristumi rezervuotas tik kai kuriems, Matulaitis skelbė, kad jis skirtas visiems. Taip jisai sekė šv. Pranciškumi Salezu, kuris trečiame *Filotėjos* skyriuje tvirtino, kad ir gyvenantys pasaulyje yra pašaukti į dvasinį gyvenimą. Stengtis pasekti Kristumi ir būti dvasingam privaloma visiems, gavusiems krikštą. Malda – būtina sąlyga augti meile, o tai – šventumo esmė.[1]

Pal. Jurgis žiūrėjo į krikščioniškąjį gyvenimą tikėjimo akimis, į viską jis žvelgė per Kristaus asmens prizmę. Savo *Dvasiniame dienoraštyje* jis prašo Jėzų drąsos, kad galėtų darbuotis dėl Jo ir

[1] Św. F. Salezy, *Filotea, czyli droga do życia pobożnego*, vert. H. Libiński, Olsztyn 1985, 30 p.

kentėti, kur tik galima įnešti Jo dvasią[2]. Tokį radikalų kristocentrizmą, visa ko matymą Kristuje, mūsų Palaimintasis perėmė iš šventojo Pauliaus. Kristus – vienintelis pavyzdys ir saikas, kurio reikia siekti, reikia priaugti[3],– tai išreikšta Pauliaus žodžiais: „Gyvenu jau ne aš, bet gyvena manyje Kristus" (*Gal* 2, 20)[4]. Autorius įsitikinęs, kad negali būti kito pavyzdžio krikščioniui, kaip pats Jėzus. Tobulas sekimas Kristumi veda į glaudžią vienybę su Dievu, kuris yra vienintelis ir aukščiausias krikščionio tikslas. Kaip pasiekti tą tikslą? Palaimintasis pirmiausia sako, kad tam reikia ugdyti tikėjimą, viltį ir meilę. Pirmoji, žinoma, yra meilė, nes Dievas yra Meilė. Taigi esmingiausias sekimo Kristumi elementas yra mylėti, nes Dievas iš prigimties yra Meilė. Meilė nėra vien tik jausmas, ji realizuojasi kasdieniame gyvenime ir maldoje. Taip suvokiama meilė reikalauja sekti besimeldžiančiu ir besidarbuojančiu Kristumi. Ir čia Matulaitis pasirodo esąs Salezo mokinys, ragindamas ugdyti ir stiprinti savyje meilę, kuri pasireikš vienybe su Kristumi, bus tarsi Jo žemiškojo gyvenimo tęsinys, taip pat atiduotas maldai ir meilės darbams, kaip Jėzaus.[5]

Palaimintasis Jurgis pabrėžia, kad sekti Kristumi gyvenime turi pareigą kiekvienas krikščionis. Ta pareiga kyla iš paties buvimo krikščioniu, nes Kristus yra jo gyvenimo pavyzdys. Visas žmogaus šventumas priklauso nuo to, ar jis seka savo Mokytoju (plg. *Mt* 16, 24). Eidamas paskui Jėzų, krikščionis pašvenčia kiekvieną savo veiksmą, jis jungiasi su Jo malone, priima Jo dvasią ir veikia vadovaudamasis tomis pačiomis paskatomis, kaip Kristus[6].

Matulaitis mano, kad Kristaus malda ir Jo gyvenimu reikia sekti savo kasdienybėje. Ragino jungtis su Juo, mėginant melstis taip, kaip Jis meldėsi Alyvų sode. Tai yra kone fizinis susivienijimas

---

[2] *Dziennik duchowy*, Warszawa 1988, 43 p. (*Užrašai*, Aidai, 1998, 4 p.)
[3] *List do W. Jeute*, Fryburg 25. II. 1913.
[4] Ten pat.
[5] Ten pat, Fryburg 12. VI. 1912; Warszawa 30. IV. 1913.
[6] T. Rogalewski, *Teologiczne podstawy życia chrześcijańskiego w nauczaniu założyciela i odnowiciela zgromadzenia księży marianów*, Lublin 1997, 68-69 p.

įsijaučiant į Jo skausmą, o ne tiktai Jo ištartų žodžių kartojimas. Tariami maldos žodžiai tik patvirtina vienybę su Kristumi, o ta vienybe susijungiame ir su Dievu. Taigi, sekdami Jėzumi Jo malda, atiduodame save Dievui Kristuje[7].

Malda – vienas iš kelių elementų, kurių *Dvasinio dienoraščio* autorius reikalauja iš Kristaus sekėjo. Kitas, svarbiausias dalykas – sekti paskui Jėzų, nešantį kryžių ir nukryžiuotą. Imame nešti savo kryžių, kai mokame išsižadėti savo siekimų, prisirišimų ir troškimų – čia daugiausia galimybių sekti Kristumi. Vyriškas priešingumų pakėlimas žmogaus gyvenimą supanašina su Kristaus. Kentėjimai labiausiai supanašina mus su mylimuoju Išganytoju, ir tas panašumas yra džiaugsmas žmogui, kuris visiškai atsidavęs Dievui. Teikiama ypatinga reikšmė sekti Jėzumi kančioje, nes tai Dievo paslapčių centras ir išganymo versmė. Kartu tai yra jėgos ir galios šaltinis, apsauga ir skydas prieš visokias pagundas. Tai ištvermingas su tikėjimu laikymasis To, kuris mus stiprina[8].

Svarstydamas apie sekimą Kristumi dvasiniame gyvenime, Vilniaus vyskupas Jurgis primena šv. Bonaventūro mintis, kuris labai vaizdingai rodė šį dievišką pavyzdį. Jėzus – tobuliausias dorybių veidrodis, šventumo pavyzdys. Kas nori tapti šventas, privalo drąsiai ir ištvermingai ieškoti Kristaus savo gyvenime. Matykime Kristų besimeldžiantį, taip pat besidarbuojantį, ir išmoksime iš Jo gyventi taip, kaip žemėje gyveno Jis. Ištisinis Kristaus sekimas suteikia visam Matulaičio dvasingumui kristomorfinį pobūdį. Kristus ne tik yra centras, bet ir moko, kaip gerbti Dievą. Jis yra pavyzdys, kaip galima ir reikia gyventi tikrai žmogiškai ir dieviškai. Sekimas Kristumi – sekimas visu Jo gyvenimu. Nors sekama Kristumi įvairiuose gyvenimo keliuose, Matulaičio gyvenimo kelias ir jo dvasingumas – tai savitas Jėzaus įkūnijimas ir savitas būdas Juo sekti.

2. Atsidavimas Dievui Tėvui

Vienas pagrindinių Kristaus gyvenimo bruožų – visiškas atsidavimas Tėvui ir visa ko kreipimas į Tėvą. Kristus pabrėždavo, kad

[7] *List do W. Jeute*, Wilno 12. III. 1923.
[8] Ten pat, Wilno 12. V. 1905; Warszawa 30. IV. 1915.

visa, ką turi, yra gavęs iš Tėvo ir yra atėjęs vykdyti ne savo valios, bet Tėvo valios, kad gyvena ne savo garbei, bet Tėvo garbei. Jis vienas tegali suteikti Dievui tokią garbę, kokią verta Dievui atiduoti – begalinę garbę. Pal. Jurgis Matulaitis taip pat trokšta atiduoti Dievui, kiek įmanoma, beribę garbę. Todėl jam svarbiausias uždavinys atrodo skleisti Dievo garbę. Galima pasakyti, kad tai tiesiog jo gyvenimo šūkis. Pirmose savo *Dvasinio dienoraščio* eilutėse jis rašo: „Mano obalsis tebūna: visame Dievo ieškoti, visa ką dėl didesnės Dievo garbės daryti, į viską Dievo dvasią įnešti ir viską ja perimti"[9]. Todėl ir sako, kad dvasinio gyvenimo pagrindas tai sutikti su Dievo valia ir visame kame ją vykdyti, o drauge trokšti kaskart geriau ją vykdyti[10].Taigi nuolat trokšti darbuotis Dievo garbei. Sako, jog jei reikia ko nors bijoti, tai tik to, kad nesidarbuotume mažiau, negu pajėgtume Dievo malonės remiami[11].

Persisėmęs Dievo garbės skleidimo troškimu „viskas Dievui, su Dievu ir Dieve"[12], Matulaitis pabrėžė geros intencijos reikalą, t.y., kad visą savo veikimą kreiptume į Dievo garbės skleidimą. Ir naudojamos priemonės turi būti kreipiamos į Dievą ir vykdomos Jo dvasioje. Tokio nusistatymo pasekmė – visiškas atsidavimas ir savęs patikėjimas Dievui.

Matulaičio samprata, kaip skleisti Dievo garbę, grindžiama Salezo dvasingumu. Pranciškus Salezas sako, kad žmogaus meilė tiesiogiai pasiekia ne Dievą, o Jo išorinę šlovę. Todėl daro mus jautrius Dievo tobulumams, Dievo valios vykdymui, Jo karalystei žemėje ir danguje. Tokia meilė, kurią vadina palankumu, gero linkėjimo meile, žadina toliau trokšti to, ką jis vadina klusniu atsidavimu Dievui. „Mūsų širdis susiderina su Dievo širdimi, kai, žinodami Jo šventą palankumą, visus savo jausmus atiduodame į Dievo valios rankas, kad juos visiškai perkeistų pagal savo troškimus, tarsi sumaltų ir vėl iš naujo suformuotų taip, kaip Jam

[9] *Dziennik...*, cit. v., 36 p. (*Užrašai*, cit. v., 3 p).
[10] *List do W. Jeute*, Fryburg 20. I. 1914.
[11] *Listy polskie*, t. 1, Warszawa 1987, 100 p.; plg. T. Rogalewski, *Teologiczne podstawy...*, cit. v., 34 p.
[12] *List do W. Jeute*, Fryburg 20. I. 1914.

patinka"[13]. Palankumo meilė veda į klusnumo meilę, kurios tobula forma – grynoji meilė. Taigi meilės pažangos kelio viršūnė yra tobulas Dievo valios vykdymas.

Nesunku pastebėti, kaip pal. Jurgio Dievo garbės samprata yra artima šv. Pranciškaus sampratai. Abiem tiems šventiesiems krikščionio dvasinio gyvenimo esmė – trokšti to, ko trokšta Dievas. Kitaip sakant, visiškai ir visame kame patikėti save Dievui ir labiau už viską ieškoti Dievo valios įvykdymo.

Labai artimas šv. Pranciškui pal. Jurgio požiūris į Dievo garbės skleidimą ir Dievo valios vykdymą. Stengimąsi įvykdyti Dievo valią Matulaitis aptaria trimis lygiais. Pirmame lygyje, kūno ir pojūčių srityje, krikščionis Dievo valios ieško savo kasdieniuose užsiėmimuose. Tuomet jokios žemiškos vertybės negali uždengti Dievo ir žmogaus gėrio. Tik tada vykdysime Dievo valią, kai krypsime į Jį arba į žmogaus gėrį. Dievo valia vykdoma, išmintingai naudojantis laikinosiomis gėrybėmis, kurios suvokiamos kaip priemonės, o ne galutinis tikslas. Dievo valia – tai bendradarbiauti su tuo, ką Dievas žmogui siunčia.

Taip pat pal. Jurgis mano, kad ir jausmuose galima pastebėti Dievo valią, ją priimti arba atmesti. Jausmai – tai jėga, kurią tik reikia tinkamai nukreipti. Pirmiausia ji turi vainikuoti Dievo garbę, žmonių gėrį ir asmeninį šventėjimą. Kad galėtų tarnauti tiems tikslams, tėvas Jurgis pataria suteikti jausmams antgamtinę kryptį, nuolat žiūrint, kur galėtų geriau įvykdyti Kūrėjo valią. Autorius iškelia ir sąlygą, kad jausmai galėtų būti pripažinti vertybe, per kurią vykdome Dievo valią: jausmai negali būti patys tikslu ir turi būti saikingi[14].

Dievo valios vykdymą Vilniaus vyskupas Jurgis suvokia labai plačiai, ne tik jausmų ir proto srityje, bet ir fizinėje srityje. Kai žmogus neprotingai eikvoja savo sveikatą, jis mažina savo galimybes tarnauti

[13] *Traité de l'Amour de Dieu*, in: *Saint François de Sales, Oeuvres*, wyd. Gallimard 1969, VIII, II, 717 p.

[14] *Listy do W. Jeute*, frag. 1906-1910; plg. P. Sokołowski, *Kierownictwo duchowe w świetle listów polskich abp J. Matulewicza*, Warszawa 1993, 81-83 p. (arch. UKSW).

Dievo garbei, vykdyti Dievo valią tarnaujant Bažnyčiai ir artimui. Net ir darbas skleidžiant Dievo garbę neduos vaisių[15], jei nebus vykdomas saikingai. Nes nusiteikimas vykdyti Dievo valią nesusilpnina žmogiškojo veiksnio, atvirkščiai – dar jį sustiprina.

Ypatingą dėmesį pal. Jurgis kreipia į Dievo valios ieškojimą dvasinėje plotmėje, kur šis ieškojimas reiškia susivienijimą su Dievu. Klusnumą Dievo valiai pal. Jurgis glaudžiai jungia su būtinumu išsižadėti savęs, kad tobulai priklausytų Dievui, turėtų Dievą savyje ir veiktų vien pagal Jėzaus dvasią. Paskęsdamas Dievo valioje, krikščionis trokšta vien sekti Kristumi, pats tobulindamasis, sekdamas Jo gerumu, kaskart tobulesne meile. Dievo darbai turi būti atliekami būnant nuolat susivienijus su Kristumi. Matulaičiui Evangelijos Kristus – kaip jau žinome – yra vienintelis idealas. Taigi nuolat reikia žvelgti ir vienytis su tuo, ką Jis žemės gyvenime veikė[16].

Dvasinio gyvenimo tobulumas, pasak pal. Jurgio, remiasi Dievo valios vykdymu. Pats šventėjimas savaime skatina ir įgalina kuo labiau darbuotis Dievo garbei ir tapti tinkamu įrankiu Dievo rankose, iš tiesų skatina darbuotis Bažnyčioje Dievo garbei. Toliau Matulaitis išskiria Dievo valios vykdymą vidinėje ir išorinėje plotmėje. Vidinei plotmei – kaip ir Salezas – priskiria Dievo meilę, maldą ir patį žmogaus šventumą, išorinei plotmei – žmogaus dvasinį gėrį ir kitų išganymą[17]. Tai tarytum trečioji – darbo Dievo garbei ir Bažnyčios gėriui – plotmė.

Pabrėžtina, kad Matulaičio nurodytas atsidavimas Dievui, Jo garbės troškimas visada buvo gyvas krikščionybės dvasingumo istorijoje, o ir dabartinė teologija jam skiria labai svarbią vietą.

3. Meilės pirmenybė

Svarbiausias ir iš tiesų vienintelis žmogaus veiksmų motyvas yra meilė. Kaip šv. Pranciškui, taip ir pal. Jurgiui meilė yra

[15] *List do W. Jeute*, Wilno 10. IV. 1925; plg. P. Sokołowski, *Kierownictwo duchowe...*, cit. v., 84 p.
[16] *Listy do W. Jeute*, frag. 1906-1910.
[17] Ten pat.

aukščiausia žmogaus vertybė, kuri sąlygoja ir paties žmogaus orumą bei vertę. Todėl meilė yra esminis mistinio susivienijimo su Dievu elementas ir integralus Matulaičio dvasingumo elementas.

Be abejo, tai atsakinga meilė, ne tiktai reiškiama žodžiais, bet remiama širdies atvėrimo ir pasirengimo teigti pagalbą, tarnauti artimui viskuo, kuo gali. Kitaip sakant, Dievas nori, kad jaustumėmės atsakingi už kito žmogaus išganymą. Dievas nori, kad mums tarpininkaujant ir kitas žmogus dalyvautų tose pačiose gėrybėse, kuriose mes dalyvaujame[18].

Pal. Jurgis gerai supranta savo jėgų ribotumą, savo kaip Dievo meilės įrankio ribotumą, todėl visus kviečia, kad kartu su juo taptume tomis Dievo meilės priemonėmis. Pavyzdys yra Jėzus, prisiėmęs tarno pavidalą. Turime sekti Kristumi, kuris mylėdamas savo Tėvą ryžosi išgelbėti pasaulį ir išganymo reikalingus žmones. Kristaus meilė — tai supanašėjimas su Tėvu ir Jo šlovinimas, o kartu žmonių mylėjimas ta pačia meile. Todėl broliškoji meilė yra Dievo meilės pasekmė. Esame Dievo vaikai ir broliai su Kristumi ir Kristuje. Teisingai nusistatęs krikščionis patraukia kitus prie Jo, pats neprarasdamas vienybės su Juo[19].

Ribų sau neužbrėžianti meilė jungiasi su auka ir džiaugiasi auka. Trokšdami mylėti iki galo, kartu trokštame pakelti net didžiausias aukas artimųjų išganymui. Todėl reikia nusikratyti atsižvelgimo į save ir tapti jautriam kitų poreikiams. Šitaip išreikšime paties Kristaus nusiteikimą ir žmonių meilės raidą. Tokios meilės troškimas — būdingas matulaitinio gyvenimo bruožas. Savo jausmuose jis norėjo patirti pasiaukojančią meilę, atsiduodančią iki galo[20]. Jis troško, kad aukingos meilės įstatymas būtų vykdomas kiekvieno žmogaus. Toks žmogus neužsidaro savyje, vadovaujasi atvirumu, diskrecija, paprastumu. Tokia meilė užtikrina ištikimumą ir ištesėjimą sunkiais momentais bendraujant su broliais. Kristaus meilė ištvėrė ir tada, kai kiti nuo Jo pasitraukė.

[18] *List do W. Jeute*, Wilno 21. II. 1921.

[19] *De amore proximi*, MM, t. II, XVII-324, 171 p.; *Konferencje ascetyczne J. Matulewicza*, Warszawa 1967, 105 p.

[20] *De amore proximi*, MM, t. II, XVII-326, 173-174, 179, 182 p.

Krikščionis yra krikštu gautos Jo malonės įskiepytas į tokią meilę. Meilės būtinumas – ne vien teorija, o tikras, žmogiškas poreikis kelyje į šventumą, kad visi būtų viena, kaip yra vienas Dievas Švenčiausioje Trejybėje. Be tos vienybės nėra nei panašumo į Dievą, nei bendrumo su Juo[21]. Žmonių tarpusavio meilė priklauso Matulaičio dvasingumo esmei. Meilės vaidmenį žmogaus gyvenime jis suvokia dinamiškai, kaip besivystančią. Ji padaro, kad žmogaus dvasia visiškai kryptų į Dievą, savąjį tikslą. Šiuo dvasios gyvenimo tarpsniu tikroji meilė privalo skatinti išsivaduoti iš žmogiškos dvasios ribotumo ir apsisiausti Dievo dvasia.

Pal. Jurgis, kaip ir Ženevos vyskupas šv. Pranciškus, savo gyvenimu pasirodė labai pamėgęs mistiką, todėl savo raštuose labai tiksliai aprašo, kaip žmogus įžengia į Dievą augant meilei. Išskiria habitualią meilę, kurią Dievas sutiekia ir kuri glaudžiai susijusi su pašvenčiamosios malonės būkle, ir aktualią meilę, kurią išreiškia vidiniai ir išoriniai veiksmai; daugiausia rašo apie šią antrąją. Jam, kaip šv. Kryžiaus Jonui, foną mistinių išgyvenimų aprašymui sudaro Giesmių Giesmės knyga. Dievas, žmogaus Mylėtojas (mylintysis), veikia su visišku atsidavimu savo mylimajai sielai. Dievo meilė – tai atiduoti save. Taip ir žmoguje ji sukelia ekstazę, išėjimą iš savęs, mistinį susivienijimą su mylimuoju[22]. „Veikimo ir gyvenimo" ekstazė atsispindi pal. Jurgio moksle, nes stiprino jį mylint ir vykdant ganytojo tarnystę[23]. Šitaip suvoktą meilę, nuolat realizuojamą dvasios gyvenime, jis laikė priemone, kuri švelnina visus žmogaus gyvenimo sunkumus. Ta meilė taip pat buvo pal. Jurgio apaštališkojo ir karitatyvinio veikimo pagrindas.

Kaip jau minėta, Matulaičio dvasingumo esmė – dinamiškoji meilė. Dinamiškai mylėdamas jis galėjo patirti Dievą ir reikšti tą meilę Dievo tarnystėje, taip atiduodamas save. Meilė, tobuliausiai pasireiškusi Kristuje, Palaimintojo buvo realizuojama kaip naujasis Kristaus įsakymas (plg. *Jn* 13, 34). Vilniaus vyskupo meilė turėjo

[21] Ten pat, 187-190 p.; *Dziennik duchowy...*, cit. v., 97 p.
[22] *Traité de l'Amour...*, cit. v., I, X, 370 p.
[23] *De amore Dei*, MM, t. II, XVI-320, 149 p.; *Dziennik...*, cit. v., 93 p.

kunigiškos meilės žmonėms pobūdį bei vienuoliškos meilės, meilės Bažnyčiai ir pasauliui. Toji meilė labai ryški jo veikloje. Apibrėžiant jo dvasingumą svarbu pastebėti, kad meilė reiškėsi dvasinio gyvenimo augimu ir ganytojo nusiteikimu sielovadai. Kartą atrasta meilė turėjo būti patikrinama gyvenime įvairiomis aplinkybėmis.

Iš Dievo meilės Matulaitis regi kylant pasitikėjimą, kuris krikščionį skatina visiškai atsiduoti Dievo Apvaizdai. Nors viską lemia Dievo valia, bet meilė visuomet žadina Dievo troškimą. Atsidavimo Apvaizdai pagrindas – Dievo išmintis, nes Dievas geriau žino, ko žmogui kiekvienu metu reikia. Pasitikėjimas Dievu reikalauja atsiverti ir artimo meilei. Neužtenka vien pasitikėjimo Dievu – žmogaus jėgoms tai ir neįmanoma. Kad galėtų visiškai Juo pasitikėti ir turėti Dievo garbės viltį, žmogus privalo tapti įrankiu Dievo rankoje. Todėl Palaimintasis nuolat reikalauja ir žadina. Taip suvokdamas pasitikėjimą, Palaimintasis ragina nuolat stengtis įgyvendinti meilę. Vaikiškai pasitikintis Dievu žmogus privalo spinduliuoti meilę į aplinką geraisiais darbais[24]. Susidurdama su sunkumais, žmogiškoji meilė bręsta ir stiprėja. Krikščionis privalo gyventi veikliai mylėdamas žmones, o dėl to, kas viršija jo galimybes, su pasitikėjimu atsiduoti Dievo valiai[25]. Žmogiškoji meilė visada siekia pažinti Dievą, „šalina ... tai, kas priešinasi meilei, ... kas trukdo kelti širdį aukštyn", „padeda atsiplėšti nuo laikinųjų dalykų"[26], „žadina Dievo meilės aktus"[27]. Dvasiniam gyvenimui bręstant, mistinio susivienijimo viršūnėje ta meilė „nežino ribų"[28].

Išvada

Pal. Jurgio dvasinė patirtis yra būdinga Bažnyčios atgimimui XIX-XX a. sandūroje. Savaisiais idealais, kurių šaknys glūdi

[24] *List do W. Jeute*, Fryburg 17. II. 1914; 20. I. 1914; *List do St. Warszawskiego*, Wilno 16. I. 1923.
[25] *De modo amandi Deum*, MM, t. II, XVII-321, 156 p.
[26] Ten pat, 153 p.
[27] Ten pat, 154 p.
[28] Ten pat, 154-155 p.

Evangelijoje, Matulaitis pasireiškia Bažnyčios istorijos fone kaip Lietuvos Bažnyčios vienuolių gyvenimo atnaujintojas. Vilniaus vyskupas gyveno Salezo dvasia, pasiekė jo evangelinio radikalizmo gelmes. Ši dvasia įkvėpė tėvui Jurgiui jėgų organizuoti dvasinį gyvenimą Dievo garbei ir apaštalavimui kaip atsaką į savo laikų poreikius. Galima sakyti, kad Matulaitis ganytojo uolumu iš naujo uždegė Bažnyčios gyvenimo judrumą Lietuvoje po carinės nelaisvės metų.

Toje nepaprastoje pal. Jurgio patirtyje ir šiuolaikinis krikščionis gali atpažinti dalelę savęs – dalelę to, ką jis dabar išgyvena savo Bažnyčioje ir savo krašte. Palaimintojo gyvenimas ir veikla turtino ir tebeturtina Bažnyčią tiek vertikalia, tiek ir horizontalia kryptimi.

Mgr. lic. Elžbieta Matulewicz

Šventumo įgyvendinimas, tarnaujant Dievui ir Bažnyčiai

pagal pal. Jurgio Matulaičio teologines mintis

Ekscelencijos, gerbiamieji kunigai, seserys vienuolės, visi malonūs dalyviai!
Noriu pasidalyti kai kuriomis išvadomis, kurias radau, analizuodama pal. Jurgio Matulaičio raštus, studijuodama dvasingumo teologiją ir rašydama daktarinę disertaciją Varšuvos Kardinolo Stepono Višinskio Universiteto Teologijos fakultete. Disertacija pavadinta „Krikščionio šventumas pagal palaimintąjį Jurgį Matulaitį".
Ketvirtas jo skyrius skirtas šventumui, kuris duoda vaisių aplinkai ir įvykdomas apaštalaujant.

Įvadas

Viena iš šventumo apraiškų yra ta, kad ji neuždaro žmogaus jo viduje, o trykšta į išorę kaip gėris kitiems. Neįmanoma „uždengti ryku" tikro šventumo. Jis spinduliuoja kitiems vaisingu apaštalavimu ir nuolatiniu siekimu dalytis su kitais kontempliacijos bei susivienijimo su Dievu vaisiais. Kaip sako šv. Tomas Akvinietis, *contemplata aliis tradere*[1] („Kas įžvelgta per kontempliaciją, tai perteikti kitiems").

Pal. Jurgis Matulaitis sako, kad tobulas apaštalavimas yra šventumo vaisius, krikščioniško gyvenimo pilnatvės, malonės, teologalių dorybių ir Šventosios Dvasios dovanų pilnatvės vaisius, taip pat ir – tos tobulos meilės, kuria siela jungiasi su Dievu, pažįsta Jį, patiria Jį, nuoširdžiai ir intymiai bendrauja su Juo, džiaugiasi Juo ir gauna kaskart didesnį Dievo paslapčių pažinimą, turėdama nepaprastą kontempliacijos dovaną. Dievas kelia sielą į kaskart aukštesnius kontempliacijos bei susivienijimo su Juo laipsnius iki dvasinių sutuoktuvių, kada siela perkeičiama į Dievą (žinoma,

[1] STh II-aII-ae, q. 188. a. 5, ad. 3.

dalyvavimu) ir jos veiksmai įgyja dieviškos galios[2]. Perkeičianti meilė sukuria sieloje visišką klusnumą bei atsidavimą Dievo valiai ir pasirengimą, kad Dievas visiškai ja naudotųsi pagal savo planus.

Susivienijimo su Dievu tikslas ir padarinys yra apaštališkas vaisingumas[3]. Šv. Jėzaus Teresė savo *Vidinėje pilyje* rašė: „Kam gi turi tarnauti dvasinės sutuoktuvės, jeigu ne tam, kad iš jų kiltų darbai ir dar kartą – darbai?"[4]

Dabar pateiksime svarbiausias pal. Jurgio mintis apie tobulą apaštalavimą, tokį, kuris būtų šventumo vaisius.

1. Asmeninis šventumas – apaštalavimo pagrindas

Pal. Jurgis Matulaitis sako, kad tobulo apaštalavimo pagrindas yra asmeninis Evangelijos skelbėjo šventumas. Susivienijimas su Dievu ir Dievo slėpinių kontempliavimas – tai tas šaltinis, iš kurio žmogus semiasi jėgų darbui, galinčiam atnešti patvarių vaisių. Laiške Vandai Jeute Palaimintasis rašė: „Nesiliauk lavinusis, ugdžiusis. Savęs tobulinimas – tai kitiems naudingo tarnavimo, tarnavimo Bažnyčiai ir Dievo garbei, pagrindas bei šaltinis"[5].

Visoks vaisingas apaštališkas veiklumas turi išplaukti iš kontempliacijos ir iš pasirengimo būti visiškai klusniems Dievui, kuris pats pažadina žmogų įvykdyti darbų ne pagal žmogaus jėgas, o pagal dieviškas jėgas.

Tobulas apaštalavimas – tobulos meilės vaisius, kai žmogaus siela, susivienijusi su Švenčiausiąja Trejybe, tampa taip perkeista, kad žmogaus veikimas įgyja dieviškos galios. Meilė padaro, kad apaštalavimas tampa be galo vaisingas. „Kas myli, tas daug vaisių duoda", – rašo pal. Jurgis laiške kun. Juzefui Jažembovskiui[6]. Todėl kiekvieno norinčio ką nors Kristui ar Bažnyčiai nuveikti žmogaus gyvenimo pagrindas turi būti savojo šventumo siekimas – „savęs

[2] Plg. E. Matulewicz, *Świętość chrześcijanina według bł. Jerzego Matulewicza*, Warszawa 2001.

[3] Plg. bł. Jerzy Matulewicz, *De vita interiore*, in: *Manuscripta polona* I, 83-84.

[4] Św. Teresa od Jezusa, *Twierdza wewnętrzna* VII, 4, 6.

[5] *List do W. Jeute*, in: *Listy polskie* II, red. J. Bukowicz, Warszawa 1987, 57 p.

[6] *List do ks. J. Jarzębowskiego*, in: *Listy polskie* I, red. J. Bukowicz, Warszawa 1987, 187 p.

tobulinimas, kitų tobulinimas ir darbų tobulinimas", rašo pal. Jurgis savo *Dvasiniame dienoraštyje*[7].

Pal. Jurgis ragina niekad negailėti nei triūso, nei laiko dvasiniam tobulėjimui. Nepaprastai svarbu rasti laiko susitikti su Dievu maldoje, kad galėtų didėti krikščionio meilė, kai jis vykdo apaštališkus darbus. Palaimintasis įspėja tuos, kuriuos degina veiklos karštligė, kad neužmirštų savo dvasios gyvenimo ir neapleistų maldos – gresia jiems dvasinis nusilpimas, bergždumas, išsiblaškymas ir tai, kad liks vien su savo žmogiškomis jėgomis; tada gali prieiti ir prie dvasinio atšalimo, ir, kita vertus, prie apaštališkų darbų nevaisingumo bei sunykimo[8].

Asmeninis šventumas taip pat gali būti apaštalavimo priemonė, įrankis. Marijonų Įstatuose pal. Jurgis nurodo, kad vienuolijos nariai apaštalautų pirmiausia savo šventumo pavyzdžiu[9]. Nariai turi būti taip gerai parengti būsimoms pareigoms, kad „ne tik gerai jas atliktų, bet kad pasauliečiams būtų pavyzdys ir gyvas pamokymas", – rašo tėvas Jurgis *Dvasiniame dienoraštyje*[10]. Apaštalo šventumas patraukia prie jo, apie jį ima telktis žmonės, kurie susivienija bendram darbui Dievo ir Bažnyčios labui[11]. Kas, mokydamas kitus, pats gyvena pagal Dievo Širdį ir vykdo gerus darbus, rodydamas gyvą tikėjimą, uolumą dėl Dievo garbės ir artimo meilę, tas kitiems tampa „dvasinio gyvenimo ir atgimimo versme", rašo Palaimintasis[12].

Asmeninio šventumo, kaip tobulo apaštalavimo pagrindo, idėja, išdėstyta pal. Jurgio Matulaičio *Dvasinio dienoraščio* puslapiuose, yra praktiškai pritaikyta jo parašytuose marijonų vienuolijos Įstatuose ir Instrukcijose, kurios dvasiškai papildo Įstatus. Pačioje Instrukcijų pradžioje pal. Jurgis įrašo: „Tegul visi ir

[7] *Dziennik duchowy*, Warszawa 1987, 40 p. (plg. *Užrašai*, Aidai 1998, 6 p.).
[8] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 42; 44 p. (*Užrašai*, 7, 8 p.).
[9] Plg. CM 351, in: *Konstytucje Zgromadzenia Księży Marianów pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*, Kraków 1933, 133 p.
[10] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 44 p. (plg. *Užrašai*, 10 p.).
[11] Plg. ten pat, 63-64 p. (*Užrašai*, 26 p.).
[12] Plg. ten pat, 59-60 p. (Užrašai, 22 p.).

visada pirmiausia žiūri savo šventėjimo ir tobulėjimo"[13]. Asmeninis šventėjimas ir praktiškas apaštalavimas buvo pal. Jurgiui du lygiagretūs tikslai, kurie vienas kito neišskiria, bet vienas kitam padeda šventumo siekiančio krikščionio gyvenime[14].

2. Šventumo įgyvendinimo apaštalavime formos

2.1. Uolus Dievo garbės skleidimas

Dievo garbės skleidimas – tai pagrindinis šventumo siekiančio krikščionio tikslas ir apaštališka užduotis. Pal. Jurgis užrašė savo Dvasiniame dienoraštyje: „Mano obalsis tebūna – visame kame Dievo ieškoti, visa ką dėl didesnės Dievo garbės daryti, į viską Dievo Dvasią įnešti ir viską Ja perimti. Dievas ir Jo garbė tebūna viduriu viso mano gyvenimo, ašimi, apie kurią suktųsi visos mano mintys, jausmai, norai ir darbai"[15].

Posakis „didesnė Dievo garbė" yra labai ryškus šv. Ignaco Lojolos žodyne[16]. Pal. Jurgiui šie žodžiai reiškia Dievo garbę, kuo didžiausią ir viską apimančią[17]. Didesnės Dievo garbės ieškojimas reiškia pasirinkti tai, kas tobuliau santykiuose su žmonėmis, kelti širdį aukštyn, į aukštesnius dalykus, ir viską vykdyti iš tyros Dievo meilės. Uolus Dievo garbės skleidimas remiasi tuo, kad visur Dievą įneštum[18], visa Dievo Dvasia perimtum[19]. Tai Elijo uolumas (plg. *1 Kar* 19, 10. 14). Jo šaltinis yra šventojo koncentracija Dieve ir tai, kad Dievas padaromas gyvenimo centru, o apaštališkų veiksmų variklis – karšta meilė Dievui.

Pal. Jurgis krikščioniškąjį uolumą aptaria kaip „meilingą užsidegimą", kuris apima visą krikščionio gyvenimą ir siekia didesnės Dievo garbės bei sielų išganymo. Uolumas pasireiškia tuo, kad meldžiantis trokštama visiškai atsiduoti ir pasišvęsti Dievui „iki

[13] IM I, 3, in: *Instructiones CC.RR Marianorum*, Romae 1959, 13 p.
[14] Plg. CM 9, in: *Konstytucje...*, cit. v., 7 p.
[15] *Dziennik duchowy*, cit. v., 36 p. (*Užrašai*, 3 p.).
[16] Plg. św. Ignacy Loyola, *Ćwiczenia duchowne* 189 b, Kraków 1993, 87 p.
[17] Plg. IM I, 2, in: *Pisma wybrane*, red. J. Bukowicz, T. Górski, Warszawa 1988.
[18] IM I, 1, ten pat.
[19] *Dziennik duchowy*, cit. v., 36 p. (*Užrašai*, 3 p.).

paskutinio kraujo lašo"[20] ir sudegti „kaip žvakei ant altoriaus", besidarbuojant Dievui ir Jo Bažnyčiai[21]. Iš meilės Dievui krikščionis trokšta visą pasaulį pakeisti ir jį kaip auką po Aukščiausiojo kojomis pakloti. Nebijo nei kentėjimų, nei pavojų – susivienijęs su Dievu, nebijo, kad kas nors galėtų jį nuo Dievo atskirti ar įstumti į pražūtį, kadangi pats nenori ten nueiti. Savo apaštalavimo veiklai pasirenka tas dirvas, kur daugiau tikisi nuveikti Dievo garbei ir Bažnyčios naudai, kur gėris bus didesnis ir vaisiai patvaresni[22].

2.2.*Žmonių vedimas į išganymą*

Antras didysis apaštalavimo darbas, kuriuo įgyvendinamas krikščionio šventumas, tai vesti savo artimus į išganymą ir šventėjimą. „Dievo garbė ir sielų išganymas! Ar gali būti koks kitas tikslas aukštesnis ir prakilnesnis už šitą tikslą?" – savo *Dvasiniame dienoraštyje* rašo Palaimintasis[23]. Jis kreipia mūsų dėmesį į tai, kad krikščionis privalo skelbti santarvę, meilę, taiką, primindamas žmonėms, kad jie yra to paties dangiškojo Tėvo vaikai ir broliai vienas kitam. Šio uždavinio įvykdymas dažnai reikalauja sunkaus darbo ir net kovos. Kartais atrodo, jog viskas prarasta, kad papiktinimai per daug įsišakniję, kad labai išsiskleidė nedorybės, sugedimas, netikėjimas, propaguojamos klaidingos ir žalingos idėjos, tačiau kaip tik ten troškimas gelbėti sielas turi skatinti bei versti apaštalą darbuotis ir pasiaukoti. Nors maloniau yra dirbti su pamaldžiais žmonėmis jų didesnei dvasinei naudai, o labai sunku prisiartinti prie žmonių, kurie iš anksto nusiteikę prieš Bažnyčią ar net kovoja su ja, vis dėlto negalima liautis rūpinusis tais, kurie yra įklimpę nedorybėse ar nepažino tikėjimo, ar jį pametę klaidžioja toli nuo Kristaus ir Bažnyčios. Tobulas apaštalas darys viską, kad juos atvestų prie Kristaus, visa širdimi atsiduos tiems žmonėms, kuriuos veda į išganymą, trokšdamas jiems dangaus garbės ir to, kad jie „nuskęstų Dievo meilėje", melsdamas jiems išganymo ir

[20] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 71-72 p. (*Užrašai*, 33 p.).
[21] Plg. ten pat, 117 p. (*Užrašai*, 71 p.).
[22] Plg. CM 350, in: *Kosntytucje...*, cit. v., 132-133 p.
[23] *Dziennik duchowy*, cit. v., 36 p. (*Užrašai*, 3 p.).

šventėjimo. Palaimintasis pabrėžia, kad apaštalas pagal Kristaus širdį turėtų pasižymėti ypač dviem bruožais, kuriuos išreiškia evangeliniai palyginimai – gailestingasis tėvas, bėgantis pasitikti palaidūno sūnaus, ir ganytojas, ieškantis pražuvusios avies[24].

2.3. Gyvenimo persunkimas Kristumi

Gyvenimo persunkimas Kristumi – tai tokia veikla, kuria krikščionis geriausiai gali pasitarnauti žmonėms savo aplinkoje. Pal. Jurgis Matulaitis šią problemą pristatė kaip reikalavimus *Marijonų Instrukcijose*: „Visi tegul būna tvirtai įsitikinę, kad kiekvienas mūsų geriau patarnaus žmonijai ir visuomenei, kurioje gyvena, jeigu pats, kiaurai persiėmęs Kristaus Dvasia, iš visų jėgų tarnaus tam, kad visi Kristų pažintų, viską į Kristų kreiptų, viskas būtų Kristuje atnaujinta, visur Kristų įneštų, visa persunktų Kristaus mintimis. Kaip atskiriems žmonėms, taip ir tautoms, ir žmonijai nėra kitokio recepto, kaip tas, kurį pasakė šv. Petras: niekame kitame nėra išgelbėjimo, tik Jėzuje Kristuje (plg. *Apd* 4, 12)"[25]. Ir tai galioja asmenims, tautoms, visuomenėms.

Iš čia bus kelios išvados:

1) visa atnaujinti Kristuje;

2) visur įnešti Kristų;

3) visus laimėti Kristui.

2.3.1. Visa atnaujinti Kristuje

Šis uždavinys suformuluotas pagal du tekstus iš šv. apaštalo Pauliaus laiškų (*Ef* 1, 10 ir *Rom* 12, 2), kuriuos pal. Jurgis cituoja savo *Dvasiniame dienoraštyje*[26]. Taip pat šią mintį padėjo išreikšti šv. Pijaus X 1905 m. spalio 4 dienos enciklika, kurios svarbiausias šūkis buvo taip pat *Instaurare omnia in Christo*[27] – „Visa atnaujinti Kristuje", arba visa suvesti į Kristų, kaip į Galvą.

[24] Plg. ten pat.

[25] IM I, 24, in: *Instructiones CC.RR Marianorum*, cit. v., 25 p.

[26] Plg.: „viską Kristuje atnaujinti ir atgaivinti" – *Užrašai*, 4 p.; „viską atnaujinti Kristuje" – ten pat, 63 p.

[27] Plg. V. Aliulis, *Įvadas*, in: *Užrašai*, XII p.; plg. Hans Urs von Balthasar, *Duchowość Elżbiety z Dijon*, in: *Błogosławiona Elżbieta od Trójcy Przenajświętszej*, Kraków 1987, 188-189 p.

Kad krikščionys pasaulyje galėtų tą užduotį įvykdyti, privalo visa ko atnaujinimo Kristuje darbą pradėti nuo savęs. Privalu tapti žmogumi, kuris savyje kuria Kristų, apsivelka, kaip šv. Paulius sako, Kristumi ir Jo ženklais tarsi drabužiu, gyvena pagal Kristaus Dvasią, nevergauja tam, ką pasaulis perdėtai myli ir vertina, renkasi tai, ką pasirinkdavo Kristus, taigi – pasiryžęs patirti neturtą, trūkumus, nesivaiko garbės vietų, titulų, pirmenybės, kantriai pakelia pažeminimus, paniekinimus, skriaudas, neteisingus kaltinimus, persekiojimus, tremtį, išsklaidymą, kalėjimą. Atsinaujinti Kristuje – tai apsivilkti Kristumi, kuris pasirinko kryžių.

Apaštalo jėgos šaltinis – susivienijimas su Nukryžiuotuoju. Juo labiau jis įsigilins į Kristaus ir Bažnyčios dvasią, tarsi pagaus tą kvapą, tą raugą, tuo tobulesnis bus ir šventumas, ir vaisingesnė veikla. Šitaip viduje atsinaujinęs ir Kristaus Dvasios kupinas, krikščionis spinduliuoja Ją į kitus ir žadina tikėjimą, pamaldumą, dorybes, meilę, gerumą, viską persunkdamas atnaujinančia Kristaus Dvasia.

Palaimintasis savo *Dvasiniame dienoraštyje* aiškina, kad idėjos visa atnaujinti Kristuje pagrindas – ugdyti žmogų pagal Kristaus Dvasią. Šis ugdymas apima protą, valią, širdį. Protas gali pažinti tikrą Dievo tiesą. Valią reikia palenkti Dievo valiai, kurią išreiškia Dievo įsakymai, Evangelijos patarimai, luomo pareigos, gyvenimiškas pašaukimas, taip pat vidiniai įkvėpimai, gyvenimo aplinkybės ir pan. Valią stiprinti sakramentais ir kitais būdais, kuriuos Dievas gausiai teikia. Žmogaus širdyje reikia uždegti karštą meilę Dievui ir artimui[28].

2.3.2. Visur įnešti Kristų

Pal. Jurgis sako, kad krikščionis negali duoti kitiems žmonėms nieko geresnio kaip patį Kristų, nes taip jis atneša jiems Tą, kuris išgelbsti, kuriame glūdi mūsų Išganymas. Įvesti Kristų į žmonių gyvenimą – tai supažindinti su Kristumi ir skelbti Kristų taip, kad Kristaus Dvasia įžengtų į žmonių širdžių gelmes, kad būtų

[28] Plg. *Užrašai*, 21 p.

įkūnytos Kristaus idėjos, parodyti žmonėms Jo gyvenimo ir elgesio pavyzdį ir pagal Kristaus pavyzdį ištobulinti gyvenimą ir žmonių elgesį. Visur įnešdamas Kristų, krikščionis skleidžia Kristaus karalystę žemėje ir aukština Jo vardą[29].

2.3.3. Visus laimėti Kristui

Pal. Jurgio mintimi, krikščionis, skleisdamas Kristaus karalystę, turi greičiau imtis ofenzyvios – laiminčios, užkariaujančios – taktikos, o ne gynybos taktikos. Aplink save turi telkti geros valios žmones, patraukti juos prie Kristaus įvairiomis turimomis priemonėmis, įvairiais būdais, ypač tais, kuriais naudojosi pats Kristus. Tas ypatingas būdas patraukti žmones yra meilė – ji patraukia prie Jo ir padaro, kad žmonės Juo seka. Todėl pal. Jurgis ragino, kad, norėdami patraukti žmones prie Kristaus, visus apimtų katalikiška meile, teiktų tikrai krikščioniško gyvenimo pavyzdį pagal Evangelijos principus, rodytų didžiausią meilę visiems, o ypač varguoliams, paprastiems žmonėms, pasiklydusiems, moraliai apleistiems. Prie Kristaus žmones patrauks tik tas, kas juos mylės tikrai evangeliška meile[30].

2.4. Rūpinimasis Bažnyčios gerove

Didesnė Dievo garbė ir žmogaus išganymas pasiekiamas „su Bažnyčia, Bažnyčioje ir per Bažnyčią"[31], – rašo pal. Jurgis. Todėl visokie apaštalo darbai, pastangos ir rūpesčiai turi būti kreipiami į tai, kad „visa laimėtų Kristui ir Bažnyčiai"[32]. Šį tikslą Palaimintasis išreiškė, parinkdamas marijonų vienuolijai šūkį *Pro Christo et Ecclesia* – „Kristui ir Bažnyčiai"[33]. Pal. Jurgis sako, kad šventoji Katalikų Bažnyčia – tai tikra Kristaus karalystė žemėje, Kristaus Sužadėtinė ir galiausiai – Motina, kurią reikia vertinti labiau už visus žemės turtus, kuo labiausiai ją gerbti, mylėti ir jai pasiaukoti[34]. Bažnyčios

[29] Plg. CM 3, in: *Konstytucje...*, cit. v., 5 p.
[30] Plg. IM I, 51, in: *Pisma wybrane*, cit. v., 239 p.
[31] IM I, 22 p.
[32] *Dziennik duchowy*, cit. v., 50 p. (*Užrašai*, 16 p.).
[33] Plg. IM I, 1, in: *Instructiones...*, cit. v., 12 p.; CM 784, in: *Constitutiones...*, Romae 1930; *Įstatai* 13, in: *Įstatai ir nurodymai*, Roma 1988-Kaunas 1999, 35 p.
[34] Plg. CM 5, in: *Konstytucje...*, cit.v., 5 p.

dvasios gaivinamas krikščionis ją tikrai mylės, gyvens jos gyvenimu, ja džiaugsis ir dėl jos liūdės, ir neapleis nieko, kas galėtų prisidėti prie Bažnyčios skleidimo ir jos gėrio didėjimo. Didžiulės meilės Bažnyčiai išraiška – Palaimintojo posakis, kurį galima vadinti ir invokacija, psalme, himnu Bažnyčios garbei. Jis prasideda tokiais žodžiais: „Šv. Katalikų Bažnyčia, tikroji Kristaus karalija ant žemės, karščiausiai mano numylėtoji! Jei tave užmirščiau, tegul būna užmiršta mano dešinioji, tegul mano liežuvis pridžiūsta prie gomurio, jei aš tavęs neatsiminčiau, jei aš tavęs nelaikyčiau, mano mieliausioji Motina, už visų didžiausią mano linksmybę! <...> Tasai šauksmas tebūnie nuolatiniu mano širdies šauksmu"[35].

Meilę Bažnyčiai taip pat išreiškia dėsnis, kad laikomasi ryšių, vienybės su ja, ir tai išreiškiama žodžiais: „su Bažnyčia, Bažnyčioje ir per Bažnyčią"[36], *cum Ecclesiae sentire, per Ecclesiam vero et in Ecclesia adhaerere Deo*[37] („Būti vienos minties su Bažnyčia, per Bažnyčią ir Bažnyčioje tvirtai laikytis Dievo"). Pavyzdys, formuluojant šį dėsnį, galėjo būti šv. Ignaco Lojolos taisyklė, kurią jis yra išreiškęs savo *Dvasinėse lavybose*[38]: laikytis vienybės su Bažnyčia.

Laikytis vienybės su Bažnyčia reiškia, kad apaštalas laikosi ryšio su Apaštalų Sostu ir vietos vyskupu, tobulai paklūsta Romos vyskupui ir yra vienybėje su visa katalikiška hierarchija, kad mąsto ir jaučia kartu su Bažnyčia, per Bažnyčią glaudžiasi prie tiesos ir Bažnyčioje – prie Dievo ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus. Laikytis vienybės su Bažnyčia dar reiškia ieškoti ir rasti išganymą tikrame Bažnyčios moksle – su Bažnyčia, Bažnyčioje ir per Bažnyčią, vadovautis jos principais ir dvasia, ištikimai laikytis ryšio su hierarchija, derintis prie jos siekimų ir norų bei pageidavimų[39].

Pal. Jurgis ragino, kad visi labai gerbtų vyskupus ir kunigus, niekad nekalbėtų apie juos blogai, bet kartais pasitaikančius jų

[35] *Užrašai*, 17-18 p.
[36] IM I, 22, in: *Instructiones...*, cit.v., 24 p.
[37] IM I, 55, ten pat, 41 p.
[38] Plg. šv. Ignacas Lojola, CD 352-370.
[39] Plg. CM 5, in: *Konstytucje*, cit. v., 5 p.

nusižengimus pridengtų savo atgaila ir uolumu. Kur tik įmanoma, privalu ginti Šventojo Tėvo garbę ir jo mokymą, kitų širdyse žadinti meilę ir pagarbą jam. Labai svarbi pareiga – gerai žinoti Bažnyčios magisteriumo dokumentus, kad tikrai būtų gyvenama Bažnyčios gyvenimu, kad būtų geriau suprantami jos siekimai ir troškimai.

Savo nepaprastą meilę Bažnyčiai Palaimintasis stengėsi uždegti širdyse tų žmonių, kuriems dvasiškai vadovavo. Mokė juos, jog tą meilę geriausiai išreikšime su pasiaukojimu tarnaudami Bažnyčiai. „Mylėk, mano Vaikeli, Bažnyčią, ruoškis tarnauti jai. <...> Aš taip myliu šventąją mūsų Bažnyčią, taip noriu jai tarnauti, taip trokštu, kad kuo daugiau žmonių jai tarnautų ir jos labui darbuotųsi, visiškai išsižadėję savęs ir pasaulio. Ruoškis, Vaikeli, į tą darbą ir tarnavimą", – rašė pal. Jurgis Vandai Jeute[40].

Tarp apaštališkųjų užduočių Bažnyčios naudai ir gėriui pal. Jurgis Matulaitis pabrėžia ypač dvi: stengtis pataisyti ir nuskaistinti Bažnyčią savo krašte bei darbuotis apleistose srityse ir kituose kraštuose. Kunigai privalo reikšti vyskupams pasirengimą imtis tokių parapijų, „kur atsitiko koki nors papiktinimai, ir jose kokį laiką pasidarbuot, kol bus viskas atitaisyta"[41]. Eiti ten, kur atrodo, jog viskas prarasta, ir stengtis atgauti tas vietas Bažnyčiai. Apaštalo meilė ir uolumas padaro, kad, trokšdamas nuskaistinti Bažnyčią, jis ryžtasi būti tarsi puodkėlė, kuria viską šluosto, valo, arba tarsi trąšos, kurios pačios sunyksta suvartojamos, bet prisideda prie vynuogyno vaisių augimo[42].

Kur atsiranda žaizdų, ten reikia permaldavimo. Blogį reikia atlyginti Dievui atgaila, malda, nusigalėjimais, pasiaukojimu, uolumu, gerais darbais. Bažnyčios rūpesčiai ir žaizdos – tai paties švento apaštalo rūpesčiai, kentėjimai, žaizdos. Įtemptas darbas, stengiantis pataisyti, pašvarinti kurią nors vietą Bažnyčioje, Dievo malonės rėmimu galiausiai atneša vaisių, kurių tikėtasi. Arkivyskupas Jurgis Matulaitis rašo kun. Kazimierui Bronikovskiui:

[40] *Listy do Wandy Jeute*, in: *Listy polskie* II, 58 ir 53 p.
[41] *Dziennik duchowy*, 74 p. (*Užrašai*, 35 p.).
[42] Plg. ten pat, 72 p.

„Darbavausi dieną ir naktį, pasninkavau ir meldžiausi, kad Dievas palaimintų mano darbą. Po mėnesio pajutau, kad atmosfera pradeda keistis į gera“[43].

Misinių užduočių vykdymas pasireiškia tuo, kad drąsiai stojama į darbą ir kovą už Bažnyčios reikalus, ypač ten, kur labiausiai reikia: draugijose, įstaigose, dideliuose miestuose – universitetų jaunimą, darbininkų sąjungas, į tuos kraštus, kur Bažnyčios būklė sunkiausia, kur ją varžo ir slegia neteisingi įstatymai. Pal. Jurgis pabrėžia, jog reikia misijų darbui kuo geriau parengti žmones, negailint pastangų nei lėšų jiems išlavinti, išauklėti, dvasiškai išugdyti taip, kad būtų pasirengę imtis visokių užduočių Bažnyčioje[44].

2.5. Visuotinis apaštalavimas

Pal. Jurgio Matulaičio mintimi, visuotinis apaštalavimas pasireiškia tuo, kad apaštalinė veikla krypsta „į visus žmones be išimties“ ir jiems apaštalas tampa „viskuo visiems“[45] (plg. *1 Kor* 9, 22). Kita vertus, visuotinumas pasireiškia tuo, kad apaštalauja visi krikščionys – vyrai ir moterys, iš visų tautų, iš visų bažnytinių luomų. Apaštalauti tarp įvairių luomų, tautų, kraštų žmonių, reiškia mylėti kaip Kristus, trokšti visų tautų žmones laimėti Kristui ir nuvesti į išganymą.

Susivienijimas su Švenčiausiąja Trejybe skatina apaštalą išplėsti širdį, jausti brolišką bendrumą su visais pasaulio žmonėmis kaip vienos žmonijos šeimos vaikais. Trokšta visus žmones atvesti prie Dievo ir Bažnyčios, sujungti juos su Kristumi. Palaimintasis pabrėžia, kad tik tikėjimo jėga ir meilės jėga gali laimėti Kristui ir Bažnyčiai sielas[46].

Būdamas Vilniaus vyskupas, Jurgis Matulaitis prisipažindavo: „Aš taip myliu visus žmones be jokio skirtumo“[47]. Tos meilės

[43] *List do ks. K. Bronikowskiego*, in: *Listy polskie* I, 93.
[44] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 37 p. *(Užrašai*, 4 p.).
[45] CM 8, in: *Konstytucje...*, cit. v., 6 p.; plg. *Dziennik duchowy*, 61 p.
[46] Plg. *List do ks. K. Bronikowskiego*, in: *Listy polskie* I, 49 p.
[47] Plg. ten pat.

apimtas, stengėsi būti „viskuo visiems" – tarnauti visiems ir kiekvienam, nežiūrint, kokių sunkumų ir nemalonumų pats patiria, taip darydamas.

Pal. Jurgis primindavo, jog reikia rūpintis visos Katalikų Bažnyčios reikalais, pakilti aukščiau už tautinius prietarus, švelninti ginčus, šaukti visus į tarpusavio meilę, vienybę ir santaiką, nes Evangelija yra viena visiems ir visi sudaro viena Kristuje[48]. Tokios katalikiškos meilės jis mokė kunigus, įspėdamas, kad nesiveltų į politiką, ir seseris, ypač vyresniąsias, kad dalydamosi bendru gyvenimu su kitomis seserimis tarnautų kaip Kristus ir būtų „viskuo visiems"[49].

Kitas minėtas visuotinio apaštalavimo aspektas – tai, kad apaštališkus uždavinius vykdo visi krikščionys: vyrai ir moterys, iš visų tautų, visų Bažnyčios luomų. Pal. Jurgis ragino, kad į apaštalavimu užsiimančius sąjūdžius būtų priimami įvairių tautybių žmonės. Šį siekį išreiškia jo *Dvasiniame dienoraštyje* užrašyta malda, kuri paskui buvo įdėta ir į *Marijonų Instrukcijas*: „Surink mus ir suvesk vienybėn iš visokių žemių ir šalių, ir tautų, kad garbintume Tavo šventą vardą ir Tau ištikimai tarnautume, ir dėl Tavo vardo šventas kovas kovotume, ir Tavo dvasią visur skleistume, visur įneštume"[50].

Skelbiant tikrą katalikišką mokslą, pasak Palaimintojo, kunigams turi padėti pasauliečiai. Jie gali vadovauti mokykloms, prieglaudoms, našlaičių namams, darbuotis įvairiose įstaigose, institucijose, dirbti kurioje amato ar mokslo srityje, bet pirmiausia – skelbti žmonėms Kristų, žodžiu ir pavyzdžiu darbuotis Bažnyčios augimui. Kur nepasiekia kunigas, ten gali darbuotis brolis vienuolis, sesuo vienuolė ir atitinkamai pasirengęs pasaulietis. Pasauliečiai tikėjimo skelbėjai ir skelbėjos gali įnešti Evangelijos

[48] Plg. *List do S. Grabowskiego*, in: *Listy polskie* II, 167-168 p.

[49] Plg. *O miłości wzajemnej w zakonie*, in: *Konferencje ascetyczne*, 145 p.

[50] *Užrašai*, cit. v., 69 p.; plg. „Congrega nos, Domine Deus noster, ex omnibus gentibus, et populis, et nationibus! Et gloriemus nomen sanctum Tuum, et tuas pugnas pugnemus, et Tuae Ecclesiae catholicae, sanctae Matri nostrae, ardenti corde serviamus omnibus diebus vitae nostrae in iustitia et sanctitate. Amen." – IM II 3, 2, in: *Instructiones...*, cit. v., 45 p.

šviesą į fabrikus, įstaigas ir privačius namus, skurde gyvenantiems žmonėms duodami ne tik išmaldą, bet ir Dievo žodį, paskatindami juos lankytis bažnyčioje, melstis. Išsilavinę, tinkamai pasirengę pasauliečiai apaštalai gali būti puikūs katechetai.

3. Apaštalavimo paaukojimas Marijai

Kristaus mokinys, besidarbuojantis dėl Bažnyčios gėrio, atmena Išganytojo žodžius, kurie yra Jo testamentas kiekvienam apaštalui: „Štai tavo Motina" (*Jn* 19, 27). Savęs, savo darbų ir didelių apaštališkų užmojų Bažnyčioje atidavimas Dievo Motinai – tai vykdymas Kristaus valios, kurią Jis išreiškė, kentėdamas ant kryžiaus. Taip atskleidžiamas ypatingas malonių šaltinis tiems darbams.

Kai kurie autoriai yra pareiškę nuomonę, kad pal. Jurgis Matulaitis nebuvęs didelis švč. Mergelės Marijos garbintojas, kad jo mokyme nebuvę ryškūs marijinio dvasingumo bruožai. Pasižiūrėkime faktų.

Pal. Jurgis Matulaitis atnaujino seną ordiną, kuris turėjo Mergelės Marijos vardą, ir jį pavertė švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo marijonų kongregacija, iš naujo pavedė ją Nekaltajai Motinai tokia malda: „Panele Švenčiausioji, išprašyk nuo savo Sūnaus man tą malonę, kad aš kaskart tave labiau mylėčiau, kaskart didesnį pasitikėjimą tavy turėčiau, kaskart labiau tavo galingą globą brangintčiau. Priimk mūsų kongregaciją savo galingon globon, priimk mus nevertus, o Motina mūsų, jei ne dėl ko kito, nes mes neturtėliai, dvasiški elgetos, tai nors dėl to vardo, kurį nešiojame. Duok, kad mūs gyvenimas būtų skaistus, nesuteptas"[51].

Tai nebuvo atsitiktinai pasakyti žodžiai, bet asmeniškas vienuolijos paaukojimas iš tikros širdies, užrašytas dienoraščio lapuose, todėl labai tikras. Šio atsidavimo Marijai prasmę Palaimintasis įrašė *Marijonų Įstatuose*, kurie sako, kad „vyriausia vienuolijos globėja yra Nekalta Prasidėjusioji Švenčiausioji Mergelė Marija, Dievo Motina"[52]. Jis išvardija čia tris svarbiausius

[51] *Užrašai*, cit. v., 66 p.
[52] CM 14, in: *Konstytucje...*, cit. v., 9 p.

titulus, kuriuos Bažnyčia teikia Marijai, pabrėždama jos savybes: Nekalta, Mergelė ir Dievo Motina. To paties *Įstatų* paragrafo kitame sakinyje pal. Jurgis vėl liepia, kad vienuolijos nariai reikštų Marijai ypatingą pagarbą, sūnišką meilę ir atsiduotų jai kaip savo valdovei, gelbėtojai ir mieliausiajai Motinai[53].

Čia išvardyti titulai rodo ypatingą Marijos reikšmę apaštalo gyvenimui. Savo laiškuose Palaimintasis ne kartą ją šlovino kaip tarpininkę, prislėgtųjų globėją, gelbėtoją[54], kaip „gailestingąją samarietę", kuri aptvarsto žaizdas, išvaduoja iš pančių ir išmeldžia iš Dievo malonių. Vaizdavo ją kaip maloningąją mokytoją, kuri moko šventumo ir veda prie Jėzaus[55]. Ypač ši paskutinė Marijos užduotis – kaip tos, kuri rodo apaštalui bendradarbiavimo ir kentėjimo su Kristumi kelią, labai pabrėžiama pal. J. Matulaičio parašytose *Marijonų instrukcijose*[56]. O Įstatuose pal. Jurgis liepia vienuolijos nariams per Mariją eiti prie Jėzaus[57].

Eiti per Mariją prie Jėzaus vienuolijos Atnaujintojas nurodė kaip kelią pasiekti asmeninį šventumą, sekant Marijos dorybėmis[58]. Teologiškai jis tai pagrindė vienoje konferencijoje (rašytoje lenkų kalba), kurioje aiškino Marijos kulto pagrindus: nurodė Marijos garbingumą kaip Dievo Motinos ir kaip Atpirkimo Talkininkės, ir kaip tos, kuri šventumu viršija visus tvarinius ir visus šventuosius ir yra po Kristaus aukščiausias tobulumo pavyzdys. Marija savo gyvenimu moko, kad šventumas pasiekiamas, kantriai, ištvermingai, nuolankiai ir ramiai, su Dievo meile ir ištikimumu mažuose dalykuose panaudojant prigimtines ir antprigimtines priemones. Tai ir yra dorybė, sako Palaimintasis[59]. Jo manymu, dorybių vykdymas dangų pripildo šventųjų, o po Kristaus geriausia dorybių

[53] „quam tamquam Reginam Auxiliatricem ac Matrem Dilectissimam peculiari veneratione ac filiali amore et devotione prosequantur". – CM 14.
[54] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 108 p. (*Užrašai*, 64 p.).
[55] Plg. *Kazanie na uroczystość Narodzenia Najświętszej Maryi Panny*, in: *Pisma wybrane*, cit. v., 203 p.
[56] Plg. IM I, 12, in: *Pisma wybrane*, cit. v., 224 p.
[57] „per Eam ad Jesum eant". – CM 14.
[58] „Eius virtutes pro viribus imitentur", ten pat.
[59] *De B. V. Maria*, in: *Manuscripta polona* II, 231-234.

mokytoja yra Marija – mažiausioji ir didžiausioji Dievo karalystėje[60].

Kitas aspektas, kaip eiti per Mariją prie Jėzaus, tai su pasitikėjimu kreiptis į ją, prašant paramos, užtarimo apaštališkoje veikloje. Pal. Jurgis ragina savo vienuolijos narius, kad dažnai šauktųsi Marijos karštais prašymais ir skubėtų prie jos su kuo didžiausiu pasitikėjimu visuose reikaluose[61]. Pats savo *Dvasiniame dienoraštyje* jis prisipažįsta, kad labai pasikeitė jo nusistatymas švč. Mergelės Marijos atžvilgiu: pradžioje buvę sunkumai jai melstis vėliau pasikeitė karštais jausmais, net mistiniais išgyvenimais, susijusiais su Marijos asmeniu. Ir tada, „pripuolęs prie jos kojų" slapta jisai darbavosi, atnaujindamas marijonų vienuoliją[62].

Pal. Jurgis aprašo, kokią malonę yra patyręs Marijos užtarimu. Jis Nekaltajai Motinai pavedė vienuoliją, kuriai buvo atsiradę didelių pavojų, kai į ją stengėsi įsiskverbti slaptosios policijos agentas, labai paskui dėkojo, kad pavyko apsiginti nuo priešo[63].

Tapęs Vilniaus vyskupu, ingreso į katedrą pamoksle pal. Jurgis Matulaitis paveda Aušros Vartų Gailestingumo Motinai save ir vyskupiją, meldžia taikos, meilės, susitaikymo malonės krašte, kur siaučia karas. Per ingreso metines vyskupas vėl atnaujina atsidavimą Marijai ir toliau ištikimai prašo globoti jį ir vienuoliją. Kai grėsė areštas, patikėjo save Dievo Motinos apgynimui, kalbėdamas rožinį. Ta malda suteikė jo sielai didelę ramybę[64].

Marijonų Instrukcijose pal. Jurgis ragino, kad vienuolijos nariai į švč. Mergelės Marijos rankas sudėtų visokius atsiteisimo veiksmus, atlaidus, atleidimą, maldas ir kitus vertingus veiksmus, kad ji pati savo nuožiūra dalytų jų nuopelnus skaistyklos sieloms, nes Marija pagal savo išmintingumą ir motinišką globą geriau žino, kurioms sieloms tie atsiteisimo veiksmai dabar reikalingesni ir

[60] Plg. ten pat.
[61] „Ad eam in omnibus suis necessitatibus maxima cum fiducia confugiant". – CM 14.
[62] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 73 p. (*Užrašai*, 34 p.)
[63] Plg. ten pat, 123 p. (*Užrašai*, 73 p.)
[64] *Užrašai*, cit. v., 171 p.

geriau dera, kad būtų priskirti[65]. Pal. Jurgis rodo didžiulį pasitikėjimą ja kaip malonių tarpininke ir dalytoja. Dviejose *Instrukcijų* vietose jis įrašė savo mėgtą maldą, kurioje apaštalas prisipažįsta Dievo motinai: „Esu Tavo", ir prašo, kad jį saugotų kaip savo nuosavybę: *O Domina mea, o Mater mea! Memento me esse tuum. Serva me, defende me ut rem ac possesionem tuam* – „O mano Valdove, o mano Motina! Atsimink, kad esu Tavo. Saugok ir gink mane, kaip savo nuosavybę"[66].

[65] Plg. IM XV, 10, in: *Instructiones...*, cit. v., 161 p.
[66] IM XVIII, 21 ir IM XIX, 9, in: *Instructiones...*, cit. v., 176 ir 181 p.

Kun. lic. Vaclovas Aliulis MIC

Šv. Pranciškaus Salezo šventumo pedagogika

Įvadas. Salezo novatoriškumas

Visuotinį krikščionių pašaukimą skelbė Jėzus Kristus ypač Kalno pamoksle – Palaiminimų programoje – ir šv. Jono evangelijoje. Šv. Paulius nevengė aukščiausių mistikos temų laiškuose neseniai pasikrikštijusiems amatininkams, darbininkams, prekeiviams. Šv. Jeronimas laiškais mokė šventumo keliu eiti maldingas pasaulietes, Romos matronas.

Krikščionybei išplitus ir įsiliejus į ją silpnai katechizuotoms masėms ir didžiūnams, norintiems religiją panaudoti politikos uždaviniams, Bažnyčioje nusilpo visuotinio pašaukimo į šventumą sąmonė, tačiau visiškai neužgeso. Nors šventumo siekimą imta laikyti pirmiausia dvasininkų bei vienuolių pareiga ir privilegija, bet buvo šventų karalių ir karalienių, ir varguolių. Tokie dvasios gyvenimo mokytojai, kaip šv. Bernardas – pamokslais ir raštais, o šv. Kotryna Sienietė raštais ir pavyzdžiu, kvietė į šventumą įvairių luomų krikščionis.

Dievo Dvasia įkvėpė Ženevos vyskupą šv. Pranciškų Salezą (1567 – 1622) atgaivinti šventumo siekimą plačiuose visuomenės sluoksniuose. Su šv. Joana Pranciška Šantaliete (Jeanne Françoise de Chantal) jis įsteigė vargdieniams tarnaujančią Vizitiečių vienuoliją, o kartu pamokslais ir laiškais vadovavo daugeliui pasauliečių kelyje į šventumą. Iš laiškų pusseserei poniai de Šarmuazi (Charmoisy) galiausiai susidėjo knyga *Įvadas į maldingą gyvenimą*, trumpiau vadinama *Filotėja*, nes pamokymus autorius skiria ne tik tai vienai adresatei, bet ir kiekvienai Dievą mylinčiai sielai („Filotėja" – „Dievo mylėtoja").

Pamėginsime bent kiek apžvelgti Salezo šventumo pedagogiką,

ypač pasinaudodami Fransua Korinjano studija „Pranciškaus Salezo dvasingumas"[1].

1. Pašaukimo į šventumą pagrindai

Popiežius Paulius VI 1967 m., minint šv. Pranciškaus Salezo gimimo 400-ąsias metines, paskelbė apaštalinį laišką *Sabaudiae Gemma* („Savojos perlas") ir tų metų sausio 24 d. taip kalbėjo maldininkams:

„Jūs tikriausiai pažįstate šį šventąjį. Tai viena žymiausių Bažnyčios ir istorijos asmenybių. Jis yra žurnalistų ir publicistų globėjas, nes pats redagavo pirmąjį periodinį leidinį. Šį šventąjį galima vadinti *ekumenišku,* nes veikale *Controverses* („Prieštaravimai") jis protingai ir maloniai kalbėjosi su savo laikų kalvinistais. Jis buvo dvasingumo mokytojas ir dėstė tobulumo mokslą visų gyvenimo luomų krikščionims. Šiuo atžvilgiu jis buvo vienas II Vatikano Susirinkimo pirmtakų. Didingi jo idealai visada yra reikšmingi"[2].

Čia galima pastebėti, kad ir pal. Jurgis Matulaitis savaip yra vienas II Vatikano Susirinkimo pirmtakų, ypač pasauliečių apaštalavimo, kasdienio darbo pašventimo ir daugeliu vienuolių gyvenimo klausimų[3].

1.1. Visų krikščionių šaukimą į šventumą su šv. Pranciškumi girdime iš Viešpaties Jėzaus lūpų ne tik nuolat cituojamoje *Mt* 5, 48 eilutėje (*Būkite tad tobuli...*), bet ne mažiau įsakmiai minioms tartuose žodžiuose: *Imkite ant savo pečių mano jungą ir mokykitės iš manęs* (*Mt* 11, 29). Apie gyvybinį mistinį susivienijimą Jėzus kalbėjo Paskutinėje vakarienėje: *Aš esu vynmedis, o jūs šakelės... Pasilikite mano meilėje!* (*Jn* 15, 5.9).

Šv. Paulius ypač Laiške efeziečiams kartojo raginimą: *Būkite Dievo sekėjai, kaip Jo mylimi vaikai, ir gyvenkite meile, nes ir*

[1] François Corrignan, *La spiritualité de François de Sales. Un chemin de vie,* Paris: Desclée de Brouwer, 1989, p. 25. (Toliau: Corrignan ir pusl.)

[2] *Documentation catholique,* Nr. 1489, p. 386. – Corrignan, op. cit., p. 25.

[3] Plg. Ses. Rimutė Garnevičiūtė, *Vienuolių gyvenimas apaštalinėje adhortacijoje* Vita consecrata *ir pal. Jurgio Matulaičio raštuose.* Diplominis darbas, Kaunas 2001.

Kristus pamilo jus ir atidavė už mus save kaip atnašą ir kvapią auką Dievui (*Ef* 5, 1-2). To paties Laiško efeziečiams įžangoje šv. Paulius nurodo, kad atpirktųjų žmonių pašaukimas į šventumą priklauso amžiniesiems Dievo planams:

Garbė Dievui, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvui, kuris palaimino mus Kristuje visokeriopa dvasine palaima danguje, mus išsirinkdamas jame prieš pasaulio sutvėrimą, kad būtume šventi ir nesutepti jo akivaizdoje. Iš grynos meilės, laisvu savo valios nutarimu, jis iš anksto paskyrė mus per Jėzų Kristų tapti jam įsūniais savo malonės kilnumo šlovei (*Ef* 1, 3 – 6)[4].

1.2. Dievo žodžiui ir žmogaus sielos polėkiams jautri Pranciškaus širdis pajuto būtinumą skelbti šį visuotinį šaukimą į šventumą ir parodė aiškius kelius jam pasiekti. Ryžtingą tobulumo bei šventumo siekimą Pranciškus Salezas kukliai vadina *maldingumu*, ir jo *Įvadas į maldingą gyvenimą* iš tiesų yra tobulėjimo bei šventėjimo vadovėlis. Jo pradžioje Pranciškus prieštarauja šventumo monopoliui dvasininkų rankose: „Būtų tikėjimo klaida, jei kas norėtų ir stengtųsi pašalinti maldingumą iš šeimų, iš darbininkų, karių ir valdininkų tarpo ar valdovų rūmų".

Kartu jis realistiškai pažymi, kad šventėjimo kelias turi atitikti kiekvieno luomą, pareigas, galimybes:

„Dievas, sutverdamas pasaulį, liepė augalams, kad kiekvienas jų neštų Dievo garbei vaisius pagal savo prigimtį. Lygiai ir krikščionims, žemiškiems Bažnyčios angelams, paliepė, kad kiekvienas neštų maldingumo vaisius, laikydamasis savo luomo ir pašaukimo. Kitaip privalo reikštis maldingume šio pasaulio galiūnas, o kitaip darbininkas; kitaip tarnas, o kitaip valdovas, vėl kitaip našlė, o kitaip mergaitė ar ištekėjusi moteris. Be to, kiekvienas žmogus privalo lavintis maldingume, atsižvelgiant į savo jėgas, darbus ir pareigas. Jei vyskupas norėtų gyventi kaip nuo žmonių atsiskyręs vienuolis kartūzas ar sutuoktiniai nesirūpintų turtais, kaip vienuoliai kapucinai, jei darbininkas ar tarnaitė norėtų kasdien melstis

[4] Ši Šv. Rašto vieta yra suteikusi vadovaujantį impulsą pal. Švč. Trejybės Elzbietos dvasingumui. Plg. Hans Urs von Balthasar, *Elisabetta della Trinità. La dottrina spirituale*, Roma: Ancora, 2001, p. 28-35.

ilgas valandas bažnyčioje kaip vienuoliai, o vienuolis panorėtų rūpintis artimųjų reikalais kaip vyskupas, argi toks maldingumas nepasidarytų juokingas, tuščias ir net kenksmingas?"[5]

1.3. Bendruosius šventumo pamatus krikščioniui pakloja Krikšto sakramentas. Minėtasis Pranciškaus Salezo dvasingumo tyrinėtojas F. Korinjanas apie malonę ir šventumą rašo: „Dievo dovana gaunama visiškai nepelnytai, bet privalu darbuotis, kad ji veiktų ir duotų Dievo norimų vaisių. Šitai leidžia suprasti, kad šventumas nėra neįmanomas ir jam nereikia kažkokių nepaprastų darbų. Jo pagrindas yra *inkorporavimas į Jėzų Kristų.* Pakrikštytasis tampa viena su Kristumi. Visas jo gyvenimas turi šią tikrenybę padaryti vaisingą. Tikintysis privalo su kiekviena diena vis labiau tapti tuo, kuo jį padarė Krikštas: įsūnytuoju Dievo vaiku, kaip Kristus yra Dievo Sūnus prigimtimi. Tai įvyksta sekant Jėzumi Kristumi, einant jo pėdomis meilės keliu, kaip Jis"[6].

Pranciškus Salezas ragina maldingumo-šventumo ieškančią sielą: „Gerai apmąstyk mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus gyvenimą ir kančią... Mes, bemąstydami Jėzaus gyvenimą ir su Juo gyvendami vieningoje meilėje, klausydami Jo žodžių, pamokymų, užsidegame Jo meile, o ši meilė išmoko mus taip kalbėti, jausti, norėti ir daryti, kaip tai darė pats Jėzus"[7].

Šventėjimas pirmiausia yra ne žmogaus, o Dievo darbas. F. Korinjanas sąmojingai pastebi, kad šventėti toli gražu nereiškia pačiam lipdyti savo kaip šventojo statulą ir kelti į kažkokią nišą žmonėms garbinti. Pats Pranciškus Salezas tvirtina: „Kad Dievo malonė galėtų įeiti į mūsų širdį, reikia ją apvalyti nuo savimeilės ir garbės troškimo"[8].

Savimeilės vietą privalo užimti nesavanaudiška Dievo ir žmonių meilė: „Dievas, sukūręs žmogų į savo panašumą ir paveikslą, nori, kad kaip Jame, taip ir žmoguje visa būtų tvarkoma meilės ir kryptų į meilę"[9].

---

[5] *Filotėja,* p. 25-26.
[6] Corrignan, p. 19-20.
[7] *Filotėja,* p. 65.
[8] *Filotėja,* p. 113.
[9] *Traktatas apie Dievo meilę,* 1,6; cit. Corrignan, p. 21.

Šv. Salezo skelbtos mintys apie šventumo esmę nuostabiai sutinka su Šventuoju Raštu: *Dabar pasilieka tikėjimas, viltis ir meilė – šis trejetas, bet didžiausias jame yra meilė* (*1Kor* 13,13), taip pat su II Vatikano Susirinkimo pareiškimu: „Pirmoji ir būtiniausioji dovana yra meilė, kuria mylime Dievą labiau už visa, o artimą – dėl Jo" *(Lumen gentium,* 42).

Yra plačiai žinoma teologinė aksioma: *Gratia non destruit naturam, sed supponit eamque perficit* („Malonė nenaikina prigimties, bet ja remiasi ir ją ištobulina"). Šventumui yra reikalingos įvairios prigimtinės ir antprigimtinės dorybės, bet jas visas įprasmina, apjungia ir pašventina meilė.

2. Šventėjimo kelio gairės

Šv. Pranciškus Salezas įvade į savo antrąjį didįjį veikalą *Traité de l'amour de Dieu* (*Traktatas apie Dievo meilę)* kukliai sako nieko nekalbąs, ko nebūtų išmokęs iš kitų. Ir tikrai jo šventumo moksle aidi Evangelijos dvasia ir bendrasis Bažnyčios mokymas apie šventumą, bet jis moka tai sutelkti, apvilkti vaizdžiais palyginimais, pateikti labai paprasta, sklandžia forma ir dosniai berti ne kartą reiklius, bet nebauginančius paraginimus.

F. Korinjanas randa tokią Salezo nurodymų seką :

pradėti ne išorinėmis praktikomis, bet vidumi, širdies atidavimu Dievui;

pripažinti proto vadovavimą, žiūrėti teisingumo ir nuoseklumo;

atsiminti Dievo darbus ir savąją patirtį;

būti klusniam Kristaus mokiniui, klausyti dvasios vadovo;

derinti širdį ir protą, mintis ir gyvenimą;

laisva dvasia sutartinai su kitais ištikimai liudyti Dievą[10].

2.1.Šv. Pranciškus pripažįsta, kad yra reikalingos išorinės taisyklės, tam tikras elgesio kodeksas, bet visa tai turės prasmę tik tada, kai *širdis bus pagauta Dievo.* Širdis yra meilės buveinė, joje žmogus intymiai susitinka su Dievu, joje įvyksta tikrasis atsivertimas; ji vadovauja lemiamiems apsisprendimams; iš širdies,

[10] Plg. Corrignan, p. 27.

iš žmogaus vidaus išeina jo geri ir blogi darbai (plg. *Mt* 15,10). Todėl šis mokytojas labai pataria mąstomąją bei širdies maldą. Kaip ir Jurgis Matulaitis, jis moko tarp dienos darbų ir blaškančių užsiėmimų trumpučiais ugningais širdies bei minties skrydžiais vienytis su mylimuoju Dievu.

2.2. Pranciškus turėjo kaip reta jautrią ir mylinčią širdį. Be galo skaudžiai išgyveno savo sesutės Žanos mirtį (vos14-os metų), kurią pats buvo pirmą pakrikštijęs po kunigystės šventimų. Sakė tada, jog jaučiasi „tik žmogus ir nieko daugiau". Vis dėlto Joanai de Šantal apie tai parašė: „Taip, bet argi nėra *protingas dalykas*, kad įvyksta švenčiausioji Dievo valia tuose dalykuose, kurie mums brangūs, kaip ir kituose?"[11]

2.2.1. Protingumas bei nuoseklumas skatino Pranciškų *taikyti tuos pačius reikalavimus* sau, kaip ir kitiems, ir to mokyti maldingumo siekiančias sielas. Norėdamas parodyti ir įtikinti, jog nėra „nei teisinga, nei išganinga" taikyti vieną mastą sau, kitą kitiems, Pranciškus tam paskyrė ištisą *Filotėjos* III dalies 36 skyrių, pavadintą „Aiškus protas". Jame su taiklia ironija demaskuoja visokius mūsų savimeilės gudravimus ir suglaudžia pamokymu: „Filotėja, būk teisinga visuose savo reikaluose... Laikyk save pardavėja, kai perki, ir pirkėja, kai parduodi; tada parduosi ir pirksi teisingai"[12].

2.2.2. Pasak Salezo, protingumas liepia turėti *aiškius įsitikinimus,* žinoti, kur esi ir ko sieki. Jis reikalauja, kad ir tobulumo trokštantis asmuo, ir jo dvasios vadovas turėtų aiškų pasiryžimą nepasitenkinti vidutinybe, bet sąmoningai siektų asmeniui deramo ir įmanomo tobulumo.

2.2.3. Didelę Pranciškaus išmintį rodo jo reikalavimas siekti *pusiausvyros* tarp širdies potraukių ir proto nurodymų, tarp proto ir tikėjimo, tarp protingumo ir meilės. Ne visa protinga, kas racionalu...

2.3. Pranciškaus dvasinis mokslas originalus religinės ir gyvenimiškosios atminties reikalavimu. Atminti didžius Dievo

[11] Cit. Corrignan, p. 41.
[12] *Filotėja,* p. 199.

darbus visuotinėje ir asmeninėje išganymo istorijoje, atminti savo žmogiškąjį ir krikščioniškąjį orumą. Dėkinga širdimi atminti anksčiau gautas malonės dovanas, ypač kada kankina sausra, dvasinė tamsa ar nuovargis. Atminti ne tam, kad skęstum nostalgijoje, bet kad pasidrąsintum dabarčiai ir ateičiai.

2.4. Konferencijos pirmosios dienos dalyviai įsidėmėjo, ką pasakė joje, kiek pareigos leido, dalyvavęs ir pranešimų klausęsis J. Em. kardinolas Audrys Juozas Bačkis: „Atėjau pasimokyti". Nuolatinis mokymasis – pirmoji tobulėjimo prielaida. Mokytis iš Jėzaus Kristaus ir šventųjų mokslo ir pavyzdžio, iš savojo laiko įvykių, iš savo ir kitų žmonių laimėjimų ir klaidų. Mokytis iš gamtos ir moderniųjų mokslų (pvz., kunigui ir jo sielovados darbui daug gali duoti psichologijos ir sociologijos mokslų laimėjimai).

Pranciškus yra nurodęs kelias vidines nuostatas, kurios padeda vaisingai lavintis: Mokėk *atidžiai klausytis* ir suvokti įvairius požiūrius, venk pažiūrų siaurumo. Nebūk aklai įsitikėjęs savo neklaidingumu, pripažink savojo išmanymo bei išsilavinimo trūkumus, tada tavasis žinojimas galės augti ir vystytis. Nenumok ranka ir į paprastų žmonelių išmintį.

2.5. Šis dvasios gyvenimo mokytojas labai pabrėžia *visokeriopą darną*. Anksčiau minėta proto ir meilės pusiausvyra, dabar siūloma širdies, įsitikinimų ir gyvenimo harmonija.

2.5.1. Širdies atidavimas Dievui privalo atsispindėti išorinėje elgsenoje, *santykiuose* su savimi ir su aplinkine tikrove. Pranciškus (kaip ir Jurgis Matulaitis) yra didelis realistas. Įspėja, jog reikia protingai rūpintis savo sveikata, „nenuvaryti nuo kojų savojo žirgo".[13] Ieškoti darnos su esama socialine ir bažnytine aplinka. Ieškoti bendraminčių ir drauge su jais liudyti Dievą ten, kur esame – šeimoje, mokykloje, dirbtuvėje, valstybės tarnyboje, parapijos bendruomenėje, nesvajojant tuščiai apie kitokias sąlygas. Neįsivesti dvasinės buhalterijos, vykdyti Dievo valią džiugia ir plačia širdimi. Gražiausias liudijimas – sutvardytas, malonus elgesys,

[13] Corrignan, p. 90.

atsižvelgimas į artimo poreikius, jausmus ir galimybes, nereikalaujant visko iškart. „Mokėkime laukti ir augti", šis istorinis a. a. kardinolo Vincento Sladkevičiaus *MIC* devizas tiksliai atspindi Pranciškaus Salezo dvasią[14].

2.5.2. Salezas rodo ir sako, kad tvirtai mylintis asmuo geba tinkamu metu imtis didžių dalykų ir kartu yra atidus smulkiems kasdieniams artimo poreikiams. Nesvajoja apie tolimos ateities žygdarbius, o su didele meile vykdo visa, kas jam konkrečiai tenka *šiandien.*

2.6. Kūrėjas suteikė žmogui panašumą į save, apdovanodamas jį protu ir laisve. Anksčiau matėme, kokią svarbą šv. Salezas teikia proto vadovavimui dvasios gyvenime. Tikrą *šventos laisvės* deklaraciją jis paskelbė 1604 m. spalio 14 d. laiške būsimai šventajai Joanai Pranciškai (parašė didžiosiomis raidėmis): „*REIKIA VISKĄ DARYTI IŠ MEILĖS IR NIEKO PER PRIEVARTĄ; REIKIA LABIAU MYLĖTI KLUSNUMĄ NEGU BIJOTI NEKLUSNUMO.* Palieku jums laisvės dvasią. Ne tokią, kuri atsisakytų klausyti, nes tai būtų kūniška laisvė, bet tokią, kurioje nėra prievartos, skrupulų ir skubėjimo"[15].

Išvada. Salezo aktualumas

Ši toli gražu neišsami apžvalga, tikėsimės, rodo išties žavią šventojo Bažnyčios mokytojo Pranciškaus Salezo dvasinę pedagogiką. Ji reikli ir kartu labai žmogiška, patraukli ir nepasenusi, įmanoma įvairiuose pilietinio ir bažnytinio gyvenimo keliuose. Pastarajame amžiuje šventumo užmoju, gyvenimiškumu, meilės primato skelbimu jam labai artimas taurusis Lietuvos sūnus pal. Jurgis Matulaitis. Kaip jo gyvenime, taip pamokymuose ir jo rašytuose vienuolijų Įstatuose galima būtų atsekti daugybę paralelių su tuo, kas ką tik išdėstyta kalbant apie Pranciškaus Salezo šventumo mokslą; plg. prof. S. Urbanskio ir p. E. Matulewicz pranešimus[16].

[14] Kard. V. Sladkevičius tokį kelią nurodė Lietuvos Atgimimui, sakydamas pamokslą Vilniuje, Katedros aikštėje, Lietuvos Sąjūdžo Steigiamojo Suvažiavimo metu, 1988 m. spalio 23 d. rytą.

[15] Corrignan, p. 112.

[16] Plg. taip pat *Marijonų vienuolijos Įstatai,* C 27, 28, 33, 34, 35; *Marijonų vienuolijos Nurodymai,* D 17, 23, 24, 101.

Mons. dr. Vytautas Steponas Vaičiūnas OFS

Dvasingumo ugdymas Katalikų Teologijos Fakultete Vytauto Didžiojo universitete

(1994-2002)

Įvadas

Pranešimo objektas: Katalikų Teologijos fakultetas Vytauto Didžiojo universitete.

Dalykas: dvasingumo ugdymas Katalikų Teologijos fakultete Vytauto Didžiojo universitete (toliau: KTF VDU).

Tikslas: charakterizuoti KTF VDU dvasingumo ugdymo raidą nuo jo atsikūrimo iki šių dienų.

Uždaviniai: pirma, atskleisti dvasingumo ugdymo pradininkus KTF VDU; antra, išanalizuoti universitete akademinį darbą dirbusių kapelionų ir kunigų veiklą dvasinio ugdymo srityje; trečia, remiantis palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio bei Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II mintimis, įvertinti KTF VDU vietą, ugdant dvasingumą pasaulietiškame universitete, aptarti veiklos perspektyvas.

Metodika: palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio bei Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II minčių, išdėstytų įvairiuose šaltiniuose, analizė, laisvos formos – atsiminimų pateikimo metodas.

Hipotezė: KTF VDU, kaip integrali pasaulietiško universiteto dalis, savo dvasingumu turi tapti dvasingumo ir mokslo kelrode žvaigžde visiems fakultetams.

Dvasingumo ugdymo aspektai KTF VDU

1990 m. Kaune buvo atkurtas Teologijos-Filosofijos fakultetas Vytauto Didžiojo universitete. Jis 1994 m. Vatikano Katalikiškųjų Studijų kongregacijos ir VDU Senato sutarimu buvo reorganizuotas į Katalikų Teologijos fakultetą Vytauto Didžiojo universitete.

Universitetas – intelektualų kalvė. Čia žmogaus protas įvairiapusiškai formuojamas pagal suprojektuotą planą, leidžiant pačiam žmogui pasirinkti mąstymo modelį pagal jam priimtiną sampratą.

Teologijos fakultetas – tai ne vien studijų bendruomenė, bet kartu gilaus dvasingumo mokykla.

„Žmogaus ugdymas visą tiesą apie žmogų priimančios antropologijos kontekste atsiveria jį papildančiam dvasiniam ugdymui"[1].

Kiekvienas žmogus, o ypač studentas, yra atviras transcendencijai, Didžiajam Absoliutui. Šv. Augustinas labai turiningai yra pasakęs, kad jo širdis tol bus nerami, kol neatsilsės Viešpatyje[2].

Atsikūrus Katalikų Teologijos fakultetui, jis integraliai įsiliejo į VDU bendruomenę. Tai – Dievo numatytasis evangelinis raugas. Glaudūs universiteto vadovybės ryšiai ypač išryškėjo su Lietuvos vyskupų konferencija ir KTF VDU Didžiojo Kanclerio asmenyje, kuriuo tuo metu buvo kardinolas Vincentas Sladkevičius. Tai aukštos dvasinės kultūros eruditas, kilnaus vidinio gyvenimo asmenybė. Kardinolas buvo ypač jautrus Fakulteto ir VDU dvasingumui. Jis su meile žvelgdavo į dvasingas iniciatyvas Fakultete ir su giliu liūdesiu priimdavo dvasines nesėkmes, pasitaikančias Universitete.

VDU vadovybė ir KTF VDU laiku įsteigė Kapeliono pareigybę. Pirmuoju VDU kapelionu buvo mons. habil. dr. Vytautas Kazlauskas, po jo – kun. dr. Artūras Jagelavičius, kun. Kęstutis Rugevičius, o šiuo metu – kun. dr. Leonas Zaremba SJ.

Kasmet VDU yra vedamos gavėnios susitelkimo rekolekcijos. Suprantama, kad daugiausia dalyvių ateina iš Katalikų Teologijos fakulteto. Tačiau tarp dalyvių matydavome ir rektorius: prof. habil. dr. Bronių Vaškelį ir prof. habil. dr. Vytautą Kaminską, prorektorius: prof. habil. dr. Povilą Zakarevičių ir prof. habil. dr. Egidijų Aleksandravičių. Ateidavo ir vienas kitas iš dėstytojų kolektyvo arba kitų VDU darbuotojų.

[1] Popiežius Jonas Paulius II, *Pastores dabo vobis*. Vilnius, 1996. 45.
[2] Plg. S. Augustinus, *Confessiones* I, 1 CSEL 33,1.

Jubiliejinių 2000 m. proga VDU buvo įrengta speciali Universiteto koplytėlė su greta esančiu kapeliono kabinetu. Čia apsilanko studentai ir darbuotojai. Laikas nuo laiko įvairiomis progomis koplytėlėje yra aukojamos šv. Mišios.

Kasmet prieš Kūčias VDU darbuotojams yra rengiamas šventinis vakaras. Jame dalyvauja VDU rektorius ir vadovybė, dabartinis KTF VDU Didysis Kancleris arkivyskupas Sigitas Tamkevičius SJ, universiteto kapelionas ir KTF VDU dėstytojai kunigai bei pasauliečiai. Akademinės bendruomenės nariai laužo kalėdaičius kaip vienybės simbolį.

Keletą metų KTF VDU dekanas mons. doc. dr. Vytautas Steponas Vaičiūnas, prorektorius prof. habil. dr. Povilas Zakarevičius ir kapelionai dalyvaudavo tarptautiniuose simpoziumuose, kurie buvo skirti pasaulio universitetų ir kitų aukštųjų mokyklų vadovams, dirbantiems sielovados srityje. Tokie simpoziumai vyko 1998 m. Romoje – tik katalikų, 1999 m. Romoje – visų krikščionių, 2000 jubiliejiniais metais – viso pasaulio didžiųjų religijų Vankuveryje (Kanadoje), 2001 m. Bavarijos krašte (Vokietijoje) – krikščionių. Ten įgyta patirtis leidžia praktiškai pasidalinti naujomis mintimis ir jas konkrečiai pritaikyti VDU sielovadoje.

Dvasingai nuteikianti realija – VDU vadovybėje esantys kunigai.

KTF VDU studijų programos ir statutas yra patvirtinti Vatikano Studijų Kongregacijos. Tai įpareigoja Didįjį Kanclerį, J. E. Sigitą Tamkevičių SJ, KTF ir VDU vadovybes glaudžiai kontaktuoti. Daugelis žmonių pagrįstai VDU pavadina katalikišku universitetu.

Katalikų Teologijos fakultete nuolat atidaryta koplytėlė, kurioje laikomas Švč. Sakramentas. Čia yra ir prelato prof. Antano Rubšio verstas Šv. Raštas. Studentai, turėdami laiko, užeina susikaupti, pabūti su Viešpačiu. Kiekvieną savaitę koplytėlėje yra aukojamos šv. Mišios. Paprastai susirenka nedidelis būrelis jaunimo ir keletas dėstytojų ar darbuotojų. Proginėmis dienomis, pvz. kurso užprašytose šv. Mišiose, daugiausia dominuoja to kurso bendruomenės nariai.

„Lašas po lašo ir akmenį pratašo", – sako liaudies patarlė. Žingsnelis po žingsnelio jaunimas tampa vis sąmoningesnis, supranta, kad

vien filosofinės ir teologinės studijos – tai tik dalis asmenybes visumos. Tik bendradarbiavimas su Dievu, intelektualinė ir dvasinė vienybė su Kristumi gali išugdyti Lietuvai gerus inteligentus teologus kunigus ir pasauliečius.

Dvasingumo ugdymo vaidmuo pasaulietiniame universitete

„Reikia mums žmonių, tai stenkimės mes juos sau išsiauklėti, išsilavinti. Nuo to, man rodos, ypatingai reikėtų pradėti mums visuomenės Kristuje atnaujinimo darbus <...>. Žmogaus protas yra versmė visokių minčių, kurios paskui patekusios į minias pasklista į platųjį pasaulį, ima žmoniją valdyti", – sako palaimintasis arkivyskupas Jurgis Matulaitis[3].

Pasaulis džiaugiasi sutikęs trečiąjį tūkstantmetį. Šiandien puikiai suprantame, kaip turime būti atsargūs dėl galimų šio amžiaus pasekmių. Būdami nesaugūs dėl ateities ir kovodami su nesaugumu, galime pulti į nevilt̨į, bet yra kita alternatyva – turėti tvirtus įsitikinimus, eiti priekyje ir naudotis dvasingais, humaniškais žmonijos auklėjimo ir švietimo būdais. Tai ypač turi rūpėti universitetams, o dar labiau Teologijos fakultetui. Naujas mąstymas turi ne tik prisidėti prie realybės analizės, bet griebtis rimtų sumanymų peržvalgos.

Išsilavinę žmonės amžiais vertino studijas. Tai – kūrinijos žinių apie sąmoningus individus, žinių apie žmonių kultūrą ir jos pasireiškimą perdavimas bei išlaikymas. Žinios gausinamos studijomis ir atsiskleidžia sugebėjimais žmonių visuomenėje.

Popiežius Jonas Paulius II enciklikoje *Dominum et vivificantem* sako, kad „pagal pradinį liudijimą Dievas kurdamas pats apsireiškė kaip visagalybė ir kaip meilė. Tuo pačiu Dievas apreiškė žmogui, kad žmogus, kaip savo Kūrėjo *paveikslas ir panašumas*, yra pašauktas pažinti ir mylėti"[4]. Ypač tai turi rūpėti teologijai ir visiems humanistiniams mokslams.

[3] *Arkivyskupas Jurgis Matulevičius* / redaktorius Kazimieras Čibiras. Marijonų spaustuvė Marijampolėje, 1933, p. 229.

[4] Popiežius Jonas Paulius II. *Dominum et vivificantem*. Tipografia Poliglota Vaticana, 1986, 37.

Mūsų visuomenė atsidūrė tarp kontrastingų, tačiau tarpusavyje sąveikaujančių pasaulių – vietinio ir tarptautinio, europietiškojo ir azijietiškojo. Todėl universiteto teikiamos žinios atspindi kultūrą, kuri turėtų būti morali, atskleisdama dabartinio pažinimo esmę ir turinį. Dvasingu auklėjimu paremtos studijos suteikia pamatą, kuriuo galima remtis, ir erdves vaizduotei bei būtinas sąlygas einant į sandėrį su nuolat besikeičiančiu pasauliu.

Šiandien akivaizdžiai susiduriama su naujųjų humanitarinių mokslų sritimis. Todėl atkreiptinas ypatingas dėmesys į nuolat sutinkamą dvasingumo spragą, kurią užpildyti – ypač svarbi Teologijos fakulteto pareiga. Universitetas turi teikti peno smalsiems ir ieškantiems protams bei jiems padėti gilinti žinias. Kadangi mokymasis trunka visą gyvenimą, jis niekada nėra visiškai baigtas, todėl žmogus turi lavintis studijuodamas įvairius mokslus, o ypač filosofijos ir teologijos.

Universiteto įsipareigojimas etinėms vertybėms atveria kelią intelektualiai sąsajai su švietimo aplinka, padidina moralinę mokymosi dimensiją, padeda įgyti vertybes bei suvokti tinkamo mokymosi aspektus. Moralinės tiesos ir šiuolaikinių socialinių rūpesčių klausimai – atsakingas pilietiškumas, tautiškumas, dvasingumas, pasitikėjimas bei atsakomybės įdiegimas – akivaizdžiai parodo didžiulę filosofijos ir teologijos studijų svarbą. Tai labai reikalinga humanistinio ir krikščioniškojo vystymo sudėtinė dalis.

„Bažnyčia yra rinktinis vynuogynas, kurio ataugos gyvuoja ir auga misdamos šventomis ir pašventinančiomis paties Kristaus sultimis; ji yra mistinis kūnas, o jo nariai dalyvauja šventume Galvos, kuri yra Kristus“[5]. Todėl, gyvendami nuolat grėsmę patiriančioje pliuralistinėje visuomenėje, turime ypatingą atsakomybę gilintis į dvasines vertybes ir jomis gyventi.

[5] Popiežius Jonas Paulius II. *Posinodinis Apaštališkasis paraginimas „Christifideles laici“*. Vilnius, 1994. 16.

[6] *Popiežiaus Jono Pauliaus II Apaštalinis laiškas Lietuvos vyskupams švenčiant lietuvių tautos Krikšto 600 metų Jubiliejų*. Typis polyglottis Vaticanis. Vilnius –Kaunas. 1987. 11.

Tarp pavienių žmonių ir tautų egzistuoja galingas bendrystės jausmas, todėl galime kalbėti apie pašaukimą bendram dialogui, bendram švietimui, bendram humanizmui. Tai turi universalią dimensiją. Juk yra visus vienijančių vertybių. Auganti tolerancija yra esminė erudicijai ir tiesos ieškojimui, todėl dėmesys turi būti skiriamas labiau tam, kas mus jungia, o ne skiria. Tikrąjį dvasinį augimą lemia mokymosi procese gaunamų žinių turtingumas bei supratimas, žmogiškosios patirties mokslinis aiškinimas ir žinių pritaikymas modernioje visuomenėje.

Popiežius Jonas Paulius II apaštaliniame laiške Lietuvos vyskupams, švenčiant lietuvių tautos Krikšto 600 metu jubiliejų, pabrėžė: „Ypatingu būdu norėčiau kreiptis į jūsų jaunimą. Jo rankose yra tautos likimas. Jis įves jūsų tautą į naują krikščioniškosios eros tūkstantmetį. Ištikimosios ir didžiadvasės Lietuvos jaunime! Mokėkite su džiaugsmu ir ištikimai priimti tėvų paveldą!"[6]. Šiandien jau gyvename realiame XXI amžiuje. KTF VDU yra išskirtinis dvasingumo rodiklis Universitete.

Norėčiau prisiminti vieną kitą palaimintojo arkivyskupo J. Matulaičio mintį: „Duok, Dieve, kad mes būtume pagauti tos didelės vienos minties – Bažnyčiai dirbti, vargti, kentėti, kad Bažnyčios kentėjimai, vargai ir žaizdos, būtų mūsų vargais, kentėjimais ir mūsų širdies žaizdomis <...>. Kaip ypatingas uždavinys dabartiniais laikais <...> įtraukti didesnius žmonių būrius, platesnę visuomenę į aktyvesnį darbą tikėjimo ir Bažnyčios gyvenimui ir plėtimui supopuliarinti apaštalavimo darbą <...>. Kiek čia gero galėtų padaryti pasaulininkai vyrai ir moterys... juos tik pirmiau reikėtų geriau tikėjimo išmokyti, apšviesti, supažindinti su mūsų Bažnyčios reikalais; reikėtų juos uždegti švento uolumo ugnimi, o paskui gerai suorganizuotus patraukti į darbą tikėjimui skleisti"[7].

Popiežius Jonas Paulius II enciklikoje *Veritatis splendor* kalba, kad „Bažnyčia šiandien atsako taip pat, kaip kadaise Mokytojas: ji turi šviesos ir galios labiausiai ginčytiniems ir sudėtingiems klau-

[7] *Arkivyskupas Jurgis Matulevičius* / redaktorius Kazimieras Čibiras. Marijampolė, 1933, p.227-228.

simams išspręsti. Toji galia ir toji šviesa verčia Bažnyčią nuolat gilinti ne tik dogmų, bet ir moralės apmąstymus interdisciplininiame kontekste, ir tai būtina kaip tik dėl naujai iškylančių problemų"[8]. Visos didžiosios pasaulio religijos, įsišaknijusios filosofinėse idėjose, pasiekusios mus iš praeities ir sumišusios su praktikuojamais ritualais, simboliais bei senaisiais tikėjimais, – skelbia transcendentinę žmogaus kilmę ir tikrovę.

Intelektualinio ir dvasinio tobulumo siekimas yra savitos įtampos šaltinis universitetuose. Kiekvienas aukštos reputacijos universitetas nepamirš išsikelti tobulumo siekimo sau papildomu tikslu bei uždaviniu.

Žymus katalikų teologas ir filosofas Karlas Rahneris (1967 m.) pabrėžė, kad intelektualinis integralumas reikalauja, jog mes sukauptume drąsą, reikalingą dvasiniams sprendimams, netgi jei šis spaudimas būtų lydimas istorijos ribojamo proto netikrumo, tamsos ir baimės, proto, suvokiančio savo ribotumus, tačiau vis dėlto pasiryžusio įsipareigoti[9]. Šis įsipareigojimas turi ypatingą moralinę dimensiją. Todėl visi mūsų studentai turi išgyventi įtampą tarp esančios tvarkos ir naujovių. Šiuolaikinis mokslas rūpinasi minties kokybe, o mums dar labiau turi rūpėti tos kokybės dvasingas realumas ir pasekmės.

1990 m. Popiežius Jonas Paulius II Apaštalinėje Konstitucijoje apie katalikiškus universitetus *Ex Corde Ecclesia* pabrėžė, kad kiekvienas katalikiškas universitetas, kaip universitetas, yra akademinė bendruomenė, kuri per tyrimą, mokymą ir įvairias vietinei bei tarptautinei bendruomenei suteikiamas paslaugas griežtąja ir svarbiausia prasme dalyvauja gindama žmogaus orumą bei kultūrinį paveldą[10].

[8] Popiežius Jonas Paulius II. *Veritatis splendor*. Vilnius, 1994. 30.
[9] Peter W. Sheehan. *The Role of Univerities in Building up a New Humanism in the Third Milennium*. The University for a New Humanism. Roma. 2000, p. 66.
[10] Popiežius Jonas Paulius II. *Apaštalinė konstitucija „Ex Corde Ecclesia"*. Typis Polyglottis Vaticanis, 1990, p. 13.

Išvados

Apibendrindami išdėstytas mintis, galime daryti tokias išvadas:

Dvasingumo ugdymo pradininkai atkurtame KTF VDU buvo kardinolas Vincentas Sladkevičius, VDU kapelionai mons. habil. dr. Vytautas Kazlauskas. kun. dr. Artūras Jagelavičius, kun. Kęstutis Rugevičius bei pasauliečiai – tuometinis rektorius, prof. habil. dr. Bronius Vaškelis, prorektoriai: prof. habil. dr. Vytautas Kaminskas, prof. habil. dr. Povilas Zakarevičius bei prof. habil. dr. Egidijus Aleksandravičius.

Universiteto kapelionai savo sielovadine veikla atsiskleidžia Katalikų Teologijos fakulteto koplytėlėje, kurioje laikomas Švč. Sakramentas bei kiekvieną savaitę yra aukojamos šv. Mišios, o kunigai – akademiniame moksliniame darbe, pvz., prelatas prof. Antanas Rubšys į lietuvių kalbą naujai išvertė Šv. Raštą, ir t. t.

KTF VDU, kaip integrali pasaulietiško universiteto dalis, savo dvasingumu turėtų pralenkti kiekvieną universiteto fakultetą ir eiti priekyje, o tai ir yra atsakymas į darbo pradžioje išsikeltą hipotezę.

Šiandien istorinę praeitį jau galime vertinti, ateitis – Dievo ir viso KTF VDU bei viso VDU nuoširdaus darbo vaisius.

Norėčiau baigti palaimintojo arkivyskupo J. Matulaičio žodžiais: „Atsidėję turime rengti, mokyti ir lavinti reikalingus mums žmones. O paskui, pastatę juos prie darbo, turime žiūrėti, kad vis dar turėtų laiko tobulintis ir dvasiniame gyvenime... Tobulybės dėsnis turi būti visuotinis mūsų gyvenimo dėsnis“[11].

[11] *Arkivyskupas Jurgis Matulevičius* / redaktorius Kazimieras Čibiras. Marijampolė, 1933, p. 231.

II. Tarptautinis teologinis simpoziumas

MEILĖS ĮGYVENDINIMAS ASMENŲ IR BENDRIJŲ DIALOGE – PAL. JURGIO MATULAIČIO TEOLOGINĖ IDĖJA

Ses. dr. Janina Samolevicz SJE

Ataskaita apie simpoziumą

Meilės įgyvendinimas dialoge tarp tautų, konfesijų ir religijų pagal pal. Jurgį Matulaitį – tokia tema įvyko tarptautinis mokslinis simpoziumas Varšuvos Kardinolo Stefano Višinskio universiteto Jono Pauliaus II auloje 2002 m. spalio 23 dieną kun. J. Matulaičio paskyrimo Vilniaus vyskupu 84-ųjų metinių proga. Simpoziumą surengė Jėzaus Eucharistijoje Tarnaičių seserų vienuolija, ją parėmė Marijonų vienuolijos generalinis postulatorius kun. Wojciechas Skóra, Lenkijos Marijonų provincijolas kun. Andrzej Pakuła, Marijonų generolas kun. Markas T. Garrow, VKSVU Teologijos fakulteto dekanas kun. prof. hab. dr. Stanisławas Urbańskis. Simpoziumą organizuoti taip pat skatino tvyranti įtampa tarp grįžimo į mirties civilizaciją ir skelbimo apie meilės kultūrą dabartiniame pasaulyje.

Kun. prof. Stanisławas Urbańskis, kaip šeimininkas atidarydamas simpoziumą, pasidžiaugė, kad šioje vietoje, kur 1915-1918 m. gyveno ir dirbo kun. Jurgis Matulaitis, galime tarptautiniu mastu gilintis į dvasinį Bažnyčios palaimintuoju pripažinto Dievo Tarno mokymą. Lenkijos universitetų mokslininkams atstovavo kun. prof. Julianas Kałowskis MIC (KSVU), ir kun. prof. hab. dr. Tadeusz Rogalewskis MIC (Varmijos-Mozūrų universitetas Olštyne). Kun. prof. hab. dr. Andrzejus Szostekas MIC, Liublino katalikų universiteto rektorius, negalėdamas asmeniškai dalyvauti simpoziume, pasveikino simpoziumo dalyvius per M. Haliną Sklepkowską SJE, Jėzaus Eucharistijoje Tarnaičių seserijos generalinę vyresniąją.

„Jubiliejinės pal. Jurgio Matulaičio (75-osios mirties, 100-osios doktorato ir15-osios beatifikacijos) metinės tapo paskata surengti mokslinį simpoziumą. Norime geriau suvokti dvasinį paveldą, kurį mūsų laikų Bažnyčiai ir visai žmonijai paliko pal. Jurgis Matulaitis. Kadangi jis yra atviras visiems žmonėms, tikimės greitos jo, sunkių pažangos laikų žmonių vienijimosi laikų globėjo, kanoni-

zacijos", – pabrėžė pradėdama priešpietinį posėdį M. Halina Sklepkowska. Popietiniam posėdžiui pirmininkavo ses. dr. Janina Samolewicz SJE, simpoziumo organizacinės komisijos pirmininkė.

Referatus pateikė:

iš Lietuvos:

kun. teol. lic. VACLOVAS ALIULIS MIC iš Vilniaus –

Pal. Jurgio Matulaičio veiklos lietuvių visuomenėje istorinis fonas;

kun. doc. dr. VYTAUTAS BRILIUS MIC, Lietuvos Marijonų provincijolas, Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos bei Teisės fakultetų dėstytojas –

Bažnytiškumas - pal. Jurgio Matulaičio vienijimosi idėja;

iš Lenkijos:

ses. prof. hab. dr. MARIA BOGUMIŁA PECYNA SJE, Specialiosios pedagogikos akademija –

Pal. Jurgio Matulaičio asmenybė ir veikla;

ses. dr. JANINA SAMOLEWICZ SJE –

Meilės įgyvendinimas dialoge pagal teologinę pal. Jurgio Matulaičio mintį;

dr. ELŻBIETA MATULEWICZ –

Šventumas – visiems pagal pal. Jurgį Matulaitį,

ses. mgr. EWA ORZECHOVSKA SJE –

Pal. Jurgis Matulaitis – krikščionio auklėtojo pavyzdys.

Ses. mgr. BARBARA MURIAS SJE surengė parodą *Pal. Jurgis Matulaitis ir literatūra.* Kartu su archyvaru TADEUSZU GÓRSKIU ji besidomintiems dalyviams padėjo susipažinti su archyvinės medžiagos paieška lotynų, anglų, prancūzų, lietuvių, lenkų, portugalų, italų kalbomis.

Arkivyskupo Wojciecho Ziembos iniciatyva simpoziumas buvo suderintas su eiliniu Lenkijos ir Lietuvos Vyskupų Konferencijų Tarpusavio ryšių institucijų susitikimu. Dalyviai iš Lietuvos buvo vysk. Rimantas Norvila, Vilkaviškio vyskupijos ordinaras, Lietuvos Vyskupų Konferencijos Ryšių su Lenkijos Vyskupų Konferencija tarybos pirmininkas, ir kiti tos tarybos nariai: vysk. Juozas Žemaitis MIC iš Marijampolės, vysk. Juozas Tunaitis, Vilniaus

vyskupas sufraganas, prel. Juozas Pečiukonis, Vilkaviškio vyskupijos kurijos kancleris, kun. teol. lic. Vaclovas Aliulis MIC iš Vilniaus; dalyviai iš Lenkijos – arkivyskupas Wojciechas Ziemba, Baltstogės metropolitas, Lenkijos Episkopato Ryšių su Lietuvos Vyskupų Konferencija komisijos pirmininkas, ir šios komisijos nariai: vysk. Antonis Dydyczius OFM Cap., Drohičino diecezijos ordinaras, vysk. Edwardas Samselis, Elko vyskupijos ordinaras, kun. Andrzejus Pakula, Lenkijos Marijonų provincijolas.

Generalinis postulatorius kun. Wojciechas Skóra su simpoziumu suderino susitikimą Varšuvoje su generolu kun. Mark T. Garrow ir Marijonų vicepostulatoriais: kun. Viačeslavu Pialinaku iš Gudijos, kun. Mečislavu Jastšembskiu (Jastrzębski) iš Brazilijos, kun. Vaclovu Aliuliu iš Lietuvos, kun. Rinaldu Stankevičiumi (Stankevičs) iš Latvijos, kun. Basileu Piresu iš Portugalijos, br. Andrzejumi Mončinskiu (Mączyński) iš JAV, kun. Janu Bukowicziumi, kun. dr. Janu Kosmovskiu ir kun. Wacławu Makosiu (Makoś) iš Lenkijos.

Taip pat atvyko iš Lietuvos Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seserijos generalinė vyresnioji ses. Ignė Marijošiūtė ir naujokių mokytoja Dalia Dapkūnaitė, Roza Šmidtlein (Schmidtlein), Lietuvos-Gudijos Jėzaus Eucharistijoje Tarnaičių seserijos delegatūros vyresnioji, kartu su Gudijos ir Lietuvos atstovėmis, taip pat seserų Eucharistiečių atstovės iš Vokietijos, Rusijos ir Ukrainos. Pirmą kartą istorijoje šiame simpoziume susitiko trijų vienuolijų – pal. Jurgio Matulaičio atnaujintosios Marijonų ir jo įkurtųjų moterų bendruomenių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seserų bei Jėzaus Eucharistijoje Tarnaičių – generaliniai vyresnieji bei naujokų mokytojai.

Simpoziume taip pat dalyvavo kun. Robertas Furmanas, Lenkijos lietuvių sielovadininkas, ir iš Kielcų atvykę kun. dr. Kazimierzas Gurda, Kunigų seminarijos, kurioje kunigystei rengėsi pal. Jurgis, rektorius, bei kun. Bogdanas Penkackis, pal. Jurgio Matulaičio parapijos klebonas; Varšuvos vyskupijos klebonai – prel. Józefas Podstawka, prel. Marcinas Wójtowiczius, kan. Leonas Firlejus, taip pat kunigai iš Čenstochovos bei iš Baltstogės, Drohi-

čino ir Elko vyskupijų, kunigų seminarijų aliumnai. Simpoziume lankėsi ir prof. Leonas Brodowskis, Visos Lenkijos Lietuvos mylėtojų klubo pirmininkas.

Svarbiausias momentas buvo Eucharistijos šventimas Bielianų bažnyčioje Palaimintojo kanonizacijos intencija vadovaujant Lenkijos Primui, Jo Eminencijai kardinolui Józefui Glempui. Sveikinimo žodį liturgijos įžangoje pasakė kun. provincijolas Andrzejus Pakuła. Pamoksle postulatorius Wojciechas Skóra kalbėjo apie meną mylėti pal. Jurgio dvasia: „Reikia pabrėžti, kad menas mylėti turi nuolat būti gaivinamas Dievo liepsna. Apie pal. Jurgį galima pasakyti, kad jis iš tikrųjų liepsnojo Dievo meile". Padėkos žodžius tarė generolas kun. Markas T. Garrow ir generalinė vyresnioji M. Halina Sklepkowska. Prieš palaiminimą Primas kalbėjo: „Šiandien šioje vietoje buvo pakylėta Dievo garbė, kuria taip labai rūpinosi pal. Jurgis Matulaitis". Liturgijos apipavidalinimą ir vargonų muziką organizavo seserys Eucharistietės, kurioms vadovavo ses. mgr. Agata Paliwoda ir ses. Jadvyga Miecielica, pasitelkdamos Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seseris; buvo vartojamos lotynų, lenkų, lietuvių, gudų ir rusų kalbos. Bendri pietūs Varšuvos Kunigų seminarijos Rekolekcijų namuose Bielianuose 120-čiai dalyvių buvo proga pasikeisti nuomonėmis grupėse.

Pal. Jurgio Matulaičio asmenybė, veikla ir mokymas rodo visuotinės, išmintingos meilės Dievui ir žmonėms pirmenybę, nes meilė yra šventumo bei sėkmingo sielovados ir auklėjamojo darbo pagrindas. Sielovadai ir auklėjimui šiais laikais labai dažnai trukdo protestavimo, nesusikalbėjimo ir įtarumo dvasia, kai žmonės nesemia iš Švenčiausiosios Trejybės Dieviškosios Meilės šaltinio, kontempliuodami Apreikštąją Tiesą, ir nesinaudoja Bažnyčios sakramentiniais slėpiniais – Krikštu, Atgaila ir Eucharistija. Pal. Jurgį Matulaitį galima laikyti sunkių pažangos ir žmonių vienijimosi laikų globėju, siekiant, kad pažindami ir mylėdami visi žmonės garbintų Jėzų Kristų.

Kun. mag. Wojciech Skóra MIC

Menas mylėti

(Homilija)

Jūsų Eminencija, Didžiai Gerbiamas Prime,
Ekscelencijos, Gerbiamieji Vyskupai,
Gerbiamieji palaimintojo Jurgio Įkurtų vienuolijų Generaliniai Vyresnieji,
Brangios Seserys ir Broliai!

1911 metų vasario 16 dieną pal. Jurgis savo *Dvasiniame dienoraštyje* rašė: *Niekas negali atimti man Kristaus. Ne visų atmenama, kad ne tik reikia mylėti, bet kad dar reikia ir mokėti mylėti Dievą ir Bažnyčią. [...] Yra katalikų, kurie labai myli Bažnyčią ir katalikystę, bet taip nesumaniai ir netikusiai, kad daug daugiau kenkia, negu gero padaro..*

Sunku pasakyti, ką konkrečiai – kokius žmones ir reiškinius – turėjo mintyje pal. Jurgis, bet į tuos jo žodžius verta atkreipti ypatingą dėmesį šiame simpoziume, skirtame meilės įgyvendinimui Palaimintojo mokyme ir gyvenime aptarti. Todėl mums reikia kalbėti apie meilę kaip apie meną, o ne tik kaip apie prigimties polinkį ar siekį. Apie meną, kurio mokomasi visą gyvenimą ir kurio mokytoju tapo arkivyskupas Matulaitis.

Kiekvienas iš mūsų, sukurtas pagal Dievo paveikslą, avansu gavome sugebėjimą mylėti. Ši dovana, įrašyta mūsų žmogystėje, supanašina mus su pačiu Kūrėju, kuris yra Meilė, kaip vėliau parašys apaštalas Jonas. Kadangi kalbame apie prigimtinį siekį, pats šis faktas implikuoja būtinybę jį didinti ir plėtoti. Dievo sukurtas žmogus gavo užduotį kurti sau pavaldžią žemę. Šią užduotį galima parafrazuoti „kurti sau pavaldžią meilės žemę", kurios sėklą nešiojame savyje nuo pat pradžių, kurti iš meilės vienybės ir ramybės įrankį. Kuo turėtų remtis šis menas mylėti? Pal. Jurgio gyvenime aptiksime tris jo išraiškingus bruožus: auką,

ištikimybę ir charizmatinę tarnystę. Auką, nes meilė turi būti susieta su savęs atsižadėjimu ir savimarša; ištikimybę, nes myli tas, kuris niekada nepavargsta mylėti, lieka ištikimas; charizmatinę tarnystę, nes tikroji meilė kyla iš Dievo, Jame yra jos šaltinis ir įgyvendinimas, o mylėti Jo meile – vadinasi, tarnauti kitiems iš Šventosios Dvasios gautąja dovana.

Pal. Jurgis nesitenkino „lengva meile", kuri gimsta pati, pati užsidega, nereikalauja didelių pastangų. Ne kartą jo gyvenimo kelyje buvo metamas iššūkis išsižadėti savęs, laužyti, viršyti save, nugalėti savo silpnumą (kad ir lėtinė jo kaulų liga). Ne kartą jis jausdavo pagundą išsilaisvinti iš kylančių sunkumų, bet nugalėdavo ją ištvermingumu ir ištikimybe pasirinktam gyvenimo keliui. Ne kartą jam buvo siūlytas bažnytinis paaukštinimas, svarbi misija, bet tuomet jis sakydavo, kad jo charizma yra Marijonų kongregacijos atnaujinimas, kad šia iš Dievo gauta dovana jis norįs tarnauti Bažnyčioje. Pakanka prisiminti, kad jam būnant Romoje 1911 m. kone kasdien kas nors vis pasiūlydavo svarbių ir naudingų darbų Bažnyčios Lenkijoje ir Rytų šalyse gerovei. Nors jautėsi kompetentingas šiems darbams, pal. Jurgis jų atsisakydavo ir maldomis vis kurstė savyje Vienuolijos atnaujintojo charizmos kibirkštį.

Kartu reikia pabrėžti, kad tas menas mylėti nuolat turi būti gaivinamas Dievo liepsna. Apie pal. Jurgį galima pasakyti, kad jis iš tikrųjų liepsnojo Dievo meile. Patys asmeniškiausi pasisakymai, tarp kitų ir iš *Dvasinio dienoraščio*, rodo karštą t. Matulaičio širdį. Jo „viskas" skamba kaip meile liepsnojančios širdies šauksmas, kaip nuoširdžiausios meilės prisipažinimas. Dievas yra pirmoje vietoje, yra centras, visų maldų ir darbų, sumanymų ir realizacijos tikslas. O juk nekalbame apie kokį didvyrį ar antžmogį. Pats pal. Jurgis laikė save dideliu nusidėjėliu, ne kartą skųsdavosi savimi po atliktų rekolekcijų, nematydamas pažangos gerame. Ir šiandien skaityti žodžiai iš *Laiško romiečiams* apie Kristaus meilę, „nuo kurios niekas mūsų negali atskirti", visada buvo t. Matulaičio paguodos šaltinis. Jėgų jis semdavosi maldoje, pats save raginda mas nuolat melstis, malda persmelkti visą gyvenimą. Ta didelė

meilė Dievui ir Kristui padėdavo jam imtis didelių uždavinių, eiti pirmyn juos įgyvendinant, liepsnoti ir degti entuziazmu.

Labiausiai pal. Jurgis Matulaitis mylėjo Kristaus Bažnyčią. Mes jį vadiname Bažnyčios įsimylėjėliu, kalbame apie jį kaip apie Bažnyčios žmogų. Ir ne be pagrindo, nes iš pradžių kaip tikintysis, vėliau kaip ganytojas buvo pašauktas liudyti Kristų, o Bažnyčią ginti ir jai tarnauti. Jo širdyje įrašytas, iš jo plaukiantis, jo gyvenimu išreikštas šaukimas į meilę, gyvenime įžvelgiamas raginimas mylėti kreipia mūsų akis mažiausiai keturiomis kryptimis. Jeigu šiandien pal. Jurgis Matulaitis-Matulevičius turėtų pasakyti pamokslą apie meilę Bažnyčiai, į ką atkreiptų mūsų, naujojo tūkstantmečio kartos, dėmesį?

Tikriausiai visų pirma į Kristų, esantį vargšuose, ir į vargšų Bažnyčią. Juk ir kunigaudamas čia, Bielianuose, o paskui vyskupaudamas Vilniuje organizavo vaikų našlaičių globos namus, rūpinosi jų veikimu, uždegdavo kitus meile vargdieniams. Vienas iš novicijų, dirbusių su pal. Jurgiu organizuojant Bielianuose iš pradžių vienuolyną, paskui našlaityną, prisimena, kad pasibaigus darbo dienai visi veik krisdavo iš nuovargio, bet vis dėlto jautėsi laimingi. Dirbant kartu su pal. Jurgiu suvešėjo didžiųjų labdarybės apaštalų, kunigų Władyslawo Łysiko ir Zigmunto Trószyńskio pašaukimas. Vilniuje vyskupas Matulaitis vargšams tarnauti 1918 m. įsteigė Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seserų vienuoliją[1]. Jis nuolat akiratyje turėjo varguolius, tokio požiūrio mokė ir savo dvasinius sūnus bei dukteris.

Mums, taip dažnai įsipainiojantiems į netvarkingą susirūpinimą pasauliu, savo tėvyne, primintų, kad „mano partija yra Kristus", taigi Bažnyčia yra bendruomenė be ribų, bendrija, peraugusi tautybes, kartu ir įsišaknijusi tautose. Bardavo visus, kurie pabrėždavo savo tautos viršenybę kitų tautų atžvilgiu, tačiau drauge rekomendavo sielovadą tautinėmis kalbomis, kad sėkmingai būtų skelbiamas Kristus, ir siųsdavo kunigus pirmiausia į jų gimtąsias tautas. Akivaizdus Palaimintojo siekis vienyti, pastangos burti ir

[1] Vargdienių seserų vienuolija įsteigta Marijampolėje 1918 m. spalio mėn., dar prieš vyskupo šventimus. — *Red.*

jungti, o ne skaidyti, jo nuostata – universali, katalikiška meilė. Palaimintasis ir dabar globoja tuos reikalus pas Dievą. Iškalbingu šios meilės ženklu mums gali būti grąžintos sveikatos malonė, pal. Jurgio užtarimu išprašyta sunkiai sergančiai Lenkijoje gyvenančiai lietuviukei.

Pal. Jurgis mokėsi tos meilės Bažnyčiai ir ėjo į ją klusnumo keliu. Tai gerai iliustruoja iš klusnumo Šventajam Tėvui priimta vyskupystė tautiškai ir politiškai nepaprastai sudėtingoje Vilniaus diecezijoje, nors kun. Matulaičio širdies troškimas buvo pirmiausia rūpintis atnaujintąja vienuolija. Kaip tik klusnumas yra ginklas, leidžiantis peržengti dalines meiles ir nesveiką individualizmą Bažnyčios, visų žmonių labui ir gerovei.

Pagaliau reikia patiems persiimti jo ypatinga pagarba žmogui, kuri trykšta iš arkivyskupo Matulaičio gyvenimo. Ta pagarba reiškėsi įvairiausiais būdais. Galvodamas apie intelektualiojo elito atstovus, pal. Jurgis norėjo juos įtraukti į Bažnyčios reikalus, siūlydamas jiems atitinkamą visuomeninį ir dvasinį ugdymą. Atnaujindamas Marijonų vienuoliją, pavadino ją Brolių Marijonų institutu, taip pabrėždamas jos narių – dvasininkų ir pasauliečių – lygybę. Nors Apaštalų Sostas nepatvirtino pirmojo Konstitucijos projekto, suteikdamas atnaujinamajai kongregacijai kunigišką pobūdį, bet atmosfera bendruomenėje ir ypač Atnaujintojo asmenybė pritraukdavo daug brolių, ir likus metams iki arkivyskupo Matulaičio mirties jų buvo daugiau nei kunigų. Su ne mažesniu susirūpinimu jis mąstė apie darbininkus ir paprastuosius žmones, labiausiai pasiduodančius įvairiausių politinių aplinkų manipuliacijoms, dažnai priešiškoms Bažnyčiai. Vienu iš Marijonų uždavinių jis iškėlė jų lavinimą, pats rodydamas tokios veiklos pavyzdį. Pabaigoje verta pabrėžti jo karitatyvinę veiklą Vilniaus ordinaro laikotarpiu, kuri apėmė ir žydų tautos žmones.

Pal. Jurgis Matulaitis yra mūsų visų meilės Bažnyčiai mokytojas ir liudytojas, kad išmokti to meno mylėti galima jau čia, žemėje. Šio meno mokomės visą gyvenimą, jis yra nepaliaujamas iššūkis mums kiekvienam. Niekada negalėsime pasakyti: myliu pakankamai, pakankamai esu pribrendęs meilei.

Kun. lic. Vaclovas Aliulis MIC

Palaimintojo Jurgio Matulaičio veiklos lietuvių visuomenėje istorinis fonas

Pal. Jurgis Matulaitis per visą savo gyvenimą buvo artimai susijęs su savąja tauta, tačiau tai jam netrukdė darbuotis Bažnyčios gėriui lenkų ir baltarusių visuomenėje. Todėl negalima griežtai išskirti vieną ar kitą jo darbo sritį, nesiejant su kitomis. Kadangi gerbiamoji šiandienė auditorija lig šiol yra turėjusi daugiau galimybių susipažinti su Palaimintojo veiklos lenkų visuomenėje aplinkybėmis, tai mano uždavinys bus išryškinti jo ryšius su lietuvių visuomene.

Galime išskirti keturis jo gyvenimo tarpsnius, kada jis galėjo daugiau atsidėti lietuvių religiniams doriniams ir tautiniams visuomeniniams reikalams:

Pirmas tarpsnis – studijos Peterburgo dvasinėje akademijoje, 1895 – 1899 m.

Antras tarpsnis – profesoriavimas toje akademijoje, 1907 – 1911 m.

Trečias tarpsnis – Vilniaus vyskupo soste, 1918 – 1925 m.

Ketvirtas tarpsnis – apaštalinio vizitatoriaus misija Lietuvoje, 1925 – 1927 m.

Peterburgo studento žvilgsnis į Lietuvą

Dvasinės akademijos studentas Jurgis Matulaitis Lietuvos moralinę-politinę būklę XIX amžiaus pabaigoje aprašo plačiame straipsnyje *Keli žodžiai mūsų kunigėliams,* parašytame 1897 m., išspausdintame lietuvių katalikų išeivių Jungtinėse Amerikos Valstybėse tik 1903 m.[1], t. y. dar lietuviškosios spaudos draudimo Rusijos imperijoje laikais. Jo susirūpinimą esama būkle graudžiai

[1] Jurgis, Keli žodžiai mūsų kunigėliams in: *Dirva-žinynas.* Shenandoah, PA 1903, Nr. 9, p. 43-69.

nušviečia laiškai vaikystės kaimynui ir jaunystės draugui Vincui Šlekiui[2]. Abiem atvejais tautinė ir religinė būklė atrodo nelinksmai. Įdėmiu žvilgsniu jaunasis autorius pastebi, jog liaudies tikėjimui grasina besikurianti lietuviškoji inteligentija, labai dažnai pasiduodanti antiklerikalizmui, taip pat mato pavojų kartu tautiniam susipratimui ir tikėjimui dėl stiprėjančios rusifikacijos.

„Mes, regis, neturėtume ko bijotis bedievystės. Lietuva iš seno garsi dėl savo dievobaimingumo. Tiesa, da ir pas mus tikėjimas klesčia, dar žydi, dar tie škaplieriai, tie ražančiai, ką ant mūsų krūtinių kabo, mus gina. Mato tai ir supranta gerai mūsų priešai. Užtai jie dar nebedrįsta mus stačiai užpuldinėti su bedievyste. Taigi tik iš paselų griebia... Jie tik kunigų piktus darbus išrodo... Jie žino, kad prasčiokėlis neatskiria mokslo nuo mokytojaus, tikėjimo nuo kunigo. Pasisekus jiems subiaurinti žmonių akyse kunigai, tikėjimas sugriauti jau nėr nė ką"[3]. Pamini kai kuriuos laikraščius, leidžiamus Rytprūsiuose ir per „žaliąją sienelę" gabenamus į Lietuvą. *Ūkininkas* ir *Varpas* kone kiekviename numeryje puola kunigus grobuonis. Paties *Varpo* korespondentė 1902 m. aprašo, kaip tų laikraščių prisiskaitę ūkininkai buvo pasiryžę išdaužyti klebonijos langus. „Teip, senesniejie dar tiki ir tvirtai tiki. Bet jaunesnėji karta? Čia jau ne vienas sverdelėja"[4]. Nors nėra Lietuvoje didelių fabrikų ir proletariato masių, socialistų agitacija drumsčia ūkininkų ir samdinių santykius kaime.

Tokiomis aplinkybėmis jaunasis entuziastas šaukia dvasininkiją į kovą, į darbą visose srityse, kur kyla grėsmė. Pasauliečiai inteligentai žadina tautinį susipratimą, demonstruoja tėvynės meilę, gina gimtąją kalbą, skleidžia apšvietą – ir kunigai privalo tai daryti, sekdami vengrų, čekų, slovakų, kašubų, airių dvasininkija.

Studentas Jurgis šia proga dėsto ištisą krikščioniškojo patriotizmo teoriją, galima sakyti, brėžia būsimo savo elgesio gaires. Jis rašo: „Tautos pasaulyje yra *de iure naturae* (iš prigimties teisės).

[2] Cit. A. Kučas, *Arkivyskupas Jurgis Matulaitis-Matulevičius*. Chicago, IL 1979, p. 47-48.

[3] *Keli žodžiai...*, p. 46.

Bažnyčia gi niekad nekelia rankos prieš žmogaus gymį (kilmę), tik jį tobulina, pašvenčia, kelia aukštyn Dievop". Cituoja šv. Ambraziejų, šv. Tomą Akvinietį ir vyskupą J. S. Pelczarą, kurie sutartinai teigia: tėvynės meilė yra pareiga ir krikščioniška dorybė. Kartu pažymi: „Mylėti tėvynę – nereiškia kitas tautas neapkęsti. Krikščionis, o juo labiau kunigas tur augščiaus pakilti. Jis mylėdamas tėvynę atras vietą savo širdyj ir kitoms tautoms, ir kitų tautų žmonėms"[5].

Šioje vietoje įrodinėja pareigą sielovadoje vartoti liaudies kalbą pagal Tridento Susirinkimo mintį. Lietuvių liaudies sąmoningumas žemas, nes evangelizacija ir katechizacija dažnai buvo vykdoma jai nesuprantama lenkų kalba. „Atvažiuodami pas mus lenkai...į vietą ką mokino žmones lenkiškai, kad būtų mokinę tikėjimo, ar ne geriaus būtų: žmonės ir tikėjimą geriaus mokėtų, ir bene būtų kilę tiek barnių ir vaidų parapijose!"[6]

Autorius mato, jog reikia ne tik kovoti, bet ir atsirinkti: „Teip pat ir su naująja dvasia, kuri tarp mūs plinta. Kas gero yra joje, kelkime ir kas iškreipta, atitieskime, ir kas pikto išraukime, išdildykime. Mes esam kunigai: kas gema, nežudyti, o tik apkrikštyti teprivalome"[7]. Čia iš tiesų turime programos ir veikimo bruožus, kokius vėliau nubrėš marijonams *Dvasiniame dienoraštyje.*

Antroje to straipsnio dalyje jaunasis Matulaitis labai gyvai ir jaudinamai nurodo stiprėjantį rusinimo ir pravoslavinimo pavojų. Tai daroma visokiais būdais ir viena remia kita. Apsisaugosime ir gydysimės, puoselėdami gimtąją kalbą ir tautinius papročius, kurie taip labai skiria lietuvius nuo maskolių... Pabaigoje nurodo vienybės reikalą: „Tik išvien beeidami, tarp savęs ir su vyskupu, tevaliosime atsispirti negandoms ir nelaimėms"[8].

Tais pačiais metais, kada parašė ką tik cituotąjį straipsnį, 1897 m., rugsėjo 25 d. Vincui Šlekiui rašytame laiške taip dalijasi savo

[4] Ten pat, p. 47.
[5] Ten pat, p. 53.
[6] Ten pat, p. 53-54.
[7] Ten pat, p. 57.
[8] Ten pat, p. 69.

atsiminimais ir svajonėmis: „Gal ir Tu ne kartą pamini tas mielas valandėles, kurias drauge praleidome užsidarę ankštam kambariukyje, o mislėmis skrisdami ten, kur Nemunėlis, kur Dauguva, kur Vilija teka, kur Kaunas ir Vilnius ir kur tiek mūs broleliai Lietuvoje vargsta. Ir vaikščiojom po tą brangią mūs Lietuvą Motinėlę, ir jos vargus rinkom, ir kalbėjom ir tarėmės, ką daryti, kaip gelbėti mūsų mielą tėvynę"[9].

Apie ką mąstė, į ką ragino brolius kunigus, tai ir pats darė. Rašė straipsnius ir siuntinėjo pažįstamiems klierikams Kaune ir Seinuose, taip pat rašė į slaptąją lietuvių spaudą, leidžiamą Rytprūsiuose ir lietuvių katalikų išeivių spaudą JAV-se, pavyzdžiui, į *Garsą Amerikos Lietuvių*, kurį redagavo tas pats V. Šlekys.

Vincas Šlekys taip pat atsimena apie tuos pokalbius per 1895 m. atostogas ir priduria, kad abu tyrinėjo lietuvių kalbą, užrašinėjo retesnius žodžius, paskui persirašė vienas kito žodynėlius. Vėliau Šlekys jų nuorašą įteikė didžiojo mokslinio lietuvių kalbos žodyno redakcijai[10]. Rūpinimasis reiškėsi labai kvalifikuotu veikimu.

Mėgindami palyginti su situacija lenkų žemėse, galime pasidomėti vyskupo Staugaičio atsiminimų knyga[11]. Būdamas jaunas kunigas, jis tais laikais (1895 – 1905 m.) dirbo Varšuvos arkivyskupijoje. Jo akims lenkų visuomenės vaizdas labai skiriasi nuo lietuviškojo. Vyrauja ryškus pasidalijimas luomais: aristokratija, šlėktos, stambioji ir smulkioji buržuazija, darbininkai ir valstiečiai. Gyvuoja ir konsoliduojasi kelios politinės srovės. Tautinė savimonė, nors nelygiai, reiškiasi visuose visuomenės sluoksniuose ir politinėse srovėse, net ir socialistuose. Rusinimo spaudimas stiprus, bet būklė geresnė tuo, kad nedraudžiama spauda. Dvasininkija apskritai laikosi arčiau aukštųjų sferų, o ne paprastosios liaudies. Dauguma dvasininkijos ir visos visuomenės politinėmis pažiūromis krypsta prie endekų (tautininkų). Inteligentija paveikta pozityvizmo ir indiferentizmo, kyla ir katalikiškojo atgimimo srovė. Kun.

[9] A. Kučas, *Arkivyskupas Jurgis Matulaitis-Matulevičius*. Chicago, IL 1979, p. 47.
[10] Ten pat, p. 46.
[11] Justinas Staugaitis, *Mano atsiminimai*. Vilnius 1995, žr. ypač p. 160-172.

Pamažu vienur kitur pavyko įkurti mokyklas dėstomąja lietuvių kalba. Greičiausiai šias permainas turėjo mintyje kun. Jurgis, rašydamas iš Varšuvos, „kaip ten visi suskato prie darbo".

Kuo skubiau reikėjo pažadinti vyrų ir moterų vienuolijas.

Kai 1904 m. buvo panaikintas paskutinis marijonų vienuolynas Marijampolėje, beliko veikiantis vienintelis silpnutis pranciškonų bernardinų vienuolynas Kretingoje (kartu tai buvo kalėjimas kunigams) ir du moterų vienuolynai: kotryniečių Krakėse ir benediktinių Kaune. Mažu pamažu gausėjo slaptųjų, tėvo Honorato Koźmińskio įsteigtų vienuolijų bendruomenių. Jos nedarė kiek nors žymesnės įtakos visuomenei dėl tos priežasties, kad beveik ištisai vartojo lenkų kalbą.

1909 metais 55 žinomi lietuviai kunigai pasirašė peticiją Švč. Jėzaus Širdies seserų tarnaičių vienuolijos generalinei vyresniajai Józefai Chudzyńskai, reikalaudami, kad lietuvių tautybės seserys grįžtų į tėvynę ir būtų įsteigta atskira Lietuvos provincija. Buvo ketinama to paties reikalauti iš kelių kitų vienuolijų vyresniųjų Lenkijoje. Kun. Jurgis entuziastams įrodė tokio reikalavimo nekanoniškumą ir nerealumą, nė viena peticija nebuvo išsiųsta.

Kun. Jurgis bandė gelbėti padėtį, remdamas minėtąsias Jėzaus Širdies tarnaites Obeliuose, bet vaisiai buvo menki. Tada pradėta siųsti tinkamas kandidates, dažniausiai kunigų seseris arba artimas giminaites, pas Ingenbohlio Šv. Kryžiaus seseris (Šveicarija). Su tomis maždaug dvidešimčia aspirančių gavo puikų vienuolišką ugdymą bent dviejų stiprių vienuolijų steigėjos (Šv. Kazimiero seserų ir Švč. M. M. Nekaltojo prasidėjimo vargdienių seserų)[15].

---

[15] Žr. R. Laukaitytė, *Vienuolijos Lietuvoje. XX a. istorijos bruožai.* Vilnius 1997, p. 31-57.

[16] Ten pat, p. 54, autorė cituoja, ką Matulaitis rašo iš Romos P. Būčiui (duomenys iš LCVA, f. 1674, ap. 1, b. 99, l. 175).

[17] Jurgis Matulaitis. *Užrašai.* Vilnius, Aidai 1998, p. 59 (rašyta 1911 03 07). Visuotinumo dėsnį, kone pažodžiui iš šios *Užrašų* pastraipos perrašytą, randame Marijonų vienuolijos įstatuose, tiek 1930 m. paskelbtuose, paties jos Atnaujintojo rašytuose (6-8 str.), tiek 1986 m., po II Vatikano Susirinkimo pritaikytuose (8-10 str.). Labai ryškiai juose išreikštas inkulturacijos dėsnis... puse amžiaus pirmiau už II Vatikano Susirinkimą!

Negalėdami legaliai atgaivinti marijonų ordiną, kun. Jurgis su kun. Pranciškumi Būčiu prikėlė jį slaptai, kaip kongregaciją be abitų. Nepaisydami kai kurių siauraregių lietuvių patriotų priešta-ravimų ir net grasinimų[16], prikėlė jį kaip daugiatautį.

Kun. Jurgio veiklos lenkų visuomenėje mastas ir pasiaukojimas rodo ištikimybę jaunystėje prisiimtam dėsniui, kad kunigas, „my-lėdamas tėvynę, ras savo širdyje vietos ir kitų tautybių žmonėms". Jo nusistatymas atnaujinant marijonus leidžia pastebėti tolesnį žingsnį bažnytinio visuotinumo linkui. Kaip tik tuo metu rašytame dvasiniame dienoraštyje randame katalikiško visuotinumo dėsnį, apibrėžtą taip:

„Nors esame pasiketinę pirmiausiai tarp savo tautos kiekvienas darbuotis, bet apimant tikrai katalikiška širdimi visą katalikystę ir visą pasaulį. Jei kur kitur Dievo valia, aplinkybės, vyresnieji mus nusiųstų arba pasauliškės valdžios mus nuvarytų, turime ir ten stoti darban, išmokti vietines kalbas, įeiti, įsigilinti į vietinių žmonių norus, geismus, dvasią, reikalus, atsiduoti jiems visa širdimi taip, kaip savo tikriems broliams, ir toliau varyti Kristaus darbą"[17].

Į Peterburgo laikotarpį patenka Socialiniai kursai Kaune (1909), rekolekcijos Žemaičių vyskupijos kunigams Kaune 1911 m., pirmą kartą lietuviškai, ir Seinų vyskupijos – Marijampolėje 1914 m. Pagrindinėje Socialinių kursų paskaitoje „Miesto ir apskritai pra-monės darbininkų klausimas" kun. Jurgis išdėstė apverktiną Peterburgo darbininkų būklę ir numatė, kad pramoninių kraštų socialinės problemos laikui bėgant pasireikš ir Lietuvoje[18]; todėl, sakė, dvasininkai privalo ne tik skelbti žmonėms Kristaus mokslą, skiepyti teisingumo ir meilės jausmus, bet ir praktiškai veikti darbininkų organizacijose bei institucijose, o katalikai inteligentai privalo šviesti ir sąmoninti darbininkiją, taip pat remti pačių darbininkų iniciatyvas, kuriomis jie siekia pagerinti savo būvį[19].

[18] Paskaita buvo išleista knygele: Prof. Dr. Jurgis Matulevičius, *Miesto ir apskritai darbininkų klausimas*. Kaunas 1909.

[19] Žr. Dr. J. Vaišnoros straipsnį *Arkivysk. J. Matulevičius ir darbininkų klausimas* knygoje *Arkivyskupas Jurgis Matulevičius* (red. K. Čibiras). Marijampolė 1933, p. 269-275.

Vilniaus vyskupo soste

Po kunigų rekolekcijų Marijampolėje kun. J. Matulaitis mėgino grįžti į Fribūrą, bet įstrigo Varšuvoje. Čia įkūrė marijonų bendruomenę, vadovavo našlaičių prieglaudai, pirmininkavo visos Lenkijos mokyklų kapelionų konferencijoje. Pagaliau 1918 m. pavasarį galėjo apsigyventi Marijampolėje ir atsidėti marijonų reikalams. Ten pat spalį įsteigė Švč. M. Marijos Nekaltojo prasidėjimo vargdienių seserų vienuoliją, vėliau, 1922 m., Drujoje (Baltarusija) – Jėzaus Eucharistijoje tarnaičių seserų vienuoliją. Įvairiu laiku parašė ar pataisė, pritaikė kanonų teisei daugelio Lietuvos ir Lenkijos moterų vienuolijų įstatus. Tarp 1905 ir 1911 m. kai kurioms vienuolijoms padėjo gauti Šventojo Sosto aprobatą[20].

Paklusdamas Šventajam Tėvui, J. Matulaitis tapo Vilniaus vyskupu. Konsekracija įvyko 1918 12 01 Kaune, o ingresas į Vilniaus katedrą 1918 12 08. Šiame poste išbuvo iki 1925 07 14, nepaprastai sunkiomis aplinkybėmis: iš pradžių karo veiksmai ir visą laiką tokios politinės bei tautinės įtampos, kokias šiandien sunku ir įsivaizduoti.

Paminėsime porą būdingų įrašų Vilniaus meto dienoraštyje: „Aš nusiskundžiau, kad čia daug kunigų tautininkų: tiek lenkų, tiek lietuvių, o labai maža kunigų katalikų" (1919 02 19); „Kur imti kunigų, tikrų katalikų? Tu Patsai, Viešpatie, teikies atitaisyti ir išgydyti kai kurių kunigų dvasią, nesveikų tautiškumų ir politikavimų nuodais užkrėstą" (1919 02 23 – 03 01); „Dieve, duok man kunigų, tikrų katalikų!" (1919 04 25)[21].

Lenkijoje išleistame plačiame atsiminimų apie Palaimintąjį Jurgį rinkinyje[22] apstu pasakojimų apie didelės vilniečių dalies aklą priešiškumą savajam vyskupui dėl jo „gimtosios nuodėmės", t. y. lietuviškos kilmės, kaip pats juokais yra sakęs pokalbyje su Vilniaus universiteto rektoriumi prof. Marianu Zdziechowskiu[23]. Apstu taip

[20] A. Kučas, *Arkivyskupas...*, p. 491.

[21] Jurgis Matulaitis, *Užrašai*, p. 153; 160; 206.

[22] *Wspomnienia o błogosławionym Jerzym Matulewiczu*. Zebrali i opracowali: ks.Jan Bukowicz MIC, Tadeusz Górski MIC. Warszawa 1996, passim.

[23] Marian Zdziechowski, *Czułem w nim i czciłem kapłana*, in: *Wspomnienia...*, p. 334-335.

pat paliudijimų, kaip dažnai priešiškumas sutirpdavo ir virsdavo susižavėjimu, turint truputėlį geros valios ir arčiau susitinkant[24].

Sunkumai neatgrasė vyskupo Jurgio. Melsdamasis ir medituodamas jis rasdavo, kaip jam dera elgtis pagal laiko reikalavimus. Trumpu bolševikų valdymo laiku jis stojo ginti katalikiško auklėjimo mokyklose. Paskui, valdant lenkams, labai rūpinosi atgauti bažnyčias ir vienuolynus, užgrobtus Rusijos carų valdžios, sustiprinti kunigų seminariją, aprūpinti parapijas kunigais, mokančiais vietos gyventojų kalbas, sukurti reikiamus santykius su civiline valdžia, priešintis kraštutinio nacionalizmo mėginimams padaryti Bažnyčią valstybės politikos įrankiu, siekiant asimiliuoti tautines mažumas.

Būdamas Vilniaus ganytojas, tik nedidelę savo laiko ir dėmesio dalį galėjo skirti lietuvių reikalams. Vyskupas P. P. Būčys primena[25], kaip vysk. Jurgis globojo lietuviškąjį našlaityną Trinapolyje, dalyvaudavo lietuvių religinių organizacijų susirinkimuose, skyrė lietuvius kunigus į lietuviškas parapijas, progai pasitaikius skatino Lietuvos valstybininkus nedelsiant rūpintis konkordatu su Šventuoju Sostu. Vysk. Būčys glaustai apibendrina: „Iš to ką žinau, galiu drąsiai sakyti, kad J. Matulevičius, Vilniuje vyskupaudamas, buvo lietuvių apgynėjas, gudų rėmėjas, lenkų rūpestingas ganytojas, Bažnyčios teisių sargus saugotojas"[26].

Vienas lietuvių krikščionių demokratų vadovų, kun. Mykolas Krupavičius, paliudija, kaip katalikų socialinio mokslo žinovo, vyskupo Matulevičiaus autoritetas ir jo studija *Krikščioniškoji nuosavybės teisės teorija* (1907), nusvėrė, kad Lietuvoje pagal 1922 m. Įstatymą įvykdyta žemės reforma derinosi su popiežiaus Leono XIII enciklikų *Rerum novarum* ir *Graves de communi* principais[27]. Prelato Krupavičiaus biografas Petras Maldeikis kelis kartus pripažįsta, kad vysk. Matulevičius, tiesiogiai neįsitraukdamas į

[24] Ks. Stanisław Nawrocki, *Biskup Litwin.* Ten pat, p. 309-311. — Maria Eysenhoffowa, *Uniewinnienia.* Ten pat, p. 324-333.

[25] Vysk. dr. P. Būčys, *Bažnyčios ir tautos darbininkas* knygoje *Arkivyskupas Jurgis Matulevičius.* Marijampolė 1933, p. 27-28.

[26] Ten pat, p. 29.

[27] Ten pat, p. 158-160.

lietuvių krikščionių demokratų veiklą, jiems įteigė katalikų socialinį mokslą, pavyzdžiui, dėsnį, kad „gamta neįvedė jokio turto padalinimo. Dievas niekam nepaskyrė turtų dalies, žemė neprivalo liautis buvusi visų maitintoja"[28].

Vysk. J. Staugaitis pažymi, kad 1922 m. Kaune apaštališkajam vizitatoriui mons. Antoniui Zechiniui J. Matulaičio pažiūras pristatė ir gynė jo bičiulis kun. prof. Pranciškus Būčys[29]. Taip net du marijonai yra pasitarnavę žemės reformai, turėjusiai didžiulę reikšmę sprendžiant Lietuvos kaimo socialinius klausimus.

Vyskupą Jurgį, išmintingą vietos tautinių ir kt. santykių žinovą, aplankydavo lenkų ir lietuvių veikėjai, taip pat Tautų Sąjungos atstovai. Vyskupas stengdavosi dalykiškai nušviesti esamą būklę ir ateities perspektyvas, galimybę spręsti painius Lietuvos-Lenkijos ginčus. Tokius apsilankymus ne kartą pats aprašo dienoraštyje. Pavyzdžiui, Lietuvos vyriausybės įgaliotiniui Ignui Jonynui siūlė, kad Lietuva nereikalautų visų etnografinių lietuviškųjų žemių, o tik tų, kur lietuviškasis elementas yra stiprus ir kur lietuvių kalba dar nėra galutinai išnykusi dėl lenkinimo ir rusinimo[30].

Šv. Tėvo atstovas Lietuvai

Kai 1925 m. buvo pasirašytas Lenkijos vyriausybės konkordatas su Šventuoju Sostu, pasidarė aišku, jog vyriausybė jokiu būdu nesutiks, kad vysk. Matulaitis būtų pakeltas Vilniaus arkivyskupu metropolitu. Nenorėdamas tokiomis sąlygomis sudaryti sunkumų Šv. Tėvui, vysk. Jurgis pasiprašė atšaukiamas iš Vilniaus. Popiežius Pijus XI 1925 m. liepos 14 d. priėmė atsistatydinimą, o rugsėjo 1 paskyrė jį tituliniu Adulijos arkivyskupu ir apaštaliniu vizitatoriumi Lietuvai. Su šia užduotimi jis atvyko į tuometinę Lietuvos sostinę Kauną gruodžio 13 d.

Kaune ir visoje Lietuvoje virte virtė nepasitenkinimas Šventuoju Tėvu, kad esąs pripažinęs *amžinosios Lietuvos sostinės* priklausymą Lenkijai, įjungdamas Vilniaus vyskupiją į Lenkijos

[28] P. Maldeikis, *Mykolas Krupavičius*. Chicago, IL 1975, p. 136 ir kitur.
[29] J. Staugaitis, *Mano atsiminimai*. Vilnius 1995, p. 282.
[30] *Užrašai*, p. 268-270.

Bažnyčios sudėtį. Žaisdami patriotizmu, socialistai, masonai ir kiti Bažnyčios priešai kurstė antivatikanines nuotaikas. Deja, toms nuotaikoms buvo pasidavę ir kai kurie įtakingi kunigai ultrapatriotai. Vizitatorius vos tik atvykęs surengė įvairių katalikiškų grupių atstovų pasitarimą, griežtai atmetė priekaištus Šv. Tėvui. Nurodė, kad Šv. Sostas nenustatinėja valstybių sienų, o tvarko bažnytinius reikalus su tuo, kas faktiškai turi valdžią toje teritorijoje. Pabrėžė, kad popiežius rodo palankumą Lietuvai, atsiųsdamas vizitatorių lietuvį, ir kad ne vien Bažnyčiai, bet ir valstybei būtų naudinga konkordatu sumegzti gerus santykius su Šv. Sostu. Lankė vyskupus, ministrus, kitus įtakingus dvasininkus ir pasauliečius, net ir nekatalikus, meldėsi ir pasninkavo[31].

Atmosfera labai greit pasikeitė. Tuojau buvo galima imtis steigti Lietuvos bažnytinę provinciją. Lietuvos episkopatas patvirtino jos projektą jau 1926 m. vasario 15 d., lygiai dviem mėnesiais po atvykimo į Kauną. Popiežius Pijus XI savo bule *Lituanorum gente* 1926 m. balandžio 4 d. įsteigė Lietuvos bažnytinę provinciją pagal tą projektą[32].

Arkivysk. Jurgis apie visą dalyko eigą taip rašė iš Romos kun. Włodzimierzui Jakowskiui MIC balandžio 19 d.: „Šv. Tėvas nusiuntė mane į Lietuvą, ten radau baisią įtampą. Dirbau ne tik dieną, bet dažnai ir naktį, dažnai net pasninkavau, daug meldžiausi. Daug kas pasikeitė; panažu viskas pasitaisys. Buvo įspūdis, kad pats Liuciferis kasasi Lietuvoje po Bažnyčios pamatais, o su juo – legionas piktųjų dvasių. Kova buvo sunki. Tris mėnesius ten darbavausi. Čia Romoje irgi sunkiai dirbau. Viskas baigėsi gerai. Šv. Tėvas buvo labai patenkintas, padovanojo man auksinį medalį. Šiandien važiuoju į Lietuvą įvykdyti bulės"[33].

Vyskupas Czesławas Falkowskis 1968 m. rašė: „Vilnijos dirva pasirodė per sunki net ir vyskupui Matulevičiui... Vilniuje teko

[31] Žr. A. Kučas, *Arkivyskupas Jurgis Matulaitis-Matulevičius,* p. 470-474 ir kitur.

[32] Ten pat, p.. 477-483.

[33] Błogosławiony Jerzy Matulewicz, *Listy polskie,* t. I. Przygotował do druku ks. Jan Bukowicz MIC. Warszawa 1987 (mašinraščio kopija), p. 178.

jam eiti labai sunkiu keliu, o apaštaliniam vizitatoriui Kaune gal dar sunkesniu"[34]. Kaip matėme, toks įspūdis kilo ir vizitatoriui misijos pradžioje, bet Kaune jam pavyko pakeisti padėtį per porą mėnesių, o daugumo (ne visų) vilniečių bažnytinių dignitorių požiūris į arkivyskupą Jurgį pasikeitė tik po keleto dešimtmečių.

Grįžus apaštaliniam vizitatoriui iš Romos, buvo konsekruoti keturi naujai paskirti vyskupai, o gegužės 13 d. įvyko iškilmingas Lietuvos bažnytinės provincijos inauguracijos aktas. Truputį anksčiau arkivysk. Matulaitis buvo gavęs Čikagos arkivyskupo Mundeleino kvietimą dalyvauti Pasauliniame eucharistiniame kongrese. Pirmas lietuvio arkivyskupo, netgi apaštalinio vizitatoriaus, atvykimas labai sujudino gausią lietuvių išeiviją, pradėjo plaukti įvairių parapijų kvietimai apsilankyti. Vizitatorius priėmė kvietimus tik tų klebonų, kurie iš anksto buvo gavę vietos vyskupo sutikimą. Tokių parapijų susidarė 92[35].

Arkivyskupas gerai pažinojo tenykštes sąlygas, nes jau 1913 buvo pasiuntęs du pirmuosius marijonus tarnauti JAV katalikams lietuviams emigrantams ir pats juos ten nulydėjęs. Jau tada jis gerai suprato, kurios yra svarbiausios emigrantų dvasinės reikmės: savos parapijos ir katalikiškos mokyklos, taip pat spauda. Matė, kaip anglakalbė sielovada nepasiekia šių žmonių, kaip jiems reikia dvasinės globos gimtąja kalba, ir ieškojo, kaip padėti. Iš visos širdies palaikė šv. Kazimiero seseris (įsisteigė 1907 m.), kurios dirbo švietime ir katechizacijoje lietuvių (vėliau ir anglų?) kalba. Paskui prisidėjo seserys pranciškonės (1922) ir šv. Kryžiaus seserys (1924)[36].

Vizitatoriui, marijonų generolui, daug džiaugsmo teikė susitikimas su 38 JAV marijonais. Generolas ne tik patvirtino įsteigtus tris vienuolynus, bet dar įkūrė prie juvenato kolegiją (Junior College). Tai padėjo ugdyti katalikiškąjį švietimą lietuvių emigracijoje[37].

Kelionės į užjūrį vaisius taip apibūdino pats arkivysk. Jurgis laiške kun. Kazimierzui Bronikowskiui MIC, 1926 09 11 rašydamas

[34] Bp Czesław Falkowski, Sprawa wydziału teologicznego in *Wspomnienia o błogosławionym...*, p.316.

[35] A. Kučas, *Arkivyskupas...*, p. 505, 515.

[36] Dr. Antanas Kučas, *Lithuanians in America*. Boston, MA 1975, p. 206-208.

iš Londono: „Amerikoje visą laiką labai intensyviai ir sunkiai darbavausi. Aplankiau žymesniąsias lietuvių kolonijas, stengiausi sustiprinti jų tikėjimą ir prisirišimą prie Katalikų Bažnyčios. Tai buvo savotiškos misijos, atrodo, naudingos"[38].

Tuo tarpu rinkimus į Lietuvos Seimą laimėjo kairiosios partijos, pasunkėjo vizitatoriaus ir katalikiškųjų organizacijų veiklos sąlygos. Vizitatorius nenuleido rankų, rugsėjo 8 d. parašė platų memorandumą Respublikos Prezidentui. 1926 m gruodžio 17-osios perversmas iškėlė į valdžią tautininkų ir krikščionių demokratų koaliciją, atsivėrė perspektyva sudaryti konkordatą. Kaip žinome, pasinėręs į darbą prie konkordato projekto, nepaisė mirtinos ligos ir iškeliavo pas Viešpatį 1927 m. sausio 27 d.

* * *

Palaimintasis Jurgis Matulaitis didžiąją sąmoningo gyvenimo dalį praleido ne Lietuvoje, tačiau savosios tautos bei šalies džiaugsmai ir skausmai jam visą laiką buvo labai artimi. Tai nesutrukdė jam pirmiausia jaustis Visuotinės Bažnyčios patriotu, aukotis dvasiniam ir socialiniam gėriui kiekvienos tautos, į kurią Dievo Apvaizda jį nusiųsdavo.

Nėra lengva trumpai suglausti Jurgio Matulaičio nuopelnus lietuvių visuomenei, patyrusiai daugybę sunkių išmėginimų jo gyventais laikais. Išvardysime bent kelis:

- žadino kunigus, ypač jaunuosius, darbuotis religinėje, socialinėje ir tautinėje dirvoje;
- skleidė katalikišką socialinį mokslą raštais ir kursais, ir sociologijos paskaitomis Peterburgo dvasinėje akademijoje, išugdžioje Lietuvai žymių veikėjų;
- daug ir įvairiai darbavosi atnaujinti ir sustiprinti vienuolijoms;
- įsteigė Lietuvos bažnytinę provinciją ir reorganizavo vyskupijas;
- paliko šviesų atsidavimo Dievui ir Bažnyčiai, žmogiško tobulumo ir antgamtinio šventumo pavyzdį.

---

[37] A. Kučas, *Arkivyskupas...*, p. 514.

[38] Bł. J. Matulewicz, *Listy polskie...*, p. 100.

Kun. doc. dr. Vytautas Brilius MIC

Bažnytiškumas kaip pal. J. Matulaičio vienijimosi idėja

Per visą savo istoriją krikščionybė ir Katalikų Bažnyčia joje tikrai buvo pasaulio šviesa ir varančioji jėga, kuri ją vedė į tobulesnį, žmogiškesnį gyvenimą. O Bažnyčios šviesuliai, žengiantys toli priekyje visų ir daugelį įkvepiantys bei patraukiantys – tai jos šventieji. Bažnyčia egzistuoja gyvame, nuolat besikeičiančiame pasaulyje, kurio aktualios aplinkybės, iššūkiai, galimybės ir poreikiai nuolat keičiasi, niekas nestovi vietoje. Bažnyčia kiekvienam laikmečiui turi duoti atsakymą, atsiliepti į naujus iššūkius, rasti sprendimus, įvertinti naujų realybių moralumą ir įtakoti žmogiškosios civilizacijos raidą, kad ji tikrai būtų žmogiška ir dvasinga. Pagaliau ir pačios Bažnyčios vaikai ateina iš savo laiko kultūros, su jos galimybėmis, tendencijomis ir vertinimais. Tad ji negali nesikeisti, ji visada turi naujai žvelgti į pasaulio pokyčius, rasti sprendimą dar tada, kai problema yra pačioje užuomazgoje. Ir čia Bažnyčia veikia per pačius iškiliausius savo vaikus, Dievo apdovanotus gilia įžvalga ir dvasingumu.

Vienas iš tokių iškilių Bažnyčios vaikų buvo ir pasilieka palaimintasis Jurgis Matulaitis. Pagal tai, ką jie duoda Bažnyčiai ir istorijai, šventuosius galima būtų suskirstyti į dvi kategorijas: pirmieji – tai tie, kurie Dievo duota įžvalga nutiesia Bažnyčiai naujus kelius, iškeldami naujas, iki tol nežinotas idėjas, kurios pralenkia savo laiką ir tampa kelrodžiu ateities Bažnyčiai. Tokios idėjos padeda statyti ateitį. Kaip taisyklė, šie „išsišokėliai", kadangi savo laiką kažkuo pralenkia, dažniausiai nebūna amžininkų suprasti ir jiems tenka atlaikyti savo aplinkos nesupratimą bei pasipriešinimą. Kita šventųjų kategorija – tai tie, kurie jau atrastais ir pripažintais dvasinio gyvenimo keliais sugeba eiti taip tobulai, kad jų gyvenime atsiskleidžia visas Bažnyčios vidinis, dvasinis grožis. Ir jie dažnai savo amžininkų būna nesuprasti. Pal. Matu-

laitis priklausė pirmajai šventųjų kategorijai ir ne visada pastebimai, tačiau visa savo veikla buvo radikalus Bažnyčios reformatorius, ne vien atgaivintos ir atnaujintos Marijonų vienuolijos.

Pal. J. Matulaičio jautimas su Bažnyčia

Pal. J. Matulaičio vienijimosi, visų žmonių nesavanaudiškos ir nešališkos meilės pagrindu buvo Bažnyčia, gilus bažnytiškumo jausmas. Įdomu pastebėti, kad jo atnaujintos vienuolijos šūkiu tapo ne *Pro Christo et Maria*, bet *Pro Christo et Ecclesia* – tiesiogiai ekleziologiškas, o ne mariologiškas šūkis. Turėdamas nuoširdų, gilų, teologiškai brandų pamaldumą Marijai, pal. J. Matulaitis tikriausiai norėjo pabrėžti jos aktualumą, kaip Kristaus bendradarbės Bažnyčios statyme, o ne kitokius dalykus iš turtingos mariologijos. Iš čia kyla atnaujintos Marijonų vienuolijos ekleziologinis charakteris, kuris, jo laikais gal ne visų aiškiai suprantamas, dabar, ypač po Vatikano II Susirinkimo (ekleziologinio!), tampa vis aktualesnis ir tinkamas sutikti jau XXI amžiaus iššūkius. Jo padėtu bažnytiškumo pagrindu ir šiandien Marijonų vienuolija yra labai moderni. Taigi palaimintasis Jurgis Matulaitis – vienybės ir žmonių lygaus vertingumo skelbėjas, paskelbęs tai didele gyvenimo aukos kaina, o tos vienybės ir visų meilės pagrindas – giliai, šiuolaikiškai suvokta Bažnyčios paslaptis ir jos meilė. Tiek viena, tiek antra toli pranoko jo laikmečio mentalitetą ir todėl jis buvo tas, kuris savo mintimi vedė Bažnyčią į tolimą ateitį.

Sentire cum Ecclesia – tą svarbų kvietimą ir įpareigojimą, tapusį visiems aktualiu ir suprantamu po II Vatikano Susirinkimo, pal. Matulaitis giliai suvokė dar jaunystėje, besirengdamas kunigiškajai tarnystei. Dar bestudijuodamas Sankt Peterburgo dvasinėje akademijoje, 1897 m. jis parašo vadinamą laišką *Keli žodžiai mūsų kunigėliams*, kuris yra ne kas kita, o studija apie Katalikų Bažnyčios, žmonių tikėjimo ir dvasingumo būklę bei kunigo uždavinius tomis sąlygomis. Stebina gili analizė, platus dalyko suvokimas, realus padėties vertinimas, motyvuotos argumentacijos ir realūs, gyvenimiški uždaviniai. Būdamas idealistas, nebijodamas aukotis dėl užsibrėžto tikslo, pal. Matulaitis neatitrūksta nuo

žemės, jo siūlomi metodai pilnai įgyvendinami, siekiai realistiški. Jis labai realistiškai mato Bažnyčios padėtį iš dvasingumo pozicijos, iš tikinčiojo situacijos ir iš kunigiškos pasiuntinybės reikalavimų. 1891 metais popiežius Leonas XIII paskelbia enciklką *Rerum Novarum*, kuri tampa Bažnyčios veiklos posūkiu, atsigręžimu į naujas realijas ir naujo, šiuolaikinio santykio su pasauliu pradžia. Atsisakiusi ankstesnės nuostatos, kad Bažnyčia, kaip aukštesnių ir galutinių tikslų siekianti, turi tvarkyti ir visą žmonių gyvenimo santvarką, ji atsigręžė į žmonių santykius, pamatė jų realybę, prabangą ir skurdą ir davė tų dalykų moralinį įvertinimą bei pasiūlė savo socialinę, krikščioniška morale pagrįstą programą, Bažnyčios socialinį mokymą. Esu įsitikinęs, kad ne atsitiktinai, bet todėl, kad giliai jautė su Bažnyčia, suprato, kas šiandien ir ateityje bus svarbiausia, pal. Jurgis jau 1899 m. Fribūre pradeda studijuoti socialinius mokslus, o vėliau juos dėsto Sankt Peterburgo dvasinėje akademijoje.

Pal. Matulaičio tolerancija, vienybė su visais, gilus kiekvieno poreikių supratimas ir ryžtas visiems tarnauti neabejotinai kyla iš krikščioniškos žmogaus sampratos, dvasinės vienybės Kristuje, iš to, kas visus įtikėjusius suburia jame į vieną Bažnyčią. Savo meile ir tolerancija Palaimintasis toli pralenkė savo laiką.

Istorinės ir kultūrinės sąlygos

Palaimintojo J. Matulaičio gyvenimo laikotarpiu pasaulyje vyko audringos ir radikalios permainos, nors tuomet įvykiai ir nesivystė taip greitai, kaip dabartiniame technologijų amžiuje. Pasaulyje pleveno išsilaisvinimo idėja, jos dvasia buvo persunkusi visa ir, palikusi gilius praeities pėdsakus, nesulaikomai keitė dabartį. Silpnėjant ir žlungant Šventajai Romos imperijai, iš popiežiaus imperatoriškos valdžios išsivadavo atskilusios protestantiškos valstybės, o taip pat ir katalikiškos imperijos. XX amžiaus aušroje prasidėjo didysis tautų išsilaisvinimas iš jas vienijusių imperijų. Gyva nacionalinė savivoka tapo pagrindu siekti nepriklausomybės, ir subyrėjusių imperijų tautos skelbė savo nacionalinį identitetą, savitumą, išskirtinumą ir teisę sukurti naujas, suverenias

valstybes nacionaliniu pagrindu. Jos siekė atkurti buvusį arba sukurti naują savo valstybingumą. Romantizmo persunktas nacionalinis patriotiškumas buvo ta jėga, kuri XX amžiaus pradžioje griovė imperijas ir kūrė naujas nacionalines, nepriklausomas valstybes. Tai negalėjo būti neskausmingas procesas, kadangi veikė ne vien nacionalinė atmintis, bet tarp tautų buvo ir istorinių nuoskaudų, veikė kultūriniai, religiniai, nacionaliniai faktoriai, o taip pat ir niekada neišnykstanti konkurencija bei siekimas dominuoti kitų tarpe.

Pal. J. Matulaičio užrašai, laiškai bei amžininkų prisiminimai liudija apie įtampą, kuri tarp atskirų tautų buvo Vilniaus krašte. Ši įtampa turėjo savo priežastis. Tuo laiku madingo istorinio romantizmo įtakoje lietuviai prisiminė savo šalies valstybingumo klestėjimo metus, kuomet Lietuva buvo „nuo jūros iki jūros". Ta kadaise buvusi valstybė, jeigu tikrai taip tiksliai buvo galima ją apibūdinti, nebuvo nacionališkai vienalytė, o apėmė kelias tautas, kurių svarbiausios buvo lietuvių, baltarusių, ukrainiečių, kurios kalbėjo skirtingomis kalbomis ir turėjo skirtingas religijas. Vienijamas vien kariniu ir politiniu požiūriu, šis valstybinis darinys buvo labiausiai panašus į tautų sąjungą ar imperiją, bet tai nebuvo valstybė pilna prasme. Be to, Lietuva iki pat savo nepriklausomybės XX amžiuje neturėjo nuosavos valstybinės kalbos, o naudojosi rusų, lotynų, vėliau – lenkų kalba. Lenkija, kartu su Lietuva išsivadavusi iš Rusijos imperijos priklausomybės, taip pat romantiškai žvelgė į didingą praeitį, kurioje buvo kažkada sukurta galinga Lietuvos – Lenkijos valstybė, į kurios sudėtį taip pat įėjo baltarusių bei ukrainiečių žemės. Šioje valstybėje buvo kalbama lenkų kalba. Nešusi, diegusi ir ilgam įtvirtinusi tuose kraštuose savo kalbą, vakarietišką kultūrą bei krikščionišką religiją, o dar būdama XX amžiaus pradžios nacionalinio romantizmo įtakoje, lenkų inteligentija ir politikai siekė atgaivinti savo tautos buvusią įtaką. Taigi Vilniaus krašte, kur vyskupu buvo pal. J. Matulaitis, tautinei konkurencijai, siekiančiai politinių tikslų ir net nesantaikai tarp tautų pagrindas tikrai buvo. Nesigilinsiu į istorines aplinkybes, teorijas, sąlygas nei motyvacijas, tik norisi pabrėžti, kad Vilniaus vyskupijoje

gyvenusieji skirtingų tautų paprasti žmonės visada sugyvendavo taikiai. Nebuvo tarpnacionalinių konfliktų nei seniausiais laikais, nei prie caro imperijos. Kun. Vikt. Šauklys MIC knygoje *Kovotojas už gimtąjį žodį*[1] tai neblogai pagrindžia. Savo veikale jis aiškiai parodo, kaip Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos inteligentai patriotai, susibūrę į politines organizacijas, kiekvieni siekė politiškai įtvirtinti ir valstybingumu išreikšti savo nacijos identitetą, siekiant suteikti valstybinę formą ir patenkinti istorines ambicijas. Paprasti žmonės buvo pasitelkiami, norint pademonstruoti, kad tai, ką kalba politikai, yra tikrasis plačių liaudies masių siekis. Tai leidžia suprasti, kodėl egzistavo tautų tarpusavio priešprieša ir kodėl pal. Matulaitis sutiko pasipriešinimą, kuomet stengėsi patenkinti visų tautų interesus. Baltarusiai, neturėdami stiprios inteligentijos ir tautinės organizacijos, ryškiau nepasireiškė, o lietuvių ir lenkų konkurencija prilygo jų tautinėms ambicijoms, ir, reikia pasakyti, pagal savo laiko kultūrą, dvasią ir politines aplinkybes, save pateisino. Palaimintasis J. Matulaitis gi pralenkė savo laiką ir parodė tokią nacionalinę toleranciją, asmens ir tautos laisvės supratimą, koks ir mūsų dienomis dar nėra visuotinai įsitvirtinęs net kultūringų tautų tarpe.

Mylint savo tautą, tarnauti visiems

Palaimintojo *Dienoraštyje* bei amžininkų atsiminimuose randame liudijimų apie tai, kaip, būnant Vilniaus vyskupu, jam tekdavo nuolat susidurti su konfrontuojančiais vyskupijos tautų interesais ir pretenzijomis. Nekartosiu Palaimintojo biografijos, bet noriu priminti tik vieną labai būdingą atvejį: Pal. vysk. J. Matulaičio ingreso kalbą Vilniaus Katedroje, remdamasis paties Palaimintojo dienoraščiu[2]. Pas nominuotą vyskupą atvyksta Lietuvos tarybos atstovai ir prašo, kad savo ingreso kalbą Vilniuje jis pirmiausiai sakytų lietuviškai, o paskui – lenkiškai. Reikia prisiminti, kad jau

[1] Vk. Šk. [kun. Viktoras Šauklys MIC] *Kovotojas už gimtąjį žodį*, pogrindinis leidinys, p. 67-68, Kauno Marijonų vienuolyno biblioteka.

[2] *Jurgis Matulaitis, Užrašai*, Institutum Historicum Marianorum. Vilnius, Aidai, 1998, p. 107 – 108.

buvo paskelbta nepriklausoma Lietuvos respublika su sostine Vilniuje ir lietuvių valstybine kalba. Tačiau pal. Matulaitis atsisako pirmiausiai prabilti lietuviškai, motyvuodamas tuo, kad skirtas vyskupu ne valstybei, o žmonėms, liaudžiai ir Bažnyčiai. Jis iš anksto paskelbė, kad pirmiausiai kalbės daugumos vartojama lenkų kalba. Ar jis nelaikė savęs lietuviu, ar nemylėjo savo tautos ir kalbos? Jokiu būdu. Iš jo paties ir kitų atsiminimų aiškiai matosi, kad jis laikė save lietuviu ir savo tautą, jos kalbą ir žmones tikrai mylėjo. Dar būdamas Sankt Peterburgo akademijos seminaristu, savo *Laiške mieliesiems kunigėliams* jis aiškiai išreiškia tikrą rūpestį ir meilę, patvirtina žmonių teisę turėti ir ginti savo kalbą ir kultūrą, tačiau niekuomet nesiekė, kad tai būtų daroma kitų tautų kalbų ar kultūrų sąskaita. Jis tarnavo žmonėms ir Bažnyčiai ten, kur buvo siunčiamas, ir tai darė visa širdimi. Apaštalo Pauliaus pavyzdžiu jis tapo „viskuo visiems" (plg *1 Kor* 9,22-23), kad galėtų juos laimėti Dievui. Būdamas Vilniaus vyskupu, mokė savo seminarijos auklėtinius: „Jėzus įsakęs yra mums žmonių išganymu rūpintis, o ne liaudies aklumu ir tamsumu naudojantis, savo tautines politikas varinėti"[3]. Yra daugelis liudijimų, kad Palaimintasis tikrai nebuvo kosmopolitas, o mylėjo savo tautą. „Aš pats labiausiai, žinoma, myliu savo tautos žmones, lietuvius, ir visuomet troškau ir trokštu šiuo tuo saviems būti naudingas", – rašo laiške kun. Totoraičiui[4]. Šio Bažnyčios sūnaus Kristaus įsakyta visų žmonių meilė buvo didesnė, nei patriotizmo interesai tų laikų aplinkoje.

Herojiškos dorybės lygio bažnytiškumas

Vienodai mylėti visus žmones, visiems lygiai tarnauti yra gražus, šventas dalykas, tačiau niekuomet nėra lengvas. Vyskupo Matulaičio atveju tai nebuvo konformistinis prisitaikymas prie kiekvieno, einant lengviausiu keliu, bet sunkus ir nuolatinis valios ryžto aktas. Jam reikėjo nugalėti savo ir kitų žmonių jausmus, nesileisti suklaidinamam nei įtraukiamam į nereikalingas emocijas.

[3] Ten pat, p. 179.
[4] Vk. Šk. [kun. Viktoras Šauklys MIC] *Kovotojas už gimtąjį žodį*, pogrindinis leidinys, p. 101, Kauno Marijonų vienuolyno biblioteka.

Dėl tų pastangų, kurias jam teko padėti, dėl kainos, kurią teko mokėti už vienodą visų meilę, reikia pripažinti, kad vienoda visų žmonių meilė buvo tikru herojiškos dorybės aktu. Prisiminkime, kad to motyvas buvo gilus bažnytiškumo jausmas ir tada lengva suprasti, kad pal. J. Matulaitis mylėjo Bažnyčią, jos visų tautybių žmones Kristaus meile, savo gyvenimo kaina ir herojiškos dorybės jėga. Toks buvo jo priklausymo ir užsiangažavimo Bažnyčiai laipsnis.

Vienijimasis, suprantant ir įsijungiant į realių žmonių konkrečius reikalus

Palaimintasis Matulaitis buvo labai dvasingas, išmintingas, pamaldus, tolerantiškas ir mylintis žmogus. Paprasta kalba pavadinčiau jį labai realistišku ir praktišku žmogumi, tokiu, kurio pamaldumas, dvasingumas, išmintis ir taikingumas buvo nė kiek neatitrūkę nuo konkretaus žmogaus ir jo tikros gyvenimo realybės. Šį pal. Matulaičio konkretumą ir praktiškumą taip pat priskirčiau prie jo vienijimosi dorybės ir charizmos. Tai reiškia, kad jo vienijimosi su žmonėmis sritis apėmė ne vien jų atitikimą kažkokių Bažnyčios, abstraktaus šventumo ar kokio nors šventojo kelio, ne paties pal. Matulaičio, bet žmonių, su kuriais jis bendravo, gyvenimą ir šventumą. Jis žinojo, kiek pareikalauti iš savęs, bet niekada tiek nereikalaudavo iš kitų: nei veiksmų pobūdžio, nei intensyvumo atžvilgiu. Tai reiškia, kad, sutikdamas kitą žmogų, jis pasaulį matydavo tarsi jo akimis, suprasdamas jo aplinkybes, poreikius ir galimybes. Tai reiškia priimti kitą žmogų su jo paties gyvenimu, vienytis labai gilia prasme. Tai reiškia subendrinti savo gyvenimą su kitų. Praktikoje tai pasireiškė žmonių reikalų supratimu, mokėjimu juos palaikyti veikloje ir parūpinimu priemonių jų veiklai vykdyti. Tai Palaimintajam leisdavo duoti žmonėms tai, kas jiems iš tikrųjų tuo metu būdavo reikalingiausia, kartais panaudojant pačios Bažnyčios turtus ar kitas priemones. Toks gyvas atsiliepimas į žmonių reikalus ir Bažnyčios priemonių tam panaudojimas ne visada būdavo kitų suprastas. Pavyzdžiui, Vilniaus arkivyskupu būdamas, pal. J. Matulaitis 1919 įsteigė vaikų prieglaudą

Trinapolyje, buvusioje Vilniaus Pravoslavų archijerėjaus vasaros rezidencijoje, ji veikė iki 1927 m., kai naujas Vilniaus arkivyskupas jį perėmė kitiems Bažnyčios reikalams[5]. Matyt, jis dar nebuvo dvasiškai išaugęs iki tokio laipsnio Bažnyčios, jos vyskupo ir savo asmens vienybės su eiliniais tikinčiaisiais, kaip, beje, ir daugelis J. Matulaičio amžininkų.

Panaudoti modernias priemones

Palaimintojo Jurgio Matulaičio veikloje ir mintyse, taip pat iš įspūdžio, kurį jis sudarydavo aplinkiniams, aiškiai išsiskiria jo modernumo bruožas, ta prasme, kad jis visiškai nevengia naujausių priemonių, kurios tada pradėjo pasirodyti pasaulyje, bet siekė jas pašventinti ir palenkti savo viso gyvenimo tikslui: Dievo garbei ir Bažnyčios gėriui. Labiausiai tai atsiskleidžia jo dėmesiu spaudai ir bendradarbių išsilavinimui. Viskas turi tarnauti vienam tikslui, o priemones jis pasirenka efektyviausias. Tiesiogiai tai pirmiausiai susiję su mokyto žmogaus moderniomis pažiūromis, tačiau pal. Matulaitis niekuomet nesivaikė naujovių dėl naujovių ir nesiblaškė: jo pasirinkti prioritetai nesikeitė per visą gyvenimą. Todėl drąsiai galima sakyti, kad mokslas bei modernios priemonės buvo jo vienovės supratimo, harmonijos su pasauliu, vidinės visa apimančios taikos dalis. Savo plačia siela jis vienijosi ne vien su Dievu dvasiniam gyvenime, ne vien meilėje su artimu žmogumi, bet ir su žmogaus aplinka, jo sąlygomis ir gyvenimo pažanga. Taigi, galima sakyti, kad ir meilė pažangai yra jo vienovės su pasauliu dalis, viena iš daugelio jo meilės ir rūpesčio Bažnyčia apraiškų.

Įtraukti pasauliečius

Labai vertingas pal. Matulaičio dvasinio gyvenimo ir Bažnyčios supratimo puslapis yra jo požiūris į pasauliečius bei jų dalyvavimą Bažnyčios reikaluose. Jis tik stengėsi suburti sąmoningiausius tikinčiuosius pasauliečius į bendrą veiklą Bažnyčios labui. Reikia pastebėti, kad buvo vienas iš pirmųjų ir labai aktyvių tos

[5] Ten pat, p. 118, 122, 124.

iniciatyvos promotorių Katalikų Bažnyčioje. Siekimas kuo plačiau įtraukti pasauliečius į sąmoningą ir aktyvų dalyvavimą Bažnyčios veikloje pasireiškė jau Palaimintojo pastoracinio darbo pradžioje, apie ką liudija jo įrašai *Užrašuose* nuo pat pradžios. 1910 metų spalio 15 dienos įraše skaitome: „Turime rūpintis telkti ir organizuoti aplink save geros valios žmones, juos lavinti, telkti prie darbo, o paskui drauge su jais ir per juos visur Kristų įnešti, viską Kristuje atnaujinti"[6]. Tai antros dienos įrašas jo dvasiniame dienoraštyje. Kada jame subrendo ši vėliau visoje Bažnyčioje plačiai iš naujo atgijusi mintis, kuri ypatingą palaiminimą gavo Vatikano II Susirinkime ir šiandien toliau vystoma? Jo gyvenimo laiku tai buvo tikrai nauja, drąsi, pranašiška idėja. Palaimintasis Matulaitis daug pateikia liudijimų žodžiu ir darbu apie pasauliečių bendradarbiavimą ir iš jo biografijoje atsiskleidžiančios sampratos matosi dar viena nauja mintis: jis ne tik pripažįsta pasauliečius, kaip galinčius padėti ir vertingus pagalbininkus, bet juose mato tikruosius Bažnyčios statytojus, kurie turi pareigą, uždavinį – tada dar nedrįso pasakyti – tikrą, nuosavą pasiuntinybę statyti Bažnyčią kartu su dvasininkija. Ir ši mintis pirmą kartą aiškiai ir nedviprasmiškai buvo suformuluota bei paskelbta II Vatikano Susirinkime.

Bažnyčios aukštas įvertinimas

Palaimintasis Jurgis Matulaitis – tikrasis Bažnyčios mylėtojas, jos atnaujintojas, vienas iš tų, kurie klojo pamatus Vatikano II Susirinkimui, iš tų, kurie šiandienos pastoracijos darbuotojams duoda naudingų, naujų minčių bei metodų. Jo meilę ir indėlį į Bažnyčios statybą aukštai įvertino popiežius Jonas Paulius II, paminėdamas jį kaip vieną iš iškiliausių Lietuvos bažnyčios asmenybių. Ir ne tik. Štai ištrauka iš jo kalbos Lietuvos krikšto 600 metų jubiliejaus proga:[7] *Tapęs visų tarnu, kad pelnytų didesnį jų skaičių", jis rūpinosi išimtinai tik Bažnyčios gerove ir sielų išgany-*

[6] *Jurgis Matulaitis, Užrašai,* Institutum Historicum Marianorum. Vilnius, Aidai, 1998, p. 4.

[7] Giovanni Paolo II, *Sesto Centenario del "Battesimo" della Lituania.* Città del Vaticano, 05 06 1987. EV 10, 1787-1790.

mu. Jo vaisinga Bažnytinė tarnyba paliko daugybę pastoracinių iniciatyvų, tarp kurių noriu prisiminti pasauliečių apaštalavimo veiklą ir Bažnyčios socialinės doktrinos skelbimą, kuriuo jis norėjo paskatinti savo tikinčiuosius atsakingai viską atnaujinti Kristuje. ... Katalikiškas gyvenimas ryškiai sužydėjo įvairiose katechezės srityse, kunigiškaisiais ir vienuoliniais pašaukimais, katalikų akcijos aktyvumu, įvairiomis evangelijos įkvėptomis kultūros išraiškomis.

Kaip matome, Bažnyčia pripažino Matulaičio asmenyje jos gaivintoją, matome, kaip jo tada maža kam suprantamos iniciatyvos tapo visos Bažnyčios veiklos dalimi. Matome, kaip Bažnyčios meilės skatinamas, jos dvasioje, palaimintasis Jurgis Matulaitis suvienijo, sutalpino į savo širdį visus žmones su jų visa modernėjančia kultūra, siekdamas visa pašventinti ir ištobulinti toje pačioje Bažnyčioje Dievo garbei.

Ses. prof., hab. dr. Maria Bogumiła Pecyna SJE

Palaimintojo Jurgio Matulaičio asmenybė ir veikla

Skaitant gausią palaimintajam Jurgiui Matulaičiui skirtą publikaciją, kyla mintis: kas nori teisingai aprašyti tą didelę ir nepaprastai patrauklią asmenybę, negali apeiti struktūros, jos savybių, arba skirtingų, nors tarpusavyje ir susijusių, elementų sistemos. Reikia pažinti, kad galėtum ją įvertinti, nors iš tikrųjų niekada nepažinsime ir neatspėsime didelės, kiekvieno žmogaus sielą gaubiančios paslapties, kad galėtume naudotis kaip aksioma. Šią paslaptį sudaro komplikuotos priklausomybės tarp žmogaus – psichosocialinių procesų subjekto ir žmogaus – jo produkto, taigi tarp *aš* (asmeninis įvardis, kuriuo kalbantis asmuo apibūdina save, asmenybė) ir *si* (sangrąžinis įvardis, esantis galininko forma, einantis kartu su veiksmažodžiu jam sustiprinti) bei objektyvių jo egzistencijos ir veiklos visuomeninių sąlygų. Tačiau norėdami kalbėti apie žmogų, jau iškeltą ant altoriaus, turime atsiminti, kad tai – žmogus, visiškai paniręs Dieve, ir šios tiesos suvokimas leis mums pastebėti kai kurias esmines mus dominančios temos savybes.

Visuotinai žinoma, kad Bažnyčios istorijoje atskleisti šventų žmonių prigimtiniai gabumai turi didelę reikšmę didaktiniam auklėjamajam darbui, o gerai nušviesta jų veikla parodo, kaip smarkiai galima išplėtoti savo asmenybės struktūrą, bendradarbiaujant su Dievo Malone.

Terminas „asmenybė“, nepaisant visuotinio jo vartojimo ir gausios literatūros, yra daugiareikšmis, nes iki šiol niekam nepavyko iki galo apibrėžti jo designato. Psichologų nuomonės vis dar skiriasi esminiu požiūriu, dėl to neįmanoma tiksliai jo apibrėžti nei nustatyti jo esmės. Šiame darbe buvo remtasi Alporto asmenybės koncepcija, pagal kurią *asmenybė yra to, kas vieną žmogų skiria nuo kito, struktūra, tai, kas žmogų individualizuoja.* Šiame apibrėžime pavartotas žodis *struktūra* reiškia, kad kiekvieną as-

menybę sudaro kokybiškai ir kiekybiškai skirtingos reagavimo dispozicijos ir schemos, būtent temperamentas, charakteris, poreikiai, pažiūros, motyvacijos ir savigynos mechanizmai, kuriantys savojo *aš* modelį. Kitais žodžiais tariant, kiekvienas žmogus save mato *iš vidaus* ne kaip savybių sumą, asmenybės apibrėžtą esmę, o kaip gyvą subjektą, kaip *aš*, kuris nuolat transcenduoja visas savo veiklas, kurių atlikėjas ir subjektas yra jis pats. Be to, jis nuolat įžvelgia, kad gali *daugiau*, nei padaro, gali ir *kitaip*, nei veikia, todėl nepaliaujamai žiūri į save kaip į *kažką didesnį, nei jam pasiseka padaryti.*

Įtikinamas šios transcendencijos ir vidinio požiūrio į save liudijimas yra palaimintojo J. Matulaičio malda, užrašyta *Dvasiniame dienoraštyje* 1911 m. sausio 12 d.: *Kvailas esu, neišmanau, ko prašyti. Duok, Dieve, kad visame kame Tavo Valia įvyktų. Štai aš, imk mane. Daryk, ką nori, su manimi.* Visuotinai priimta nuomonė, kad žmogaus asmenybė nėra iki galo ištirta, net jam pačiam nepažįstama. Žinoma, kunigo, ir švento kunigo, asmenybė juo labiau; tą tiesą iškelia ir didysis prancūzų rašytojas Jeanas Guittonas: *Kunigystės sakramento grožis išskiria jį iš žmonių ir net, pasakyčiau, izoliuoja jį jo paties viduje. Kaip jis gali suprasti stebuklingą galią, gautą kartu su šventimais? Jame palaidota tiek paslapčių, kad jo atmintis turi mirti. Tokia atmintis daugeliui žmonių suteikia prisiminimų žavesį, o kunigą atmintis gali tik skaudinti ir turi būti sunaikinta.* Dėl to psichologinė žmogaus-kunigo asmenybės struktūros savybių analizė yra labai sudėtinga. Tačiau manau, kad visų asmenybės struktūros savybių nagrinėjimą reikia pradėti tiriant tiesioginę, fenomenologinę (pažinimui prieinamą), dinaminę žmogaus tikrovę, kurią geriausiai parodo ir dokumentuoja jo veikla bei jo darbai.

Palaimintojo Jurgio gyvenimo ir veiklos tyrėjai su dideliu entuziazmu vadina jį *pavyzdiniu kunigu, šventu žmogumi, galingos dvasios, sąžininga, pareiginga, nepaprasto darbštumo ir punktualumo, taip pat ir geros širdies asmenybe.*. Paskutinysis bruožas pasireikšdavo įvairiomis formomis: palankumu, simpatija, subtilumu, skatinimu, pamokymu, atleidimu, kilnumu, kantrybe, paslau-

gumu ir pasišventimu. Nemėgo tik kiekybinės veiklos dėl jos išorinio efekto ar plačios reklamos, nors suprato, kad ir tokia gali būti reikalinga, o kartais net būtina. Popiežius Jonas Paulius II, papildydamas tą asmenybės charakteristiką, iškilmingų beatifikacijos šv. Mišių (1987 m. birželio 28 d.) homilijoje pridūrė: *Palaimintasis Jurgis Matulaitis, didvyriškai stengdamasis visiems būti viskuo, tvirtai įsitikinęs savo ganytojo misija, tikras vienybės apaštalas, iki galo atsidavęs Evangelijos skelbimui ir sielų pašventinimui, yra tikrai nepaprasto vyskupo pavyzdys.*

Detali cituotų charakteristikų psichologinė analizė rodo palaimintąjį Jurgį buvus nepaprastą, superliatyvinį, valdingą tipą, psichologijoje vadinamą pasiryžėliu. Idealiai charakterizuoja ir patvirtina šią diagnozę jo žinoma maksima: ***viskas Kristui ir per Kristų.***

Pasiryžėlis, psichologinis temperamento tipas, charakterizuojamas tokiais bruožais: ryžtingumas, pasirengimas aukotis ir pasišvęsti, ištvermė, organizacinis talentas, meilė bendruomenei, prisirišimas prie šeimos, darbštumas, nuosaikumas, santūrumas, susitvardymas, punktualumas, natūralumas, darbas tolimai ateičiai ir veiksmų bei principų darna, tačiau didžiausia vertybe jis laiko užduotį, kurią turi įvykdyti.

Palaimintasis Jurgis Matulaitis, pasiryžėlis, išaugo konkrečioje aplinkoje ir dirbo su konkrečiais žmonėmis. Jis gimė 1871 m. balandžio 13 dieną šiaurinėje Suvalkijos dalyje, Lūginės kaime, netoli Marijampolės. Nuo jaunumės svajojo tik apie vieną dalyką: kuo tobuliau sekti Kristumi ir Jo Motina visomis savo mintimis ir elgesiu. Jis – iš tų žmonių, kurių asmenybės bruožus bei įvairiapusę veiklą tik su vargu ir didelėmis pastangomis galima aptarti trumpoje charakteristikoje. Šis sunkumas susijęs ne tik su neįprastai plačiu Palaimintojo interesų ratu, bet ir su jo išsakytų minčių ir požiūrių pobūdžiu bei elgesiu įvairiuose tarpusavio santykiuose. Tai kelia klausimą: *kuo buvo palaimintasis Jurgis, kad sugebėjo burti žmones ne tiek apie save, o veikiau apie paslaptingąsias jėgas, kuriomis gyveno*? Klausimas skamba filosofiškai, tačiau jį kelia ne tik filosofai.

Palaimintasis Jurgis Matulaitis gavo tobulą teologinį-visuomeninį išsilavinimą Peterburge ir Šveicarijos Fribūre, buvo apdovanotas daugeliu įgimtų talentų: širdies išmintimi, tarnystės žmogui jausmu, nesvarbu koks jo amžius, išsilavinimas, tikyba ar tautybė, buvo *plačių horizontų žmogus.* Puikiai suprato visuomenines ideologines permainas tautiškumo fone, kurios tuo metu buvo laikomos galingu visuomeninio atgimimo dvelkimu. O jis, jau dvidešimtmetis, susižavėjo jomis ir nutarė jas sutvirtinti Dievo Meile. Iš Švenčiausiosios Mergelės Marijos jis buvo išmokęs tarnauti kitam žmogui, jo problemoms ir interesams. Be to, sugebėjimas skaityti laiko ženklus leido jam įžvelgti, kad tai, ką jis dabar daro, yra per maža, todėl žmonių gausių ir didelių poreikių supratimas vertė jį aukotis jų labui, ir tas aukojimasis tapo antrąja jo prigimtimi. Taip pat puikiai žinojo, kas gali turėti įtakos Vilniaus vyskupijos ordinaro pareigoms, kas yra teisinga, o kas klaidinga. Dėl to mokėjo paaiškinti situaciją, tuo metu buvusią rytinėse srityse. Savo *Dienoraštyje* vyskupystės Vilniuje metu (1918-1925) 1918 metų gruodžio 1 dieną (ingreso dieną) jis rašė: *Aš noriu visiems lygiai tarnauti ir visiems lygiai būti ganytoju [...], tautų santykiuose tos pačios Kristaus doros privalome laikytis, kaip ir atskirų žmonių santykiuose [...]. ...visa širdimi tarnavau žmonėms Lenkijoje, ir čia visiems tarnausiu.*

Palaimintasis Jurgis realistiškai žiūrėjo į tarnybines užduotis ir buvo drąsus bei ryžtingas, ypač tuomet, kai įvairiems apaštališkiems ir sielovadiniams darbams kvietė bendradarbiauti kitus žmones. Buvo drąsus prisiimtų uždavinių perspektyvoje, ryžtingas taikydamas metodus ir naudodamasis priemonėmis; šv. Pauliaus pavyzdžiu 1911 metų kovo 7 dieną rašė: *Taigi reikia mums žmonių, pilnų energijos, veiklių, savarankiškai mokančių pasielgti, apdairių, mokančių žiūrėti protinga, dievota akimi į šį pasaulį ir į žmones, niekad neišsižadančių savo tikslo ir uždavinio, visur ir visada prie jo dvasios einančių iki galo, iki mirsiant, iki su Dievu amžinai susivienysiant.*

Palaimintasis Jurgis rėmėsi prielaida, kad atsakomybė už kiekvieną žmogų yra tokia didelė, kokia yra Jėzaus Kristaus

sumanytoji ir įkurtoji Visuotinė Bažnyčia. Be to, į tą atsakomybės sferą jis įtraukė visus, taigi šventus ir nusidėjėlius, bičiulius ir priešus, artimus ir tolimus, tautiečius ir skirtingų rasių bei tautybių žmones. Tos įvairiapusės tarnystės žmogui pagrindas buvo *rodyti pasauliui Kristų, padėti kiekvienam žmogui atrasti save Jėzuje Kristuje.*

Be jau išvardintų jo asmenybės bruožų, buvo ir jo dialogo supratimas. Gyvendamas pliuralistinėje visuomenėje, kartu su skirtingų religinių įsitikinimų ir pasaulėžiūrų žmonėmis, jis norėjo jiems liudyti meilę ir gailestingumą; 1919 m. balandžio 22 dieną parašyta: *Mano uždavinys: visus žmones taikinti, vesti prie meilės ir vienybės. Ir tai aš darysiu;* o po dviejų dienų (1919. IV. 24): *Kiekvienas alkanas ir badaujantis žmogus vertas pasigailėjimo ir reikia jį gelbėti, nepaisant jo įsitikinimų ir tautybės.*

Būdamas Vilniaus diecezijos ordinaras, turėdamas aukščiausią postą jos vadovybėje, buvo jautrus žmonių problemoms, apie save būrė jaunus ir gabius žmones, kurie paskui davė gerą pradžią besikuriančioms vienuolijoms. Tačiau stengėsi, kad kiekvienos organizacijos taisyklės sąlygotų asmeninio pašaukimo ugdymą ir jo brandinimą, kad jos suktųsi ne tik apie Kristų, bet taip pat padėtų kiekvienai bendruomenei atsiverti pasauliui ir gilinti žinias kiekvienam jos nariui. Taip pat aiškino auklėtojams, kad jaunimas gali tapti netikrų vadų, besinaudojančių jo kilnumu ir didžiadvasiškumu savo dažnai netikusiems tikslams pasiekti, auka.

Palaimintasis Jurgis, kurdamas savo vienuolijas, rėmėsi tuo, kad Bažnyčios šventumui išlaikyti turi niekada nepritrūkti tobulumo siekiančių žmonių, gyvenančių pagal Evangelijos patarimus. Todėl laiške tėvui Vincentui Senkui, Marijonų vienuolijos generolui, rašė: *Jau kuris laikas jaučiu potraukį tobuliau gyventi. Tačiau man buvo gaila palikti Bažnyčią mūsų kraštuose, kur tiek daug darbo, o darbininkų maža [...], todėl pasilikau* [...]. Tačiau troškimas tarnauti Bažnyčiai Rusijos okupuotame krašte paskatino jį ne tik pradėti vienuolinį gyvenimą, bet ir atnaujinti tą vienuoliją, kurioje iš visos bendruomenės 1908 metais buvo likęs tik minėtas generolas.

Pradėdamas reformas, pagrindine atnaujinamosios vienuolijos idėja pasirinko uždavinį: *vienuolija turi būti kuo glaudžiau susijusi*

su Apaštalų Sostu, su vietos vyskupu ir su visais Bažnyčios hierarchais [...], stengtis jai pagal galimybes kuo daugiau pagelbėti, vienuolijos vyresniesiems leidus, vykdyti įvairius vietos vyskupų pavestus darbus ir paslaugas [...]. Ši Palaimintojo nuostata tarnauti (sunku pasakyti, kokiu laipsniu ji buvo jo teologinės mąstysenos ir kokiu – mistinės intuicijos rezultatas), nuolat gilinama ir tiriama, buvo išreikšta 1911 m. sausio 13 dieną užrašyta malda. Kai kurie jos fragmentai: *Štai aš Tavo tarnas: siųsk mane, kur nori. Kaip kūdikis puolu Tavo prieglobstin: nešk mane. Keblumų, kliūčių ir sunkenybių keliu patinka Tau mane vesti, dėkui Tau ir už tai, labai dėkui [...]. Trokštu pasišvęsti Tau iki paskutinio kraujo lašo, viską Tau atiduoti, visko išsižadėti, net gyvybės. Tegul tik Tavo garbė auga, Tavo Karalija platinasi, Tavo Valia pildosi [...]. Štai aš, imk mane, daryk, ką nori su manimi* [...]. Cituotos maldos psichologinė analizė rodo, kad didysis pasiryžėlis turėjo *įgimtą polinkį į didybę*, nekentė vidutinybės, savo išsakytomis nuomonėmis veikiau buvo *pretenzingas*, o savo atžvilgiu tiesiog netolerantiškas. Todėl siekdamas kunigystės troško būti dideliu kunigu, o pasiryžęs tapti vienuoliu – būti dideliu vienuoliu. Visa tai anaiptol nelengvino vidinio tobulėjimo, tačiau palaimintasis Jurgis sugebėjo atsiduoti Kristaus vadovavimui, o savo turtingos asmenybės savybes paaukoti ir pakilti į aukštą askezės lygį.

Formuodamas dvi moterų vienuolijas – Jėzaus Eucharistijoje Tarnaites ir Nekaltai Pradėtosios Švč. Mergelės Marijos Vargdienių Seseris – Palaimintasis kaip įkūrėjas siekė, kad seserys gyventų pavyzdingą krikščionišką gyvenimą, sakydamas: jei nori ką uždegti, pats turi degti, o tai reiškia, kad pačiam reikia pasitikrinti tam tikroje situacijoje, vaidmenyje ar veikloje ir tik paskui skatinti į ją kitus žmones. Todėl pal. Jurgis pirmiausia reikalavo ugdyti asmeninį pamaldumą ir vis tobuliau gyventi ir elgtis, tiksliai vykdyti savo kasdienes pareigas Evangelijos dvasia, o tik paskui leido vykdyti apaštalinę ir socialinę krikščionišką veiklą; neaprūpindavo jų jokiais fondais ar turtais, bet siuntė į darbą kaip anuomet Kristus: ragindamas nieko nesiimti, bet eiti ir mokyti apie Dievo meilę ir kartu savo pavyzdžiu įgyvendinti Kristaus Evangeliją.

Jam labai svarbus buvo *liudijimas savo paties gyvenimu*, todėl 1921 m. lapkričio 15 dienos įrašu aiškinama: *Geriau stenkitės parodyti, kad esate vienuoliai pamaldumu, mokslu, darbštumu, savęs išsižadėjimu, atsidavimu Dievui, Bažnyčiai, žmonėms ir turėkite tikrą Kristaus dvasią* [...], o 1925 sausio 20 dieną: *Nereikia jaudintis, kad ne visi jums yra malonūs. Reikia kantrybės [...]. Blogį nugalėkite gėriu [...]. Dirbkite kaip geri darbininkai, nesiblaškydami į šalis.*

Palaimintojo humanizme galima išskirti dvi pagrindines sroves: siekis parodyti žmogui, kaip svarbu nuolat nugalėti savo prigimtį, griežtai laikytis vidinės disciplinos ir pareigos bei nuolat ieškoti pastovių, autentiškų jausminių ryšių žmones kilninančiuose tarpusavio santykiuose. Tačiau prioritetinis jo asmenybės bruožas buvo visuotinis ir visa apimantis palankumas, kartu formavęs jo charakterį. Pal. Jurgis gerai žinojo, kokie sudėtingi žmonių reikalai ir kokie paradoksalūs jų keliai į laimę, nors kartais, pabrėždavo jis, *pakakdavo šilto žodžio, kokios materialios ar dvasinės smulkmenėlės, kad būtų sušvelninti negatyvūs žmogaus jausmai ar net emocijos.*

Palaimintojo Jurgio Matulaičio įsitikinimu, atsakomybė už kiekvieną žmogų yra tokia didelė, nes visuotinė yra Bažnyčia, todėl turi apimti prigimtį ir malonę, žmonių ir kūrinių pasaulį. Be to, kaip teisingai pabrėždavo, būtina sieti savo valią su Kristaus Valia, nes žmonių valia turi atitikti išganingąją Kristaus Valią. Iškalbingi jo pastebėjimai įrašyti *Dvasiniame dienoraštyje* 1911 m. vasario 5 dieną: *Kaip kiti laiko sau didele garbe į aukštas vietas iškilti, taip mes laikykime sau didžiausia Dievo malone pakliūti į tas vietas, kur reikia didžiausio savęs išsižadėjimo, kur daugiau reikia vargti ir kentėti dėl Jėzaus, kur daugiau reikia pakelti darbų ir vargų, išniekinimų, pažeminimų, neturto* [...]. Ši įvairiapusė, plati tarnystė žmogui susikoncentravo į pagrindinį dalyką: rodyti pasauliui Kristų, kiekvienam žmogui padėti Jame surasti save.

Tikra pagarba, kurią Palaimintasis jautė Eucharistijai, tapo jam veiklios meilės artimui mokykla, taigi Eucharistijos kultas jam buvo ne tiek neprieinamos transcendencijos, bet veikiau nu-

žengiančios pas žmogų Dievo meilės, globėjiškos pasaulio permainos žmogaus širdyje kultu; o to kulto papildymas jam buvo Švenčiausioji Mergelė Marija. Ji taip pat jo gyvenime užėmė ypatingą vietą, todėl kreipdamasis į Ją savo *Dvasiniame dienoraštyje* 1911 m. rugsėjo 7 dieną rašė: *Švenčiausioji Mergele, išprašyk savo Sūnų malonės, kad kasdien Tave vis labiau mylėčiau, vis labiau Tavimi pasitikėčiau, vis labiau vertinčiau Tavo neprilygstamą globą.* Norėjo, kad, be Jėzaus Eucharistijoje Tarnaičių seserijos, dvi – Kunigų Marijonų ir Vargdienių seserų – vienuolijos būtų nuolatinės padėkos Nekaltajai Dievo Motinai išraiška, todėl jų pavadinimus papildė žodžiais: *Nekaltai Pradėtosios Švenčiausiosios Mergelės Marijos.* Be abejo, galima teigti, kad palaimintasis Jurgis tarsi instinktyviai kreipėsi į Mariją kaip į savo Motiną, tiesa ir tai, kad Marija atsirado jo kelyje kaip Nekaltoji. Šiuo titulu jis pats garbino Mariją ir norėjo, kad jo paties įkurtos ir atnaujinta vienuolijos persiimtų tuo jausmu ir mokytųsi iš Jos meilės ir džiaugsmo, priėmusios Dievo Valią ir vykdančios ją didaktine auklėjamąja veikla.

Le Senne tipologijos sąraše nurodoma, kad pasiryžėlis didesnį dėmesį kreipia į savo atliktus darbus nei į motyvus, kuriais tie darbai turi remtis. Jis turi atradėjo protą, yra inteligentiškas, geros atminties, yra pavyzdingas darbuotojas, *linkęs į perdėtą veiklą.* Nieko stebėtina, kad palaimintasis Jurgis savo gyvenime siekė pažinti *nova et vetera* ir terminą *nova* vartojo sėkmingo gilinimosi į Apaštalų Sosto dokumentus reikšme, kad galėtų geriau skelbti Dievo Žodį šiuolaikiniam pasauliui, o *vetera* – gilaus pažinimo, norėdamas nuolat naudotis per praėjusius metus sukauptu patyrimu. Sumuojant šiuos svarstymus, reikia pasakyti, kad palaimintojo Matulaičio veiklą galima apibūdinti trimis veiksmažodžiais: perauklėti, tarnauti ir saugoti.

Žmogų, turtingą jo asmenybę lemia tikėjimas, kuriuo gyvena, viltis, kuri veda į priekį, ir meilė, kuri jį jau tiesiogiai suartina su Jėzaus Kristaus Asmeniu ir Jo Motina Marija. Žmogui, esančiam jau palaimintuoju, tos trys dorybės – tikėjimas, viltis ir meilė – yra tarsi trys sparnai, keliantys pas Jėzų Kristų ir Jo Motiną, todėl

savo įgimtų gabumų dėka palaimintasis Jurgis vienu metu savyje išsiugdė teologui, mistikui ir apaštalui būdingus bruožus, rodydamas savo amžininkams, kaip svarbu skelbiamą doktriną liudyti tikėjimu ir gyvenimu. Būdamas metodiškas pasiryžėlis, nes buvo ir tikėjimo logikas, jis nuolat iš naujo išgyvendavo tą Meilę, kuri tapo kunigo gyvenimo liudijimo motyvu ir pagrindine dviejų jo įkurtų ir vienos atnaujintos vienuolijų idėja.

Cituoti tekstai rodo, kad palaimintasis Jurgis Matulaitis buvo žmogus, nuolat ištrūkstantis į ateitį ir iš visos širdies trokštantis visiems žmonėms priartinti Kristų, Išganymo šaltinį, kad galėtų juo naudotis. Taip pat pabrėždavo, kad antgamtinės gėrybės yra patikėtos Bažnyčiai, teikiančiai jas Išganymo ieškantiems ir jo reikalingiems žmonėms. Taigi šūkiai: *Būkime gudrūs, kuklūs ir protingi, darykime, kas galima, bet būkime ir drąsūs, ir drąsiai eikime prie savo tikslo, tvirtai tikėdami, kad Dievo Apvaizdos Ranka mumis veda ir neša* (J.M., *Dziennik duchowy*, 1973, p. 53) tapo pagrindiniu motyvu ir varikliu, taip pat ir elgesio atrama bei norma, ypač sunkiose situacijose, reikalaujančiose iš širdies plaukiančios išminties.

Tokia kryptimi jis formavo ir naujas vienuolijas, kurioms skyrė visas savo jėgas ir visą laiką. Giliai susivienijęs su Dievu ir besąlygiškai atsidavęs Bažnyčios tarnystei, jis norėjo pats būti visiems dovana, todėl nenuostabu, kad dabartiniai biografai pavadino jį „Bažnyčios įsimylėjėliu" (T. Górski Z. Proczek, 1987). Taip pat ir jo asmenybėje buvo įdiegtas laiškas, apie kurį rašė šv. Paulius (*2 Kor* 3, 2-3): *...Jūs patys esate mūsų laiškas, įrašytas mūsų širdyse, visų žmonių suprantamas ir skaitomas. Jūs pasirodėte esą Kristaus laiškas, kurį mes, patarnaudami jums, surašėme ne rašalu, bet gyvojo Dievo Dvasia, ne akmens plokštėse, bet gyvų širdžių plokštėse.*

Norėčiau, kad Šventojo Tėvo Pauliaus II laiškas, perskaitytas 1987 m. birželio 28 dieną Romoje prie beatifikacijos Altoriaus ir apgaubtas Bažnyčios pašventinta mandorlos formos aureole, visus uždegtų Dievo meilės ugnimi, užgesintų priešiškus skepticizmo refleksus ir išgydytų lietuvių bei lenkų tautų dvasią nuo epochos

primestų pasaulietiškumo principų. Visoms trims vienuolijoms linkiu, kad visos kartu ir kiekviena atskirai taptume kasdiene duona, visiems padėta ant stalo, kurios kiekvienas alkstantis galėtų atsiriekti ir pasisotinti.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

Allport G.W.: *Individual and his religion. A psychological interpretation*, New York 1964.
Beatificationis et canonizationis Servi Dei Georgii Matulewicz-Matulevicius seu Matulaitis. *Positio super causae introductione Romana seu Kaunen*, Roma 1965.
Bronfenbrenner U.: *Czynniki społeczne w rozwoju osobowości*, Psychologia Wychowawcza, 1970, 2, 37-43.
Cencini A.: *Psychologia spotkania z Bogiem*, Kraków 1955.
Chlewiński Z. Ks.: *Problem religii w psychologii*, Zeszyty Naukowe KUL, 1973, 3-4, 53-64.
Chlewiński Z. (red.): *Psychologia religii*, Lublin 1982.
Górski T., Proczek Z.: *Rozmiłowany w Kościele Błogosławiony Jerzy Matulewicz*, Warszawa 1987.
Guitton J.: *L'existence temporelle*, Editions Universitaires, Paris 1989.
Guitton J.: *L'Evangile dans ma vie*, n. – [Paris]: Desclée de Brouwer, Paris 1990.
Guitton J., Antier J.J.: *Les pouvoirs mystérieux de la foi: signes et merveilles*, Librairie Académique Perrin, Paris 1993.
Guitton J.: *Le génie de Thérèse de Lisieux*, Editions de l'Emmanuel, Paris 1995.
Jaworski R.: *Psychologiczne korelaty religijności personalnej*, KUL, Lublin 1989.
Le Senne R.: *Traité de caractérologie*, PUF, Paris 1973.
Listy abpa J. Matulewicza w języku polskim, Archivum Zgromadzenia Sióstr Służebnic Jezusa w Eucharystii, sygn. VIII/12.
Majkowski J. ks.: *Człowiek w życiu wewnętrznym*, Ateneum Kapłańskie, 1963, 3-4, 69-73.
Matulewicz J. ks.: *Siła woli*, Pro Christo, 1927, 8, 607-611.
Matulewicz J. abp.: *Dziennik duchowy*, Rzym 1973.
Matulewicz J.: *Dziennik z okresu biskupstwa wileńskiego 1918-1925*, Warszawa 1972.
Pecyna M. B.: *Abp Jerzy Matulewicz*, Ład, 1985, 5(178).
Pecyna M.B.: *Poznane i poznawane w psychologii*, Zagadnienia Wychowawcze a Zdrowie Psychiczne, 1988, 4, 15-20.

Pecyna M.B. s.: *Osobowość i działanie błogosławionego Jerzego Matulewicza*, Wrocław 1990.
Pecyna M.B.: *Ideał siostry eucharystki w dokumentach błogosła wionego Jerzego Matulewicza, Założyciela Sió str Służebnic Jezusa w Eucharystii*, Homo Dei, 1990, 3-4, 216-222.
Pecyna M.B.s.: *Wszystko przez Chrystusa i dla Chrystusa*, Królowa Apostołów, 1990, 4-5.
Pecyna M.B.: *O charakterze błogosławionego Jerzego Matulewicza*, Homo Dei, 1991, 4, 173-179.
Pecyna M.B.: *Człowiek i jego choroba*, PZWL, Warszawa 1993.
Pecyna M.B.: *Dziecko i jego choroba*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2001.
Prężyna W.: *Funkcja postawy religijnej w osobowości człowieka*, KUL, Lublin 1981.

Ses. mgr. Ewa Orzechowska SJE

Pal. Jurgis Matulaitis – krikščionio auklėtojo pavyzdys

Įvadas

Palaimintasis Jurgis Matulaitis yra pavyzdys dabartiniams auklėtojams ir sielovadininkams, ypač kaip universaliosios meilės ugdytojas. Universalioji meilė neeliminuoja iš savo poveikio sferos nė vieno žmogaus, nesvarbu kokios jis būtų kilmės, tikybos ar pasaulėžiūros. *Auklėjimas Tėvo sistemoje buvo universalus, apėmė visą žmogų, visas jo galias, sugebėjimus ir gabumus. Tačiau jis neišleido iš akių pagrindinio dalyko – meilės. /.../ Jo auklėjimas alsavo dinamizmu ir laisve, arba – kaip sakydavo – Dievo vaikų laisve*[1].

Šią temą skiriu į dvi dalis:

1. Krikščionio auklėtojo gyvenimo pagrindas,
2. Išskirtiniai krikščionio auklėtojo bruožai.

I. Krikščionio auklėtojo gyvenimo pagrindas

Pal. Jurgio Matulaičio raštuose nesunku aptikti tris dalykus, sudarančius tą pagrindą, būtent:

1. Pripažinimas, kad Kristus yra vienintelis sektinas pavyzdys,
2. Savęs tobulinimas,
3. Nuolatinis kvalifikacijos kėlimas ir laiko ženklų atpažinimas.

*1. **Pripažinimas, kad Kristus yra vienintelis sektinas pavyzdys.*** Dievo ir Bažnyčios autoriteto pašauktas imtis auklėtojo darbo Bažnyčioje asmuo turi būti Kristaus liudytojas. Ir tuo liudytoju jis turi tapti nuolatos. Todėl savo kasdienybėje turi matyti realų Kristų

[1] M. Wiśniewski MIC, *Ojciec Jerzy Matulewicz jako wychowawca*, cit. v., p. 328, 334. 336.

ir nuolat Juo sekti[2], nes Jis turi tapti pirmaeiliu katecheto pavyzdžiu formuojant savo auklėjamąjį požiūrį ir vienintele jo mokymo esme. Tai labai pabrėžiama Apaštalinėje adhortacijoje apie katechizaciją: *Katechetui nedera siekti, kad katechizuojamasis savo protu ir širdimi pasirinktų jį, jo asmenines nuomones ar pažiūras; jis neturi teisės savo nuomonių ir nuostatų piršti taip, tartum jos išreikštų Kristaus Mokymą ir Jo gyvenimo pamokas. Kiekvienas katechetas turėtų sau taikyti slėpiningus Jėzaus žodžius: „Mano mokslas yra ne mano, bet To, kuris yra mane siuntęs"*[3].

Šį auklėtojo dvasingumo ir asmenybės bruožą daug kartų pabrėžia vysk. Matulaitis, reikalaudamas būtinai ieškoti Kristaus visame kame[4], kalbėdamas apie apsivilkimą Jo malone[5] ir besąlygišką sekimą Juo[6]. Pal. Jurgis, Kristų laikydamas šiuolaikinio auklėtojo pavyzdžiu, kartu pagrindžia būtiną sekimą Juo visuose apaštalinės veiklos baruose, norint išauklėti tikrų Viešpaties mokinių. Todėl savo *Dienoraštyje* rašė: *Kristaus gyvenimo tikslas turi tapti ir mano gyvenimo tikslu, jei iš tikrųjų noriu eiti šventųjų pėdomis, ir tie įrankiai ir priemonės, kurias Kristus vartojo, turi būti ir mano įrankiais ir priemonėmis. Ko Kristus troško? Įvykdyti Dievo karaliją čia ant žemės, t.y. šv. mūsų Bažnyčią. Kokiu keliu prie to ėjo? Visiško savęs išsižadėjimo, darbų, vargų, pažeminimų, persekiojimų, kentėjimų; ėjo, kol galvą nepadėjo, kol netapo prie kryžiaus prikaltas*[7]. Palaimintasis Jurgis pateikia auklėtojui mokančio ir darbo išvarginto, už skelbiamą Mokymą niekinamo ir persekiojamo Kristaus pavyzdį: *Mūsų pavyzdys tebūna Jėzus Kristus [..] dirbantis, verkiantis, kenčiantis, Kristus tarp minių,*

[2] Plg. O.B.Zima, *Zadania katechezy, Katecheta* 20/1976/Nr. 3, p. 128

[3] Jan Paweł II, *Adhortacja Apostolska do wszystkich biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła Katolickiego o katechizacji w naszych czasach* / Aaok/, Rzym 1979, p. 8 (liet. k. *Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II apaštalinė adhortacija Catechesi Tradendae*, Vilnius 1996, p. 9).

[4] Plg. Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit v., p. 57 (*Užrašai*, p. 25).

[5] Plg. ten pat, p. 92 (*Užrašai*, p. 23).

[6] Plg. ten pat, p. 113 (*Užrašai*, p. 50).

[7] Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 37-38 (*Užrašai*, p. 3).

Kristus, aplankantis sodžius ir miestus, aplankantis nusidėjėlius, prasčiokėlius, lygiai kaip ir mokytus, teisingus ir turtuolius[8].

Adhortacijoje apie katechizaciją – tas pats akcentas, kviečiantis katechetą sekti mokančiuoju Kristumi, kurio žodžiai, palyginimai ir aiškinimai niekada nesiskiria nuo Jo gyvenimo ir Asmens. Tuomet Kristaus gyvenimas taps nepaliaujamu mokymu /.../. Todėl ir auklėtojas, pašauktas sekti Kristumi, turi auklėti ne tik žodžiu, bet visų pirma savo gyvenimu, tapusiu katecheto skelbiamo Dievo Žodžio įgyvendinimu. Katechetas turi būti dvasingas žmogus, susivienijęs su Tuo, kurį liudija, tuomet sugebės atspindėti Jo gyvenimą kasdieniame apaštalavime.

2.*Savęs tobulinimas*. Iš krikščionio auklėtojo dvasingumo bruožų į pirmą vietą pal. Jurgis Matulaitis iškelia jo asmeninį tobulumą, glaudžią jungtį su Dievu ir autentišką gyvenimą tikėjimu. Sakė, kad *kiekvienas iš mūsų turi iš liuoso noro, visiškai savęs išsižadėjęs, pilnai atsiduoti ir pasišvęsti Bažnyčiai: reikia [...] noriai išsižadėti savęs, savo ištaigų, smagumų, užgaidų ir malonumų; [...] šio pasaulio, jo turtų, gėrybių, jo tuščios garbės; [...] visą save atiduoti Bažnyčios labui, jos apgynimui, palaikymui, praplatinimui, tarpimui ir klestėjimui*[9].

Pal. Jurgis visus, kurie ėmėsi ugdyti Kristaus išpažinėjus, ragina gyventi visiškai Jo Mokymą atspindintį gyvenimą, kad patys būtų pilni Kristaus dvasios ir visur ją įneštų, savo pavyzdžiu patrauktų prie Jo visus žmones[10]. Aiškina, kad auklėtojas, norėdamas pasiekti aukštesnio tikslo ir sėkmingai mokyti autentiškos krikščionybės, pirmiausia turi pats kovoti su prigimties polinkiais, būti pasirengęs visko atsisakyti, išsižadėti ir dirbti ten, kur reikia, net visą gyvenimą skirti tam reikalui[11]. Kun. Matulaičio nuomone, klystantysis negali kitų vesti teisingu keliu. *Reikia pirmiausia pačiam Dievo keliais imti vaikščioti, o paskui jau rūpintis, kad ir kiti imtų tais pačiais Dievo*

[8] *Užrašai*, p. 58.
[9] Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 68 (*Užrašai*, p. 4).
[10] Plg. ten pat, p. 64 (*Užrašai*, p. 4).
[11] Ten pat, p. 91 (*Užrašai*, p. 24).

keliais vaikštinėti. Ir kitus reikia rūpintis patraukti paskui save, ypač savo pavyzdžiu[12].

Palaimintojo Jurgio noras, kad auklėtojas siektų asmeninio šventumo ir kartu tobulintų tuos, kuriems turi vienokį kitokį poveikį, labai gerai atspindi vieną iš krikščioniškojo auklėjimo prielaidų – žmogaus sukūrimo faktą pagal Dievo paveikslą ir panašumą, taip pat ir jo Dievo vaiko orumą. Katechetas ar auklėtojas, tai žinodamas, ne tik žodžiu, bet visų pirma liudydamas savo gyvenimu turi rodyti auklėtiniams tą orumą ir žadinti jų norą vis labiau panėšėti į Kūrėją bei siekti šventumo, skirto ne tik išrinktiesiems, o visiems, dėl kurių Kristus kentėjo, numirė ir prisikėlė bei kuriems pats Dievas sakė: *Būkite šventi, nes Aš Esu Šventas*[13].

3. Nuolatinis kvalifikacijos kėlimas ir laiko ženklų pažinimas. Kun. Jurgis Matulaitis viena iš baisiausių savo laikų visuomenės nelaimių manė esant vis didėjantį mąstymo chaosą, sąvokų painiojimą, taip pat išklydimą iš tiesos ir tikėjimo kelio. Todėl pabrėždavo, kad kiekviena bažnytinė institucija, turinti auklėjamąjį poveikį šiuolaikiniam žmogui, privalo išmokti teisingo Katalikų Bažnyčios Mokymo ir nuolat jį gilinti, kad galėtų tikintiesiems ir netikintiesiems jį skelbti[14].

Jis dažnai pabrėždavo, jog būtina gilintis į teologijos mokslą ir pirmiausia reikia pažinti laiko ženklus, kad apaštalinės veiklos pastangos būtų nukreiptos dabartiniu laiku gyvenančio žmogaus problemoms spręsti ir reikmėms tenkinti[15]. Visų pirma auklėtojas turi gilinti žinias savo specialybės srityje. Taigi jis negali, vysk. Matulaičio nuomone, apsiriboti tik teologija, bet turi visapusiškai pasirengti vykdyti savo užduotis. Išsilavinimu, žiniomis, gabumais jis ne tik neturi nusileisti netikintiesiems arba tiems tikin-

[12] Ten pat, p. 71 (*Užrašai*, p. 28.

[13] Plg. *Ogólna Instrukcja Katechetyczna wydana przez Kongregację ds. Duchowieństwa*, Libreria Editrice Vaticana 1971/DCG/, p. 114.

[14] Plg. P. Gach, *Abp J. Matulewicz – założyciel zgromadzień zakonnych*, Kieliecki Przegląd Diecezjalny, cit. str., p. 32.

[15] Žr. Bl. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 106 (*Užrašai*, p. 53).

tiesiems, kurie nėra pasišventę vienam tik Dievui, atvirkščiai, turi juos lenkti, kad sėkmingai panaudotomis šiomis priemonėmis patrauktų žmones prie Dievo ir Bažnyčios[16].

Atnaujindamas senas ir kurdamas naujas vienuolijas, jis nesiekė didinti jų narių skaičiaus, bet rūpinosi dvasiniu jų auklėjimu ir tinkamu parengimu apaštališkajam darbui. Sakydavo: *Geriau bus, jei turėsime kad ir mažiau darbininkų, bet gerų ir tikrų darbininkų, kurie tą darbą atliks taip, kad jo antrą kartą nebereikėtų dirbti. /.../ Geriau palikti kol kas vienur arba kitur laukus dirvonais gulėti, negu žmones, neužtektinai išlavintus ir prirengtus, į darbą siųsti*[17]. Tačiau Bažnyčios patikėtoms užduotims vykdyti nepakanka tik pradinio pasirengimo, reikia nuolat kelti savo kvalifikaciją šioje srityje. Palaimintojo *Užrašuose* parašyta: *Taigi atsidėję turime rengti, mokyti ir lavinti mums reikalingus žmones. O ir paskui, pastatę juos prie darbo, turime žiūrėti, kad vis dar turėtų laiko tobulintis ir dvasiškai, ir kiekvienas savo darbo šakoje, /.../ ir pareigas atliekant, ir darbuose, ir tuose patarnavimuose, kuriuos galėsime dėl Bažnyčios atlikti*[18].

Pal. Jurgio rekomendacijos ir raginimas nuolat gilinti teologijos bei kitų sričių žinias labai svarbūs mūsų laikais, kai ir visuotinė kultūra, ir teologijos mokslas daro didelę pažangą[19]. Tačiau visada reikia atminti, kad nors mokslas yra būtinas, auklėtojas negali būti bedvasis jo „rezervuaras", bet turi būti ir iš tiesų ugdantis žmogus[20].

Pal. Jurgis Matulaitis, laikydamasis laiko dvasios, nesmerkė naujovių, nedraudė naudotis naujais technikos laimėjimais, jei tai padėtų apaštališkame darbe ir padidintų Dievo garbę. Tokios nuostatos jis ragina laikytis ir savo brolius, tačiau įspėdamas juos nepiktnaudžiauti tomis priemonėmis ir nepaskęsti jose. *Dvasiniame dienoraštyje* jis rašo:

---

[16] Ten pat, p. 65 (*Užrašai*, p. 22).
[17] Ten pat (*Užrašai*, p.23)
[18] Ten pat, p. 66 (*Užrašai*, p. 23).
[19] Žr. Sobór Watykański II, *Dekret o posłudze i życiu kapłanów*, /DK/, red. J. Groblicki, Nr. 19, p. 514.
[20] Plg. S. Szuman, *Talent pedagogiczny*, Katowice 1947, p. 23-24.

Reikia labai saugotis visokių naujų nuomonių ir mokslų: nesekti tuojau paskui, kas nauja, bet gerai žiūrėti, ar sutinka su senąja katalikiškąja tiesa. Bet, antra vertus, vėl nereikia per daug skubintis, kol dar neaišku, pasmerkti visa tai, kas nauja, jei to Bažnyčia dar nepasmerkia[21]. Ir kitoje vietoje: *Reikia mums saugotis, kad, besinaudodami visokiomis priemonėmis, ne tik antprigimtinėmis, bet ir prigimtinėmis [...], jose nepaskęstume, nesustotume, pamiršę savo tiesioginio uždavinio, – kad jų tikslu nepaverstume*[22].

Taigi auklėtojas, atsižvelgdamas į naujas žmonių gyvenimo situacijas, veikdamas pagal žmonių poreikius, turi išvengti pasaulio dvasios srauto, pal. Jurgio žodžiais tariant: *Nenusileidžiant prieš šio pasaulio blogus įpročius ir geidulius, nenusileidžiant prieš jo klaidingas nuomones ir pažiūras, mes stengsime visa atnaujinti Kristuje, o tik patys savyje atnaujindami, pilnai persiimdami Kristaus dvasia ir tiesomis, ir taisyklėmis [...]*[23].

II. Būdingi krikščionio auklėtojo bruožai

Pal. Jurgis, pats pilnas optimizmo ir didžiadvasiškumo, manė, kad Dievo žmogui nėra jokių kliūčių, nėra padėties be išeities, tokių sunkių situacijų, kad nebegalėtų liudyti Dievo ir skleisti Jo dvasią žmonių širdyse bei jų aplinkoje. Jis buvo tvirtai įsitikinęs esąs atsakingas už skęstančius klaidose, nes nepažino tikėjimo arba jį prarado. Palaimintojo nuomone, krikščionis auklėtojas privalo turėti keturis bruožus:

1. būti pasirengęs aukotis ir pasišvęsti,
2. pažinti žmones ir jų gyvenimo sąlygas,
3. mylėti Bažnyčią,
4. būti tolerantiškas ir atviras.

1.Pasirengimas aukotis ir pasišvęsti. Vyskupas Matulaitis žinojo, kad žmogaus prigimtis silpna, baili ir vengianti sunkumų, netikrumų bei situacijų, reikalaujančių ypatingo pasišventimo.

[21] Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 104-105 (*Užrašai*, p. 52).
[22] Ten pat, p. 82-83 (*Užrašai*, p. 36).
[23] Ten pat, p. 120 (*Užrašai*, p. 63).

Todėl jam buvo labai svarbu, kad kiekvienas auklėtojas būtų atsidavęs Dievui ir pilnas Jo dvasios. Tik taip sustiprintas jis galės priešintis blogiui ir jį nugalėti. Tėvas Matulaitis auklėtojo pašaukimui vykdyti rekomenduoja naudotis puolimo ir pergalės taktika[24]. Visus silpnadvasius ragina narsiai paniekinti visokias baidykles, kurias sukuria kryžiaus, kentėjimų, vargų ir bėdų, persekiojimų ir nesėkmių baimė[25].

Būdamas optimistas, jis skatina nekreipti dėmesio į esamus sunkumus, juo labiau į tuos, kurie galbūt bus ateityje, drąsina nebijoti rizikos[26]. *Turime eiti narsiai ir drąsiai prie tikslo keliu, kurį Dievas mums rodo, ten, kur Dievo Dvasia mus veda ir skatina eiti, į jokias kliūtis neatsižvelgiant, nieko nenuogąstaujant*[27].

Tokiu auklėtoju pirmiausia gali būti tikras krikščionis, kuris vykdydamas savo misiją pasaulyje to paties moko ir patraukia kitus žmones. Tačiau savo gyvenimą jis turi matuoti kryžiaus matu. Ar būtų kunigas, konsekruotas asmuo, ar katechetas pasaulietis, jis turi visada atsiminti, kad anksčiau ar vėliau jį ištiks Kristaus likimas. Vieni eis paskui jį, kiti atmes, gal paniekins, vieni bus dėkingi, o kiti jį keiks[28]. Pal. Jurgiui minimalizmas buvo svetimas. Didesnei Dievo garbei jis galėjo atiduoti viską, įskaitant ir savo gyvybę[29].

Taip atsiduoti Dievui ir viską skirti Jo reikalams gali tik tas auklėtojas ar katechetas, kuris darbą Viešpaties vynuogyne pradėjo ne asmeninės naudos motyvais, bet tam, kad tinkamai atsilieptų į Dievo kvietimą. *Auklėtojas iš pašaukimo spinduliuoja pasišventimu ir atsidavimu savo reikalui*[30], – rašo kun. H. Piszkalskis. Jis taip pat mano, kad *tik tas, kuris pats giliai išgyveno Įsikūnijusio Dievo tikrovę, kuris leido sau iki širdies gelmių ja susižavėti, kuris*

[24] Ten pat, p. 38 (*Užrašai*, p. 4).
[25] Plg. ten pat, p. 68 (*Užrašai*, p. 12).
[26] Ten pat, p. 47 (*Užrašai*, p. 14).
[27] Ten pat, p. 56 (*Užrašai*, p. 16).
[28] Plg. L. Balter SAC, *Antynomie posłannictwa chrześcijańskiego*, „Znak" 31/1974/ Nr. 5, p. 596-598.
[29] Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 37 (*Užrašai*, p. 3).
[30] H. Piszkalski, *O powołaniu katechety*, „Katecheta", 22/1978/Nr. 2, p. 64.

dėl to patyrė daug vargų, bet ne kartą ir džiaugsmo, galės ją taip perteikti kitiems žmonėms, kad ir jie ja užsidegtų[31].

Todėl krikščionis auklėtojas turi būti didžiadvasis, maksimaliai atsivėręs vykdyti Dievo valią visur, ten, kur buvo siųstas ar ten, kur savo iniciatyva ėmėsi šio darbo, atsiliepdamas į Dievo šaukimą ir Bažnyčios siuntimą. Dėl to turi iš tikrųjų visiems tapti viskuo, ir tai labai pabrėžė pal. Jurgis savo *Užrašuose*[32].

Kaip tik tokius žmones jis norėjo turėti savo kongregacijoje ir manė, kad tik jie gali sėkmingai dirbti apaštalinį darbą Bažnyčioje[33]. Pal. Jurgis nori, kad Dievo Žodžio skelbėjas ir Kristaus mokinių ugdytojas imtųsi jo ten, *kur matosi didžiausias darbininkų trūkumas, kur dirva apleista, kur pavojus grūmoja*[34]. Katechetas privalo skubėti ten, *[..] kur sunkiausia, kur rodos viskas pralaimėta,[...] papiktinimai įsivyravę ir prasiplatinę, kur klaidos platinasi, nedorybės auga ir klesti*[35].

Verta paminėti vieną iš palaimintojo Jurgio maldų, kurioje pateikiama šiuolaikinio auklėtojo ir katecheto veiklos programa dirbant didelio pasipriešinimo, persekiojimų ir vargų metu. Ji taip pat atspindi Palaimintojo narsią ir Dievo reikalui atsidavusią asmenybę. *Duok, Dieve [...], kad mes turėtume tą didelį narsumą jokių kliūčių iš pasaulio pusės ir jo galybių nesibijant, jokiam bailumui nepasiduodant, eiti drąsiai į darbą, į kovą dėl Bažnyčios [...]; kad mes tik to vieno bijotumės, – numirti nieko dar nekentėję, nevargę, nedirbę dėl Bažnyčios, dėl sielų išganymo, dėl Dievo garbės...*[36].

Šios maldos mintys aktualios ir šiandieniniams auklėtojams bei katechetams, patiriantiems ne tiek persekiojimus tiesiogine žodžio prasme, kiek religinį neišmanymą bei satanistinių grupių, sektų ir ateistinių organizacijų neapykantos atakas.

---

[31] Ten pat.
[32] Žr. Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 97 (*Užrašai*, p. 45).
[33] Ten pat, p. 59 (*Užrašai*, p. 16).
[34] Ten pat, p. 89 (*Užrašai*, p. 41).
[35] Ten pat, p. 82 (*Užrašai*, p. 35).
[36] Ten pat, p. 58-59 (*Užrašai*, p. 18).

2. *Žmonių ir jų gyvenimo sąlygų pažinimas.* Palaimintasis Jurgis Matulaitis, pripažindamas viską, kas apibūdina šiuolaikinį žmogų, jo nuolatinį ieškojimą ko nors kito, nei pats yra, jo nerimą ir kritišką santykį su pasauliu, jo žmogiškosios pilnatvės siekimą[37], ragina visus atsakinguosius už auklėjimą pažinti šiuolaikinio žmogaus dvasinį ir religinį veidą, kad galėtų pasirinkti tinkamas sielovadinio ar katechetinio darbo priemones.

Palaimintojo Jurgio nuomone, auklėtojas turi jausti šiuolaikines idėjų sroves, šiuolaikinio žmogaus intelektualinį, moralinį ir kultūrinį lygį bei jo jautrumą religijai, kad galėtų perteikti Dievo tiesas jo paties kalba[38].

Ugdydamas savo paties atnaujintos vienuolijos narius, pal. Jurgis į tai kreipdavo savo brolių dėmesį: *Stenkimės pažinti savo gadynę, suprasti ir atjausti savo laikų žmones su jų norais, troškimais, siekimais ir tikslais*[39].

Tas teiginys prasiskverbia ir į dabartinių auklėtojų mintis, kurių pažiūros klostėsi jau Vatikano II Susirinkimo dvasia ir puikiai sutampa su pal. Jurgio pažiūromis. Vysk. Zygmundas Kowalskis tvirtina, kad konkreti auklėjamųjų situacija turi būti kiekvieno auklėtojo išeities taškas, pradėdamas mokymo ir auklėjimo darbą jis negali ignoruoti šiandien gyvenančio žmogaus poreikių[40]. Panašiai rašo ir H. Wistuba: *Katechetas turi diegti tikėjimo tiesas plačiame tikinčiųjų žmonių gyvenimo kontekste ir atsiliepti į jų poreikius bei dabartinės bendros ir tautinės kultūros grėsmes, kuriuose dabar gyvena krikščionis*[41].

Taigi pabrėžiama, jog reikia pažinti ne tik žmones, bet ir jų aplinką, gyvenimo sąlygas, troškimus ir siekius, kad auklėtojas galėtų imtis reikalingų priemonių ir tinkamai kreipti sielovadininko ar katecheto darbą.

---

[37] Plg. M. Pecyna SJE, cit. v., p. 66.
[38] Plg. ten pat, p. 194.
[39] Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 106 (*Užrašai*, p. 53).
[40] Plg. Z. Kowalski, *Zasady i kryterium doboru treści katechezy*, „Katecheta" 18/1974/Nr. 5, p. 193.
[41] H. Wistuba, *Studia teologiczne i formacja apostolska*, „Katecheta", 27/1983/Nr. 2, p. 84.

3. Meilė Bažnyčiai ir tarnavimas jai. Dievas ir Jo garbė buvo pirmasis ir aukščiausias pal. Jurgio gyvenimo bei veiklos tikslas ir jo karščiausios meilės objektas. Antroji jo didžiausia meilė ir rūpestis buvo šv. Bažnyčia ir jos plėtra pasaulyje[42].

Kunigo Matulaičio įsitikinimu, Bažnyčiai reikia atiduoti savo gabumus, talentą, žinias[43]. Šventojo Pauliaus pavyzdžiu *Bažnyčiai taip pat reikia atiduoti veiklų gyvenimą, narsą ir drąsą*[44], *tikrą atgailą, tvirtą tikėjimą, nuoširdžią Dievo ir artimo meilę*[45]. Žmogus, pasišvęsdamas tarnauti Dievui, Bažnyčiai ir žmonėms, turi atiduoti viską, o pirmiausia save patį[46].

Pal. Jurgio *Dvasinis dienoraštis* yra „persunktas" meile Bažnyčiai, išreikšta 136 psalmės parafrazėje: *Šventoji Katalikų Bažnyčia, tikroji Kristaus Karalija ant žemės, karščiausiai mano numylėtoji! Jeigu tave užmirščiau, tegul būna užmiršta mano dešinioji, tegul mano liežuvis pridžiūsta prie gomurio [...]*[47].

Vyskupui Matulaičiui Bažnyčia nebuvo nei institucija, nei tolima abstrakcija, bet konkreti, gyva Dievo šeima, kuriai vadovauja popiežius. Todėl meilę ir pagarbą pirmiausia jis reiškė Šventajam Tėvui[48]. Pažindamas savo žmogišką silpnumą, net įsižadėjo Dievui, kad nei jis pats, nei jo vadovaujamieji netarnaus jokiems kitiems tikslams /.../, tik vienam Dievui ir Bažnyčiai. Tokia dvasia jis visą savo gyvenimą darbavosi Bažnyčios naudai, ja auklėjo naujus kunigus, vienuolius, taip pat ir pasauliečius, kurių uždavinys – įdiegti teisingas krikščioniškas nuostatas vaikams ir jaunimui. Ne kartą yra pabrėžęs, kad Bažnyčia – vienintelė jo Tėvynė, o jis – jos patriotas, ir norėjo, kad kiekvienas sielos ganytojas vadovautųsi tuo pačiu principu[49].

---

[42] Plg. J. Kaczmarek, *Rysy duchowości Abpa Jerzego Matulewicza* „Kielecki Przegląd Diecezjalny", 63/1988/ Nr. 1, p. 14.
[43] Plg. ten pat, p. 57.
[44] Plg. ten pat, p. 114.
[45] Plg. ten pat, p.83.
[46] Plg. ten pat, p. 42, 47, 96.
[47] Plg. Abp J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 135 (*Užrašai*, p. 17).
[48] Plg. ten pat, p. 121 (*Užrašai*, p. 73).
[49] Plg. ten pat, p. 120 (*Užrašai*, p. 73).

Šventojo Tėvo mokyme jis rasdavo nuorodų dvasiniam ir apaštaliniam gyvenimui, savo kelio patvirtinimą. Pats skaitydavo ir kitus ragindavo skaityti ne tik popiežių enciklikas, bet ir Šventojo Tėvo kreipimusis bei laiškus, nes juose lengva aptikti tai, ko trūksta tikram krikščioniškam požiūriui, galima suprasti, kokiu keliu eiti, ko ieškoti ir ko vengti[50].

Pal. Jurgis, pats mylėdamas Bažnyčią ir būdamas klusnus jos galvai, stengėsi tą išskirtinę meilę įskiepyti savo atkurtos Kunigų Marijonų kongregacijos vienuoliams bei savo paties įsteigtoms moterų vienuolijoms. Jo *Dvasiniame dienoraštyje* ir asmeniniuose bei ganytojiškuose jo laiškuose daug nuorodų ir minčių apie tą ypatingą meilę Bažnyčiai. Juose savo broliams ir dvasinėms dukterims, taip pat visiems, atliekantiems auklėtojo darbą Bažnyčioje, jis perteikė tai, kas jam buvo visų svarbiausia ir brangiausia: meilę Dievui ir glaudų ryšį su Bažnyčia, jos hierarchais ir Mokymu, atvirumą bei palankumą visiems žmonėms[51].

Studijuoti popiežiaus laiškus, kalbas ir dokumentus pal. Matulaitis ragino visų pirma siekdamas, kad kiekvienas sielos vadas gyventų tikrą krikščionišką gyvenimą, gyventų Bažnyčia, persiimtų jos dvasia, sumanymais ir troškimais, ir manydamas, kad tik iš jų (popiežiaus raštų) galima efektyviausiai pasisemti šviesos ir tikrosios Katalikų Bažnyčios dvasios[52].

Sintetiškai suvokdamas atsidavusių Dievo reikalui žmonių gyvenimo esmę, pal. Jurgis nurodė vyraujantį Bažnyčios vaidmenį jų gyvenimo vertybių hierarchijoje. Tos hierarchijos negali užstoti nei materialinės gėrybės, nei kiti asmeniniai tikslai ir siekiai, net patys garbingiausi[53].

4. Atvirumas ir tolerancija. Meilė Katalikų Bažnyčiai skatino pal. Jurgį mylėti ir gerbti kiekvieną žmogų be išimties. Ši meilė išugdė

[50] Plg. Abp J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 135 (*Užrašai*, p. 73-74).
[51] W. Nieciecki, *Działalność O. Matulewicza w Warszawie, Pro Christo et Ecclesia*, cit. v., p. 31.
[52] Plg. ten pat, p. 136-137.
[53] Plg. ten pat, p. 46.

jo toleranciją ir atlaidumą visiems kitaip mąstantiems, jaučiantiems ir tikintiems. Kalbant apie pal. Jurgio Matulaičio ekumeninį požiūrį ir įsitikinimus, aiškiai atspindinčius tolerancijos dvasią, reikia nurodyti jų specifiką, kurią sąlygojo politinė ir visuomeninė jo laikų būklė, taip pat diecezijos, kurioje jis ėjo vyskupo tarnystę, padėtį.

Ir vyskupo elgsena, ir pažiūros iš esmės reiškėsi jo santykiuose su Vilniaus diecezijos gyventojais – skirtingų tautybių žmonėmis – bei požiūriu į tautinius konfliktus bundančio tautinio sąmoningumo laikais. Žinoma, tos pažiūros tinka ir krikščionio auklėtojo santykiams su diecezijoje gyvenančiais skirtingų religijų ir konfesijų žmonėmis, visų pirma su stačiatikiais.

Pal. Jurgio siekis suvienyti visus žmones, skleisti santaiką ir tarpusavio palankumą, yra parodomoji pamoka, kaip reikia gyventi ekumenizmo dvasia, gerbiant kitą žmogų, kurio pažiūros ir įsitikinimai nesutampa su mūsiškiais. Kaip tikras krikščionis jis skelbė ir gynė teisę į sąžinės kulto ir religinio auklėjimo laisvę, taip pat į savo tautybės išsaugojimą ir savo gimtosios kalbos vartojimą. Kaip geras ganytojas taip pat troško tarnauti visiems žmonėms, nesvarbu kokių pažiūrų ir įsitikinimų jie būtų[54].

Pripažindamas žmonių teisę į skirtingumą, vyskupas visada rekomendavo pagarbą žmogui, įspėdavo vengti elgesio, kuris galėtų priešininką pažeminti, pajuokti, įžeisti, įskaudinti[55]. Tokią nuostatą skirtingų pažiūrų žmonių atžvilgiu kun. Piotr Poręba (Petras Poremba) vadina religine tolerancija. Ugdant ją reikia auklėtiniui įskiepyti tokią proto ir valios nuostatą, kad jis sugebėtų suprasti skirtingų religinių įsitikinimų žmones ir žvelgti į juos su palankumu[56].

Pal. Jurgiui kiekvienas žmogus buvo jau esantis ar būsiantis Kristaus Bažnyčios narys. Daug sudėtingesnis ir sunkesnis buvo tautinių antagonizmų klausimas, tačiau ir jo atžvilgiu jis laikėsi vienareikšmės pozicijos, visada skatinančios susitaikinimą[57]. Pa-

[54] Žr. J. Kaczmarek, cit. str., p. 20.
[55] Plg. ten pat, p. 63-64.
[56] Plg. P. Poręba, *Wychowanie młodzieży w wolności i tolerancji religijnej*, *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 1969, t. XVI, sąs. 3, p. 92.
[57] Plg. J. Kaczmarek, cit. str., p. 20.

teikiu iš eilės Palaimintojo požiūrį, koks turi būti krikščionis auklėtojas:

a) tautinių skirtumų atžvilgiu,
b) kitų konfesijų žmonių atžvilgiu,
c) netikinčiųjų atžvilgiu.

a) Krikščionis auklėtojas ir tautiniai skirtingumai. Seminarijoje įgyta patirtis labai pagelbėjo pal. Jurgiui naujoje jam situacijoje, kai buvo paskirtas vyskupu į *mišrios nacionalinės sudėties*[58] diecezijų. Besikivirčijantiems vyskupijos tikintiesiems savo ingreso dieną jis kalbėjo: *Rūpinsiuos, kaip Kristus, globoti visus, būti visiems visu kuo /.../. Mano darbo dirva – Kristaus Karalija (kovojanti Bažnyčia); mano partija – Kristus*[59]. Šie žodžiai – visa vyskupo veiklos programa. Jie taip pat atskleidžia jo požiūrį į dvasininkų nusistatymus politinių, kalbinių ir tautinių skirtingumų atžvilgiu. Vadovaujantis tokia nuostata, kiekvienam sielų ganytojui ar katechetui pirmiausia reikia būti Kristaus sekėjui, Bažnyčios tarnui ir jos patriotui, ir į tai aidu atsiliepia šiuolaikinių katechetų balsai, sakančių, kad *katechetas paprasčiausiai turi būti ir jaustis Bažnyčios žmogumi*[60].

Kunigas Bonieckis taip rašo apie pal. Jurgį: *Nemėgstantis konfliktų, pozityvios veiklos žmogus /.../. Norėjo, kad jo diecezijoje gudai galėtų melstis gudiškai, lietuviai – lietuviškai. Nesutiko priimti paramos karo ištiktiems žmonėms, kai ta parama diskriminavo žydus*[61]. Atidarydamas našlaičių prieglaudą, nestatė tautinių sienų, kiekvienam, neatsižvelgiant į tautybę, prieglaudos durys buvo atviros[62].

Kun. Aleksandras Kakowskis, Peterburgo Dvasinės akademijos rektorius sakė, kad jam pavyko *nuraminti Akademijoje tautinius*

[58] T. Górski i Z. Proczek, cit. v., p. 86.
[59] Ten pat, p. 89.
[60] R. Murawski SDB, *Co katecheta daje młodzieży w wychowaniu do odpowiedzialności za Kościół*, „Katecheta", 19/1975/, p. 250.
[61] A. Boniecki MIC, *Wielki dzień Kościoła litewskiego*, Tygodnik powszechny, 1987 Nr. 29, p. 2.
[62] Žr. Z. Trószyński, cit. v., p. 261.

konfliktus ir įvesti darną į studentų ir profesorių gyvenimą dėl to, kad vicerektoriaus pareigoms pakvietė lietuvį, kunigą Matulaitį"[63]. Pal. Jurgis pats apie save rašė: *su lenkais stengiuos būti lenkas, su žydais žydas, su pagonimis pagonis, visiems tapau viskuo*[64].

Tokios nuostatos, kuri leido pal. Jurgiui užmiršti save kitų labui, šaltinis ir jėga buvo meilė. Jis negalėjo suprasti, kaip galima sutalpinti širdyje meilę Dievui ir nepalankumą kitam žmogui. Meilę Dievui jis tapatino su meile žmogui[65]. Žinodamas, kad tos meilės tarp žmonių trūksta jo diecezijoje, kad žmonės yra susiskaidę pagal tikybas ir tautybes, laiške kun. Warszawskiui jis skundžiasi: *Skauda man ir liūdna, matant tiek daug neapykantos tarp žmonių. Aš taip myliu visus žmones, jų neskirstydamas*[66].

Savo pažiūras ir meilę kiekvienam žmogui, nepaisant jo tautybės, vyskupas Matulaitis troško įskiepyti savo atnaujintoje ir įsteigtose vienuolijose, kurioms norėjo patikėti vaikų ir jaunimo auklėjimą tikrai krikščioniška dvasia[67]. Daug reikalavo iš Marijonų vienuolijos, kurią, kaip ir Vilniaus diecezją, sudarė įvairių tautų nariai. Kad ji galėtų vykdyti savo uždavinį Bažnyčioje, jis iš pašaukimo brolių reikalavo pakilti virš nacionalinių ginčų ir išankstinių nusistatymų, virš visų padalų ir skirtumų[68].

Apaštalas, kunigas, krikščionis auklėtojas negali išleisti iš akių siekiamo tikslo ir Dievo jam pavesto uždavinio, nes tuomet paskęs politinių kovų reikaluose ir nebebus Evangelijos skelbėjas, nebus prie Dievo ir į Bažnyčią traukianti jėga, o jo gyvenimas bus tarsi sūrumo netekusi druska ar po gaubtu paslėptas žibintas[69].

---

[63] Plg. Ks. Aleksander Kakowski, *Z niewoli do niepodległości*, „Nasz Ojciec Odnowiciel", Atsiminimai ir pranešimai apie Dievo Tarną arkivyskupą Jurgį Matulaitį, cit. v., p. 94.

[64] Bł. J. Matulewicz, *Dziennik biskupi: Pisma wybrane*, p. 52, (*Užrašai*, p. 224).

[65] Plg. J. Sobczyk, *Śp. Abp Jerzy Matulewicz, Arcybiskup Jerzy Matulewicz, Odnowiciel Zgromadzenia Marianüw*, cit. v., p. 44.

[66] Bł. J. Matulewicz, *Listy Polskie*, t. III, cit. v., p. 72.

[67] Plg. T. Górski i Z. Proczek, cit. v., p. 90.

[68] Plg. Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 91 (*Užrašai*, p. 42).

[69] Plg. Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit., v., p. 103 (*Užrašai*, p. 51).

Pal. Jurgis tai žinojo ir todėl tuos, kurie turės skelbti Kristų ir visus prie Jo patraukti, visu savo gyvenimu bei mokymu stengėsi auklėti broliškos meilės ir vienybės dvasia, tikrosios krikščionybės dvasia.

b) Krikščionis auklėtojas ir kitų konfesijų tikintieji. Faktas, kad Vilniaus diecezijoje gyveno ne tik skirtingų tautų, bet ir skirtingų tikybų žmonės, vertė vyskupą Matulaitį imtis atitinkamos veiklos ir suformuluoti sielovadininkams nurodymus, padedančius vienyti krikščionis, kuriems Dievo valia jis turėjo būti tėvas ir auklėtojas.

Pal. Jurgis skausmingai išgyveno Stačiatikių ir Katalikų Bažnyčių priešingumą ir dar būdamas studentas Peterburge labai domėjosi galimybe patraukti stačiatikius į katalikybę. Stačiatikių doktrinai paskyrė savo doktorato disertaciją, o vadovaudamas apologetiniams ketvirtadieniams Peterburgo inteligentiją supažindindavo su katalikų doktrina[70].

Vyskupas Matulaitis palaikė su stačiatikiais labai draugiškus santykius. Per kelerius metus jis priėmė į Katalikų Bažnyčią per septynis tūkstančius šios konfesijos tikinčiųjų. Karitatyvinių ar globos akcijų metu jis taip pat neskirstė žmonių pagal tikybą, buvo atsižvelgiama tik į žmogų[71]. Jis buvo originalių pažiūrų dėl vienybės su stačiatikiais atnaujinimo, kurios skyrėsi nuo priimto jo laikais mokymo. O epochoje po Vatikano Antrojo Susirinkimo jo pažiūros vertinamos kaip kelio tiesimas į šiuolaikinį ekumenizmą[72].

Štai kai kurie vyskupo J. Matulaičio nurodymai visiems, kurie, priklausydami Kristaus Bažnyčiai, prisiėmė pareigą ginti katalikų tikėjimą, kartu siekdami vienybės su visais atsiskyrusiais broliais. *...jei pasirodyų, kad kur negalima viešai išstojus ginti katalikiškų savo nuomonių, kad nesukeltume negerų troškimų ir dar labiau visko nepagadintume, geriau patylėti ir dvasioje melsti Dievą, kad Pats viską atitaisytų /.../. Savo nuomonių reikia laikytis, bet*

[70] Plg. R. Skwarski, *Abp Jerzy Matulewicz, duspasterz zwaśnionych narodów*, „Ład" 1987, Nr. 11, p. 13.
[71] Plg. *T. Górski i Z. Proczek, cit. v., p. 90. . .*
[72] Žr. R. Skwarski, cit.str., p. 13.

kitokios nuomonės žmonėms turėti kuo didžiausią meilę[73]. *Tik giliu savo įsitikinimu, tik tvirtu tikėjimu, tik meile, karšta širdimi patrauksime kitus prie Dievo ir tiesos, o ne barniais, užsipuldinėjimais, užgauliojimais, įžeidimais.*[74]

Ragindamas toleruoti ir gerbti „schizmatikus", kartu jis skatino brolius ir visus kunigus drąsiai ginti katalikų tikėjimą. Sakė, kad negalima palikti be atsakymo nė vieno priešininkų išpuolio prieš Katalikų Bažnyčią ir katalikų tikėjimą, nė vieno šmeižto bei melagystės. Reikia ryžtingai parodyti klaidą ir klastą. Tačiau perspėdavo, kad tokių ginčų tikslu netaptų noras pažeminti priešininką. Tikslas turi būti visos tiesos iškėlimas, kad pažinę ją patys apsišviestų, atsipeikėtų ir grįžtų pas Dievą. Kvietė rūpintis jų Išganymu ir ginti nuo pažeminimų bei pajuokos[75].

O tiems, kurie manė, kad vienintelis būdas atversti stačiatikius yra pataikavimas jų klaidoms, sakė su jam būdingu griežtumu: *Nemanykime, kad mes, nusileisdami klaidoms, joms pataikaudami /.../, ką nors patrauksime prie katalikystės. Tik paduodami žmonėms tikrąją tiesą, mūs šventą katalikišką tikėjimą /.../, galėsime patraukti juos prie mūs Bažnyčios. Svarbus daiktas mokėti gerai kovoti dėl tiesos. Taip reikia mokėti ginti tiesą, kad net jos priešai, jeigu tokie būtų, išeitų įsitikinę, kad ginantis tiesą yra jiems pilnas meilės ir pagarbos. /.../ Geriau čia bus išdėsčius katalikų mokslas visoje skaistybėje ir jį parodžius, iš ko savaime išeina, kad kitokis mokslas yra netikras*[76].

Pal. Jurgis manė, kad vienyti krikščionis reikia pradėti ugdant vienybę tarp katalikų. Tokius reikalavimus sau kėlė kurdamas Marijonų vienuoliją, suburiančią įvairių tautybių brolius. Manė, kad nesantaikos ir kivirčų dėl tikybos priežastis yra pačių katalikų gyvenimo trūkumai, vienybės tarp jų pačių stoka ir tautiniai nesutarimai[77].

[73] Plg. *Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie /DE/*, cit. v., Nr. 3, p. 205; Nr. 4, p. 208.
[74] Abp J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 99 (*Užrašai*, p. 48)..
[75] Plg. ten pat, p. 103 (*Užrašai*, p. 51).
[76] Ten pat, p. 104 (*Užrašai*, p. 51-52) .
[77] Plg. ten pat.

Vyskupas taip pat buvo nuomonės, kad visų krikščionių atnaujinimo Kristuje ir jų vienybės kūrimo darbą reikia pradėti pirmiausia pačiam ėmus gyventi tikrąja Evangelijos dvasia[78].

c) Krikščionis aulėtojas ir netikintieji. Palaimintasis Jurgis, žinodamas, kad sielų ganytojai ir katechetai mieliau dirba tarp pamaldžių žmonių, nenoriai bendrauja su Bažnyčios priešininkais, savo žodžiu ir pavyzdžiu ragina juos: *Bet mums reikia ir į jų tarpą Kristaus mokslą įnešti ir jų sielas išganyti. /.../. Tegul mūsų uolumas vis eina į tą pusę, kur dar žmonės Kristaus visai nepažįsta arba bent nepilnai Jį pažįsta, o ypač, kur prieš Kristų kovojama*[79].

Svarbiausia veiklos programa broliams Marijonams vyskupas Matulaitis tarsi aplenkia Vatikano II Susirinkimo idėją apie misijinę Bažnyčios veiklą, apie kurią Susirinkimo dokumentuose rašoma: *Kristaus įsteigta Bažnyčia Dievo Meilei parodyti ir jai skiepyti visiems žmonėms bei tautoms, supranta, kad dar turi atlikti didelį misijų darbą*[80].

Žinoma, šis sunkus Bažnyčios pasiuntinybės darbas reikalauja iš auklėtojo ypatingo talento, ypač atsisakyti tam tikro minimalaus patogumo, kurį teikia tvarkingas, suplanuotas gyvenimas. Pal. Jurgis, tai suprasdamas, rekomenduoja šiuolaikiniam auklėtojui krikščioniui kovoti su savo prigimtimi, taip pat ir su visame pasaulyje išplitusiu blogiu. Jo nuomone, kunigas ar katechetas negali pasitenkinti tik vedamais susirinkimais ir pasakytais pamokslais savo darbo vietoje, sutartimi nustatytomis, privalomomis „valandomis". Negali pasitenkinti tik tais, kurie ateina ir domisi Kristaus Mokymu. Kiekvienas krikščionis auklėtojas turi *eiti tenai, kur būtų galima kuo daugiausiai dėl Dievo pasipelnyti, kur daugiausiai sielų išganyti, t.y. tenai, kur didžiausia bedievystė, paleistuvystė, tikėjime atšalimas, nuo Bažnyčios atitolimas*[81]. Nori, kad auklėtojas stengtųsi visur, kur tik įmanoma, kažką įgyti Kristui ir Jo Bažnyčiai[82].

[78] Plg. ten pat.
[79] Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 84 (*Užrašai*, p. 37).
[80] *Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła*, Nr. 10, p. 446.
[81] Plg. Bł. J. Matulewicz, *Dziennik Duchowy*, cit. v., p. 53 (*Užrašai*, p. 14).
[82] Ten pat, p. 55 (*Užrašai*, p. 14).

Jis taip pat neturi sielvartauti dėl nesėkmės ar dėl to, kad nepriimamas jo mokymas. *Jei vienos durys uždarytos, kitas sau prasiręskime; jei vienas langas užkimštas ir užkaltas, kitą sau darykimės, kad šviesa įeitų [...]. Jei iš kur mus varo per vienas duris, grįžkime per kitas, kad ir užpakalines, jei to reikalauja Kristaus didesnė garbė ir Jo Bažnyčios didesnė nauda. Jei iš kur mus išguis per vieną langą, lipkime atgal per kitą, kad tik visur Kristaus šviesą įneštume ir viską dėl Kristaus laimėtume, dėl Jo šventos Bažnyčios*[83]. Taigi auklėtojas negali būti bedvasis, mėgstantis patogumus ir pasyvus, bet pilnas entuziazmo, pasirengęs veikti ir kovoti už Dievo reikalą.

Išvados

Iš eilės vardijant aptartuosius pal. Jurgio nurodytus krikščionio auklėtojo bruožus, į pirmą vietą reikėtų iškelti auklėtojo asmeninį tobulumą, nuo kurio priklauso jo auklėjimo pastangų sėkmė. Siekdamas šio tobulumo, jis turi sekti Jėzumi Kristumi ir Jam pavesti savo apaštalavimą. Krikščionis auklėtojas turi būti gyvo tikėjimo ir karštos maldos žmogus. Jis turi gerai pažinti aplinką, kurioje dirba, žmones ir jų gyvenimo sąlygas; turi būti atsivėręs visiems, kreiptis ir į netikinčiuosius, kad ir juos patrauktų prie Kristaus. Jis negali pasiduoti apatijai ir liūdesiui, bet, liudydamas džiaugsmingą tarnavimą Dievui ir gerą nuotaiką, turi patraukti visus sąmoningai, noriai ir nuosekliai eiti paskui Kristų.

Visi bruožai, kuriuos kaip būtinus auklėtojui rekomendavo pal. Jurgis, tarsi alsuoja dabartinių laikų Bažnyčios Mokymo dvasia apie žmogaus auklėjimą iki pilno krikščioniškumo, su atsakomybe už Bažnyčią ir su tolerancija, meile ir pagarba kiekvienam žmogui.

Krikščionis auklėtojas turi tarsi „persisunkti" Bažnyčios Mokymu ir kaip pal. Jurgis Matulaitis tapti „visiems visu kuo", laimėdamas Kristui kuo daugiau žmonių. Apaštalaudamas jis turi vadovautis krikščioniškuoju universalizmu, kiekvieną žmogų, nepriklausomai nuo jo tautybės, tikybos, pažiūrų ir net gyvenimo

[83] Ten pat (*Užrašai*, p. 15).

būdo, laikančiu Dievo atvaizdu ir Dievo vaiku, kuriam turi tarnauti tarsi pačiam Kristui.

Kita išvada – būtina auklėti jaunąją kartą tokia dvasia, kad broliškai gerbtų ir mylėtų kitų konfesijų ir tautybių žmones, siektų vienybės, stabdytų plintančią neapykantą, visų neramumų ir karų šaltinį. Žinoma, visada reikia atsiminti, kad auklėjamojo darbo sėkmė pirmiausia priklauso nuo asmeninio auklėtojo pavyzdžio.

Auklėtojas krikščionis taip pat turi įsisąmoninti, kad jo užduotis yra ne tik mokyti tikėjimo tiesų ir gyvenimo principų Kristaus dvasia. Jo užduotis – į auklėjamąjį darbą taip pat įtraukti kuo platesnius katalikų sluoksnius, kad šeimas auklėtų kitos šeimos, jaunimą – bendraamžiai, susiorganizavę į parapijų kolektyvus, įvairių profesijų žmones – uolūs iš tos aplinkos kilę apaštalai.

Dr. Elžbieta Matulewicz

Visuotinis krikščioniškasis šventumas pagal palaimintąjį Jurgį Matulaitį

Įvadas

Remiantis palaimintojo Jurgio Matulaičio dvasinio mokymo tyrimais, atliktais Kardinolo Stefano Višinskio universiteto Dvasinio gyvenimo teologijos katedroje vadovaujant kun. prof. hab. dr. Stanislavui Urbanskiui, buvo parašytos dvi disertacijos. Tai Elžbietos Matulevič darbai *Maldos teologija pagal pal. Jurgį Matulaitį* ir daktarinis darbas *Krikščioniškasis šventumas pagal pal. Jurgį Matulaitį.* Be to, buvo išspausdinti du skirtingi Palaimintojo maldų rinkiniai – vienas lenkų ir portugalų kalbomis, kitas – Lietuvoje išleistas rinkinys lietuvių kalba. *Maldos teologija* buvo išversta ir išleista Brazilijoje. Temos apie pal. Jurgio Matulaičio dvasingumą, pavyzdžiui, *Krikščioniškojo šventumo esmė, Malda kaip visuotinė priemonė krikščionio šventumui* ir *Pal. Jurgio Matulaičio mistika,* buvo nagrinėtos 2002 m. sausio mėnesį Lietuvoje įvykusioje pal. Jurgio Matulaičio 75-ųjų mirties ir šv. Pranciškaus Salezo vyskupystės 400-ųjų metinių proga Lenkijos – Lietuvos konferencijoje dvasingumo teologijos tema.

Reikia pabrėžti, kad šventumas yra pagrindinė visų Palaimintojo raštų tema ir idėja. Tyrimų pagrindu suformuluota pagrindinė krikščionio šventumo pagal pal. Jurgį koncepcija dabar sutrumpinta pateikiama kaip pagrindinės temos įvadas. Pal. Jurgio Matulaičio šventumo koncepcija remiasi trimis pagrindinėmis – jėzuitų, dominikonų ir karmelitų – dvasingumo mokyklomis. Išnagrinėjęs skirtingus šventumo suvokimus, Palaimintasis suformuluoja integralią koncepciją, kurioje šventumas, *tam tikra žmogaus savybė, tam tikras sielos nusiteikimas, suteikiantis jai ypatingą pobūdį*[1], nukreipia žmogų ir visus jo veiksmus link Die-

[1] *O świętości*: KA, 3.

vo[2]; jo esmė – tobula harmonija, vienybė ir viso asmens integracija Dieve; idealo, veiksmų ir Dievo valios vienybė ir darna[3]. Kad krikščioniškasis tobulumas remiasi pašvenčiamąja malone ir meile – trumpai ir apibūdina Palaimintasis[4]. Tie du, vienas kitą sąlygojantys komponentai leidžia žmogui dalyvauti Paties Dievo Šventume, vieninteliame tikrame Šventume, kadangi, *be Dievo, niekas nėra absoliučiai tobula*[5]. Malonė kartu su ją lydinčiomis dorybėmis ir Šventosios Dvasios dovanomis sudaro ontinį ir habitualinį šventumo aspektą (*perfectio permanens seu habitualis*)[6]. Žmogus tuo šventesnis ir tobulesnis, kuo labiau dalyvauja malonėje[7]. Kita sudėtinė dalis yra meilė, kuri sudaro aktualųjį, operatyvųjį ar veikiamąjį šventumo aspektą (*perfectio actualis seu operans*)[8]. Meilė formuoja kitas dorybes ir suteikia vertę visiems darbams, ji yra šventumo esmė ir matas bei „tobulumo ryšys", nes jungia žmogų tiesiogiai su Dievu. Tik per meilę žmogus gali kontempliuodamas geriau pažinti Tą, kuris yra Meilė. Tobula meilė veda į mistinį susivienijimą su Švenčiausiąja Trejybe ir realizuojama tarnaujant Dievui ir žmonėms.

Ir malonė, ir meilė gali nuolat augti šiame gyvenime be jokių apribojimų, iki jam pasieksiant galutinę gyvenimo pakopą – moko tėvas Jurgis. Siekiant šventumo svarbiausia įgyti aukštą pašvenčiamosios malonės laipsnį kartu su didele meile. Svarbu, kad tie du komponentai vis labiau jungtųsi. Pal. Jurgio nuomone, tam reikia apsivalyti nuo nuodėmių ir pažaboti aistras, pasipuošti dorybėmis, įsitvirtinti malonėje, daryti kuo daugiau gerų darbų, glaustis prie Dievo ir susivienyti su Juo meile[9]. Kelias į mistinį susivienijimą su Dievu ir būtina priemonė pasiekti „antgamtinį tobulumą" yra įdiegtoji kontempliacija. Šios nepaprastos dovanos

[2] Plg. *De sanctitate*, cit. v., 70.
[3] Plg. *O świętości*, cit. v. 9.
[4] Plg. IM I.7: *Instructiones...*, cit. v., 14; *Pisma wybrane*, cit. v., 222.
[5] *De perfectione*: ML I, 133-134.
[6] Plg. ten pat.
[7] Plg. ten pat.
[8] Plg. ten pat.
[9] Plg. ten pat.

remiama siela meile vienijasi su Dievu, Jį pažįsta bei patiria, intymiai bendrauja su Juo ir džiaugiasi Juo, vis labiau pažindama Dievo slėpinius. Dievas kelia sielą į kaskart aukštesnį kontempliacijos laipsnį ir vis labiau vienija ją su Savimi, iki dvasinės santuokos laipsnio, kai siela perkeičiama dalyvavimo Dieve, o visi jos aktai įgauna dieviškos galios[10].

Viena iš šventumo apraiškų yra tai, kad jis neužsklendžia žmogaus jo paties viduje, bet spinduliuoja gėrį į išorę sėkmingu apaštalavimu ir nuolatiniu siekimu pasidalyti su aplinkiniais kontempliacijos ir susivienijimo su Dievu vaisiais, kaip sako Tomas Akvinietis, *contemplata aliis tradere*[11]. Pal. Jurgis Matulaitis moko, kad tobulas apaštalavimas yra šventumo vaisius. Savo koncepcijoje jis užčiuopia pačią šventumo esmę, kuri remiasi žmogaus dvasinio, t.y., antgamtinio gyvenimo, pilnatve, o ne jo išoriniais darbais, tegu ir tobuliausiais. *Šventam galima būti tik iš meilės Dievui; jei ta meilė širdyje užgestų, o liktų tik darbai, nieko jie nereikštų* (plg. *1 Kor* 13), – rašo pal. Jurgis[12]. Būdingas jo sampratos bruožas yra maksimalistinis požiūris į meilę: jis šventumą tapatina ne su nepaprasta *(non communis)*, bet su kiek įmanoma didesne meile. Pasak pal. Jurgio, kelias į šventumą eina atliekant ne ypatingus, bet mažus, kasdienius, paprastus darbus su nepaprasta meile. Šventumas – kai žmogus meile ir malone auga be jokių apribojimų.

Pagrindinis šio referato klausimas yra toks: ar taip suvokiamas šventumas – iš esmės grynai vidinis, ypatingai pabrėžiantis

[10] Plg. E. Matulewicz, *Świętość chrześcijanina według bł. Jerzego Matulewicza*, Warszawa 2001, (mr., arch. UKSW i AMPP, Warszawa), 118-120.

[11] Sth II-a II-ae, q. 188, a.6, ad. 3.

[12] *O świętości*, cit. v., 8; plg. *Meile Dievui ir žmonėms deganti širdis yra daug vertesnė už bet kokį mokslą – Laiškas M. Ruškytei*: LL, 529; plg. *jeigu Meilė užgestų, Apaštalai nebeskelbtų Evangelijos, Kankiniai atsisakytų lieti savo kraują..*" – św. Teresa od Dzieciątka Jezus, *Dzieje duszy*, cit. v., 200 (liet. leid. *Vienos sielos istorija*; Vilnius 1995, Katalikų pasaulis, p. 217; plg. *Tos tyros meilės lašas Dievo akivaizdoje ir sieloms yra daug vertesnis ir daugiau atneša Bažnyčiai naudos, nei visi kiti darbai kartu paimti, nors atrodytų, kad ta siela nieko neveikia.* – Šv. Kryžiaus Jonas, *Pieśń duchowa*, 29, 2; plg. tas pats, *Żywy płomień miłości*, I. 3.

mistinį susivienijimą su Dievu – yra prieinamas visiems krikščionims, ar tik kai kuriems? Kadangi pal. Jurgis savo raštuose duoda teigiamą atsakymą, toliau aptarsime jo požiūrį į krikščioniškojo šventumo visuotinumą.

1. Visuotinis pašaukimas į šventumą

Visuotinio pašaukimo į šventumą idėją, kylančią iš vienodos visiems dovanai Krikštu suteiktos malonės, skelbė šventieji ir teologai dar prieš Vatikano II Susirinkimo Dogminę konstituciją apie Bažnyčią *Lumen gentium*[13] ir Jono Pauliaus II mokymą[14]. Šią mintį aptinkame šv. Pranciškaus Saleziečio raštuose, kurie darė nemažą įtaką ir pal. Jurgiui Matulaičiui[15].

Kiekvienas pakrikštytasis – rašo pal. Jurgis Matulaitis – kartu yra pašauktas į šventumą[16]. Visiems žmonėms Kristus yra pasakęs: *Būkite tobuli, kaip ir jūsų Tėvas yra tobulas* (*Mt* 5, 48), o šv. Paulius primena: *Tokia gi Dievo Valia – jūsų šventėjimas* (*1 Tes* 4, 3)[17]. Todėl kiekvienas krikščionis, Krikštu gavęs pašvenčiamąją malonę, teologines dorybes ir Šventosios Dvasios dovanas, yra apdovanotas viskuo, kas padeda įgyvendinti pašaukimą į šventumą[18]. Palaimintasis krikščionio gyvenimą palygina su Biblijos Jokūbo kopėčiomis, kuriomis kaip angelams nesustojant reikia lipti vis aukštyn (plg. *Pr* 28, 12)[19]. Juk šventumo siekimas yra ne tik

[13] Plg. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 39-41 (plg. *II Vatikano Susirinkimo nutarimai, Dogminė Konstitucija apie Bažnyčią*, 1994 Fortūna, p. 61-63).

[14] Plg. Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor*, 18 (liet. leid. Popiežius Jonas Paulius II, Enciklika *Veritatis splendor*, Aidai 1994); List Apostolski *Tertio millennio adveniente*, 6 (liet. leid. *Trečiajam tūkstantmečiui artėjant*, 1996).

[15] Plg. Ś w. Franciszek Salezy, *Filotea, czyli droga do życia pobożnego*, tł. A. Jełowicki, Warszawa 2001.

[16] Plg. *O świętości*: KA, 4.

[17] Plg. *O pracy nad zachowaniem przymierza z Bogiem*: KA, 89; plg. Ef 1, 4; 1 P 5, 5; Lk 14, 26; Mt 16, 24.

[18] „Krikščionio gyvenimo tobulumas remiasi tobulumu pašvenčiamosios malonės, reikalingos tikėjimui, vilčiai ir meilei augti. Meilės ir pašvenčiamosios malonės, taip pat visų dorybių, augančių ir pražystančių iš malonės, tarsi iš šaknies, šiame gyvenime niekas negali apriboti augti" – *De gratia Dei*: ML II, 363.

[19] Plg. *De perfectione*: MP 1, 47-48.

kiekvieno krikščionio pašaukimas, bet ir pareiga, ir jis turi vis augti meile, tobulumu ir ištverti juose iki galo[20]. *[Žmogus], iškeltas į antgamtinę būseną, turi Dievo malonės padedamas ir nuolatiniu darbu formuoti savo gyvenimą pagal Dievo valią ir pašaukimą, kad mintimis, jausmais, žodžiais, darbais ir kentėjimais būtų į Jį panašus*[21]. Antgamtinės dovanos, lemiančios šventumą ontinėje plotmėje, reikalauja operatyvaus (veiksmingo) žmogaus atsakymo – jis turi praktikuoti dorybes, darbuotis ir bendradarbiauti su Dievo malone[22]. Kai žmogus ima bendradarbiauti, jis vykdo Dievo valią, kurią Dievas apreiškia Įsakymais ir Evangelijos patarimais, taip pat gyvenimo aplinkybėmis ir įvykiais, kuriuos tvarko Dievo Apvaizda[23]. Palaimintasis įžvelgė galimybę pasiekti susivienijimą su Dievu ir pasauliečiams, jeigu tik jie sugebės išsivaduoti iš prisirišimų ir jiems prieinamomis priemonėmis sieks nepaprastos *(non communis)* meilės. Konferencijoje *De modo amandi Deum* jis rašė: *Meilė non communis laikantis Evangelijos patarimų savo tobulumo siekiančiųjų luomui (status perfectionis acquirendae) yra įmanoma ir ne vienuoliams, jei gyvenant pasaulyje atsikratoma prisirišimų ir atsiribojama nuo pasaulio. Būnant vienuolijoje – įžadų galia. Tačiau ir visi turi siekti tobulumo, turi vis tobulėti, naudodamiesi jiems prieinamomis pagal luomą priemonėmis ir siekti nepaprastos meilės*[24].

2.Paprastasis kelias į šventumą

Palaimintasis pabrėžia, kad siekti šventumo, kuris yra kiekvieno krikščionio pareiga, galima įvariais, priklausomai nuo luomo būdais[25]. Pirmas šventumo siekimo etapas yra Įsakymų laiky-

[20] Plg. ten pat, 48.

[21] *De perfectione*: MP 1, 51.

[22] „Būtina atsakyti į malonę veikla. [...] Į malonę reikia atsiliepti dorybių praktikavimu" – *De perfectione*: ML I; plg. P.P. Ogórek, *Dążenie do świętości w teologii życia wewnętrznego T. Mertona*, Warszawa 1981 (mr., arch. ATK, Warszawa), 47.

[23] Plg. *O życiu według rad ewangelicznych*: KA, 73.

[24] Plg. *De modo amandi Deum*: MP II, 155-156.

[25] Plg. *De perfectione*: ML I, 126.

masis. Antrasis, aukštesniojo laipsnio etapas, nors ne visiems privalomas, yra gyvenimas pagal Evangelijos patarimus[26]. Pal. Jurgis moko, kad įsižadėjęs laikytis trijų Evangelijos patarimų krikščionis tikriau, lengviau ir greičiau eina šventumo keliu ir įgyja daugiau nuopelnų kelyje į dangų[27]. Vienuolių luome yra pašalinamos visos kliūtys, kad siela galėtų visiškai atsiduoti Dievui[28]. O gyvenimas pasaulyje, tiek vedybinis, tiek viengungiškas, teikia daug sunkumų, pagundų ir pavojų šventumo siekiančiam žmogui; jam nėra lengva laikytis Įsakymų, tuo labiau gyventi pagal Evangelijos patarimus[29]. Tačiau nepriklausomai nuo gyvenimo būdo, į kurį žmogus buvo pašauktas, dvasinio gyvenimo pažanga, pasak pal. Jurgio Matulaičio, yra „šventa", „svarbi" ir „miela pareiga", kurios niekas neturėtų vengti[30]. Šventumo kelyje, kuriame yra trys – apsivalymo, nušvitimo ir susivienijimo – tarpsniai, kiekvienas ras priemones: sakramentus, malonės šaltinius, maldą, Dievo ir Bažnyčios įsakymus, Evangelijos dorybes ir palaiminimus, gyvenimą Evangelijos patarimų dvasia, apsimarinimus, apvalomąsias kančias ir kantriai nešamus kryžius. Pal. Jurgio nuomone, žmogus gali šventėti atlikdamas savo pareigas[31]. Jis turi kasdien įprastu tempu ir neskubėdamas daryti tai, kas jam priklauso[32]. Šventumui pasiekti nereikia nepaprastų dalykų. Šventųjų pavyzdžiai rodo, kad jie dirbo paprastus darbus, tačiau su nepaprasta intencija, nepaprastai tiksliai ir teisingai. Krikščioniškojo gyvenimo pažangą lemia ne pratybų skaičiaus didinimas, bet rūpinimasis sielos tyrumu, pareigų atlikimas, stengimasis ugdyti dorybes ir vis

[26] Plg. ten pat.

[27] Plg. *Korzyści życia poświęconego służbie Bożej*: KA, 82; plg. *Didesnis nuopelnas yra daryti ką nors davus įžadą, nei jo nedavus* – STh II-a II-ae, q. 88, a. 6, R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy życia wewnętrznego wstępem do życia w niebie*, Niepokalanów 1996, 194.

[28] Plg. *O życiu według rad ewangelicznych*, cit. v., 75.

[29] Plg. *Korzyści życia poświęconego służbie Bożej*: KA, 80.

[30] Plg. *O znakach postępu w doskonałości*: KA, 95.

[31] Plg. *De progressu*: MP II, 26-27.

[32] *[...] kasdien, įprastu žingsniu daryti tai, ką turime. Kelio tikslui pasiekti nebūtina, kad žingsnis būtų didesnis. Nereikia jokių ypatingų dalykų – jie yra iliuzija*, – ten pat, 28.

labiau mylėti[33]. Prieinamos priemonės yra šventieji sakramentai (dažna Išpažintis ir šv. Komunija), darbas, malda, tylėjimas, Dievo valios vykdymas[34]. Šventėti galima tiek atliekant didelius darbus (misijos, pamokslai ir pan.), tiek ir smulkius namų ruošos darbus. Užmokestis bus toks pats, jeigu tie darbai skiriami Dievo garbei. Pal. Jurgis lygina tuos smulkius darbus su Rutos darbu: ji rankiojo pjovėjų paliktas varpas Boazo ražienose (plg. *Rut* 2, 1-23)[35].

Pal. Jurgis Matulaitis pabrėžia, kad reikia gerbti smulkius darbus ir paprastas dorybes[36], teigia, jog nereikia ieškoti ir laukti nepaprastų, retų ir sunkių progų, bet pasinaudoti mažiausiomis galimybėmis daryti pažangą, būtent mylėti Dievą ir artimą, būti darbščiam, gerbti kitus žmones, nusižeminti, atsiduoti Dievui. Tam pasitarnauja ir klusnumas, „šventasis abejingumas", išsižadėjimas, nuoširdumas, paprastumas, gryna sąžinė, tyra intencija ir t.t.[37] Šios mažos progos ir dorybės, propaguojamos Palaimintojo dvasiniame mokyme, yra labai panašios į tuos dalykus, kuriuos atskleidė šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė „mažajame kelyje" į šventumą, o ypač į būdą, kurį ji pavadino „gėlių barstymu"[38]. Pal. Jurgis rekomendavo tą kuklų, mažą, bet saugų kelią kiekvienam, nepriklausomai nuo luomo ir gyvenimo

[33] Plg. *De perfectione*: MP I, 47-48.

[34] Plg. ten pat, 28.

[35] Plg. ten pat, 43.

[36] Plg. ten pat, 44-45.

[37] Plg. *Omni occasione uti ad perfectionem*: MP I, 66-69.

[38] „Savo meilę įrodyti galiu vieninteliu būdu – barstydama gėles, t.y. nepraleisdama progos mažiausiai aukai, žvilgsniui, žodžiui; stversiuos kad ir menkiausių dalykų ir viską darysiu iš meilės" – šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė, *Dzieje duszy*, 203 (liet. leid. *Vienos sielos istorija*, Vilnius 1995, p. 219); „Nebūdama įgudusi praktikuoti didelių dorybių, ypatingai stengiausi praktikuoti tas mažąsias" – ten pat, 169; „Ar gerasis Dievas iš manęs nereikalauja ko nors daugiau nei mano vargani darbai ir troškimai. Ar Jis patenkintas manimi? [...] „Gerasis Dievas iš tavęs daugiau nieko nereikalauja. Jis patenkintas, labai patenkintas..." – ten pat, 197; plg. ten pat, 87; (liet.leid. p.213 p.); plg. G. Gaucher, *Wprowadzenie w naukę św. Teresy z Lisieux": Mała święta z Lisieux*, tł. S. Tyszko, cz. 1. Poznań 1996, 54-55; C. De Meester, *Z pustymi rękami*, tł. J. Szweda, Kraków 1990, 42-48, 133; W. Słomka, *Charyzmat św. Teresy z Lisieux a powszechne powołanie do świętości*, in: *W sercu Kościoła będę miłością*, Kraków 1998, 22-23.

būdo, primindamas, kad prieš Dievą žmogus atsakys ne tiek už savo pastangų rezultatus, kiek už patį darbą, rūpestį, intenciją ir gerą valią[39]. Palaimintasis rašė: *Man atrodo, kad kai kurie iš jūsų reikalauja nepaprastų dalykų iš savęs ir kitų žmonių, užmiršdami, jog saugiausias kelias yra tykus, ištvermingas darbas*[40].

3. Mistikos visuotinumo problema

Mistika yra aukščiausias krikščionio dvasinio gyvenimo raidos etapas, tai – susivienijimas su Dievu, arba pilnas dalyvavimas Švenčiausiosios Trejybės gyvenime. Pal. Jurgis Matulaitis teigia, kad mistinio susivienijimo su Dievu turi siekti visi, o ypač Dievui pašvęstieji asmenys. Susivienijimas su Dievu turi būti kiekvieno krikščionio tikslas, nes niekur kitur jis nesuras atilsio ir išsipildymo, o tik Dieve, gyvenančiame jo sieloje[41].

Mistiniam susivienijimui pasiekti būtina kontempliacijos dovana, kuri, pal. Jurgio manymu, yra normaliame, o ne ypatingame kelyje į šventumą kaip neatskiriamoji jo dalis[42]. Todėl ji yra prieinama visiems, iš tikrųjų siekiantiems šventumo. Tačiau, antra vertus, įdiegtoji kontempliacija, išskirtinė Dievo dovana, suteikiama ne kiekvienam. Šventoji Dvasia šią brangią dovaną (*pretiosum donum*) suteikia tam, kam nori[43]. Tą tariamą priešingybę pal. Jurgis aiškina taip. Įdiegtoji kontempliacija nėra tokia pat dovana, kaip charizma, nereikalaujanti ypatingo ją gaunančio žmogaus tobulumo. O kontempliacija reikalauja tam tikros pažangos šventumo kelyje: turėti pašvenčiamąją malonę, išugdytas dorybes ir Šventosios Dvasios dovanas, išgrynintus jausmus, vis labiau mylėti ir atsiduoti Dievui, norėti susivienyti su Juo, atsiverti Šventosios

[39] Plg. *List do ks. Wiśniewskiego*: LP III, Warszawa 1987, 103.
[40] Ten pat.
[41] Plg. *Unio actualis fruitiva*: ML I, 214.
[42] „Reikia nepainioti kontempliacijos su charizmomis, kurios kartais ją lydi, tačiau nepriklauso nuo asmeninio tobulumo. Atvirkščiai, kontempliacija yra būtina antgamtiniam tobulumui ir yra neatskiriamoji krikščioniškojo gyvenimo dalis" – *De contemplatione*, cit. v., 170; plg. R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy...* cit. v., 43.
[43] Plg. *De contemplatione*, cit. v., 177; *Contemplatio infusa*: ML I, 209.

Dvasios veikimui, tobuliau melstis ir susikaupti. Todėl ji nesuteikiama apskritai nesiekiantiems šventumo arba norintiems pasiekti tik išorinį etinį tobulumą be intymaus meilės ryšio su Dievu.

4. Visuotinė meilė Kristaus pavyzdžiu

Iš susivienijimo su Dievu, Dievo paslapčių kontempliavimo, susivienijimo su Nukryžiuotuoju Kristumi šaltinio krikščionis semiasi jėgų dirbti ilgalaikius vaisius kitiems žmonėms nešantį darbą. Pal. Jurgio nuomone, į *visus žmones be išimties orientuoto*[44] apaštalavimo vaisingumas yra visuotinės meilės Kristaus pavyzdžiu apraiška. Tokios visuotinės meilės pal. Jurgis mokė savo pašaukimo brolius, sakydamas: *Visus žmones be išimties apgaubkite katalikiška meile ir pagal galimybes stenkitės tapti visiems viskuo, kad visus laimėtumėte Kristui*[45]. Kaip Kristus visus žmones mylėjo visuotine meile, už visus mirė ir visus atpirko, taip ir visa vienuolija bei kiekvienas narys turi gyventi ne kažkokia siaura ir daline, bet katalikiška meile visiems žmonėms[46].

Susivienijimas su Švenčiausiąja Trejybe išplečia krikščionio širdį ir suteikia bendrystės bei broliškumo jausmą su visais žmonėmis visame pasaulyje tarsi viena žmonių šeima. Savo plačioje ir karštoje širdyje jis gali sutalpinti visus be išimties žmones, neatsižvelgdamas į jų luomą ir tautybę, trokšdamas vesti juos į išganymą, atvesti prie Dievo ir į Bažnyčią bei suvienyti su Kristumi[47]. Tokią visuotinę meilę visiems žmonėms, be skirtumų ir išankstinių nusistatymų, pal. Jurgio nuomone, reikia skiepyti klierikams seminarijose, ypač tose, kuriose studijuoja skirtingų tautybių kandidatai į kunigus[48]. Būdamas Vilniaus vyskupu,

[44] CM 8: *Konstytucje Zgromadzenia Księży Marianów*, Kraków 1933, 6; *Dziennik duchowy*, 61 (*Užrašai*, p. 37).

[45] CM 8: *Konstytucje...*, cit. v., 6.

[46] IM I, 25: *Pisma wybrane*, cit. v., 230.

[47] Plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 61; *Modlitwy bł. Jerzego Matulewicza*, cit. v., 83.

[48] *Didžiausias mano troškimas, kad klierikai, baigdami Seminariją, išsineštų apaštalo kunigo širdį ir dvasią, kad norėtų lygiai visų tautų žmonėms tarnauti, kaip šv. Povilas*, plg. *Užrašai*, cit. v., 166-167; plg. *Dziennik z okresu biskupstwa wileńskiego* (1918-1925), tł. K. Oksiutowicz, Warszawa 1972 (mr., AMPP, Warszawa), 80 (*Užrašai*, p. 174).

Palaimintasis sakė: *aš taip myliu visus be išimties žmones*[49]. Pilnas tos meilės, jis stengėsi kaip ir šv. Paulius pats būti *visiems viskuo* (*1 Kor* 9, 22)[50] ir tarnauti visiems vienodai, nepaisydamas dėl to kylančių sunkumų ir nemalonumų[51]. Pal. Jurgis tvirtino esant būtina rūpintis visos Katalikų Bažnyčios reikalais, pakylant virš tautinių ginčų ir nusistatymų[52], stengiantis užglaistyti ginčus ir raginant visus be išimties vienas kitą mylėti, vienytis ir sutarti, nes Evangelija yra viena visiems ir visi sudaro viena Kristuje. Laiške ministrui Stanisłavui Grabskiui rašė: *Esu ganytojas visiems be išimties diecezijos tikintiesiems, kuriam, šv. Pauliaus žodžiais tariant, neturi būti nei romėno, nei graiko, nei žydo, bet visi turi būti viena Kristuje. Vilniaus vyskupija tautybių atžvilgiu yra mišri ir, deja, neretai kyla tautinės trintys. Visada stengiausi sutaikinti besiginčijančius, visada raginau visus be išimties mylėti vienas kitą, gyventi vienybėje ir santarvėje, vienas kitą teisingai traktuoti, grįsti visą gyvenimą viena ir ta pačia visiems Evangelija, sutartinai, ištvermingai ir sąžiningai dirbti visų gerovei*[53]. Tokios katalikiškos, arba visuotinės, meilės Palaimintasis mokė ir kunigus, įspėdamas, kad nesiveltų į politiką[54], taip pat ir seseris vienuoles, ypač vyresniąsias, kad gyvendamos

[49] *List do ks. Bronikowskiego*: LP I, 49; plg. „Mane liūdina ir skaudina, kai matau pasaulyje tiek daug neapykantos – tarp tautų, klasių ir atskirų žmonių. Aš taip myliu ir trokštu mylėti visus be išimties žmones" – *List do W. Jeute*: LP II, 55.

[50] „Čia mano kelias sunkus, erškėčiais klotas. Stengiuosi būti visiems viskuo" – *List do ks. Kulwiecia*: LP II, 139.

[51] „...pasižadėjau visiems lygiai tarnauti, kad ir kažin kiek nemalonumų patirčiau. Duok, Dieve, kad ištesėčiau savo pasiketinimuose!"– *Užrašai*, p. 125. „Aš į jokias čia politikas iki šiol nesikišau ir toliau nemanau kištis. Vyskupas tur visų lygiai būt vyskupas ir visiems lygiai tarnauti" – ten pat, p. 169; plg. *Dziennik z okresu biskupstwa wileńskiego (1918-1925)*, cit. v., 83.

[52] Plg. *Dziennik duchowy*, Warszawa 1988, 81-82 (*Užrašai*, p. 42).

[53] *List do Grabskiego*, LP II, 167-168.

[54] *Nėr blogesnio daikto, kaip tas kunigų kišimasis į poltiką, ypač čia, Vilniuje, kur tiek tautų ir partijų. Kunigas privalo visiems būt lygiai tėvas, ganytojas.* Plg. *Užrašai*, cit. v., p. 125; plg. *Dziennik z okresu biskupstwa wileńskiego* (1918-1925), cit. v., 30.

kartu su kitomis seserimis tarnautų joms kaip Kristus ir būtų *visiems viskuo*[55].

Pal. Jurgis moko, kad apaštalauti reikia vienodai rūpestingai visose tautose[56], nevengiant dirbti bet kurioje šalyje, į kurią tik siunčiama[57]. Dirbant užsienyje, privalu išmokti tos šalies kalbą, pažinti jos papročius ir stengtis būti naudingam toje Bažnyčioje ir bendruomenėje, gerai tarnauti ne tik Dievui, bet ir žmonėms[58].

5. Visuotinis apaštalavimas

Pal. Jurgis reikalavo, kad apaštalavimo darbą vykdytų visi krikščionys, vyrai ir moterys, visų tautų ir visų Bažnyčios gyvenimo luomų. Jis norėjo, kad į Bažnyčios bendruomenę būtų priimami skirtingų tautybių atstovai[59]. Šio siekio iliustracija yra pal. Jurgio *Dvasiniame dienoraštyje* įrašyta malda ir vėliau perrašyta *Marijonų instrukcijoje*: *Surink mus, Viešpatie, mūsų Dieve, iš visų giminių, genčių ir tautų, kad šlovintume šventąjį Tavo Vardą, kovotume šventas Tavo kovas ir Tavajai Katalikų Bažnyčiai, šventajai mūsų Motinai, karšta širdimi tiesiai ir šventai tarnautume per visas savo gyvenimo dienas. Amen*[60].

Teisingą katalikų mokymą privalo, Palaimintojo nuomone, skelbti kiekvienas krikščionis, vyrai ir moterys iš visų bažnytinio

---

[55] *Todėl vyresniosios seserys ir viršininkės turi būti visoms viskuo, rodydamos joms širdį ir rūpestingai spręsdamos joms patikėtųjų reikalus – O miłości wzajemnej w zakonie*: KA, 145.

[56] Plg. CM 6: *Konstytucje...*, cit. v., 6.

[57] „... turi būti pasirengę, Dievo malonei padedant, vykti į bet kurią vietą ir gyventi bet kuriame krašte" – CM 7: *Konstytucje...*, cit. v., 6.

[58] Plg. CM 8: *Konstytucje...*, cit. v., 6-7.

[59] Plg. CM 6: *Konstytucje...*, cit. v., 6.

[60] *Modlitwy bł. Jerzego Matulewicza*, Warszawa 1999, 126; plg.: „Congrega nos, Domine Deus noster, ex omnibus gentibus, et populis, et nationibus! ut gloriemur nomen sanctum Tuum, et Tuas sanctas pugnas pugnemus, et Tuae Ecclesiae catholicae, sanctae Matri nostrae, ardenti corde serviamus omnibus diebus vitae nostrae in iustitia et sanctitate. Amen" – IM II, 3: *Instructiones...* Romae 1959, 45; plg. „Surink mus ir suvesk mus vienybėn iš visokių žemių ir šalių, ir tautų, kad garbintume Tavo šventą Vardą, ir Tau ištikimai tarnautume, ir dėl Tavo Vardo šventas kovas kovotume, ir Tavo dvasią visur skleistume, visur įneštume". – *Užrašai*, Vilnius, 1998, 69; plg. *Dziennik duchowy*, cit. v., 115.

gyvenimo luomų ir visų visuomeninių sluoksnių. Palaimintasis manė esant būtina įtraukti į apaštalavimą atitinkamai parengtus pasauliečius, kurie skelbtų Evangeliją pasaulyje – tarp mokytojų, darbininkų, žemdirbių, tarnautojų, amatininkų, fabrikuose, įstaigose, aukštosiose mokyklose, privačiuose namuose, įsteigtose brolijose ir katalikiškose draugijose, globos ir auklėjimo įstaigose, katechizuojant vaikus ir jaunimą[61]. Atitinkamai parengti tikėjimo skelbėjai galėtų skleisti Evangelijos šviesą privačiuose namuose[62], varge gyvenantiems žmonėms, kad duotų ne tik išmaldą, bet ir Dievo Žodį, paragintų lankyti bažnyčią[63]. Jie galėtų organizuoti katalikiškus būrelius ir draugijas, kurie taptų intensyvaus ir sąmoningo katalikiško gyvenimo židiniais, pamaldumo centrais[64]. Šiais laikais šį Palaimintojo idealą įgyvendina pasauliečiai evangelizatoriai savo darbo vietose ir šeimose, religiniai sąjūdžiai, maldos būreliai, katalikiškos brolijos ir draugijos, žiniasklaida, karitatyvinės institucijos, veikliau Bažnyčios liturgijoje dalyvaujantys tikintieji, besidarbuojantys pasauliečiai katechetai ir teologai.

6. Šventumo įgyvendinimas visiems Visuotinėje Bažnyčioje

Visiems prieinamo visuotinio šventumo idealas gali būti įgyvendintas Katalikų, arba Visuotinėje, Bažnyčioje, kuri, pal. Jurgio Matulaičio manymu, yra tėvynė kiekvienam, visais laikais ir visur. *Ecclesia* – tai Dievą garbinančių šventųjų susirinkimas. Apreiškimo šv. Jonui žodžiais, kuriuos dažnai citavo pal. Jurgis, tariant, Ecclesia – *visų giminių ir genčių, tautų ir kalbų žmonių sambūris* (*Apr* 7, 9)[65]. Šioje Bažnyčioje Šventoji Dvasia surenka įvairiomis kalbomis kalbančius žmones vieningame tikėjime į Kristų[66], Sakramentų bendrystėje. Katalikų Bažnyčia turi visas ir visiems prieinamas šventėjimo priemones. Ji perduoda Dievo Žodį, moko melstis, teikia pašvenčiamąją malonę sakramentais, nurodo

[61] Plg. *Dziennik duchowy*, p. 76-77 (*Užrašai*, p. 56).
[62] Plg. ten pat, 99 (*Užrašai*, p.69).
[63] Plg. ten pat, 114.
[64] Plg. ten pat, 75 (*Užrašai*, p. 54).
[65] IM II, 3: *Instructiones...*, cit. v., 45; *Dziennik duchowy*, cit. v., 115.
[66] Plg. *Modlitewnik SJE*, Pruszków 1994, 8.

apvalantįjį apsimarinimo kelią, kuria ir priima į bendruomenes, kuriose lengviau siekti šventumo. Pal. Jurgis norėjo kuo daugiau žmonių patraukti į Bažnyčią, atskleisdamas Evangelijos grožį ir Kristaus pilnatvę. Jis buvo taip pat atviras, malonus, nuoširdus, atjaučiantis ir pasirengęs aukotis padėdamas žydams, kurie jo laidotuvių dieną ir atsiminimuose apie jį reiškė jam gilų dėkingumą[67]. Nors buvo tolerantiškas skirtumams, jis labai rūpinosi dogmos grynumu, neiškreipto tikėjimo skelbimu, glaudžiu ryšiu su Apaštalų Sostu, *kad visur būtų skelbiamas Kristus*[68], *visus laimėtų Kristui*[69] ir *viskas būtų atnaujinta Kristuje*[70].

Išskirtinė Palaimintojo dovana, kurią galima pavadinti eklezine, arba Gerojo Ganytojo, charizma, buvo įvairių tautų ir kalbų, luomų ir visuomenės sluoksnių žmonių telkimas bendram darbui Kristui ir Bažnyčiai. Šios veiklos pagrindas ir tikslas buvo šventumas, svarbesnis už visus skirtumus, ypač tautinius. Jo įsteigtame Marijonų noviciate ir Studijų namuose Fribūre lenkai ir lietuviai gyveno santarvėje. Buvo vartojamos abi kalbos, lenkai mokėsi lietuvių, o lietuviai – lenkų kalbos[71].

Pabaiga

Savo trigubo jubiliejaus metais pal. Jurgis Matulaitis ragina mus, krikščionis, atnaujinti visuotinę, katalikišką meilę, suvienijančią visus Kristuje ir Eucharistijoje, meilę, kuri, kaip geroje santuokoje ir Švenčiausiosios Trejybės meilėje, pripažįsta asmenų lygybę ir skirtingumą. Reikia atnaujinti meilę, kuri vienija, o ne skiria, kuria bendruomenę, arba asmenų bendrystę, ir santarvėje gyvenančią šeimą. Palaimintasis primena šv. apaštalo Pauliaus mokymą, kad Šventoji Dvasia išlieja Dievo Meilę ir suteikia gerų įkvėpimų, kad Kristus yra vienas visiems ir kad Dievas neatsi-

[67] *Dy Idysze Sztime* [Kowno] 1927, Nr. 26 ir 28, tl. z idisz: *Wspomnienia o błogosławionym Jerzym Matulewiczu*, Warszawa 1996, p. 356-359.
[68] *Dziennik duchowy*, p. 37 (*Užrašai*, p.4).
[69] Ten pat.
[70] Ten pat.
[71] Plg. M. Wiśniewski, *Ojciec Jerzy Matulewicz jako wychowawca: Wspomnienia o błogosławionym Jerzym Matulewiczu*, cit. v., 66.

žvelgia į asmenis. Šią charizmą atnaujinti ir ugdyti pirmiausia reikia Tėvo Matulaičio įkurtose vienuolijose bei tose Bažnyčios bendruomenėse, kurioms Palaimintasis rašė Konstitucijas, Instrukcijas ir kurios gyvena jo dvasia. Palaimintojo charizma tebegyvuoja kasdienėse Jėzaus Eucharistijoje Tarnaičių vienuolijos seserų maldose. Seserys, daug metų nors ir nesusipažinusios su savo Įkūrėjo raštais ir turėjusios tik jo parašytą Konstituciją, gyveno jo dvasia, suburdamos žmones „iš visų giminių, genčių ir tautų" ir didvyriškai vienydamosis „nežmoniškoje žemėje" bendram darbui Dievo garbei. Šiandien iš naujo reikėtų priimti Šventojo mokymą ir stengtis, kad jo vienuolijų šeimoje vieni nepriklausytų „Pauliui, o kiti – Apolui", kad nebūtų „nei žydo, nei graiko, nei romėno", „nei vyro, nei moters", bet kad visi būtų „viena Kristuje" ir Jo Nekaltojoje Švenčiausiojoje Motinoje. Reikėtų pal. Tėvo užtarimu melstis žodžiais, taip aiškiai perteikiančiais jo intenciją ir dvasią. Tai yra dviejų Susitaikinimo eucharistinių maldų žodžiai, kuriais prašome, kad nugalėję visokius susiskirstymus ir nesantaiką, taptume vienu kūnu ir kad *Tas, kuris surinko mus apie savo stalą, suburtų tobuloje vienybėje visų genčių ir tautų žmones kartu su Mergele Marija, apaštalais ir visais šventaisiais*[72].

[72] Modlitwy eucharystyczne o tajemnicy pojednania (1 i 2): *Mszał z czytaniami*, Katowice 1993, 696 i 699.

Ses. dr. Janina Samolewicz SJE

Teologinė pal. Jurgio Matulaičio idėja – Meilės įgyvendinimas dialogo sferoje

Pasaulyje akivaizdi vis didėjanti nelaimę pranašaujanti įtampa. Įvykiai po 2001 metų rugsėjo vienuoliktosios kelia naujus pavojus dėl pasitikėjimo stokos psichozės ir atsakomojo naikinimo grėsmės. Atsiranda mėginimų sukelti konfesijų tarpusavio nepasitikėjimą ir religines kovas. Atrodo, kad atsakymas į klausimą apie jų priežastis yra aiškus; tai – ekonominės bei ūkinės problemos demografinės viršūnės akivaizdoje, per didelio gyventojų tankumo baimė, savo egzistencijos saugumo instinktai, susirūpinimas gamintojų materialiniais interesais, darbo rinka, visuomenės senėjimas, neaiški globos perspektyva ligos ir senatvės atveju, kai žmogus nebegali kurti gėrybių. Pastarąją problemą neva turinti išspręsti eutanazijos vizija. Naujomis formomis kartojasi XIX/XX amžių sandūros kovos dėl būvio ideologija. Akis į akį susiduriame su mirties civilizacija, neigiančia gyvenimo prasmę.

Ir vis dėlto stiprėja Dievo žodis: ***Noriu ištikimos meilės, o ne aukos*** *(Oz 6,6)*; ***Užtat dėl savo gyvasties stenkitės visomis jėgomis mylėti Viešpatį, savo Dievą*** *(Joz* 23,11). Dievo valia – kad žmogus gyventų, o ne kad mirtų. Dievas pradėjo dialogą su žmogumi jam išgelbėti, o ne sunaikinti, nes Jis yra Meilė. Jonas Paulius II, kreipdamasis į Popiežiaus Dialogo tarp religijų tarybos 2001 m. lapkričio 9 dienos Plenarinio posėdžio dalyvius, pabrėžė: *Mes, krikščionys, kontempliuodami Dievo Prigimtį, apreikštą Šventajame Rašte ir visų pirma per Jėzų Kristų, suprantame, kad Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios bendrystė yra tobulas žmonių tarpusavio dialogo pavyzdys*[1].

[1] Jan Paweł II, *Duchowość dialogu*, L' Osservatore Romano, 3 (2002), p. 46.

Palaimintasis Jurgis Matulaitis, XIX/XX amžių sandūros sūnus, savo teologiniu palikimu, kurio jėga yra Meilė, tampa aktualus dabartinei tikrovei. Pradėdama šią temą, didžiausią dėmesį norėčiau skirti klausimui: kokią meilę jis norėjo įgyvendinti? Ieškodami atsakymo, paeiliui aptarsime šias problemas:

dialogo sferos;

Meilė – dialogo sąlyga;

Meilės įgyvendinimas – dialogo užduotis.

1. Dialogo sferos

Lenkų kalboje žodžiai „dialogas" ir „diskusija" dažnai vartojami kaip sinonimai. Tačiau intuityviai jaučiamas subtilus jų reikšmių skirtumas. Tarptautinių žodžių žodyne pateikiama žodžio „dialogas" (*lot. dialogus iš gr. dialogos*) etimologija nurodo reikšmę „pokalbis"[2], o žodis „diskusija" (*lot. discussio, iš dis-cutio – suskaldyti į smulkias dalis*)[3] – tai pasikeitimas nuomonėmis tam tikru klausimu. Dialogas yra asmenis jungiančio pobūdžio, tuo tarpu diskusijos objektas yra tema, o ne asmuo, tai tarsi pokalbis, neatsižvelgiantis į asmenis, siekiantis nustatyti tiesą. Dialogas veda į sintezę per bendravimą, vienijimąsi, pasipildymą; jis gali nustatyti vietą, laiką, būdą bendrai įgyvendinti idėją, reikšti pagarbą, nevaržyti laisvės ir parodyti brandumą. O diskusija turi analitinį pobūdį, ji skaldo, eliminuoja, atrenka, tiria, nebūtinai turi skaitytis su kitais asmenimis ir veikiau yra brendimo kelias. Iš tikrųjų vis dažniau kalbama apie būtiną diskutavimo kultūrą gerbiant kito asmens skirtingumą, bet nereikalaujant vienybės ar sutarimo. Atrodo, kad po dialogo žmogus jaučiasi praturtėjęs, o diskusija gali baigtis skriauda ir pažeminimu. Dialogas, priešingai nei diskusija, reikalauja skirtingų asmenų lygybės, juk jie vienas kitą papildo savo geromis savybėmis. Dialogu galima susitarti, kas kokį gerą darbą padarys tam tikru laiku.

Pal. Jurgio Matulaičio laiškai – įtikinamas dialogo pavyzdys. Palaimintasis kartais tą pačią dieną parašydavo po kelis laiškus

[2] *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1996, p. 234.

[3] Ten pat, p. 259.

tam pačiam žmogui, dalydamasis savo mintimis bei svarstymais ir laukdamas jų nuomonės, patarimų ar sprendimo. Rinktinėje lietuvių kalba išspausdinti 539 laiškai, o išspausdintose rinktinėse lenkų kalba – 381 laiškas. Be abejonės, tai ne visi Palaimintojo parašyti laiškai, nes daug jų yra dingę.

Šiuose rašytiniuose dialoguose aiškiai atsiskleidžia tautinė, visuomeninė, auklėjimo, moralinė, konfesinė, religinė, teologinė, bažnytinė, vienuolinio gyvenimo, asketizmo problematika. Asmeniškai pažinoję palaimintąjį Jurgį Matulaitį žmonės tvirtina, kad jis buvo didelio proto ir plačios, gailestingos širdies, kilnaus gerumo ir išmintingos meilės, dialogo, o ne diskusijos žmogus. Jo devizas buvo: *bekalbėdami rūpinkimės gerą mintį pasakyti, sumanymą*[4]. Jis noriai klausydavosi diskusijų, analizuodavo ir darydavo išvadas, kurios išspręsdavo ginčytinas problemas arba diskutuojantiesiems nurodydavo tinkamą kryptį[5].

Į kokias dialogo sferas čia reikėtų atsižvelgti? Palaimintasis akcentavo šeimos dvasią ir brolybę, kaip pats pabrėždavo, kūno

[4] J. Matulewicz. *Stosunki z ludźmi, Dziennik duchowy*, Warszawa 1988, p. 87. (*Užrašai*, Aidai 1998, p. 46).

[5] Kunigas J. Matulaitis buvo gerai pasirengęs vesti esminį dialogą. Studijas baigė teologijos magistro laipsniu. Magistro darbas *De iure belli et de pace aeterna* (Apie karo teisę ir amžinąją taiką), parašytas vadovaujant kun. prof. Jonui Maciulevičiui, gavo aukščiausią įvertinimą *cum eximia laude* su priedu *cum nota primas*. Specialiąsias studijas jis pradėjo Šveicarijos Fribūro dominikonų vadovaujamame universitete. Pagrindinis šių studijų dalykas buvo dogmatika, o antrinis – apologetika ir sociologija. Nors turėjo sunkumų dėl sveikatos, daktaro disertaciją *Doctrina Russorum de statu iustitiae originalis* (Rusų teologų doktrina apie pirminio teisumo būklę) apgynė su įvertinimu *summa cum laude*. Plg. ten pat, p. 14-18.
Kun. Janas Urbanas J. Matulaičio doktorato recenzijoje pabrėžia Autoriaus sugebėjimą išaiškinti stačiatikių ir katalikų doktrinų esminę vienybę, kurią suprasti trukdo tik skirtingos kalbos ir skirtingi jų pateikimo metodai. J. Urban, *Doctrina Russorum de statu iustitiae originalis, dr. Georgius B. Matulevicz*. Cracoviae 1903, p. 236 (*Przegląd piśmiennictwa*). Recenzijoje buvo įrašyta pastaba, kad Bažnyčia turi atkreipti dėmesį į kunigą Jurgį dėl jo didelių gabumų ir darbštumo. Jeigu ne karas ir jei nebūtų paskirtas Vilniaus vyskupu, o gavęs galimybę dirbti mokslinį darbą, tikriausiai jis būtų labai pagelbėjęs kuriant vieningą įvairių Krikščionių Bažnyčių ir net įvairių religijų doktriną. Palaimintasis labai domėjosi aktualiomis vertingomis publikacijomis.

ir dvasios, žmonių santykiuose[6]. Šių siekių pagrindas buvo tikėjimas, kad žmones jungia Dievas Tėvas, Kristus ir Šventoji Dvasia[7]. Todėl atsakydami į klausimą aptarsime dialogą tarp:

Dieviškųjų Asmenų,
Dievo ir žmonių,
Dievo meile apdovanotųjų,
susiskaidžiusių bendruomenių.

1.1. Švenčiausioji Trejybė. Pirmoji ir tobuliausioji dialogo sfera yra Dieviškieji Asmenys. Evangelijoje užrašyta daugybė Jėzaus ir Tėvo dialogų (pvz., *Jn* 17). Šie dialogai – ne vien tik žodžiai, jie turi galią vykdyti darbus, kuriuos atlieka Tėvas ir Sūnus per Šventąją Dvasią. Kiekvienas iš tų Asmenų atitinkamu laiku atlieka darbus, įgyvendinančius Švenčiausiosios Trejybės Meilę. Tas Dieviškųjų Asmenų Meilės įgyvendinimas yra visa kūrinija, Atpirkimo darbas ir pasaulio pašventinimas. Jeigu nebūtų nusidėta, kūriniai būtų galėję tarpusavyje komunikuoti Dievo Meilę, kurios nuodėmė nesunaikino, bet smarkiai pritemdė. Todėl tarp Dieviškųjų Asmenų vykstantis dialogas leidžia pasauliui egzistuoti, bet jis yra nelabai suprantamas nuodėmės paveiktiems žmonėms[8].

1.2. Dievas ir žmonės. Dievas nuo pirmosios žmonių nusidėjimo akimirkos pirmas ateidavo pas žmones su savo Meile, pašaukdavo juos vardu (plg. Pr 3,9-19) ir pradėdavo dialogą su žmonėmis per patriarchus, teisėjus, karalius, pranašus.

Jėzus tęsia šį dialogą, Tėvo pradėtą žmogui nusidėjus (plg. *Pr* 3,15; *Lk* 1,31-32). Dievo Sūnaus Įsikūnijimas yra Dievo pasiuntinio dialogo su Marija vaisius. Kristus kalba su nusidėjėliais, pavyzdžiui, su samariete prie šulinio (plg. *Jn* 4,1-42). Tai nuostabus dialogas. Žmogaus – kūrinio – neįmanoma suvokti lygybėje su Dievu Kūrėju. Juo labiau nuodėmėje paskendusi moteris nesijaučia

[6] Plg. J. Matulewicz, *De amore proximi, Manuskrypt Polski*, Romae 1956, t. II, p. 168-190.
[7] Plg. ten pat, p. 177.
[8] Plg. ten pat, p. 145-146.

verta kalbėtis su Šventu Dievu[9]. Įsikūnijęs Jėzus ateina kaip lygus žmogui, kad dialogu su juo padarytų jį didesnį.

Palaimintasis Jurgis pabrėžia ne tik pokalbius su žmonėmis, bet ir didelius Kristaus Meilės atliktus darbus, kurie per Kančią, Mirtį ir Prisikėlimą suteikia jėgų mylėti net priešus ir duoda nesibaigiantį gyvenimą[10].

1.3.Dievo Meile apdovanotieji. Jėzus Kristus, apdovanodamas žmones gailestingąja, trūkumus pašalinančia meile, padaro visus žmones tarpusavyje lygius[11]. Skirtingi prigimtiniai ir antgamtiniai talentai sąlygoja dialogo grupių specializaciją. Specializacija, kylanti iš Dievo duotos ir žmogaus priimtos dovanos, pasitarnauja kitoms specialybėms[12]. Šventoji Dvasia parodo žmonėms naudingumo perspektyvas. Todėl skirtingi žmonės suvokia save kaip bendruomenę, kurioje yra vienas kitam reikalingi: silpniesiems reikia stipriųjų, o stiprieji džiaugiasi, kad yra tų, kuriems jie gali tarnauti, suvokdami savo Dievo vaikų lygybę per meilę[13].

Todėl Dievo Meilėje dalyvaujantiems žmonėms nesunku vesti dialogą skirtingose tautų, konfesijų, religijų grupėse bendraujant su tikinčiais ir geros valios žmonėmis. Tuomet tautiniai, konfesiniai ar religiniai skirtingumai tampa Dievą šlovinančiomis gėrybėmis, o ne ginčų ar kovos priežastimi. Juk visi, dalyvaujantys Dievo Meilėje, yra tarpusavyje lygūs, nors skirtingai atsiliepia į Dievo dovanas[14].

1.4. Tarp skirtingų tautų, tikybų ir religijų žmonių. Dialogo esmė – partnerio pažinimas ir išmintis, neleidžianti veltui savęs parduoti be lygiaverčio abipusiškumo, kuris sąlygoja vienybę išmin-

[9] Plg. ten pat, p. 148.
[10] Plg. ten pat, p. 144-146; 147-151.
[11] Plg. *De amore proximi*, ten pat, p. 177-182.
[12] Plg. J. Matulewicz, *Potrzeba specjalizacji, Dziennik duchowy*, cit. v., p. 100 (*Užrašai*, p. 57).
[13] J. Matulewicz, *Miłość bliźniego, Manuskrypt Polski*, t. II, p. 168-176.
[14] Plg. *De amore proximi*, ten pat, p. 180-182.

tingos, teisingos meilės pagrindu. Meilė gali dovanoti vertybių, kad būtų panaikinti skirtumai tarp davėjo ir gavėjo, bet negali sutikti, kad jos būtų sunaikintos, neugdant pagarbios asmeninės draugystės. Pal. Jurgis Matulaitis skelbė išmintingą meilę, kuri ne lepina, bet auklėja ir rengia gyvenimui.

Be žmogaus dialogo su Dievu neįmanoma pasiekti išmintingos meilės. Pal. Jurgis Matulaitis tvirtino, kad Kristus jį išmokė mylėti visų tautų žmones, nes visi jie lygiai yra Dievo vaikai. Palaimintasis patikėjo Kristumi, todėl savo tėvyne jis pavadino Katalikų, t.y. Visuotinę, Bažnyčią, vieną visiems, nepaisant tautybės[15], kalbos, kultūros, išsimokslinimo. Jo supratimu, tai nebuvo visų suvienodinimas Bažnyčioje. Todėl jis, pavyzdžiui, savo vyskupijoje leido vartoti gimtąją kalbą, bet ne kovų kaina, o dėl to, kad kiekvienas turi teisę kalbėti savo kalba. Rūpinantis žmogaus išganymu, jis rekomendavo kalbėtis su bėdos ištiktu žmogumi jam suprantama kalba, sakydamas: *Aš visada noriai su lenkais kalbu lenkiškai, su rusais – rusiškai, su vokiečiais – vokiškai* (nors buvo lietuvis). Jo iškeltas šūkis *Rūpintis gerove šalies, kurioje gyveni,* tapo vienuolinio ir apaštalinio gyvenimo devizu[16].

Jurgis Matulaitis įtikėjo, kad Dievas yra visų žmonių – krikščionių (katalikų, stačiatikių, protestantų), bet ir kitų religijų išpažinėjų – mylintis Tėvas. Todėl gresiant badui Vilniuje jis manė esant teisinga dalyti jam popiežiaus atsiųstus pinigus taip pat ir badaujantiems žydams bei musulmonams[17]. Taip jis norėjo priartinti Dievo Meilę pagal žmogaus galimybes. Galiausiai jam labai rūpėjo, kad užsimegztų apdovanotojo žmogaus ir Dievo, visų gėrybių Davėjo, dialogas ir kad būtų pasitikima Dievu, kai žmogus

[15] J. Matulaitis sociologijos paskaitose aiškino, kad tautybė – tai *padermės, teritorijos vienybė, bet visų pirma savijauta.* M. Wiś niewski, *Socjologia – notatki z wykładów dr J. Matulewicza,* Petersburg 1907, rps p. 180.

[16] Plg. J. Matulewicz, *List do księdza Jana Totoraitisa,* Fryburg 1913 m. sausio 6 d., *Pisma wybrane,* Warszawa 1988, p. 82-87.

[17] Apie tai liudija žodžiai: *Mano nuomone, nors nežinau, ar ji teisinga, ir kitų religijų išpažinėjai, net ir žydai, negali būti išmesti iš popiežiaus, ne tik visų krikščionių, bet ir visų vargšų tėvo, širdies.* Vysk. J. Matulaičio laiškas nuncijui Ratti, Vilnius, 1920 m. gruodžio 28 d.

ryžtasi užmegzti dialogą su kitu žmogumi. Susitikdamas su apsilankančiais stačiatikiais, Matulaitis stengėsi atverti jų širdis Kristui ir padėti jiems užmegzti asmeninį bei bendruomeninį dialogą su Dievu, nemanydamas, kad būtų teisinga tikėtis ko nors daugiau nei tikėjimo išpažinimo[18].

Kūrinys yra susijęs su savo Kūrėju, ir tik dialogas su Juo ir žmonėmis per Šventąją Dvasią gali padėti atnaujinti pasaulį Meile. Tačiau kiekvienoje dialogo sferoje būtina suvokti tikslą – o pal. Jurgio Matulaičio nuomone, jis yra Dievo garbė[19]. Taip nukreipti žmones yra ypač pašaukti sielų ganytojai, sakramentu įskiepyti į Kristaus kunigystę. Pašvęstieji asmenys pašaukiami įgyvendinti Dievo Meilę visu savo gyvenimu. Ši užduotis nesvetima ir pasauliečiams. Dialogo sėkmės sąlyga yra ne tik partnerių, gebančių teisingai elgtis, lygybė, bet visų pirma meilė, suteikianti laisvę daryti gera.

2. Meilė – dialogo sąlyga

Tirdama *tiksliai nurašytus nuo* pal. Jurgio Matulaičio *rankraščio* lenkiškus manuskriptus, pastebėjau, kad tarp visų Autoriaus nagrinėtų temų būdingiausios jam yra su meile susijusios temos. Suskaičiavau, kad pirmajame tome apie tai parašyta 14, o antrajame – 53 puslapiai[20].

Paskaitoje *De amore in genere*[21] kun. Jurgis Matulaitis meilę apibrėžia kaip:

būtiną Išganymo ir tobulumo sąlygą;

pirmąjį ir didžiausią Įsakymą (*Mt* 22, 36);

---

[18] Plg. J. Matulewicz, *List do nuncjusza Lorenzo Lauriego*. Vilnius, 1925 m. balandžio 13 d.

[19] Plg. J. Matulewicz, *Najwyższy ideał, Dziennik duchowy*, cit. v., p. 36 (*Užrašai*, p. 3).

[20] Palyginti su kitais klausimais, tai turtingiausias rinkinys šiuose tomuose. Tikriausiai tai buvo kun. Jurgio pamokslų lenkų visuomenei užrašai. Gali būti, kad jie parašyti 1902-1907 metais, kai rūpinosi jaunimo auklėjimu, sprendė visuomenines problemas ir patarnavo moterų vienuolynams daugiausia Varšuvoje. Tačiau labiau tikėtina, kad jie yra iš 1914-1918 metų laikotarpio kuriant lenkų Marijonų grupę Bielianuose.

[21] J. Matulewicz, *Manuskrypt Polski*, t. II, p. 137-142.

kilniausią ir efektyviausią, veiklą integruojančią dorybę.

Be Evangelijų pagal Matą ir pagal Joną, jis remiasi šv. Pauliaus ir šv. Petro laiškais, šventųjų Augustino ir Pranciškaus Asyžiečio mokymu. Kitose paskaitose savo mintis apie Dievo Meilę, meilę Dievui ir Dieviškąją Meilę grindžia Šventuoju Raštu, tačiau pateikia ir asmeninius Kristaus, Švč. Mergelės Marijos, šventųjų Teresės, Pranciškaus Borgijo, Pranciškaus Ksavero, Brunono, Vincento Pauliečio pavyzdžius[22]. Kalbėdamas apie meilę tarp žmonių, dažnai pateikdavo vyskupo J. S. Pelczaro pavyzdį[23].

Čia gali kilti klausimas: kodėl meilę pavadinau dialogo sąlyga? Pasistengsiu atsakyti nagrinėdama:

a) meilės sąvoką,

b) meilės šaltinį,

c) meilės vaidmenį.

2.1. Meilės sąvoka. Palaimintojo Jurgio Matulaičio raštai kupini biblinio turinio, pabrėžiančio teiginį, kad **Dievas yra Meilė** (*1 Jn* 4,8-16). Kaip Palaimintasis aiškino Meilę?[24] *Dievo Meilė gyvena mumyse, yra ir veikia kūriniuose, nes viskas (kyla) iš Dievo*[25] – rašė pal. Jurgis. Jis pabrėždavo: *Esame Dvasios šventovė*[26]. Dievo mylimas žmogus siekia tobulai Jam atsiliepti savo meilės Dievui aktais[27], *atsisakydamas nuodėmės, augdamas gėriu, neatsiejamai susivienydamas su Kristumi*[28]. Nepakanka meilės iš palankumo, būtina *vykdyti pasiuntinybę*. Autorius nuolat akcentuoja: *meilė gali pareikalauti dorybių aktų*[29].

Palaimintasis Jurgis išskiria *efektyvią meilę, pasireiškiančią gerais darbais ir dorybių aktais;* jos savybė – daryti gera Myli-

[22] Plg. J. Matulewicz, *Manuskrypt Polski*, t. II, p. 138, 141, 149, 150, 160, 164, 169.

[23] Plg. ten pat, p. 176-190.

[24] Išsamų atsakymą galima rasti J. Samolevicz studijoje *Teologicznomoralna myśl bł. Jerzego Matulewicza*. Warszawa 2000, mps AUKSW, p. 221-302.

[25] J. Matulewicz, *Manuskrypt Polski*, t. II, p. 145.

[26] Ten pat, p. 150.

[27] Plg. ten pat, p. 153.

[28] Ten pat, p. 155.

[29] Ten pat, p. 157.

majam[30], kuris sukūrė, atpirko, saugo amžinajai šlovei[31], ir *efektyvią meilę*, arba *bičiulystės meilę*, kurios bruožas – mylinčiojo buvimas mylimajame[32]. Pastaroji pasireiškia kaip *Amor complacentiae* – pamėgimas ir gera linkėjimas[33], *Amor benevolentiae* – palankumo aktai[34], *Amor amicitiae* – uolus rūpinimasis Dievo garbe[35].

Meilė yra gėrybių pasidalijimas tarp mylinčiojo ir mylimojo, ir taip jie tampa viena[36]. Švenčiausioji Trejybė yra tobula Bendrystė, kurios Asmenys bendrauja tarpusavyje meilės pažinimo srityje ir atlikdami meilės darbus (Sukūrimą, Atpirkimą, Išganymą, Pašventinimą). Dieviškųjų Asmenų Meilę akivaizdžiai mums atskleidė Jėzus Kristus, Dievo Sūnus, kuris savo laisva valia į Tėvo, besirūpinančio žmonių gerove, Meilę atsakė: *Ateinu vykdyti Tavo valios* (plg. *Ps* 40, 8-9). Įsikūnijimu Jis tapo Žmogumi, taip parodydamas Tėvo Meilę žmonėms regimu būdu. Jėzaus dialogą su Tėvu išrinktųjų žmonių akivaizdoje tiksliausiai užrašė savo Evangelijoje šv. Jonas. Labai iškalbingai Jėzus parodo, kad Sūnus paiso Tėvo Valios ir kad Dieviškieji Asmenys gerbia vienas kito laisvę. Šios Evangelijos prologas, skaitomas kartu su Pirmuoju Jono laišku, puikiai parodo mums ryšį, užsimezgusį tarp Meilės ir Žodžio, bei jo pasekmes kūrinijai. Leisiu sau jį parafrazuoti: Dievas yra Meilė. Žodis buvo pas Dievą, ir Žodis buvo Dievas. Visa per Jį atsirado, ir be Jo neatsirado nieko, kas tik yra atsiradę. O Žodis tapo Kūnu ir gyveno tarp mūsų (plg. *Jn* 1,1-5.10.14). *Šventoji Dvasia* – substancinė Tėvo ir Sūnaus Meilė – *pripildo žemę* (*Išm* 1, 7), *nužengė ant visų* (...), *buvo išlieta ir pagonims* (*Apd* 10, 44.45).

2.2. ***Meilės šaltinis.*** Dievas pralenkia mus, pirmas dovanoja mums savo Amžinąją Meilę (plg. *1 Jn* 4,10.19)[37]. Kun. Jurgis Ma-

[30] Ten pat, p. 160.
[31] Plg. ten pat, p. 161.
[32] Plg. ten pat, p. 162.
[33] Ten pat, p. 163.
[34] Ten pat, p. 165.
[35] Ten pat, p. 167.
[36] Plg. ten pat, p. 143.
[37] Plg. J. Matulewicz, *Manuskrypt Polski*, t. II, p. 139.

tulaitis pabrėžia, kad Meilės dalyviais tampame malonės dėka, o ji suteikiama mums Apreiškimo Žodžiu, t.y. Šventuoju Raštu, ir sakramentais. Malda ir teologija padeda mums priimti tą dovaną. Dievo Meilė atsiskleidžia skaitant Šventąjį Raštą, mediuojant ir kontempliuojant Žodį, kad žmogus galėtų tikėjimu pakeisti savo gyvenimą ir padaryti jį panašų į Jėzaus gyvenimą. Sakramentais, o ypač Krikštu, Atgaila ir Eucharistija, apvalytas nuo nuodėmių ir Kristaus akivaizdoje jis dalyvauja Dievo Gyvenime, taigi Jo Meilėje. Dievo Meilės dėka žmogus gali mylėti Dievą kaip Jo asmeninis partneris, nors ne kaip lygus. Žmogaus nusiteikimas mylėti supanašina jį su Dievu, ir jis apdovanojamas dalyvavimu Dievo prigimtyje. Per žmogų meilė kilnina pasaulį, kai žmogus kitame žmoguje mato brolį, žmogiškų santykių partnerį gyvenimo pašaukimui realizuoti[38].

Iš Jurgio Matulaičio raštuose išreikšto mokymo išeina, kad meilė kitam asmeniui gali būti tik laisvas vienas kito apdovanojimas, o ne viešpatavimas kitam. Tikrai besimylintys turi teisę reikalauti, drausti, patarti, bet neturi teisės padaryti mylimą asmenį sau pavaldų. Geros valios žmogus, dalyvaudamas tėviškoje savo Kūrėjo Meilėje, sugeba mylėti, net nebūdamas tam įpareigotas. Tuo pagrįsta žmogaus laisvė mylėti Dievo vaikus, kurios pilnatvė yra Jėzuje Kristuje, o *Eucharistija*, kaip rašo Autorius, *suteikia galimybę gauti ir pačiam gėrybių dalį tarpusavio palankumo atmosferoje*. Pal. Jurgis dažnai pabrėždavo, jog būtina prašyti Šventąją Dvasią, kad Dievo pažinimo vaisius būtų žmonių meilės aktai.

2.3. Meilės vaidmuo. Kunigo Jurgio Matulaičio nuomone, **meilė yra krikščioniškojo gyvenimo esmė**. Kadangi **krikščioniškasis gyvenimas** autoriaus kalboje turi vieną reikšmę su **krikščioniška morale**, meilė yra svarbiausia krikščionio moralinė pareiga[39]. Žmo-

[38] Kituose raštuose galima įžvelgti mistinį pal. J. Matulaičio dalyvavimą Dievo Meilėje pirmiausia per Eucharistiją. J. Matulewicz, *Łaski mistyczne, Dziennik duchowy*, cit. v., p. 123 (*Užrašai*, p. 75).

[39] Jurgis Matulaitis parafrazuoja šv. Jono žodžius: *Mylėkime Dievą, nes Jis pirmas mus pamilo*. Šv. Jonas nurodė: *Jei Dievas mus taip pamilo, tai ir mes turime vienas kitą mylėti*. Todėl ir Palaimintasis pabrėžia, kad mes turime atsiliepti į Dievo Meilę, iš kurios kyla ir meilė broliams. Plg. *Manuskrypt Polski*, t. II, p. 147; J. Samolewicz, *Teologicznomoralna myśl bł. Jerzego Matulewicza*, cit. v., p. 122, 204-206, 255-302.

gaus dalyvavimas Meilėje, kuri laisvai jungia Dieviškuosius Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios Asmenis, yra dialogo tarp žmonių sąlyga, kadangi daro žmones lygius ne dėl jų nuopelnų, bet dėl Dievo Dovanos, įgalinančios papildyti vienas kitą Dievo suteiktomis ir kiekvieno išplėtotomis gėrybėmis.

Dabartinis teologinio pažinimo lygis leidžia mums suvokti, kad žmogus ir visa kūrinija atsirado per Dievo Žodį, o Žodis yra Dievo Sūnus, tapęs Žmogumi, kad žmonės suvoktų savo įsūnystę, gautą apdovanojimu, kurio Tėvas niekada neatšaukė. Ši tiesa lemia žmogaus vertę ir parodo jo pašaukimą dalyvauti šventajame Dieviškųjų Asmenų dialoge žmogui deramu būdu. Eucharistija yra meilės šaltinis ir tikslas, per ją nuolat vyksta dialogas, gyvybiškai jungiantis Dievą su geros valios žmonėmis Kristuje ir kilninantis brolystę[40]. Jei to švento veikimo rezultatai nematomi, vadinasi, trūksta žmonių tikėjimo, pasitikėjimo ir klusnumo Šventajai Dvasiai. Priimta Meilė jungia žmones bendruomenėje, kurios pradžia yra Švenčiausiojoje Trejybėje, o savo noru atmesta – išlaisvina žemiausius, mirtį nešančius savisaugos instinktus. Išsivaduoti iš šios dramos galima tik dialogu, padedančiu atsiversti, t.y., pažadinti tikėjimą, išsiugdyti pasitikėjimą ir meilę.

3. Dialogo uždavinys – Meilės įgyvendinimas

Dievo atėjimas pas žmones ragina krikščionis megzti dialogą su kitų kultūrų, tautybių, tikybų, religijų žmonėmis. Ieškojimas ir vertinimas to, kas žmones jungia ar kas yra bendra, sudaro lygybės pagrindą. Tai įmanoma, kai žmonės sugeba pasitikėti vienas kitu ir leidžia teisingai vienas kitą pažinti. Tuomet žmogystės faktas yra esminis dialogo ryšys, kad žmonės suprastų bei realizuotų savo asmeninę vertę ir sugebėjimus tarnauti kitiems. Gėrio teikimas ir teisingas tarpusavio ryšys – tai tikras Kristaus Karalystės kūrimas žemėje.

Tačiau turime atkreipti dėmesį į tai, kad kasdieniame gyvenime žiojėja gili praraja tarp pareigos ir jos vykdymo. Skirtingos vertės

[40] Plg. Sobór Watykański II, *Konstytucja o Liturgii* 10 (liet. *Liturginė konstitucija*).

žmonių susitikimas paprastai sąlygoja susilyginimą žemyn, o ne aukštyn, kritimą, o ne pakilimą. Todėl būtina mokytis vesti dialogą. To mokymo centras yra Bažnyčia.

3.1. Bažnyčioje. Bažnyčios narių tarpusavio dialogas yra Kristaus Meilės įgyvendinimo pasaulyje sąlyga ir uždavinys[41]. Kadangi Bažnyčia yra Bendruomenių bendruomenė, Meilės įgyvendinimo specifika priklauso nuo atskirų bendruomenių pašaukimo. Skiriamos:

šeimų bendruomenės,

pašvęstojo kunigų ir vienuolinio gyvenimo bendruomenės,

pasauliečių bendruomenės.

a) Namų bažnyčioje. Pirmoji ir niekuo nepakeičiama dialogo mokykla yra šeima, Bažnyčia namuose. Ji yra asmeninių šeimos narių ne tik tarpusavio santykių, bet visų pirma jų kasdienio bendravimo su Dievu ir rengimosi dialogui susiskaidžiusioje visuomenėje vieta. Jeigu namų bendruomenė dalyvauja asmeninėje Švenčiausiosios Trejybės Meilėje, tuomet sutuoktiniai, dėkodami Dievui, dalijasi vertingiausiomis gėrybėmis, kuriomis buvo apdovanoti, o jų tarpusavio meilė krypsta į Dievą ir palikuonis, bet nepasibaigia nei pradėjimu, nei pagimdymu, yra pastovi ir jungia visus šeimos vaikus. Šeimoje pradėtas dialogas plėtojasi ir pereina į institucijas, visų pirma į mokyklos ir vietos bažnyčios sferą.

Vyskupas Jurgis Matulaitis tai ypač pabrėždavo savo pamoksluose būdamas Vilniaus vyskupu. Namų bažnyčios uždaviniai, jo nuomone, yra glaudžiai susiję su pedagogine švietimo institucijų įtaka ir teisingų visuomeninių struktūrų veikla[42].

b) Pašvęstojo gyvenimo bendruomenėse. Marijonų vienuolijos atnaujinimas ir reforma daugeliui kunigų sudarė geresnes sąlygas

[41] J. Matulaičio raštai eklezine tema nagrinėjami T. Górskio pranešime *Kościół moją Ojczyzną*, Warszawa 1999, p. 3-16, 135-142.

[42] Plg. J. Matulewicz, *List pasterski o wychowaniu*, Vilnius, 1925 m. liepos 4 d., *Pisma wybrane*, cit. v., p. 189-196.

įgyvendinti tarpusavio dialogą sielovados darbui atlikti[43]. Pal. Jurgis norėjo, kad vienuoliai, mokydamiesi apaštališkojo dialogo, pirmiausia to mokytųsi gimtosiose bendruomenėse. Todėl džiaugėsi, kai Kongregacija pasipildydavo uoliais vienos tautos nariais, nes tai leisdavo kurti provinciją tai visuomenei aptarnauti. Jis rūpinosi, kad daugiatautėje bendruomenėje būtų vertinamas kiekvieno nario skirtingumas ir tapatumas, tačiau kad jis būtų pasirengęs tarnauti ten, kur – kaip rašė – duotų didesnę naudą Bažnyčiai[44]. Tokius pat uždavinius sau kėlė kurdamas Nekaltai Pradėtosios Mergelės Marijos Vargdienių seserų[45] ir Jėzaus Eucharistijoje Tarnaičių vienuolijas[46].

c) **Tarp pasauliečių.** Pal. Jurgis Matulaitis rūpinosi, kad sielų ganytojai padėtų katalikams pasauliečiams išmokti išmintingai ir efektyviai prabilti įvairiais visuomeninio gyvenimo klausimais, vadovaujantis Evangelijos dvasia. Jis tikėjo, kad jie galėtų su išganinga nauda liudyti Kristų ten, kur negali patekti joks dvasininkas; taip pat galėtų savo gyvenimu įgyvendinti Meilę visuomenėje ir taip keisti pasaulį[47].

3.2. Religinėje bei konfesinėje aplinkoje. Tobulas dialogas Bažnyčios viduje suteikia gerą galimybę vesti tokį dialogą su kitų tikybų ir religijų žmonėmis. Mokėjimas išgirsti ir atpažinti Šventąją Dvasią, susitikus su kitų konfesijų ir religijų žmonėmis, padeda juos suprasti ir rasti tai, kas religijos plotmėje juos jungia, kartais padėti išgyventi religingumą. Vyskupas Jurgis Matulaitis ne tiek

[43] Plg. J. Matulewicz, *Cechy naszej działalności – miłość braterska, Dziennik duchowy*, cit. v., p. 55-56 (*Užrašai*, p. 19).

[44] Plg. J. Matulewicz, *Troska o cały Kościół*, 1911 m. sausio 25, ten pat; plg. J. Matulewicz, *List do ks. Raštutisa*, Petersburg 1909 m. rugpjūčio 25 - rugsėjo 7 d., *Listy litewskie*, Warszawa 2000, p. 479-488. Reikia atsiminti, kad Bažnyčios nauda, Palaimintojo supratimu, priklauso nuo jos vis geriau atliekamos misijos pasaulyje, kad didėtų Dievo garbė ir žmonės džiaugtųsi dalyvaudami Švenčiausiosios Trejybės gyvenime bei darydami gerus darbus.

[45] Plg. J. Matulewicz, *Listy do ks. Reklaitisa*, ten pat, p. 495-524.

[46] Plg. J. Matulewicz, *Listy do s. Wandy Jeute*, Listy polskie, t. II, p. 55-59.

[47] Plg. J. Matulewicz, *Apostolstwo świeckich, Dziennik duchowy*, cit. v., p. 56 (*Užrašai*, p. 19).

ieškojo tų kontaktų, kiek stengėsi susitikimuose su žmonėmis į jų gerą valią atsakyti palankumu[48], laikydamasis principo: *stengtis kitus patraukti prie Dievo ir daryti jiems gerą įtaką*[49].

4.3. Sekuliarėjančioje aplinkoje. Šeimose įgyta dialogo patirtis pereina į kitas bendruomenes – draugų, kolegų, kaimynų, įstaigų, draugijų, kūrybinių susivienijimų, parlamentarų, valdžios, visas visuomenines struktūras nepriklausomai nuo jų religinių įsitikinimų. Pasaulietiškas gyvenimas anaiptol reiškia ne gyvenimą be Dievo, o žmonių pastangas pašventinti žemiškąją tikrovę, kad ji aiškiai atspindėtų savo Kūrėjo ir Išganytojo didybę ir artumą.

Šis principas buvo pal. Jurgio Matulaičio devizas bendraujant su abejingais ar priešiškai nusiteikusiais žmonėmis. Nors jie nerasdavo tikėjimo savyje, tačiau susidurdavo su kun. Jurgio tikėjimu, kad Dievo Apvaizda pasiuntė juos į jo gyvenimo kelią. Taip buvo čia, Varšuvoje: vokiečių valdininkui jį išplūdus, jis pasakė: *Tai buvo skirta man, o ką Jūs duosite mano dviem šimtams vaikų?* Kitą kartą į priekaištą, kad turi labiau skaitytis su Dievo Apvaizda, atsakė: *Tikra tiesa, kad reikia pasitikėti Dievo Apvaizda, bet juk Dievo Apvaizda naudojasi gerais žmonėmis*[50]. Tai nebuvo tik tušti žodžiai, bet būdas evangelizuoti pasaulį ir tiesti Kristui kelią į žmonių širdis bei sąžines – būdas, nulemtas tikėjimo, kad žmogų į pasaulį pašaukė Dievo Žodis.

Reziumė

Pal. Jurgis Matulaitis pabrėžia, kad neįmanoma visuomenę suvienyti lygybės, laisvės ir teisingumo pagrindu, jei pritruks **meilės**. Teisingumas ir meilė taip labai yra susiję, kad atskyrus juos ilgesnį laiką neišvengiamai nutrūksta nuoširdžiausia bičiu-

[48] Plg. J. Matulewicz, *List pasterski w obronie swobód religijnych...* Vilnius, 1919 m. vasario 16, *Pisma wybrane*, cit. v., p. 166. J. Matulewicz, *List do nuncjusza Lorenzo Lauriego.* Vilnius 1925 m. balandžio 13 d., ten pat, p. 135-136.

[49] J. Matulewicz, *Innych do Boga pociągać, Dziennik duchowy*, cit. v., p. 63 (*Užrašai*, p.26).

[50] Plg. T. Górski, Z. Proczek, *Rozmiłowany w Kościele*, Warszawa 1987, p. 77.

lystė ir draugiški santykiai. Dialogas gali vykti tarp lygių ir laisvų asmenų, bet jis taps nenaudingu plepėjimu, jei iš skirtingumų nekils teisingumas, kurį Kristus pavadino **tarpusavio meile**. Taip suprastas dialogas būtinas ne tik kalbos bei kultūros, bet ir savanoriškiems gautų gėrybių mainams. Tas savanoriškas apdovanojimas yra Meilės pagrindas, kuri kartu su Malone apima žmogaus sielą, jo psichofizinę prigimtį, kartu ir atveria jo širdį kitam asmeniui.

Filosofinėje dialogo definicijoje pabrėžiama, kad jis yra dviejų asmenų pokalbis, kuriame susitinkama su Dievu. Taigi, jei dialogas neveda prie Dievo, jis neįgyvendina Meilės, kuri yra Jis Pats.

Meilės įgyvendinimą dialogo tarp tautų, konfesijų ir religijų sferoje lėmė pal. Jurgio Matulaičio pasitikėjimas Kristumi, o ne negyvi religijos principai. Tai buvo gyvi ryšiai su gyvais žmonėmis, kuriuose jis atpažindavo Dievo Apvaizdos darbus. Žmonių išklausymas ir jautrumas Dievo Dvasios poveikiui, Palaimintojo manymu, buvo dialogo sėkmės laidas. Darbas ir malda, suvienyti su Šventajai Dvasiai atsidavusio žmogaus valios aktu, leido jam efektyviai keisti žmonių tarpusavio santykius. Vyskupas buvo dėkingas Bažnyčiai už ugdomąjį, auklėjamąjį indėlį į jo paties gyvenimą. Nusižeminęs pripažindavo savo nuodėmes ir šalindavosi reikalų, kurių jautėsi nesugebėsiąs atlikti.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

Palaimintojo Jurgio Matulaičio raštai

Knygos recenzija: C. Plater-Zyberkówna, *Kilka myśli o wychowaniu w rodzinie*, Maryawita 1/1903/p. 43-44.

Demokracja Chreścijańska (statutas), parengė J. Matulewicz i H. Przeździecki, Warszawa 1906.

Demokracja Chreścijańska, Pracownik Polski 1907, nr. 32, d. I, p. 1-3; nr. 33, d. II, p. 1-4.

Chreścijańska teoria prawa własności, Kursa społeczne, Warszawa 1907, p. 92-123.

Porady, wskazówki i wyjaśnienia, Prąd 2 (1910) Nr. 5, p. 187-191.

Co to jest kwestya społeczna? Polak-Katolik (1911), nr. 48, p. 187-191.

Krótki zarys dzisiejszej kwestii społecznej, Rola 29 (1911), nr. 11, p. 190-192; nr. 12, p. 208-209; nr. 13, p. 228-230; nr. 15, p. 271-272; nr. 16, p. 288-290; nr. 17, p. 310-311, nr. 18, p. 328-330.
Orędzie do duchowieństwa z 17 XI 1923, Przegląd Katolicki 2 (1923), p. 747-748.
List pasterski do rodziców chrześcijańskich o wychowaniu, Wilno 4. VII. 1925, Przegląd Katolicki 4 (1925), p. 433-436.
Siła woli, Pro Christo 3 (1927), p. 607-611.
Listy litewskie, red. J. Bukowicz, Warszawa 2000.
Manuscripta, vol. 1, polono sermone conscripta, Roma 1956.
Manuscripta, vol. 2, polono sermone compilata, Roma 1956.
Listy polskie, t. I-II,Warszawa 1987.
Dziennik duchowy, Warszawa 1988
Pisma wybrane, Warszawa 1988.
Stolica Apostolska a biskup Jerzy Matulewicz 1916-1921, vertė J. Bukowicz, T. Górski, Warszawa 1996.

Pal. Jurgio Matulaičio netiesioginės autorystės raštai

Matulewicz J., *Konferencje ascetyczne,* Pruszków 2002.
Wiśniewski M., *Socjologia,* rękopis – notatki z wykładów dr Jerzego Matulewicza w Akademii Teologii w Petersburgu, rankr. AM.

Studijos

Boniecki A., *Wkład w katolicką myśl i czyn społeczny Ks. Arcybiskupa Jerzego Matulewicza (1871-1927),* Lublin 1954, mr. AM.
Górski T., Proczek Z., *Rozmiłowany w Kościele,* Warszawa 1988.
Gürski T., *Kościół moją Ojczyzną,* Warszawa 1999.
Kučas A., *Arkivyskupas Jurgis Matulaitis Matulevičius,* Chicago 1979.
Matulewicz E., *Modlitwa według pism polskich i Dziennika duchowego błogosławionego Jerzego Matulewicza,* Warszawa 1999, mr . BUKSW.
Matulis S., Górski T., *Odnowienie Marianów, Marianie 1673-1973,* Roma 1975, p. 97-118.
Murias M.B., *Wiara i męstwo bł. Jerzego Matulewicza w świetle jego pism i działalności apostolskiej,* Warszawa 1993, mr. AZ.
Nieciecki W., *Sługa Boży – Arcybp Jerzy Matulewicz,* HD 36 (1967), p. 146-150.
Pecyna M.B., *Osobowość i działanie błogosławionego Jerzego Matulewicza,* Wrocław 1990.
Rogalewski T., *Teologiczne podstawy życia chrześcijańskiego w nauczaniu założyciela i odnowiciela Zgromadzenia Księży Marianów,* Lublin-Warszawa 1996.

Sacra Rituum Congregatio, E.mo ac Rev. mo Domino Cardinali Eugenio Tisserant, Romana seu Kaunen, Beatificationis et canonizationis Servi Dei Georgii Matulewicz-Matulevicius seu Matulaitis, Archiepiscopi Tit. Adulitani Reformatoris Congregationis CC. RR. Marionorum, fundatoris Congregationis Sororum ab Immaculata Conceptione, Positio super causae informatione, Roma 1965.
Sacra Congregatio pro causis sanctorum, P.n. 829, Romana seu Kaunen, Beatificationis et canonizationis servi Dei Georgii Matulaitis seu Matulewicz, Archiepiscopi Tit. Adulitani Reformatoris Congregationis CC. RR. Marianorum fundatoris Congregationis Sororum ab Immaculata Conceptione (1871-1927), Positio super virtutibus, Roma 1980.
Samolewicz J., *Teologicznomoralna myśl bł. Jerzego Matulewicza,* Warszawa 2000, mr. BUKSW.
Urban J., *Doctrina Russorum de statu iustitiae originalis,* dr Georgius B. Matulewicz, *Przegląd piśmiennictwa,* Cracoviae 1903, p. 236.
Wspomnienia o błogosławionym Jerzym Matulewiczu, surinko ir parengė J. Bukowicz, T. Górski, Warszawa 1996.

III. Tarptautinis teologinis simpoziumas

KRISTUS JURGIO MATULAIČIO VIZIJOJE

Simpoziumas tema „Kristus Jurgio Matulaičio vizijoje“ įvyko Liublino marijonų kunigų seminarijoje 2002 m. lapkričio 11 d.

Šią temą tęsia dr. Elžbietos Matulewicz paskaita „Dievo Gailestingumas palaimintojo Jurgio Matulaičio mokyme ir gyvenime“, skaityta Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčioje 2003 balandžio 23 d., Dievo Gailestingumo savaitės renginių programoje.

Kun. prof. habil. dr. Lucjan Balter SAC

Palaimintojo Jurgio Matulaičio doktoratas po 100 metų

Skaityti 1902 m. Šveicarijos Fribūro universitete apgintą ir metais vėliau Krokuvos Anczyco ir Co. leidykloje išleistą kun. Jurgio Matulaičio doktoratą labai įdomu ir pamokoma. Visų pirma skaitytoją žavi ne tik geras veikalo Autoriaus susipažinimas su keliama ir metodologiškai teisingai išnagrinėta problematika, bet ir puikus lotynų kalbos, kuria parašytas doktoratas, bei rusų kalbos, kuria buvo parašyti visi nurodytieji šaltiniai, mokėjimas. Tai neabejotinai rodo aukštą mokslinį lygį ne tik dviejų kunigų seminarijų, kurioje jis pradėjo (Kielcų) ir tęsė (Varšuvos) mokslus, bet ir Peterburgo Dvasinės Akademijos, į kurią Bažnyčios vyresnybė jį pasiuntė specialioms studijoms, vainikuotoms kun. prof. Jonui Maciulevičiui vadovaujant lotynų kalba parašytu teologijos magistro darbu *De iure belli et pace aeterna*, kuris buvo labai gerai įvertintas (*cum eximia laude, cum nota primus*)[1]. Tai kartu rodo ypatingą darbštumą Autoriaus, studijų metu sugebėjusio įsisavinti visą tuo metu dėstomą teologijos mokslą kartu su jo poleminiu, arba kontroversiniu, pobūdžiu. Dėl to visai nenuostabu, kad grįžęs į Kielcus (1902 m.) kun. Matulaitis buvo paskirtas kanonų teisės ir lotynų kalbos dėstytoju naujai atidarytoje Kunigų seminarijoje[2].

Beje, reikia atsiminti, kad anuomet visi teologijos vadovėliai buvo parašyti lotynų kalba ir paprastai ja profesoriai dėstydavo savo dalykus. Aišku, tai palengvindavo išmokti šią kalbą, tačiau būdavo pernelyg sunku perteikti tikintiesiems kunigų seminarijose įgytas žinias: sielovadininkai turėdavo patys versti jas į

[1] Plg. A. Petrani, *Ks. Arcybiskup Jerzy Matulewicz: Pro Christo et Ecclesia* (red. J. Bukowicz), Roma 1968, p. 6 ir t.

[2] Doktoratas taip pat buvo išleistas su Kielcų vyskupo *Approbatur* (1902.09.19)

savo klausytojų kalbas[3]. Man atrodo, kad reikėtų ištirti tik vieną dalyką: ar pal. Matulaičiui pavyko teisingai lotynų kalba perteikti atitinkamas rusiškas sąvokas – dėl skirtingos šių kalbų kilmės. Kiek daug nesusipratimų kildavo jau Bažnyčios Tėvams, kai būdavo vartojamos tos dvi kalbos – graikų ir lotynų! Tiesiogiai perkeltos į kitą kalbą tos pačios teologinės sąvokos (*pantokrator, omnipotens, mysterion, sacramentum, ousia, natura, substantia, essentia, prosopon, persona, hypostasis...*) ne kartą tapo didelės painiavos teologijoje priežastimi, nes iškeldavo kitą prasmę nei iš pradžių numatytoji. Vienintelis palengvinimas Palaimintajam galėjo būti tas faktas, kad rusų teologai, kurių darbus taip kruopščiai aptaria ir nagrinėja, tikriausiai nors šiek tiek mokėjo ir lotynų kalbą, jei polemizavo – kartais ir labai aštriai – su vakariečių teologų skelbiamais požiūriais; taigi galėjo būti tarsi „grįžtamasis ryšys": anie versdavo vakariečių sąvokas į rusų kalbą, todėl kun. Matulaičiui buvo lengviau surasti pirminį lotynišką atitikmenį. Vis dėlto manau, kad šis klausimas vertas išsamaus tyrimo, nes išnašose pasitaikantys tai čia, tai ten doktorate pristatomų teologų originalūs rusiški tekstai dar neduoda pilno šio klausimo vaizdo.

Pal. Matulaičio doktoratas įdomus ir dėl to, kad jis nušviečia dogminės teologijos būklę ant XX amžiaus slenksčio kartu su tipišku jos polemiškumu. Pirmiausia Palaimintasis įžangoje (*Prooemium*) aptaria motyvus, kodėl jis ėmėsi *Rusų teologų mokymo apie pirminio teisumo būklę*[4]. Jis atkreipė dėmesį, kad rusai pranoksta kitus slavus tiek skaičiumi, tiek jėga (įtikinimo?) bei savo (išsamiau) susistemintais teologijos mokslais, dėl to jų doktriną be jokios kritikos priimdavo kiti stačiatikiai (ne kartą studijavusieji Maskvoje, Peterburge ir kitur), o jų išleistos knygos buvo verčiamos į kitas kalbas.

[3] Todėl nė kiek nenuostabu, kad kun. prof. A. Slomkovskis viešai protestavo, kai jam reikėjo mums, klierikams, dogminę teologiją dėstyti lotynų kalba, kurią (kaip ir daugelis kitų) gerai mokėjo. Sakydavo: „Nežinau, ar turiu jus mokyti teologijos, ar lotynų kalbos".

[4] Traktato pavadinimas: *Doctrina Russorum de statu iustitiae originalis*, Cracoviae 1903.

Kartu rusų neapykanta Romos Katalikų Bažnyčiai plito ir kitose Stačiatikių Bažnyčiose[5]. Tuo tarpu dažnai ir beveik visur tvirtinama, kad, be popiežiaus primato ir Šventosios Dvasios kilmės, jokia kita dogma iš tiesų neskiria katalikų nuo stačiatikių, o tą įsitikinimą garsus Maskvos teologas A. Bieliajevas smerkia ir radikaliai atmeta kaip visiškai naivų, kartu nurodydamas daug lotynininkų padarytų klaidų[6]. Iš tikrųjų – pažymi Matulaitis – beveik nėra nė vieno katalikų teologijos mokslo skyriaus ar klausimo, kurio dabar nemėgintų griauti rusų teologai. Nutylėdamas klausimus, kuriuos puolė tik kai kurie, o ne visi rusų teologai, taip pat nelabai svarbius, doktorato Autorius pateikia garsųjį sąrašą vietų ir problemų, kuriomis lotynininkai, pasak rusų, nutolo nuo tiesos ir senovės.

Bažnyčios mokymo šaltiniai. – Čia katalikams prikišama, kad:

a) į įkvėptųjų knygų kanoną įtraukė deuterokanonines Senojo Testamento knygas,

b) Tradiciją laiko išsamesniu ir aukštesnio rango Apreiškimo šaltiniu nei Šventasis Raštas,

c) prasimanė dogmą apie tikėjimo evoliuciją, arba raidą.

Švenčiausioji Trejybė. – Dvi esmines lotynininkų klaidas sudaro:

a) jų nuostata, kad Šventoji Dvasia kyla ir iš Sūnaus (*Filioque*),

b) Konstantinopolio Tikėjimo išpažinimo nekintamumo pažeidimas, įtraukus į jį *Filioque*.

Pirminis teisumas ir pirmapradė nuodėmė. – Katalikai:

a) neteisingai supranta nekalto žmogaus (*innocens*) tobulumą,

b) laikosi klaidingo Romos Katekizmo mokymo, kuris skelbia, kad pirmasis žmogus pirminį teisumą gavo iš Dievo Malonės, o ne buvo toks iš prigimties,

c) kaip tik dėl to jie klaidingai suvokia gimtosios nuodėmės esmę bei

d) jos pasekmes (geismingumas būtų tik savotiškas prigimties trūkumas, o ne nuodėmė, ir pagaliau

[5] Plg. ten pat, p. 3 ir t.

[6] Išnašoje J. Matulaitis atkreipia dėmesį, kad rusų teologai dažnai apgailestauja, jog katalikai ir protestantai visiškai nėra susipažinę su jų teologija. Tai teisinga ir beveik iki šiandien labai aktuali pastaba!

e) jie paskelbė Nekaltojo Švč. Mergelės Marijos Prasidėjimo dogmą.

Mūsų nuteisinimas ir išganymas. – Katalikams prikišama:

a) nuopelnų pripažinimas ir jų padalijimas į *meritum de condigno et de congruo*,

b) Įsakymų atskyrimas nuo Evangelijos patarimų,

c) mokymas apie atsilyginimo darbus ir nuopelnų lobyną (*thesaurus meritorum*).

Bažnyčios sandara. – Puolamas katalikų mokymas apie:

a) Bažnyčios galvą, Bažnyčios įsteigimą ir galvos paskyrimą,

b) Bažnyčios ir popiežiaus neklaidingumą.

Sakramentai. – Neigiama:

a) sakramentų veikimas *ex opere operato*; o konkrečiai, kalbant apie atskirus sakramentus, mėginama griauti viskas, kas sudaro katalikų dogmą, būtent:

b) Eucharistijos atveju nepripažįstamas katalikų teiginys, kad konsekracija įvyksta vien tik ištariamų žodžių galia (*vi verborum Christi*),

c) atmetamas Sutvirtinimo sakramento nesunaikinamas pobūdis (žymė),

d) Atgailos atveju kunigo užduota atgaila neturinti atsilyginimo galios,

e) atmetami atlaidai ir

f) santuokos neišardomumas.

Amžinasis Gyvenimas. – Atmetamas katalikų mokymas apie skaistyklą, ypač apie tai, kad skaistyklos bausmės gali turėti kokią nors skaistinamąją ar atsilyginimo Dievo teisingumui galią.

Kadangi šie teiginiai nėra tik atskirų rusų teologų katalikams metami priekaištai, bet juos aprobavo oficialusis Šventasis Peterburgo Sinodas, Rusijos *custos et magistra fidei* (tikėjimo sargas ir mokytojas), reikalaudamas juos dėstyti ir aiškinti mokyklose ir stačiatikių dvasinėse seminarijose, Autorius pagrįstai atkreipia dėmesį, kad jie tapo „rusų visuotinio ir oficialaus tikėjimo" dalykais[7].

[7] Ten pat, p. 3.

Iš visų minėtųjų klausimų kun. Matulaitis sąmoningai pasirenka pirmąją trečiojo klausimo dalį, laikydamas jį savotišku išeities tašku ir kartu etalonu daugeliui kitų. Iš pradžių išsamiai ir kruopščiai išdėsto „priešininkų", kaip juos vadina, doktriną kartu su jų pateikiamais argumentais arba (ir) paaiškinimais, paskui nurodo, kuo ir kodėl jie skiriasi nuo katalikų ir kur yra „jų klaidos šaknys". Kartu reiškia savo gilų įsitikinimą, kad vien tik jų padarytų klaidų parodymo visiškai pakanka joms atmesti; todėl stengiasi neįsivelti į atvirą kovą dėl jų skelbiamos doktrinos[8].

Kalbėdamas apie šaltinius, kun. Matulaitis savo tyrimus apriboja antrojoje XIX amžiaus pusėje rašiusiais rusų teologais, nes kaip tik jie kvestionuoja savųjų pirmtakų ortodoksiškumą. Mat jie mano, kad rusų teologai XVII amžiuje vartojo visur Vakaruose taikomą scholastinį metodą, perimdami ne tik stilių ir dvasią, bet ir tipines katalikų autorių klaidas, o XVIII a. ir pirmojoje XIX a. pusėje dar pateko klaidingon protestantų įtakon, todėl autentiškos stačiatikių teologijos raida Rusijoje prasidėjo tik po bažnytinių studijų reformos 1840 metais. Iš to laikotarpio dogminės teologijos autorių kun. Matulaitis išskiria Antoną Amfiteatrovą († 1879), savo 279 puslapių apimties veikalu padėjusį pagrindus tolesnei raidai; Makarijų Bulgakovą, 1847-1852 m. parašiusį dvitomį per 1000 puslapių apimties darbą, plėtodamas kai kurias savo pirmtako mintis, tačiau ir neliesdamas kai kuriuos svarbius klausimus; Filaretą Gumilevskį, kuris 1864 m. išleido per 500 puslapių dvitomį, Silvestrą Malvanskį, 1884-1885 metais išspausdinusį net 5 tomus (apie 2500 puslapių) ir P. J. Svetlovą, dviejų pirmųjų dogminės teologijos tomų, išleistų 1899 metais Kijeve *(Vienas Dievas Trijuose Asmenyse, Dievas Sutvėrėjas, Ponerologija ir Soteriologija)*, autorių; du pastarieji — kaip tvirtina — padarė galutines išvadas iš savo pirmtakų svarstymų. Kiti teologai paprastai remiasi Makarijumi ir Silvestru (pastaruoju visą savo išvedžiojimą pagrindė Mikalojus Tychvinskis), o Konstantinas Brečkevičius, remdamasis šiais penkiais autoriais,

[8] Plg. ten pat, p. 4.

aiškiai ir suprantamai išdėstė visą teologiją (kartais pažodžiui perrašydamas savo pirmtakų sakinius). Iš kitų, ne tokių žymių teologų Autorius pamini Favorovą, A. Rudakovą, G. Titovą ir kitus. Aptardamas fundamentinę teologiją, arba apologetiką, pal. Matulaitis pateikia M. Bulgakovo (I jo veikalo tomas) teiginius, taip pat remiasi archimandritu Augustinu, N. P. Rožděstvenskiu ir I.Piatnickiu. Poleminės teologijos, užsiimančios *ex professo* priekaištavimu katalikams ir protestantams, tipiniais darbais jis laiko Chersono ir Odesos arkivyskupo Nikanoro, E. Uspenskio, I. Perovo, L. Epifanovičiaus, I. Truskovskio, A. Lebedevo ir kitų veikalus. Be to, norėdamas parodyti, kad pagrindinės tų vadovėlių mintys buvo plačiai paskleistos, mūsų Autorius cituoja populiaresnius straipsnius ir monografijas.

Matulaičio pasirinktoje problemoje tarp kitų nagrinėjami klausimai apie Dievo Apvaizdą ir Jos veikimą pasaulyje *concursus naturalis*, Jos santykį su malone (antgamtine), žmogaus kaip Dievo paveikslo ir panašumo supratimą (abiejų šių apibrėžimų prasmę ir reikšmę), antgamtinių dovanų jam suteikimą, taip pat apie prigimties ir malonės santykį. Rusai katalikams prikiša istorinį Mokymo iškraipymą, kurį pirmiausia sąlygojo Pelagijaus ir Augustino ginčas (V a.), paskui Anzelmo Kenterberiečio teorija, kurią nekritiškai priėmė Dunsas Škotas ir scholastai bei suformulavo Tridento Susirinkimas. Jie mano, kad „paveikslas" žmogui duotas, o „panašumas" – užduotas: žmogus turi savyje jį ugdyti, vis labiau panašėdamas į Dievą. Todėl, jų manymu, pirmajame žmoguje Dievo paveikslas spindėjo visu savo grožiu, o panašumo į Jį buvo tik užuomazgos (*in germine, in semine*)[9]. Taigi tokia doktrina, Matulaičio nuomone, neišreiškia viso pirminio žmogaus tobulumo: nutylima gauta pašvenčiamoji malonė (tipiška vakariečių sąvoka!), įdiegtasis žinojimas ir dorybės, nekalbant jau apie kitas prigimtį viršijančias dovanas[10]. Be to, pasak Matulaičio, rusai klysta ir

[9] Ks. J. Matulewicz, cit. v., p. 58.

[10] Ši problema ligšiolinėje vakariečių teologijoje neabejotinai yra neteisingai iškelta, todėl prieš kelerius metus skyriau jai atskirą, didelį straipsnį: *Problem reinterpretacji skutków grzechu pierworodnego w człowieku, Zło w świecie* (Kolekcja *Communio* 7), Pallotinum Poznań 1992, p. 247-293.

tuomet, kai kalba apie žmogaus gyvenimo tikslą (antgamtinį?), kuris yra Dievo regėjimas Amžinybėje: jie ne tik painioja abstraktųjį regėjimą su intuityviuoju, bet ir neskiria natūralaus žmogaus tikslo nuo antgamtinio. Greičiausiai čia turi reikšmės tuometinė vakariečių prigimties santykio su malone koncepcija. Kartu verta paminėti, kad kun. Matulaitis, be C. R. Billuarto, M. J. Scheebeno, kard. Mazzellos veikalų ir bažnytinių dokumentų rinkinių (Denzingerio ir kt.), nedisponavo jokiais kitais Vakarų teologijos vadovėliais. Šioji po visiško sąstingio XVIII a. vėl pradėjo vystytis tik nuo XIX a. vidurio. Taigi turėjo semti žinias iš Tomo Akviniečio veikalų ir pasitenkinti keliomis lyginamosiomis monografijomis (be studijų metu gautų žinių), ir tai, be jokios abejonės, labai ribojo jo tyrinėjimų galimybes. Nepaisant visa to, Autorius pasirodo gerai išmanantis tuometinę vakariečių teologiją, aišku, vystomą tipiniu scholastiniu metodu.

Jeigu tuos pačius klausimus keltų kuris nors lyginamosios (Vakaruose išplėtotos truputį vėliau, tarpukario metais) arba ekumeninės (šiuolaikinės) teologijos atstovas, jis tikrai matytų ne tiek klaidas, kurias rusai prikišdavo katalikams, o kun. Matulaitis – rusams, bet veikiau tik kitą prieigą prie tų pačių klausimų. Užtenka paimti kaip pavyzdį doktorate išsamiai aptartą prigimties ir malonės santykio klausimą H. de Lubaco[11] darbuose, kurio pirmuosius teiginius – besistengiančio plačiau į tuos klausimus žiūrėti kunigo W. Granato[12] apskritai gana teigiamai įvertintus – katalikų teologai labai kritikavo, tačiau laikui bėgant jie beveik visur buvo pripažinti ir vertinami[13], kad įsitikintum, jog stačiatikių priekaištai katalikams dažnai būdavo pagrįsti ir labai teisingi. Tas pats pasakytina ir apie kitas J. Matulaičio išvardintas problemas.

[11] *Surnaturel*, Paris 1946; *Le mystère du surnaturel*, Paris 1963; *Augustinisme et théologie moderne*, Paris 1965.

[12] Plg. jo vadovėlį *Dogmatyka katolicka*, t. II: *Bóg Stwórca. Aniołowie – człowiek*, Lublin 1961, p. 341.

[13] Kun. A. Zuberbier šiam klausimui paskyrė savo habilitacinį darbą *Relacja natura – nadprzyrodzoność w świetle badań teologii współczesnej*, Warszawa 1973. Jis aiškiai pritaria de Lubaco ir kitų kaip jis mąstančių teologų mintims (siūlomiems sprendimams).

Per daug kruopštus ir varginantis būtų darbas gilintis į visas doktorate iškeltas problemas. Jos vertos atskiro dėmesio todėl, kad duoda tikslų tuometinės padėties – aštraus ginčo tarp stačiatikių ir katalikų teologų – vaizdą. Be to, vertingi yra ir visi Autoriaus sąžiningai ir išsamiai pateikti istoriniai paaiškinimai, kai kalbama apie aptariamojo klausimo raidą. Jie neretai leidžia pamatyti abiejų teologijos tradicijų išsiskyrimo momentą ir laipsnišką konkrečių neobjektyvumų kitos pusės atžvilgiu augimą, nors daugumoje atvejų tai buvo visai neesminiai dalykai, daugiau susiję su kalba, o ne turiniu. Šiuo metu, kai anuos du teologijos kūrimo metodus (poleminį ir lyginamąjį) pakeitė ekumeninis metodas, svarbiausia yra pažinti vieniems kitus, nes, kaip pats Autorius įžangoje sakė, net rusų teologai labai apgailestauja, kad kiti krikščionys menkai pažįsta jų teologiją, taip pat siekti bendrų sąlyčio taškų, pirmesnių už abiejų tradicijų – Vakarų ir Rytų – išsiskyrimo momentą. Tokia nuostata leistų ne tik išsiaiškinti daugelį neesminių ir nereikalingų nesusipratimų, bet ir padėtų tiksliau nustatyti savąjį teologinį mąstymą. Juk dėl daugelio palaimintojo J. Matulaičio pateiktų priekaištų, kuriuos rusų stačiatikių teologai išsakydavo katalikams prieš šimtą metų, katalikų teologų nuomonė taip pasikeitė (labiausiai po Vatikano II Susirinkimo), kad ankstesnės polemikos vietą užėmė vieningas, nors ir ne iki galo abiejų pusių įsisąmonintas, doktrinos aiškinimas! Kruopščios pal. Matulaičio doktorato studijos neabejotinai ne vienam šios problematikos tyrėjui galėtų padėti suprasti tas permainas, kurios įvyko ir vis tebevyksta ypač katalikų bendrijoje.

Kun. dr. Piotr H. Kieniewicz MIC

Kristus – Mokytojas ir Vadovas

„Matulaičio Kristus, vienuolio Kristus". Man tikrai nelengva rašyti šia tema, tik labai noriu tikėtis, kad paveikslas, susidarytas tiek iš Atnaujintojo raštų, tiek iš prisiminimų apie jį, bus teisingas. Šio pranešimo užduotį, be to, apsunkina du jai akompanuojantys kitų dviejų pranešėjų balsai. Sunku tikėtis, kad vienuolio vizija būtų kitokia nei ganytojo arba kad Viešpaties paveikslas *Dvasiniame dienoraštyje* iš esmės kuo nors skirtųsi (išskyrus tik galbūt didesniu intymumu). Todėl mums visiems gresia pavojus, kad dar kartą išgirsime tuos pačius dalykus, juo geriau žinomus vien dėl to, kad jų šaltinis – tas pats žmogus, palaimintasis Jurgis. Norėdamas to išvengti, didelėje šio referato dalyje remsiuosi atsiminimais apie mūsų Atnaujintoją; o sąsajas su Instrukcijomis – nepaisydamas, kad jos iš esmės yra daug svarbesnės – paliksiu pastabose, nebent jose būtų pateikiami nauji, niekur kitur neskelbti dalykai[1].

Jei reikėtų vienu trumpu sakiniu apibrėžti palaimintojo Jurgio Matulaičio vienuoliškąjį dvasingumą, tam galbūt labiausiai tiktų *2 Kor* 5, 14: *Kristaus meilė valdo mus.* Nėra ko tuo stebėtis – juk Marijonų Atnaujintojas taip karštai buvo įsimylėjęs Kristų[2]. Tą

[1] Pagrindinis šio referato šaltinis yra pats palaimintasis Jurgis ir jo *Vedamoji mintis* bei *Konstitucija* (1933 m. lenkų leid.), taip pat jo gyvenimo liudytojai. Atsiliepimų apie referatus jo tema stokos priežastis visų pirma buvo nustatyta pranešimo apimtis; nenumatytas, bet teigiamas rezultatas yra požiūrio į problemą šviežumas. Būtų labai įdomu užmegzti diskusiją su ankstesnių disertacijų autoriais, bet to dabar nelabai sau galima leisti.

[2] Plg. J. Matulewicz, *Miłość Boga*. Lublin 1985 (mr.). Įdomi šios konferencijos smulkmena yra faktas, kad t. Jurgis veikiau kalba apie Dievo meilę, o ne Kristaus meilę, tarsi nepabrėždamas savo ypatingo santykio su Dievo Sūnumi. Pats Kristaus vardas paminėtas tik 3 kartus, ir tai ne išpažįstant meilę ar šaukiantis jos.

[3] Plg. E. Woronko, *Założenie Zgromadzenia Sióstr Eucharystek: Wspomnienia o błogosławionym Jerzym Matulewiczu*. Red. J. Bukowicz, T. Górski. Warszawa 1966, p. 319. Taip pat plg. I. Česaitis. *Ostatnie godziny*. Ten pat, p. 344.

pačią jo širdyje liepsnojusią meilę jis perdavė savo broliams bei dvasinėms dukroms, kurioms kartais sakydavo: *Jėzus yra tavo Sužadėtinis*[3], o Konstitucijoje jis ragino brolius *atsilyginti Dievui meile už meilę*[4], sakydamas: *Kristus iš meilės mums viską iškentėjo, taigi ir mes iš meilės viską turime ištverti*[5].

Tuo Kristumi jis aklai pasitikėjo. Tikriausiai iš karštos meilės (dėl ko gi daugiau?) atsirado vienas iš labiausiai žinomų tekstų: *Kongregacijos šūkis tebūna: „Kristui ir Bažnyčiai". Todėl broliai, trokšdami persiimti Kristaus ir Bažnyčios dvasia, tegul stengiasi visuose dalykuose ieškoti Dievo, visų pirma patikti Dievui, viską daryti didesnei Dievo garbei, visur liudyti Dievą, kad Jis taptų tikru tiek visos vienuolijos, tiek kiekvieno jos nario gyvenimo centru*[6]. Taip prasideda vienas iš teologiniu požiūriu turtingiausių mūsų Atnaujintojo dokumentų – *Vedamoji Vienuolijos mintis ir dvasia.* Tai tarsi raktas suprasti vaidmenį, kurį vienuolio gyvenime turi atlikti Kristus, taip pat išsiaiškinti – ir tai yra ne mažiau svarbu – Išganytojo paveikslą, kurį nupiešė savo broliams palaimintasis Jurgis[7].

Jau šis pirmasis *Vedamosios minties* fragmentas rodo, kad Atnaujintojui tolimas tik sausas, teologinis požiūris. Jo vizijoje Vieš-

[4] *Konstytucje Zgromadzenia Księży Marianów pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryji Panny*, Kraków 1933 Nr. 163. Toliau bus naudojamasi santrumpa K su atitinkamu numeriu.

[5] *Wierność w zachowaniu ustaw*. Lublin 1985 (mr.), p. 7.

[6] J. Matulewicz, *Idea przewodnia i duch Zgromadzenia*. Tas pats. *Pisma wybrane*. Red. J. Bukowicz, T. Górski. Warszawa 1988, p. 221. Pasirodo, šio teksto aidai į Konstituciją pateko labiau „kristologine" forma: *Tesirūpina... visur plėsti Kristaus karalystę ir nešti Kristaus ramybę, puoselėti ir skleisti santaiką bei brolišką meilę ir prisidėti prie visų žmonių išganymo* (K 182).

[7] Plg. K 38: *Kongregacija, pagrįstai džiaugdamasi Viešpatyje kasdien didėjančiu savo narių skaičiumi, turi ir su skausmu bei širdgėla išgyventi, jei dėl vyresniųjų, dvasios vadovų, auklėtojų ar kokių kitų asmenų neišmanymo, aplaidumo ar klaidingo gailestingumo į Kongregaciją leidžiama stoti nevertiems, netikusiems, neturintiems pašaukimo ar vienuoliškosios dvasios žmonėms, ieškantiems ne Jėzaus Kristaus, bet savo naudos, arba tokiems, kurių supratimas ir siekiai neatitinka Kongregacijos tikslų ir dvasios.* K 67 ši mintis užbaigiama raginimu atsisakyti savo senojo pavidalo ir apsivilkti naujuoju žmogumi – Jėzumi Kristumi.

pats vienuolius patraukia giliu tikėjimu ir karšta meile. Tarsi aidas skamba šv. Ignoto Lojolos žodžiai: *Ad maiorem Dei gloriam!* Toliau *Vedamojoje mintyje* rašoma: „Tegu Kristus būna tiek visos kongregacijos, tiek kiekvieno jos nario vadovas ir pavyzdys, o kelią tegu rodo ir mums padeda mūsų ypatingoji globėja Nekaltai Pradėtoji Mergelė Marija, *kad galėtume kartu su Kristumi gyventi ir mirti, kartu gyventi ir kentėti, kartu su Juo karaliauti* (plg. *2 Tim* 2, 11-12)"[8]. Instrukcijose jis dar griežtesnis: *Išsižadėjęs visko, net ir savęs paties, kiekvienas vienuolis privalo atsikratyti nederamų požiūrių bei užgaidų, kad numirtų sau bei pasauliui ir gyventų tik dėl Kristaus. Kristus jam turi atstoti viską, Kristui bei Jo Bažnyčiai kiekvienas narys turi visiškai pasiaukoti*[9].

Marijonų Atnaujintojas palaipsniui ėjo prie Dievo Sūnaus Asmens, ir, atrodo, jo paties pradėtas vienuolinis gyvenimas šiam procesui turėjo nepaprastai didelės reikšmės. Iš pradžių (Fribūre) t. Jurgis mėgo kartoti *Deum in omnia inferre!*, tačiau vėliau (Vilniaus laikotarpiu) jis dažniau sakydavo *Christum in omnia inferre!*, tarsi „abstraktus" tikėjimas taptų vis asmeniškesniu žmogaus ir jo Išganytoju ryšiu[10].

Mūsų gyvenimo tikslas, pal. Jurgio žodžiais, yra didesnė Dievo garbė, „ar gyvenimu, ar mirtimi", kaip rašo šv. Paulius. Tokį principą jis stengėsi įgyvendinti, visiškai atsiduodamas Dievo valiai, nes Dievo garbė gali būti tik paties Dievo veikimo rezultatas. Todėl Matulaitis labai įsakmiai ragina brolius rūpintis savo šventėjimu. Šiuo klausimu Atnaujintojas palieka nedaug vietos bet kokioms nuolaidoms. Broliai turi radikaliu ir kompromisų nepripažįstančiu būdu atsiduoti Dievo vedimui tiek į asmeninį, tiek į bendruomenės šventumą[11]. Kartu nėra jokių iliuzijų – kelias į šventumą iš esmės yra kryžiaus kelias. Asmeninis šventėjimas ir darbas kitų

[8] P. 224.

[9] K 167.-

[10] Plg. M. Wiśniewski, *Ojciec Matulewicz jako wychowawca: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 71.

[11] Plg. Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 221.

išganymui yra įrašyti į Viešpaties, atiduodantį Save kaip Kryžiaus auką, Paschą; tuo pačiu meilės keliu iki galo turi eiti ir marijonai[12].

Pal. Jurgio Matulaičio pasitikėjimas Dievu kartais šokiruodavo aplinkinius. Numatytas 1914 metų rugpjūčio mėnesio rekolekcijas besikuriančios Jėzaus Vardo vienuolijos seserims jis su giliu pasitikėjimu pavedė Dievui ir kuo ramiausiai sėkmingai jas atliko. Net prasidedantis karas nesudrumstė jo vidinės ramybės, kuria jis gyveno ir kurią spinduliavo į aplinką[13].

Ugdymui skirtuose raštuose jis gana dažnai remiasi ypatinguoju pavyzdžiu, Jėzumi Kristumi. *Tobulumo tegu siekia žvelgdami į mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, kuris yra Kelias, Tiesa ir Gyvenimas. Teįsižiūri tiek į Jo paslėptą ir asmeninį, tiek į viešąjį, apaštališkąjį gyvenimą, taip pat ir į pašvęstąjį maldai, darbui, atsilyginimui ir aukai. Tegu stengiasi ne tiek ugdyti vieną ar kitą Kristaus dorybę, bet daug labiau vis geriau Jį pažinti, persiimti Jo Dvasia, savo valią sutaikyti su Jo Valia ir savo gyvenimą daryti panašų į Jo Gyvenimą, kad taptų gyvais Kristaus atvaizdais*[14].

Nagrinėdamas vienuolinio gyvenimo klausimus, t. Jurgis atkreipia dėmesį į dvi pagrindines dvasines priemones, būtinas tiek pašaukimui ugdyti, tiek jam išlaikyti ir būti jam ištikimam. Pirmoji yra sakramentinis bei maldos gyvenimas pagal Konstituciją, o antroji – gyvenimas „po vienu stogu" su Eucharistiniu Jėzumi ir su tuo susijęs dvasinis Mokytojo ir mokinio ryšys. Ir priduria: *Gaudami vienuolyne tiek daug ir tokių galingų šventėjimo priemonių, mes turime vis labiau įsitvirtinti jame ir visa širdimi, o ne tik iš dalies išsižadėti savęs pačių, pasiimti savo kasdieninį kryžių*

[12] Plg. K 15; Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 221-222; K. Tyczyńska, *Kontakty ks. Jerzego z Platerankami: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 155: Dažnai kartojosi dvi mintys: „Visko atsisakyti dėl didesnės Dievo garbės" ir „Viskas nublanksta ir nuvertėja, palyginti su Dievo garbe". Jis mokė, kad viską – turtus, gabumus, grožį – galima ir būtina naudoti Dievo garbei. Jei kas skųsdavosi sunkumais ir vargais, Tėvas jam kartodavo tą patį.

[13] L. Ropp, *Organizowanie klasztoru na Bielanach. Wspomnienie o błogosławionym*, p. 186.

[14] Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 223. Beveik pažodžiui šis tekstas buvo įtrauktas į Konstituciją – plg. K 3. Plg. tas pats, *O świętości*, p. 11.

ir eiti paskui Kristų, susilieti su pašaukimo idėja, stropiai ją saugoti ir ginti, kad jos neprarastume, viską palikti kaip Apaštalai, einantys paskui Dieviškąjį Mokytoją[15].

Kunigas Juzefas Jažembovskis (Józef Jarzębowski) taikliai apibūdino pal. Jurgio Matulaičio apmąstymus apie Nukryžiuotąjį Jėzų: *Argi Viešpats Jėzus neatsiliepia į truputėlį geros valios? Daug turime trūkumų (sakau, pats mušdamasis į krūtinę), bet reikia pasakyti, kad turime ir gerą valią bei norą tarnauti Dievui, Bažnyčiai, be to, dar ir auką. Visų pirma – tai paties Tėvo [Matulaičio] auka. Palikti vienuoliją, kad vėliau daug metų kentėtų Vilniuje, paskui vėl Bažnyčios gerovei aukoti jėgas, sveikatą ir gyvenimą einant nedėkingas diplomato pareigas, nuolat ilgintis darbo tarp savo vaikų, ir palikti viską, nieko nepabaigus. Argi Dievas nepriims tokios aukos?*[16]

T. Matulaitis, piešdamas broliams Kristaus paveikslą ne tik kaip elgsenos pavyzdį, bet ir kaip mums suteikto orumo matą, remiasi šv. Bonaventūros veikalo fragmentu (*De Instit. Novit.* I, 13). Sukūrimo pagal Jo paveikslą ir panašumą dovana, papildyta Atpirkimo darbu, yra ne tik neįkainojamas lobis; ji šaukia imtis savo asmeninio šventėjimo užduoties, atsiliepiant į atpažintą ir suvoktą Meilę. Verta pacituoti visą šį tekstą, nes tobulai atspindi, kuo gyveno pal. Jurgis ir kur su užsidegimu kvietė savo brolius: *Įsidėk giliai į širdį Jo elgseną ir darbus: koks Jis buvo nuolankus tarp žmonių; kaip saikingai gėrė ir valgė; koks gailestingas buvo vargšams, kuriuos, atrodo, laikė savo šeimos nariais ir tapdavo viskuo į juos panašus, kaip nieko neniekino ir niekuo nesibjaurėjo, net ir raupsuotuoju; kaip nepataikavo turtuoliams; kaip tolimi Jam buvo pasaulio rūpesčiai ir laikinieji reikalai; koks kuklus buvo Jo žvilgsnis; kaip kantriai iškęsdavo įžeidimus ir šmeižtus; kaip švelniai atsakydavo, nesistengdamas atsikirsti karčiu ir piktu žodžiu, bet švelniu ir nuolankiu atsakymu numalšinti pašnekovų pyktį. Taip pat kaip*

[15] J. Matulewicz, *O życiu według rad ewangelicznych*. Lublin 1985 (mr.), p. 10.

[16] *Refleksje po śmierci błogosławionego Jerzego: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 350.

Jis pagarbiai elgdavosi su visais ir visur; kaip rūpinosi sielų Išganymu, iš meilės joms priėmęs žmogišką prigimtį ir mirtį. Kaip save patį davė mums visokio gėrio pavyzdžiu: vengė familiarių pokalbių su moterimis, kad net mokiniai stebėjosi, pamatę Jį vienu du kalbantis su samariete, nes manė tokį elgesį esant Jam neįprastą. Arba koks Jis buvo kantrus darbe ir varge, kaip užjausdavo kenčiančiuosius. Koks Jis buvo pakantus silpnųjų netobulumams, kaip vengė bet kokio papiktinimo, kaip neniekino nusidėjėlių, kaip maloniai priimdavo atgailaujančius. Kokia rami buvo Jo kalba, kaip uoliai melsdavosi, koks buvo paslaugus, pats gi yra pasakęs „Aš esu tarp jūsų kaip tas, kuris patarnauja" (Lk 22, 27). Kaip blaiviai budėdavo kontroliuodamas, koks paklusnus tėvams. Kaip vengė bet kokio gyrimosi ir išsiskyrimo. Kaip vengė bet kokios šio pasaulio šlovės ir valdžios. Atsimink ir daug kitų Jo darbų, kad visuose savo darbuose ir žodžiuose sektum Jo pavyzdžiu: vaikščiodamas, stovėdamas, sėdėdamas, tylėdamas ir kalbėdamas, būdamas vienas ar su kitais. Taip dar labiau Jį pamilsi ir gausi malonę bei drąsą artimai su Juo bendrauti, o kiekviena tavo dorybė vis tobulės. Tegu tavo išmintimi, mąstymu ir troškimais visada būna mąstymas apie Jį, o tai paragins tave sekti Juo arba taip atgaivinsi savo meilę Jam[17].

Kalbėdamas apie šventumą, t. Matulaitis pabrėžia, kad jo pagrindas kaip tik yra įsižiūrėjimas į Kristų. Jis yra Šviesa, atidengianti nuodėmę ir neištikimybę. Nepakanka save analizuoti. *Paskalis – sakydavo – nors buvo toks mokytas, nors tiek daug dirbo, siekdamas šventumo, šventuoju netapo, nes per daug save analizavo. Buvo įsižūrėjęs į save, o ne į Dievą. Šventieji kaip tik tuo ir išsiskirdavo, kad nuolat jautėsi esą Dievo Akivaizdoje, įsižiūrėję į Dievo Šventumą, į Viešpatį Jėzų Kristų, todėl taip glaudžiai susiliejo su Dievu, kad tapo vienos dvasios su Juo*[18].

Svarstymų apie Kristaus įvaizdį vaisius buvo į Konstituciją įtraukti nurodymai broliams: *Kaip mūsų Viešpats ir Mokytojas*

[17] Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 223-224. Plg. K 175.
[18] *O świętości*. Lublin 1985 (mr.), p. 6.

Jėzus Kristus atėjo į žemę vykdyti ne savo, bet Tėvo Valios, taip ir mano broliai įstojo į Vienuoliją ne tam, kad vykdytų savo valią, bet savo Dangiškojo Tėvo Valią; todėl žinokite, kad klusnumas vyresniesiems yra klusnumas Pačiam Dievui[19]. Pal. Jurgis ragina laikytis neturto, taip pat remdamasis *dėl mūsų tapusio vargšu Kristaus*[20] pavyzdžiu.

Negalima nematyti, kad t. Jurgis, rūpindamasis brolių (ir ne tik jų) šventumu, kartu yra ir atlaidus (nes veikiau prašo, o ne baudžia), ir radikalus: *Tegu stengiasi nuoširdžiai ir visiškai visko išsižadėti bei iki galo atsiduoti Dievo tarnystei: kas nėra iš Dievo ir Dievui, išrauti iš širdies, viską narsiai įveikti ir kuo labiau priartėti prie Kristaus*[21]. Tas radikalizmas yra išreiškiamas ne vien pasipriešinimu blogiui, bet ir (o galbūt visų pirma) teigiamomis nuorodomis artėti prie Kristaus. Nors tai atrodo tapatūs požiūriai, bet taip nėra. Nusigręžiama nuo pasaulio ne dėl to, kad viskas jame yra bloga ir smerktina[22]. Daug svarbiau, kad tiriant visus dalykus, būtų atmetama, kas trukdo mylėti Dievą labiau už viską, o artimą – Kristaus meilės matu. *Tegu ne tik iš dalies, bet absoliučiai vengs visko ir jaus pasibjaurėjimą viskuo, ką piktasis pasaulis klaidingai myli ir vertina; verčiau tegu priima ir visomis jėgomis trokšta to, ko su meile imdavosi Kristus. Kaip žmonės pasaulyje ir žmonės iš pasaulio stropiai ieško ir mėgsta turtą, garbę, gerą vardą, šlovę, gyvenimo patogumus ir kitokius panašius dalykus, taip tie, kurie nuoširdžiai eina paskui Kristų, turi trokšti dėvėti Kristaus rūbus ir nešioti Jo ženklus taip, kad būtų pasirengę ne tik kentėti neturtą ir visokeriopą stygių, ne tik nesiekti garbės, aukštų pareigų ir viršenybės tiek Vienuolijoje, tiek ir kitur, bet su Dievo malone kantriai pakelti įžeidimus, paniekinimą, skriaudas, neteisingus kaltinimus, persekiojimą, tremtį, kalėjimą, išblaškymą, kad tokiu*

[19] K 195. Plg. taip pat K 208-209.

[20] Plg. K 235.

[21] Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 224-225.

[22] *Vienuolija iš anksto neatmes nė vienos priemonės, nei natūralios, nei antgamtinės, galinčios padėti nariams tobulėti ar pasitarnauti kitų žmonių Išganymui ir gerovei, kol neįsitikins, kas esamomis sąlygomis gali labiau prisidėti prie Dievo garbės.* Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 233.

būdu bent šiek tiek supanašėtų su savo Mokytoju ir Vadovu Jėzumi Kristumi, vietoj džiaugsmo išsirinkusiu kryžių, nepabūgusiu gėdos[23].

Supanašėti su Kristumi t. J. Matulaitis ypač ragino kovojant su pagundomis nusidėti skaistumui, nurodydamas tarp kitų tris priemones: atsiminti, kad visada kartu yra Viešpats, dažnai priiminėti šv. Komuniją bei *su visišku pasitikėjimu pagundų ir pavojų metu kreiptis į patį Išganytoją Jėzų Kristų ir slėptis Jo žaizdose*[24]. Į pagrindinių dvasinio skaitymo knygų sąrašą įtraukdamas Tomo Kempiečio *Kristaus sekimą* jis taip pat savo auklėtinėms ir broliams rekomendavo įsižiūrėti į Jėzaus Kryžių[25]. Instrukcijose jis jiems nurodo: *Leiskitės vedami Šventosios Dvasios, įveikite ir ištverkite sunkumus, o savo kryžių, pirmiausia kasdienį, kantriai, narsiai ir noriai neškite kartu su Kristumi*[26].

Pagal savo suformuluotą šūkį t. Jurgis savo brolių akis kreipia ne tik į Patį Viešpatį, bet ir į Jo Sužadėtinę – Bažnyčią, kad jie pamiltų ją visa širdimi kaip Kristus ir atiduotų jai savo gyvenimą[27]. Atrodo, jis suvokė ją daug plačiau, nei daugelis jo amžininkų (kai kas net prikišdavo jam perdėtą pažangumą). Savo brolius jis ragino domėtis iškylančiomis socialinėmis problemomis, skatino plėsti apaštalinę veiklą visose srityse, norėjo viską pavesti Kristui, viską ir visus Jame atnaujinti, nes tik Kristus

[23] Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 225. Plg. K 168.

[24] K 216.

[25] Plg. Z. Trószyński, *Mój nowicjat na Bielanach: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 212.

[26] K 174. K 244 randame nuostabų kreipinį: *Kiekvieną penktadienį, tą valandą, kurią Jėzus Kristus mirė ant Kryžiaus už mūsų kaltes, tegu kiekvienas, jei jam niekas netrukdo, trumpu vidiniu susikaupimu ir malda pagerbia Jo merdėjimą.*

[27] Plg. Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 225-226. Plg. taip pat šį fragmentą: *Visa Kongregacija, kaip ir kiekvienas jos atskiras narys, turi visuose darbuose, kurių imasi, rūpintis tik didesne Dievo garbe ir savo bei kitų išganymu su Katalikų Bažnyčia, Bažnyčioje ir per Bažnyčią*, p. 229. Plg. K 5: *Tegu puoselėja didžiausią pagarbą, meilę ir pasišventimą Katalikų Bažnyčiai, kuri yra Dievo Karalystė žemėje ir Kristaus Sužadėtinė; vadovaukitės jos principais ir dvasia, būkite ištikimi jos hierarchams, prisitaikykite prie jos ketinimų bei troškimų ir pagal savo jėgas, su užsidegimu ir visokiais būdais jai tarnaukite.*

gali suteikti ramybę ir teisingumą suvargusiai žmonijai[28]. Natūralu, kad dėl tokio požiūrio (o gal ir dėl asmeninės darbo patirties įvairiose šalyse ir nebūtinai pačiomis palankiausiomis sąlygomis) Matulaitis ragino brolius atsisakyti ribotos tik savo tautos reikalų perspektyvos ir būti pasirengusiems su džiaugsmu eiti visur, kur tik juos Kristus kviestų tarnauti Bažnyčiai. Kaip pats sakydavo, *dėl Dievo reikalo reikia mokėti paskęsti*[29].

Šis raginimas, turint galvoje tuometinius įtemptus lenkų ir lietuvių santykius, buvo nepaprastai drąsus. Bet vėlgi – motyvacija turi būti Kristaus meilė: *Kaip Kristus mylėjo visus žmones visuotine meile, už visus numirė ir visus atpirko, taip visa Vienuolija ir atskiri nariai turi puoselėti ne kažkokią asmenišką ir dalinę, bet katalikišką meilę visiems žmonėms ir visoms tautoms. [...] Broliai turi vengti politinių bei tautinių ginčų ir stengtis būti geri ir naudingi Bažnyčios bei visuomenės darbininkai. Tegu visur stengiasi iš visos širdies gerai darbuotis, tarnauti žmonėms ir visur nešti Kristaus ramybę*[30]. Šios minties aidas buvo įrašas Konstitucijoje: *Mylėkite visus žmones katalikiška meile ir pagal galimybės tapkite visiems viskuo, kad visus laimėtumėte Kristui; visa siela atsiduokite šalies, kurioje gyvenate ir dirbate, gerovei; išmokite jos kalbą ir išmintingai prisitaikykite prie jos būdo ir papročių; visur stenkitės tapti gerais ir naudingais Bažnyčios bei visuomenės darbuotojais, atsižvelgdami ne tik į Dievą, bet ir į žmones*[31].

Pal. J. Matulaitis labai gerai žinojo, kokia didelė kliūtis skelbti ir priimti Evangeliją yra pernelyg iškerojęs nacionalizmas. Kita vertus, puikiai suvokė, kad Evangelija verta visų vargų ir pažeminimų. Savo politiškai sunkiausiu pastoracijos periodu Vilniuje jis dažnai sakydavo: *Dabar jaučiuosi esąs tik Katalikų Bažnyčios, Kristaus – Dievo patriotas*[32].

[28] Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 230.
[29] B. Załuski, *Wrażenia z nowicjatu: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 221-222.
[30] Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 230-231.
[31] K 8.
[32] B. Załuski, *Postać Odnowiciela jest nam bliska: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 101. Plg. K 177, 7.

Kristumi paremta ramybė turi viešpatauti ne tik tarp ganytojų ir jiems patikėtos kaimenės, bet pirmiausiai pačių marijonų bendruomenėje. T. Matulaitis mūsų vienuolinį ir apaštališkąjį gyvenimą suvokė kaip organinę visumą ir tiesiog priešinasi bandymams atskirai juos svarstyti[33]. Jis puikiai suprato, kad iš daugelio apaštalavimo formų visų sėkmingiausiai padeda skelbti Evangeliją tarpusavio meilės liudijimas[34]. Kalbėdamas apie santykius tarp brolių, Matulaitis turi mintyje ir santykius tarp eilinių narių ir tarp vyresniųjų bei pavaldinių. *Stenkimės visų pirma kitus paveikti „žodžiais ir meile", laikydamiesi šv. Augustino patarimo, savo tvirtu ir nepalenkiamu tikėjimu bei vidiniu įsitikinimu, kantrybe, mandagumu, švelnumu, stropumu, uolumu, meile ir naudinga veikla, nebent jei gerai suprasta meilė ir išmintis verstų griebtis griežtesnių priemonių moralinėms ligoms gydyti*[35]. *Būkime tikri, kad žmones labiau patrauksime prie Kristaus ne kritikuodami juos ir jų darbus, bet parodydami tikrai krikščioniško ir vienuoliško gyvenimo pavyzdį [...]. Lavindami savo uolumą, taikykime pozityvios veiklos metodus ir būdus, bet mylėdami klystančiuosius tikra evangeliška meile nepataikaukime jų klaidingiems ir netikusiems darbams, piktinantiems geruosius žmones*[36].

Vienuolinio gyvenimo modelį – ryžtingai paremtą Kristumi ir į Jį nukreiptą – savo dvasiniame gyvenime praktikavo pats pal. Jurgis. Kitus penėjo tuo, kas palaikė jo paties gyvybę[37]. Semdamas iš šaltinio, leisdavo ir kitiems iki soties juo naudotis ir įsigydavo

[33] Plg. Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 222.

[34] Plg. Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 236-237.

[35] Pats t. Matulaitis nepaprastai retai naudodavosi tomis „griežtesnėmis priemonėmis". Jis buvo veikiau ne atlaidus, bet tolerantiškas ir švelnus žmogaus silpnybėms, Viešpaties pavyzdžiu regindamas nebenusidėti. Plg. L. Szeląg, *Był oddany ratowaniu dusz: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 320-323.

[36] Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 239. Jėzaus Asmenybė yra nurodoma kaip apaštališkojo uolumo pavyzdys bei šaltinis šiai dorybei skirtoje konferencijoje. Plg. tas pats, *Gorliwość*. Lublin 1985 (mr.), p. 1.

[37] Plg. A. Boniecki, *Ks. Matulewicz odnawia zakon Marianów: Pro Christo et Ecclesia*. Red. J. Bukowicz. London 1968 (rankr. teisėmis), p. 34-35. Autorius pateikia fragmentą iš vieno Atnaujintojo laiško: *Ką žmonėms būtų galima pasiūlyti reikalingesnio ir geresnio už Kristų?*

sekėjų. Kai kurie žmonės nuo pat pirmo susitikimo įtikėdavo t. Matulaičio šventumu[38]. Tačiau jis nebuvo figūra „iš paveikslėlio", tarsi pakilęs virš pasaulio. Jo liudijamas Kristus buvo įprastas, paprastas, ir traukė paprastumą. Su dėkingumu priimdamas Dievo dovanas, t. Jurgis sakydavo, kad *į vaisių kompotą nereikia berti pelenų, o į kavą – pelynų.* Ir pridurdavo: *Omnia vestra, vos autem Christi, Christus autem Dei*[39].

Puikiai apie jį paliudijo t. Jacekas Woronieckis OP: *Kai 1926 metų birželio 21 dienos vakarą svečiavausi Čikagos Marijonų vienuolyne, nė į galvą negalėjo ateiti, kad tuomet paskutinį kartą susitinku su žmogumi, mano širdyje ir atmintyje visiems laikams pasiliksiančiu tobulu Kristaus kunigo idealu. [...] Visada gėrėjausi jo gilia, iš akių trykštančia dvasios ramybe, atsispindinčia visoje jo asmenybėje. Buvo nepaprastai darnus žmogus, jį puošė gyvenimiška išmintis, nuoširdi meilė visiems, gerumas ir geranoriškumas. Jaučiau, kad jo siela buvo neatskiriamai susivienijusi su Kristumi; viską matavo Kristaus saiku ir jėgų gyvenimo kovai ieškojo prie Jo kojų. Apie savo darbą kalbėjo labiai ramiai, kilniai teisindamasis. Nekaltino savo nedraugų. Sąžinė tikriausiai jam sakė: „Kovojai gerą kovą"*[40].

Panašiai kalbėjo ir kiti žmonės. *Kunigas Jurgis savo broliams vienuoliams* – prisimena vysk. Henryk Przeździecki – *kartu buvo ir tėvas, ir motina, ir brolis. Tuose tyliuose pirmųjų Šveicarijos marijonų namuose viešpatavo ramybė ir nežemiškas džiaugsmas. Kun. Jurgis, sergantis, ištisus metus sutvarstytas vyturais, niekada nesiskundė, visada buvo geros nuotaikos, besišypsantis, pilnas Dievo, kalbėjo apie Dievą, vedė pas Dievą, dirbo Dievui, su Dievo pagalba stengėsi visus padaryti laimingus. Tik vienas Dievas žino, kiek sielų jis patraukė prie Dievo, kiek nukreipė į tikrąjį pamaldumą, kiek žmonių giliau supažindino su Kristaus mokslu, kiek jų išmokė iš tikrųjų gyventi pagal Išganytojo priesakus [...]. Jo*

[38] Wiśniewski, p. 61.

[39] Plg. J. Vaišnora, *Widziałem Sługę Bożego: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 23.

[40] *Kapłan Chrystusowy:. Wspomnienia o błogosławionym*, p. 369.

giedrų akių žvilgsnis apsiniaukė nuo tos akimirkos, kai tapo vyskupu, kartu likdamas ir savo Vienuolijos generolu. Sakau: akys apsiniaukė, nes jose įžvelgiau skausmą. Tačiau jis liko linksmas ir besišypsantis, tik jo akyse mačiau skausmą. Kiek daug jis iškentė skausmo! Kiek daug iškentėjo! Kas eina paskui Kristų, turi kentėti, ypač vyskupas. Mirusysis Arkivyskupas visada ėjo paskui Kristų, o Kristus veda kryžiaus keliu, kartais savo išrinktuosius nuveda net į Golgotą; toks išrinktasis buvo ir arkivyskupas Jurgis[41].

Apsimarinimų jam iš tikro netrūko, bet jie atsirasdavo ne dėl to, kad pats jų užsiduodavo, bet kad nuolankiai priimdavo tai, ką jam duodavo Kristus. Tvirtai tikėjo, kad Viešpats žino laiką ir būdą, kada ir kaip galima bei reikia uždėti kryžių žmogui ant pečių, ir, tam laikui atėjus, neprieštaraudavo. Taipgi jo požiūris į maldą buvo labai paprastas, jis kratėsi įmantrių pamaldumo formų. Brevijorius, meditacija, ugningieji aktai... Kartą sukritikuotas dėl per daug trumpos padėkos maldos po šv. Mišių ir – kaip atrodė – per daug skuboto perėjimo prie brevijoriaus, paprastai atsakė: *Su Viešpačiu Jėzumi galima kalbėtis ir Šventosios Dvasios žodžiais*[42]. Toks požiūris atsispindi ir *Konstitucijose*, *Instrukcijose* ir *Vedamojoje mintyje*[43].

Vienas iš jo studentų ir auklėtinių tiesiog pasakė: *Tikriausiai daugiau nei aiškinimai mums davė pats tėvo Generolo gyvenimas, toks paprastas, toks iš pažiūros įprastas, tačiau taip giliai besiremiantis į Dievą ir Jo pilnas. Patrauklus bendravimo paprastumas, nuostabus gerumas ir atlaidumas kitiems, sugebėjimas kiekviename įvykyje ar žmoguje įžvelgti ir iškelti gerą bruožą, nuoširdus palankumas visiems žmonėms, išmintingas bei sumanus netgi keblių reikalų sprendimas, o visų pirma gilaus tikėjimo dvasia, dvelkianti kone iš kiekvieno atsiliepimo – toks yra tikras ir nuolatinis jo dėstytų pamokymų komentaras*[44]. Atrodo, tai buvo net

[41] *Ks. Jerzy podbijał serca wszystkich: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 361.
[42] Wiśniewski, p. 67.
[43] Plg. Matulewicz, *Idea przewodnia*, p. 234-235.
[44] J. Sobczyk, *Garść wspomnień osobistych: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 114.

daugiau negu komentaras. Tai buvo mokėjimas svarbius reikalus palenkti dar svarbesniems. Reikėjo gyventi teologija, norint sėkmingai ir vaisingai ją skelbti. Taip pat pirmiausia reikia pačiam gyventi artimo meile, kad galėtum suteikti pagalbą jos reikalingam žmogui: *Per visą savo kunigo ir ganytojo gyvenimą* – kažkada yra pasakęs vienam kunigui – *prašau atsiminti, kad visuomenės veikėjas kunigas turi būti dvasiškai labai ištobulėjęs, tvirto tikėjimo ir degantis pasiaukojama meile Dievui bei artimui žmogus*[45]. Priešingu atveju būtų veikiau visuomenės veikėjas nei kunigas. Ir pasauliečiams jis rekomendavo panašius principus – pirma vidinis brendimas, paskui darbas tarp žmonių ir dėl jų[46].

Kokį Kristaus paveikslą piešia mums Jurgis Matulaitis – vienuolis? Dievo Sūnus yra jo Mokytojas ir Vadovas tikėjimo kelyje. Tasai, kuris pamilo ir meile uždegęs patraukė paskui save. Todėl Atnaujintojas rašo: *Stenkimės viską, ką darome, daryti gerai ir nuopelningai: su Kristumi, per Jį ir Jame, kad mūsų darbas duotų kuo geriausių vaisių*[47]. Jis suprato, kad įstatymai negali duoti gyvybės ir uždegti ugnies žmogaus širdyje – turbūt kaip tik todėl jis nuolat kreipiasi į Kristaus meilę ir per Jo duotą pavyzdį. Todėl manau, kad geriausia šiuos apmąstymus užbaigti ištrauka iš Laiško filipiečiams:

Taigi, jei esama Kristuje paskatinimo, meilės paguodos, jei esama bendrystės Dvasioje, nuoširdumo ir užuojautos, tai padarysite mano džiaugsmą tobulą tuo, kad laikysitės vienos minties, turėsite vienokią meilę, santaiką ir sutarimą. Tegul nelieka vietos vaidams ar tuščiai puikybei, bet vienas kitą laikykite aukštesniu už save ir žiūrėkite kiekvienas ne savo naudos, bet kitų. Būkite tokio nusistatymo kaip Kristus Jėzus.

Jis, turėdamas Dievo prigimtį,
godžiai nesilaikė savo lygybės su Dievu,

[45] Z. Kalinowski, *Wychowawca kapłanów: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 171.
[46] Plg. B. Załuski, *Wrażenia z nowicjatu: Wspomnienia o błogosławionym*, p. 221.
[47] K 214.

bet apiplėšė pats save, priimdamas tarno išvaizdą
ir tapdamas panašus į žmones.
Jis ir išore tapo kaip visi žmonės;
Jis nusižemino, tapdamas klusnus iki mirties,
iki kryžiaus mirties.
Todėl ir Dievas Jį išaukštino ir padovanojo Jam vardą,
kilniausią iš visų vardų,
kad Jėzaus Vardui priklauptų kiekvienas kelis
danguje, žemėje ir po žeme ir kiekvienos lūpos
Dievo Tėvo šlovei išpažintų:
„JĖZUS KRISTUS YRA VIEŠPATS!"

Taigi, mano mylimieji, kaip visuomet klausydavote manęs, kai būdavau tarp jūsų, taip dar labiau klausykite, man nesant tarp jūsų: darbuokitės savo Išganymui su baime ir drebėdami, nes Dievas iš savo palankumo skatina jus ir trokšti, ir veikti!

Visa darykite be murmėjimų ir svyravimų, kad būtumėte nepeiktini ir nekalti, nesutepti Dievo vaikai sugedusioje ir iškrypusioje kartoje, kur jūs spindite tarsi žiburiai pasaulyje. Tvirtai laikykitės Gyvybės Žodžio, kad Kristaus dieną galėčiau pasigirti ne veltui bėgęs ir ne veltui vargęs. (Fil *2, 1-16)*

Kun. dr. Kazimierz Pek MIC

Kristus Tarnas

Palaimintojo Jurgio *Dvasinio dienoraščio* išvados

Palaimintasis Jurgis Matulevičius-Matulaitis (1871-1927) paliko daug užrašų. Kai kurie atsirado jam mąstant apie kitus žmones, kai kuriuos rašė pačiam sau; vienos pastabos buvo žinomos daugeliui, kitos – tik jam vienam. Vieni iš tokių užrašų, kuriuos tėvas Atnaujintojas rašė sau pačiam ir apie kuriuos buvo sužinota tik jam mirus, yra rinkinys *Mintys, apšvietimai, įkvėpimai, pasiketinimai.* Šiandien tos neplačios 53 pastabos išleistos bent jau išversta į lenkų kalbą knygele, pavadinta *Dvasinis dienoraštis* (paskutinį kartą ji buvo išleista prieš 24 metus ir dabar rengiamas naujas jos leidimas su pataisymais).

Dvasinio dienoraščio kontekstas ir įkvėpimo šaltiniai

Pirmoji mintis užrašyta 1910 metų spalio 14 dieną Peterburge. Tėvui Jurgiui tuomet buvo trisdešimt devyneri metai, keturiolika mėnesių kaip marijonas (tiek laiko praėjo nuo amžinųjų įžadų dienos), dvylika metų – kunigas, aštuoneri – dogminės teologijos daktaras, dėstytojas ir ką tik paskirtas Dvasinės akademijos prorektorius. *Dienoraštyje* nepaaiškinta, kodėl jis ėmė užrašinėti savo mintis.

Paskutinis įrašas – 1914 metų vasario 23 dieną Šveicarijos Fribūre. Tuomet jis buvo generalinis marijonų vyresnysis. Į šį miestą atvyko prieš trejus metus įkurti vienuolijos namų. Jau treji metai nebebuvo gyvo t. Vincento Senkovskio (Senkaus), paskutinio baltojo marijono. Ten užrašė 17 pastabų. Prieš pat prasidedant Pirmajam pasauliniam karui grįžo į Kauną.

Todėl *Dvasinis dienoraštis* yra tik ketverių metų liudytojas (net nė 10 procentų iš 56 metų gyvenimo). Be jo, yra dar *Kelionės iš Fribūro į Romą dienoraštis,* apimantis tik vieną mėnesį (1911 metų lapkritį) ir *Vyskupo dienoraštis,* rašytas septynerius metus (1918-

1925). Ar *Minčių* ... atsiradimo metai buvo t. Jurgiui visų svarbiausi? Užrašuose taip pat nėra tinkamo atsakymo į šį klausimą.

Vis dėlto tai buvo svarbus Jam laikas, naujo gyvenimo etapo pradžia, ne tiek kunigystės, kiek vienuolinio gyvenimo. Dienoraštį labai vertino Marijonai: 1932 m. jis buvo perrašytas ir nusiųstas į Romą, 1933 m. išspausdinti fragmentai, 1953 m. – išleistas visas lietuvių kalba[1]. Tai bent jau dėl dviejų priežasčių: pirmoji – kad dažniausiai buvo leidžiamas ir verčiamas (ko negalima pasakyti apie kitus tekstus), antroji – labai svarbus jo turinys. Tėvas Jurgis paliko tik vieną mokslinį teologinį darbą ir nedaug puslapių su brandžiais teologiniais apmąstymais apie savo, Bažnyčios ar pasaulio patirtį.

Tėvo Jurgio raštų apimtis labai kontrastuoja kad ir su jo konfratro bendraamžio kun. Pranciškaus Būčio († 1951 m.) teologinių raštų ir jo bičiulio, taip pat vienuolijų steigėjo, kapucino pal. Honorato Koźmińskio († 1916 m.) darbų apimtimis. Tačiau ar *Dienoraščio* teologija skiriasi bent nuo šių dviejų autorių minčių?

Paviršutiniškai skaitant gana lengva surasti visų minėtųjų autorių Kristaus slėpinio aiškinimo ir išgyvenimo skirtumus. Verta pažymėti, kad tuometinėje epochoje didžiausias dėmesys buvo skiriamas Kristui Karaliui. Šios teologijos ir žmonių pamaldumo vaisius – 1926 m. paskelbta Kristaus, Visatos Karaliaus, iškilmė. Tuo tarpu anuometinės enciklopedijos, kurioms straipsnius pateikdavo ir tėvas Jurgis, pirmiausia rašydavo apie Kristų Dievą.

Tikslesnes išvadas iš minėtų autorių darbų bus galima padaryti tik visapusiškai ištyrus juos lyginamuoju metodu. Tai padarys teologai. Šiai užduočiai, atrodo, gali pasitarnauti tam tikras tėvo Jurgio minčių sistematizacijos tipas. Nesunku pastebėti, kad tiriant *Dienoraštį* nuolat keliamas klausimas: ar Jurgis Matulaitis buvo teocentriškas, ar kristocentriškas ir pan.? Dėl to klausimo nėra ko stebėtis, nes jį iškėlė teologija po Vatikano II Susirinkimo, besiorientuojanti į kristocentrizmą. Pats klausimas dėl teocentrizmo ar

[1] Lietuviškai *Mintys, apšvietimai* ... yra išleisti 1953 m. Londone, 1991 m. Putname (JAV) ir 1998 m. Vilniuje. – *Red.*

kristocentrizmo yra svarbus, bet atsakymas į jį gali neparodyti ar net neįvertinti vieno ar kito autoriaus minčių specifikos. Todėl reikia kelti dar vieną klausimą: kokį Kristų pal. Jurgis išgyveno, apie kokį mąstė, apie kokį rašė 1911–1914 metais?

Atrodo, atsakymas bus: Kristus Tarnas. Tėvas Jurgis išgyveno glaudų ryšį su Kristumi Tarnu ir į tokį Kristų norėjo būti panašus. Tikriausiai pažiūros, kurias dėsto, planai ir sumanymai buvo kaip tik tokie todėl, kad Kristus Tarnas jam buvo pats artimiausias. Tarp kristologinių *Dienoraščio* titulų nėra tiesioginio pavadinimo **Kristus Tarnas**. Užtat nuolat vartojami tokie posakiai su Kristaus Vardu: Jėzus Kristus, Kristaus dvasia, Kristaus garbė, Dievo Kristus, Kristaus Malonė, Kristaus Karalija, Kristaus mokslas, Kristaus vynuogynas, Kristaus kareiviai, Mylimasis Sūnus, Kristaus pėdos, mokantis Kristus, ieškantis Kristus, kenčiantis Kristus, Kristaus reikalai, Kristaus meilė, begalinio gailestingumo Dievas, Širdis. Šie žodžiai pasitaiko kartu su titulais: Jėzus, Viešpats, Kūdikėlis. Kai kurių pavadinimų apskritai nėra – Tarpininkas, Globėjas, Jėzaus Širdis (to būtų galima tikėtis, nes labai populiarus buvo pamaldumas Jėzaus Širdžiai). Apie Prisikėlusįjį Kristų užsimenama tik vieną ar du kartus.

Apskritai imant, būtų galima pasakyti, kad šie posakiai labai atkreipia dėmesį į Kristų ir, ko gero, dar didesnį – į Kristaus pasiuntinybę, žemiškąjį Jo kelią, į tai, kad Tėvo buvo atsiųstas įvykdyti Jo plano, kuris galiausiai turi paskelbti Dievo šlovę ir tarnauti žmogui. Tėvas Jurgis nesusitelkia ties kuriuo nors Kristaus gyvenimo aspektu. Todėl negalima sakyti, kad artimiausias jam yra Nukryžiuotasis Kristus, nes daug kalba apie mokantį, ieškantį Kristų. Faktas ir tai, kad apie kai kuriuos Kristaus darbus visiškai neužsimena, pavyzdžiui, apie stebuklus, išgydymus, krikštą, Šventosios Dvasios pažadus ir Marijos pavedimą šv. Jonui. Apie visa tai tėvas Jurgis sako: *Mūsų pavyzdys tebūna Jėzus Kristus, ne tik ramiai dirbantis Nazareto namely, ne tik Kristus save varginantis, badaujantis per 40 dienų dykavietėj, ne tik Kristus, praleidžiantis naktį besimelsdamas, bet ir Kristus dirbantis, verkiantis, kenčiantis, Kristus tarp minių [...]; Kristus, mokantis ir*

atremiantis fariziejų priekaištus, Kristus, ieškantis paklydusios avelės, Kristus kenčiantis, persekiojamas, kuriam prisieina slapstytis, kad išvengus priešų neapykantos – 76[2] (*Užrašai*, p. 58). Argi šie žodžiai nepakankamai įtikinamai parodo, koks tuomet jam buvo artimas Kristus Tarnas, Tarnas Žmogus?

Nors tėvas Jurgis *Dienoraštyje* nesistengė daryti teologinių išvedžiojimų, o veikiau laisvai perteikė savo mintis bei jausmus, tačiau iš beveik šimto metų perspektyvos galima pasakyti, kad jis kuo taikliausiai suvokė *Kristaus* titulo prasmę. Tik XX amžiaus pabaigos pneumatologija įgalino atskleisti to kristologinio titulo didybę: Kristus, taigi Mesijas, Pateptasis Šventąja Dvasia. Ta aplinkybė leidžia Išganymo ekonomijoje pastebėti Dievo įkvėpimą, kuris apskritai kalbant padeda pažinti Dievo valią, moko ją vykdyti ir „Dvasios nešėją" padaro tarnu. Pagrįsta tėvo Jurgio teologinė nuojauta matyti Kristuje Tarną išreiškiama maldose Jam, savo paties santykio su Juo apibrėžimuose ir gyvenimiškųjų planų įgyvendinimo būdais.

Su Kristumi Tarnu

Tėvo Jurgio raštuose ne vien daugelį kartų nurodoma, kad reikia mylėti Kristų ir Bažnyčią, bet ir paaiškinami kai kurie meilės bruožai. Bemaž pačioje *Dienoraščio* pabaigoje jis pažymi: *Ne visų atmenama, kad ne tik reikia mylėti, bet kad dar reikia ir mokėti mylėti Dievą ir Bažnyčią* – 70 (*Užrašai*, p. 55). Taigi galima ir blogai mylėti. Autorius čia primena kai kurių neprotingai ir netikusiai savo vaikelius mylinčių motinų pavyzdį. Be to, apskritai nieko konkrečiai neminėdamas, sakė, kad ir netikęs uolumas dėl Bažnyčios reikalo gali padaryti jai žalos. Taip mąstant, galima prieiti prie išvados, kad ir Kristų galima blogai mylėti, dėl to reikia mokytis Jį mylėti.

Beveik visuose tekstuose, kuriuose tėvas Jurgis bando reikšti pasirengimą tarnauti Kristui ar Jo Bažnyčiai, nuolat prisimena, kad tai Dievas pirmas jį pamilo. Jis rašė: ... *Viešpats Dievas taip yra*

[2] Šie numeriai citatų pabaigoje nurodo Dienoraščio skirsnelius 1973 m. ir vėlesniuose leidiniuose lenkų kalba.

malonus ir geras, kad Jis pirmutinis mūsų ieško. Savo malone Jis mus kelia, žadina, kad pabustume iš dvasiško susnūdimo [...]. Jis mus veda ir traukia aukštyn į tobulybę ir prie visokių gerų darbų dėl sielų išganymo ir Bažnyčios labo – 32 (*Užrašai*, p. 24). Taigi reikėtų daryti išvadą – Dievas duoda meilę, kad galėtum Jį mylėti. Ta meilė turi konkretų pavidalą: *Viskas jūsų, bet jūs patys – Kristaus, o Kristus – Dievo* (*1 Kor* 3, 21-22). Šiuos šv. Pauliaus žodžius pal. Jurgis citavo ne vieną kartą.

Artimas ryšys su Kristumi verčia tėvą Jurgį pirmiau rūpintis dvasiniu gyvenimu; jis sako: *Mūsų veikliame gyvenime būtinai turime būti įpratę į vidurinį dvasišką gyvenimą, į nuolatinę dvasinę maldą, turime mokėti atjausti širdyje Viešpatį Jėzų, statyti save ir savo darbus Dievo Akivaizdoje* – 27 (*Užrašai*, p. 20). Kitoje vietoje rašo panašiai: *Pirmiausiai, žinoma, visada reikia rūpintis viduriniu žmogaus ištobulinimu, kad jis būtų pagal Dievo Širdį žmogus:* homo secundum cor Dei – 30 (*Užrašai*, p. 22).

Įsitikinimą Kristaus meile, pirmesne negu mūsų, lengviau aptikti ne tėvo Jurgio pareiškimuose, bet jo maldose. Autorius daug kartų apmąstymus baigia maldomis, pavyzdžiui: *Uždek tik, Viešpatie, mūsų širdis Tavo Meilės ugnimi. Duok tik mums Tavo Šv. Dvasią, kad mes tik tikrai visko išsižadėję Tavo garbei ir Tavo Bažnyčiai visiškai, pilnai atsiduotume* – 22 (*Užrašai*, p. 16). Ši malda aiškiai parodo, kad tėvas Jurgis buvo labai jautrus Dievo Įkvėpimui. Todėl būtų klaida manyti, kad aktyvumas ir gyvenimiškasis pragmatizmas buvęs jo idealas. Yra pagrįstas toks sumanumas, kuris aiškiai kyla iš Dievo įkvėpimo. Tokią išvadą galima padaryti kad ir iš šio teiginio: *[...] nuolat Tavo Akivaizdoje stovėti, nuolat su Tavo Šventa valia vienytis, nuolat Tavo Mieliausią Sūnų, o mūsų Išganytoją, Jėzų Kristų, kuris man kasdien per šv. Mišias atsiduoda, širdy jausti, su Juo tenai, savo širdies ir dvasios viduje, kaip kokioje koplytėlėje, būti ir gyventi, ir džiaugtis, ir dirbti, ir kentėti* – 48 (*Užrašai*, p. 40).

Dievo ieškojimas visa širdimi siejamas su nepaprasta Jo artumo nuojauta. Tai atsiskleidžia kai kuriose maldose: *Viešpatie, kaip aš Tave myliu! Duok, kad ir mylėčiau ir mylėti nenustočiau nie-*

kados [...]. Myliu Tave, Jėzau, ir mylėti trokštu – 41 (*Užrašai*, p. 33). Panašus ir toks kreipinys: *Duok man, Viešpatie, [...] nuolat Tavo mieliausią Sūnų, o mūsų Išganytoją Jėzų Kristų [...] širdy jausti* – 4 (*Užrašai*, p. 40). Šiuos žodžius daug kartų randame užrašų lapuose. Tie, kuriems įprasta yra atsidavimo Marijai malda, tikriausiai nustebs, kad iš tikrųjų vieną kitą kartą prisimena Švenčiausiosios Marijos globą, bet kur kas dažniau malda atsiduoda Jėzui arba Dievo Apvaizdai.

Verta paminėti dar vieną dalyką – Tėvas Jurgis ne tik prašo Kristų meilės bendrąja prasme. Jis trokšta meilės Jam ir visam Jo reikalui. Palaimintasis taip pat žinojo, kad turi prašyti meilės Kristaus Motinai. Tai jis išreiškė padėkos malda: *Ačiū Tau, Viešpatie, už tai, kad suteikei man ypatingus meilės jausmus prie Švč. Panelės Nekalto Prasidėjimo* – 42 (*Užrašai*, p. 34). Šią padėką galima laikyti ženklu, kad tėvo Jurgio kelias pas Mariją buvo gana išskirtinis – *per Jėzų prie Marijos.*

Visų jo interesų centras visada yra Kristus bet kuriomis gyvenimo aplinkybėmis: *... žiūrėkime, kad stovėtume šalia Kristaus, gyvenusio paniekinime, neturte, paklusnume, sunkiam darbe, pažeminimuose, išniekinimuose, varguose, kentėjimuose...* – 61 (*Užrašai*, p. 49).

Tarnas kaip Kristus

Apskritai paėmus, tėvas Jurgis, ragindamas sekti Kristumi Tarnu, sako, kad praktiškai tai reiškia būti tarnui Tėvo reikaluose ir atsidavusiam kitam žmogui kaip Jis.

1911 m. žiemą jis rašė: *Bučiuoju Tavo Apvaizdos ranką, pilnai ir visiškai atsiduodu Tau, Viešpatie, mane vesti. Dangiškasis Tėve, daryk su manimi kaip tinkamas. [...]. Štai aš Tavo tarnas: siųsk mane, kur nori. Kaip kūdikis puolu Tavo prieglobstin: nešk mane* – 41 (*Užrašai*, p. 32-33).. Tikriausiai prie tų žodžių reikia dar pridėti šv. Pauliaus laišką, kuriame Kristaus mokiniai vadinami Dievo tarnais (*2 Kor* 6, 3-10) – 52. Be to, reikia pasakyti, kad būti tarnu kaip Kristus Tėvo reikaluose reiškia taip pat patirti Tėvo gerumą ir rūpestį. Apvaizdos Ranka – tai palankaus Dievo artumo ženklas.

Besirūpinantysis Dievo reikalais neturi būti samdinys ar belaisvis, nors turi likti tarnas.

Tėvo reikaluose

Artimiausias tėvui Jurgiui Tėvo paveikslas – toks, koks jis yra Šventajame Rašte. Dievo Žodžio artumas jam daug svarbesnis nei krikščionių rašytojų dvasiniai šūkiai ar regėtojų perduoti vaizdai. Jis rašė: *Mes tik norime patys kaskart labiau tobulintis, kaskart geriau, dievobaimingiau gyventi pagal Evangelijos dvasią* – 18 (Užrašai, p. 13). O juk Evangelija į pagrindinę vietą iškelia Kristų. *Ko Kristus troško? – Įvykdyti Dievo Karaliją čia ant žemės [...]. Kokiu keliu prie to ėjo? – Visiško savęs išsižadėjimo, darbų, vargų, pažeminimų, persekiojimų, kentėjimų; [....]* – 2 (*Užrašai*, p. 3). Taigi beveik nuo pirmų užrašų puslapių apibrėžiama, kaip būti tarnu. Ryšys su Kristumi sukuria atitinkamą santykį su pasauliu, o visų pirma su savo paties gyvenimu: *Kas nori savo gyvenimą per daug apdrausti nuo visokių nelaimių ir vargų, tas mums netinka* – 16 (*Užrašai*, p. 12). Pabrėžė, kad nedera kurti lengvo gyvenimo iliuzijų. Žinoma, rašydamas tuos žodžius, jis negalėjo numanyti, kad ateinantys metai pakeis politinę-socialinę geografiją. Tačiau matyti, kad yra realistas, nesiilgi tokio gyvenimo, kuris apsaugotų Kristaus mokinius nuo rūpesčių, nesitiki kažkokių išimtinių laisvės laikų tautoms ir Bažnyčiai. Teiginių apie Prisikėlusįjį stoka tarsi rodo nesant jokios visuomeninių pakitimų galimybės. Gali būti, kad ir ne visiškai taip manė, nes nuolat ragino visur nešti „Kristaus dvasią", turėdamas minty Jo nusistatymus.

Kita vertus, tėvas Jurgis įžvelgia galimybę formuoti tvirtybės dvasią, nepaisant gyvenimo aplinkybių: *Ar ne daug geriau būti dėl Kristaus ištremtu, surakintu, negu pačiam iš liuoso noro lindėti savo rankomis statytame kalėjime [...]? Jei dėl Dievo ir su Dievu būsi kalėjime, ar nebus jis tau poilsio vieta, o ištrėmimas ar nevirs tau tada rojumi?* – 17 (*Užrašai*, p. 12–13). O kitoje vietoje: *Jei tik tikrai viso ko būsi išsižadėjęs ir viską būsi dėl Dievo apleidęs, ką žmonės galės tau padaryti? Dievo tau neatims, dangaus prieš tave neuždarys, į pragarą tavęs nenuvarys, jei pats ten eiti nenorėsi* – 14 (*Užrašai*, p. 10).

Blogio ir nesėkmių pasaulyje problemos glūdi ne tik mūsų aplinkoje. Jų priežastis – kiekvienas žmogus, kuriam reikia atsiversti: *Dar reikės ne kartą gerai pagalvoti su Viešpaties Jėzaus pagalba, kaip čia gerai suderinus iniciatyvą, savistovumą su nuolaidumu, palankumu, paklusnumu* – 54 (*Užrašai*, p.44).

Kito žmogaus labui

Požiūris į Dievą atspindi požiūrį į žmogų, ir atvirkščiai. Todėl tėvas Jurgis rašė: *[...] save vadiname Kristaus pasekėjais, Jo Bažnyčios tarnais* – 20 (*Užrašai*, p. 14). Pasivadinti sekėju – tai anaiptol ne mėginti užvaldyti pasaulį: *Ne nuo kitų peikimo, niekinimo ir žeminimo reikia pradėti Kristuje atnaujinimo darbas* – 34 (*Užrašai*, p. 27).

Tėvas Jurgis žinojo, kad dirbti kitų labui reikia bendruomeniškai: *Patys, persiėmę Kristaus dvasia, privalome stengtis burti ir organizuoti geros valios žmones [...], kartu su jais ir per juos visur Kristų įnešti, viską Kristuje atnaujinti ir atgaivinti, viską dėl Kristaus apimti, viską prie Kristaus patraukti* – 3 (*Užrašai*, p.4).

Bendruomeniška veikla – dar ne viskas. Iš akiračio neturi dingti konkretus žmogus. *[...] svarbu žmogų gerai, tinkamai Kristaus dvasioje išauklėjus* – 29 (*Užrašai*, p. 22). Ši sąlyga, atrodo, yra daug svarbesnė nei organizuoti daugelį visuomeninių ar sielovados akcijų. Be to, bet kuri veikla reikalauja kilnaus įsitraukimo. Tėvas Jurgis meldėsi: *Jei valia prašyti, tai duok, Viešpatie, kad aš būčiau Tavo Bažnyčioje nelyginant ta mazgotė [...] Duok, Dieve, kad aš būčiau suvartotas Tavo vynyne, Tavo dirvoje per mėšlą [...]. Duok, kad aš būčiau paniekintas, kad susinešiočiau, sudilčiau, kad tik Tavo garbė augtų [...], duok, kad būčiau palankiu įrankiu Tavo rankose* – 41 (*Užrašai*, p. 33). Aišku, kad šie prašymai kilo iš didelės meilės Kristui, ir todėl nereikia manyti, kad jie skatina didvyriškiems žygiams, bet greičiau tarnavimui. Tačiau tai nekeičia dalyko esmės – tarnavimas kitam žmogui dėl Kristaus iš tikrųjų yra susijęs su gyvybės praradimu. Kristus tai parodė.

Išvados

Baigiant – kelios išvados iš tėvo Jurgio *Užrašų*.

1. Kristus Tarnas. Tėvas Jurgis atveria savo itin artimą ryšį su Dievu, su Kristumi. Tai apsakoma ne kokia nors idėja. Kažkada tų ketverių metų periodu pasireiškė jo didelis troškimas surasti tikrąjį Kristaus įvaizdį, paveikslą ir išmokti iš tikrųjų mylėti Jį kaip Tarną. Kristus Tarnas yra artimas. Tas artumas teikia galimybę pažinti Jį kasdienybėje, paprastuose užsiėmimuose ir darbuose. Todėl į pirmą planą iškyla gyvenimas su Kristumi Tarnu. Šio išgyvenimo vaisius – nuoširdžiai tarnauti Kristui, Bažnyčiai, pasauliui. Be to, praktiškai tai reiškė kurti ryšių su žmonėmis, o ne abstrakčių darbų ar idėjų pasaulį.

2. Dievo Žodis. Pasaulio teologinio paveikslo ir dvasinio gyvenimo kūrimo pagrindas yra Evangelija.

Kun. dr. Piotr Smoliński MIC

Jėzaus Kristaus paveikslas ir įvaizdis pal. Jurgio Matulaičio vyskupystėje

SANTRUMPOS

WSP. – *Wspomnienia o Błogosławionym Jerzym Matulewiczu*, surinko ir parengė Jan Bukowicz MIC, Tadeusz Górski MIC, Marijonų leidykla, Warszawa 1996

PW – Błogosławiony Jerzy Matulewicz, *Pisma Wybrane*, surinko ir parengė Jan Bukowicz MIC ir Tadeusz Górski MIC, Marijonų leidykla. Warszawa 1988

DzBp. – Jerzy Matulewicz *Dziennik Biskupi*, vertė Kazimierz Oksiutowicz MIC, mašinraštis

Pal. Jurgis Matulaitis 1918-1925 m. buvo Vilniaus vyskupu. Tai sunkiausias jo gyvenimo laikotarpis. Jurgis Matulaitis visokiais būdais stengėsi išvengti to paskyrimo, aiškindamas norįs pasišvęsti Vienuolijai, kartu pabrėždamas, kad politinė situacija Vilniuje yra labai sudėtinga ir jo nominacija tikrai nesumažins ten esančios įtampos ir neišspręs problemų. Jis atvyko į Vilnių jau su suformuota apie jį nuomone. Vilniaus universiteto profesorius Ferdinandas Ruszczyicas rašė:

Vilniuje kalbama apie naująjį kandidatą į Vilniaus vyskupus, tai kažkoks Matulevičius, dabar gyvenantis Šveicarijoje, pagal įsitikinimus - jėzuitas. Dienoraščių fragmentas 1918.09.09 (*WSP.*, p. 279).

Bažnytinių sluoksnių, ypač lenkiškų, nuomonė nebuvo tokia nuosaiki kaip profesoriaus Ruszczyco. Vilniaus kapitula – taigi lenkiška – nesutiko, kad jis būtų konsekruotas Vilniuje. (*Kapitulos atstovai nenorėjo, kad aš konsekruočiaus Vilniuje*- DzBb, p. 6; *Užrašai*, p. 108). Kapitula norėjo pabrėžti, kad naujai paskirtąjį vyskupą rėmė vokiečių ir lietuvių valdžios. Galima sakyti, kad Tėvo Jurgio vyskupo tarnystė prasideda taip, kaip ir Kristaus – *atėjo pas savus, o savieji jo nepriėmė.*

Konsekracija įvyksta Kaune gruodžio 1-ąją, o ingresas į Vilniaus katedrą – gruodžio 8-ąją dieną. Pal. Jurgis šios iškilmės metu kreipėsi į savo ganomuosius šiais žodžiais:

... laikykite mane Kristaus tarnu.

Rūpinsiuosi būti tėvu ir bičiuliu. Būsiu bičiulis mažiems vaikeliams, kad jie mokytųsi pažinti Dievą, maldos, klusnumo, tvarkos; saugosiu jų nekaltumą, saugosiu nuo nuodėmių ir papiktinimų. Būsiu bičiulis neturtėliams ir nelaimingiesiems. Guosiu pavargėlius; raginsiu turtingus, kad dalytųsi su jais. Neatstumsiu nuo savęs nė vieno. Santaikoje su visais gyvendamas, rūpinsiuos, kad viešpatautų meilė, kad nebūtų barnių, neapykantų, nuoskaudų. Noriu būti atlaidus piktiems, parama silpniems, užuovėja geriems.

Didžios manęs laukia pareigos. Įdėsiu į jas visą savo darbą, visą sveikatą, kad tik jos būtų atliktos. Rūpinsiuosi, kaip Kristus, globoti visus, būti visiems visu kuo. Dėl tiesos esu pasiryžęs guldyti galvą. Noriu jums būti ne kuo kitu, bet kaip tik tėvu ir ganytoju, Kristaus sekėju. Mano darbo dirva – Kristaus Karalija (kovojanti Bažnyčia); mano partija – Kristus. Tikiuosi, kad Dievo Malonė bus su manim ir tinkamai kreips visus mano žingsnius. Vyskupo Jurgio Matulaičio ingresinis pamokslas, pasakytas Vilniaus katedroje 1918 m. gruodžio 8 d. (*PW*, p. 199 – 200).

Noriu būti ... Kristaus sekėjas. Noriu būti ... kaip Kristus. Šie žodžiai leidžia iškelti klausimą: kokį Kristaus įvaizdį turi mintyje palaimintasis Jurgis, vyskupas? Atsakymas nėra lengvas ir tikriausiai nebus išsamus, nes šiandien nedaug išliko pasisakymų ir kalbų. Yra vyskupystės laikų dienoraštis, kritiškai neišnagrinėtas ir tebesantis tik mašinraštyje[1], keletas pasisakymų ir keletas vieno puslapio ganytojiškų laiškų. Atsiminimai apie palaimintąjį Jurgį yra tarpinis šaltinis, ir jie dėl nežinomų priežasčių yra apkarpyti, sutrumpinti, atrodo tarsi cenzūruoti. Kita vertus, reikia pasakyti, kad pal. Jurgis Matulaitis nebuvo originalus mąstytojas ir moks-

[1] Matyt, autoriui neprieinamas 1998 m. kritiškai išleistas lietuviškasis dienoraščio originalas. – *Red.*

lininkas, beje, niekada to ir nesiekė. Jis buvo sąžiningas visuotinai prieinamo mokymo dėstytojas, tuo metu Lenkijos teritorijoje naujų idėjų propaguotojas, bet nepasižymėjo kokiu nors originalumu.

Jurgio Matulaičio pažiūros ir mokymas Vilniaus laikotarpiu nebuvo kokybiškai naujas šuolis, bet jo ankstesnės intelektualios ir dvasinės raidos rezultatas. Tačiau tyrėjai pastebėjo tam tikrus to laikotarpio bruožus. T. Višnevskis (Wiś niewski) atsiminimuose rašo:

Vilniuje pastebėjau tam tikrą Tėvo dvasinės būklės pokytį. Fribūre jis dažnai mums kartodavo: Deum in omnia inferre, o dabar: Christum in omnia inferre! Man atrodė, kad jo santykis su Dievu palaipsniui keičiasi iš abstraktesnio į konkretesnį. Taip maniau tuomet. Tačiau šiandien galvoju, kad tas pasikeitimas buvo tik pedagoginis nusileidimas iki žmonių silpnumo, kuriems reikia matomo tarpininko, kad galėtų prisiartinti prie Dievo. Toks ir yra Mediator Dei et hominum Christus Dominus (DzBp, p. 71).[2]

Kristus, kurį tėvas Jurgis liudija savo vyskupo tarnyste, yra Kristus Mokytojas. Daugelyje vietų vyskupystės laikų dienoraštyje jis pažymi mokęs Kristaus idealų arba žadinęs Kristaus dvasią, arba (1921 m. Verbų sekmadienio pamoksle) skelbęs Nukryžiuotąjį Kristų:

Per pamaldas popiet sakiau Sopulingosios Jėzaus Kančios pamokslą – Katedroje. Žmonių, kaip visus pamokslus apie Jėzaus Kančią, taip ir šiandie buvo pilna Katedra. Matyt, žmonės mėgo tuos pamokslus. Sakiau grynai tikybinius pamokslus, pasirodė, kad tokie pamokslai kaip tik tinka žmonėms; jau tautinių ir politinių gana jie turi ir prisiklauso. Kas nor politikos, gal į mitingus eiti;. žmonėms maloniau nors bažnyčioje pasiilsėti, išgirsti Dievo žodį, nusiraminti, į savo sielą įeiti ir apie savo išganymą pamintyti. (DzBp 1921. 03. 20; *Užrašai*, p. 252)

Sunkioje politinėje situacijoje per kelerius metus Vilniuje septynis kartus pasikeitė valdžia. Tėvas Jurgis tokiomis aplinkybėmis,

[2] Autorius klaidingai nurodė citatos šaltinį. Turi būti ne DzBp., p. 71, bet WSP., p. 71. – *Red.*

kai beveik kiekviena valdžia stengiasi pasinaudoti jo kaip vyskupo autoritetu, išskyrus bolševikus, norinčius jį pašalinti, nutaria būti Dievo Karalystės piliečiu. Tėvas Višnevskis cituoja tokius vyskupo Jurgio žodžius:

...Pasitikiu Dievu ir Jo Apvaizda. Vis labiau jaučiuosi Dievo Karalystės žemėje – Katalikų Bažnyčios – piliečiu. Vis dažniau pagaunu save, kad savo maldas dažniausiai kalbu lotyniškai. Bažnyčios kalba vis labiau virsta gimtąja kalba (WSP., p. 71).

Kristus Mokytojas, visiems prieinamas, Tėvo Meilės liudytojas. Tokį įvaizdį jis teikia savo vizitacijų metu, o vizitacijos buvo tikrai ypatingos. Kai kuriose vietovėse vyskupas lankėsi pirmąsyk po septyniasdešimt metų. Vizitacijas vis pertraukdavo politiniai įvykiai. Dažnai tėvas Matulaitis nutraukdavo vizitaciją, nes būdavo priverstas grįžti į Vilnių. Kun. Janas Sobczykas aprašo tokią vizitaciją:

Ganytojas ... pradeda diecezijos vizitaciją. Turėjau galimybę susitikti su juo 1920 metų birželį, jam vizituojant Melniką prie Bugo ir gretimas parapijas. Šie kraštai nebuvo matę vyskupo nuo 1863 metų. Todėl ta vizitacija turėjo didelę reikšmę gyventojams. Nieko panašaus gyvenime nebuvau matęs. Tūkstantinės žmonių minios, senųjų unitų, kurie ne kartą mirė kankinio mirtimi už tikėjimą, ainiai suplūdo į šventoves, siuntė raitelių palydas ir stojo į eiles abipus kelio vyskupui sutikti. Be to, jį sveikino žydai su savo rabinu ir stačiatikiai su batiuška. Stebėjausi tuomet daugybe Ganytojo darbų: sakė pamokslus penkis kartus per dieną, teikė Sutvirtinimo sakramentą šimtams ir tūkstančiams, celebravo iškilmingas pamaldas, paskui spręsdavo įvairius reikalus ir nesusipratimus, visur įnešdamas dievišką ramybę, malšino religinius, tautinius, visuomeninius antagonizmus, ragindamas ir primindamas visiems apie tarpusavio meilę ir atlaidumą. Reikėjo neilstančios energijos ir sveikatos, kad galėtum dirbti tokį darbą daugelį savaičių. Tai buvo man akivaizdus ganytojiško uolumo pavyzdys (WSP., p. 118).

Vyskupo dvasią visada parodo jo santykiai su kunigais. Vyskupo dienoraštis liudija apie nepaprastą atlaidumą Vilniaus

kunigams. Nėra jame jokio kartėlio nei jokių skundų, nors per visą savo buvimą Vilniuje laiką pal. Jurgis iš lenkų dvasininkijos pusės susidurdavo su aiškiu priešiškumu, o dažnai ir su įžūlumu. Viename susitikime su kunigais, įsitraukusiais į tautines grupuotes, vyskupas Matulaitis labai pabrėžė:

Aš laikysiuos Kristaus vėliavos ir žiūrėsiu bažnytinio darbo (DzBp. 19.04.25, p. 107, *Užrašai*, p. 206).

Tą pačią dieną įrašyta:

Mačiau iš to viso, kad šalia Kapitulos yra antra slapta kapitula Vilniuje Kapitula, kuri savo politiką varo. Labiausiai tuos kunigus, politikantus, tai pykino, kad prie manęs negali prieiti su savo patarimais ir politikomis. (DzBp. 1919 04 25, p. 106; *Užrašai*, p. 205).

Vyskupas Jurgis, aprašydamas situaciją tarp savo diecezijos dvasininkų, pasidalijusių į lenkus nacionalistus, lietuvius ir kunigus, susijusius su gudų atgimimu, kas sukeldavo nuolatines kovas, skundus ir sąmokslus, meldžia:

Dieve, duok man kunigų, tikrų katalikų. (DzBp. 1919 04 25, p. 107; *Užrašai*, p. 206).

Nesiliaujančių politinių ginčų metu pal. Jurgis visada pabrėždavo, kad kunigas, nepriklausomai nuo to, koks ir kas jis yra, turi būti tikėjimo mokytojas, apaštalas.

Dienoraštyje jis 1919 03 22 rašo:

Sakiau visiems: Būk, Tamista, galų gale kuo nori, tik turėk kunigo apaštalo širdį... (DzBp., p. 79, *Užrašai*, p. 179).

Asmeninių kunigų tragedijų atvejais, kai kunigai sukurdavo šeimas, o paskui norėdavo grįžti, pal. Jurgis būdavo tarsi atlaidusis Jėzus. Be priekaištų ir pastabų jis tėviškai juos priimdavo, išsiųsdavo atgailai ir paskirdavo į darbą. Kun. Józefas Ingielewiczius prisimena du tokius atvejus. Vienas iš jų rodo didelį pal. Jurgio humoro jausmą. Kun. Ingielewiczius taip rašo:

Vyskupas sužinojo, kad keli kunigai lošia kortomis, ir ne juokais. Sužinojo ir tai, kad vienas iš jų galutinai prasilošė, pralošė visus pinigus, arklį ir karvę. Grįžo su vežėju naktį ir saulei patekant pasiekė namus. Iššaukia jį vyskupas ir klausia:

– Ar tiesa, kunige, kad loši kortomis?
– Tiesa, Ekscelencija, – atsako delinkventas.
– Ar tiesa, kad lošiama iš pinigų?
– Tiesa.
– Ar tiesa, kad viską pralošei, kunige?
– Tiesa, Ekscelencija.
– Ir arklį, ir karvutę?
– Taip.
– Tai dabar, kunige, ir pienelio neturi?
– Neturiu. Bet aš nesiskundžiu, Ekscelencija.
– Ateity, kunige, būk santūresnis. (WSP., p. 274)

Visose pal. Jurgio nuostatose dominuoja gilus humanizmas. Taip sako pažinojusieji Jurgį Matulaitį kaip profesorių, visuomenės veikėją, naujokyno vienuoliai, kuriems jis vadovavo Fribūre. Palaimintasis Jurgis savojoje vyskupystės tarnystėje naudojosi tuo, ką sukaupė per visą savo gyvenimą, ir mokslo, ir dvasinio gyvenimo srityse.

Apibendrindami galėsime pasakyti

1. Asmenybės bruožai, į kuriuos kreipė dėmesį Jurgis Matulaitis ir kurie jam buvo ypač artimi:

- platus humanizmas,
- giedras optimizmas,
- rami valios jėga.

Šie bruožai, jo manymu, ypač buvo būdingi Amerikai, prisidėję prie jos greito vystymosi ir dinamizmo. Juos rekomendavo savo naujokams Fribūre, ypač apsilankęs Jungtinėse Amerikos Valstijose, laikydamas juos sveikos savo laiko visuomenės simptomais.

2. Intelektualusis ugdymas studijų seminarijose ir Peterburge metu nepasižymi nieku ypatingu. Ugdymo srityje tuomet galiojo griežti nurodymai, iš kokių vadovėlių reikia dėstyti atitinkamas disciplinas. Tai buvo jėzuitų sudaryti vadovėliai, kurių būdingas bruožas – visos teologinės sistemos išdėstymas, siejant ją su moraliniu mokymu ir kanonų teise. Lenkijos teritorijoje buvo dėstoma pagal *Propedeutica philosophico-theologica,* Brixen 1912,

Dogmatica specialis, Brixen 1882 bei Franzo Eggerio, *Theologiae dogmaticae compendium in usum studiosorum theologiae,* t. 1-3, 1876-1878. 1909 m. šis vadovėlis buvo išleistas 12-tą kartą; Hugo Hurtero *Medulla theologiae dogmaticae* 1880 arba Stephano Wiesto *Institutiones theologiae dogmaticae in usum academicum* Ingolstadt 1891. Be to, kai kuriose seminarijose buvo vartojami Johanneso Schwetzo, Engelberto Klüpfelio, Bruno Franzo Libermanno vadovėliai[3]. Tokiais vadovėliais paremtos studijos buvo varginančios. Intelektualią atgaivą t. Jurgis patyrė Fribūre, susipažinęs su humanistiškai interpretuota šv. Tomo sistema. Tuo metu Fribūras buvo tomistinių studijų su etikos, visuomenės ir kultūros atspalviu centras. Ten buvo laikomasi principo interpretuoti šv. Tomo mintis, atsakant į klausimą, kaip šią problemą dabar spręstų šv. Tomas, o ne ką jis apie tai yra pasakęs.

3. Savo dvasinį gyvenimą jis formavo pagal šv. Ignaco Lojolos patirtį ir kai kuriuos šv. Pranciškaus Saleziečio dvasingumo elementus. Apie tai kalba naujokams rekomenduota lektūra, susirašinėjimas ir biblioteka. Kasdieniu dvasiniu pal. Jurgio maistu buvo apmąstymai, atliekami šv. tėvo Ignaco metodu, remiantis šiais autoriais: Julian Hayneuve *Méditations pour tous les jours de l'année sur la vie de N.-S. Jésus-Christ,* Paris 1898; kun. Maurice Meschler S.J. *Żywot Pana Naszego Jezusa Chrystusa w rozmyślaniach,* Krakow 1913; to paties autoriaus *Le Livre des Exercices de Saint Ignace de Loyola, Paris* 1926 (VI leid.); kun. Alfons Rodrycjusz S.J. *O postępowaniu w doskonałości i cnotach chrześcijańskich,* Krakow 1928 (šią knygą jis laikė kiek pasenusia, tačiau būtina skaityti); ir dažnai tėvo Matulaičio minėtas salezinio dvasingumo vadovėlis, parašytas t. Jozefo Tissot, *La vie intérieure simplifiée et ramenée à son fondement,* Paris 1894, bei Pranciškaus Saleziečio *Filotea czyli wstęp do życia pobożnego,* Krakow 1931[4].

[3] Bernard Przybylski, *Teologia dogmatyczna: Dzieje teologii katolickiej w Polsce* T. III, XIX-XX a., 1 d., 117-119 p.

4 Autorius nurodo jam prieinamus asketinių veikalų leidimus (1926, 1928, 1931). Aišku, kad Palaimintasis vartojo ankstesnius leidimus. – *Red.*

4. Panagrinėkime t. Hayneuve rekomenduotą meditaciją, remdamiesi 15-ajam sekmadieniui po Sekminių parengtu tekstu. Meditacijos objektas – jaunuolio iš Najino prikėlimas iš numirusių. Tai sekmadienio Evangelija. Meditacijos objektas – mirties grandinėmis surakintas jaunuolis karste. Tikslas – atpažinti tuos įpročius, kurie ir po išrišimo pančioja mus ir nugali mūsų prigimties polinkius. Paskui sukalbama trumpa malda į Jėzų, prašant patobulinti mumyse dieviškąjį veikimą ir išlaisvinti nuo to, kas neleidžia mums bičiuliškai bendrauti su Dievu. Meditacija – iš trijų dalių. Pirmojoje apmąstoma jaunuolio iš Najino situacija, kai jis išnešamas iš miesto neštuvais. Svarstoma, kuo konkrečiai man yra mirties miegas, neleidžiantis pažinti gyvenimo, kuris yra besiartinantis Jėzus. Antrojoje dalyje apsvarstomi blogi įpročiai ir polinkiai, dėl kurių mes esame tarytum karste ir negalime teikti džiaugsmo artimiesiems ir kūrybingai gyventi. Trečia dalis – žvelgimas į Jėzų, pasirengusį pažadinti mumyse gyvybę ir išlaisvinti mus nuo to, kas mumyse sukuria mirtį. Meditacija baigiasi konkrečia nuostata kruopščiai ieškoti, kas man trukdo ir neleidžia gyventi pilnutinio gyvenimo kaip Kristaus. Šis meditacijos metodas neturi nereikalingo jausmingumo. Tikslas – realus santykis su Jėzaus Asmeniu. Jos vaisius – gyventi Jėzaus darbais, Jo veiksmais ir jausmais, bet konkrečiu medituojančiojo laiku ir konkrečiose situacijose.

5. Susigyvenimas su t. Ignaco idėjomis taip pat turėjo savo tiesioginį šaltinį. Pal. Jurgio bibliotekoje buvo maža knygelė *Scintillae Ignatianae seu Sancti Ighnatii de Loyola sententiae et effata sacra quae per singulos anni dies distribuit P. Gabriel Havenesi S.J.*, išleista 1867 m. Tryre. Tėvas Jurgis tikriausiai ja naudodavosi laisvomis dienos valandėlėmis. Savo naujokus, teigia atsiminimų autoriai, jis ragino kasdien po kelis kartus nutraukti užsiėmimus penkias minutes trunkančiai meditacijai.

6. Jurgio Matulaičio rekomendacijose broliams ar laiškuose, kuriuose prašo atsiųsti knygų, minimas autorius jėzuitas Žanas Grasė (Jean Grasset). Kalbama apie šiuos veikalus: *Klucz do rozmyślań czyli ułatwienie Modlitwy, Rachunku sumienia itp. Podług*

Ćwiczeń duchowych św. Ignacego, leidimas lenkų kalba, Warszawa 1905, *Sługa Chrystusowy w samotności czyli dziesięciodniowe rekolekcje* Warszawa 1896, ir *Méditations sur la Passion de N. S. Jésus-Christ pour tous les Jours du Carème*, Paris-Lyon 1882. Ši knyga tikriausiai buvo Vilniaus katedroje sakytų pamokslų apie Kristaus Kančią pagrindas.

7. Susidaryti galutinį Jėzaus Kristaus vaizdinį, kurį skelbdavo tėvas Matulaitis savo gyvenimu ir mokymu būdamas vyskupas, atrodo, gali padėti knyga, kuria naudojosi pamaldūs kunigai XX amžiaus pradžioje. Knyga vadinasi *Manuale Sacerdotum diversis eorum usibus tum in privativa devotione tum in functionibus liturgicis et sacramentorum administratione accomodavit P. Josephus Schneider*, S.J., Coloniae 1900. Jos 157 – 160 puslapiuose pateiktos padėkos maldos po šiokiadieninių šv. Mišių. Kiekviena padėka prasideda žodžiais *Considera Christum ut...* Kiekviena savaitės diena – tai atskiri Jėzaus Kristaus titulai. Taigi rekomenduojama apmąstyti *Christum ut regem, patrem, magistrum, medicum, pastorem, redemptorem, sponsum.* Manau, šie titulai parodo, kokį Jėzų Kristų regi pal. Jurgis. Vyskupystės laikotarpiu jis akcentuoja Kristų kaip Mokytoją ir Ganytoją. Sužadėtinio Kristaus titulas pasitaiko tik laiškuose, susijusiuose su dvasiniu vadovavimu ses. Vandai Jeute. Kristus Mokytojas labiausiai pabrėžiamas vizituojant seminariją ir kalbantis su diakonais.

Didžiausias mano troškimas, kad klierikai, baigdami Seminariją, išsineštų apaštalo kunigo širdį ir dvasią, kad norėtų lygiai visų tautų žmonėms tarnauti, kaip šv. Povilas (DzBp. 1919.03.10 – 22, *Užrašai*, p. 166 – 167) – po vizitacijos seminarijoje).

... aš tik noriu, kad kiekvienas turėtų apaštalo širdį ir dvasią (DzBp 1919.03.16 – klierikui Sztafińskiui, *Užrašai*, p. 174)

Lieka tik klausimas, ar šis tėvo Jurgio Matulaičio dvasingumo modelis yra sąmoningai pasirinktas, ar yra auklėjimo tradicijos vaisius? Galime atsakyti taip: tėvui Matulaičiui buvo žinomi įvairūs dvasingumo keliai. Prisiminimų autoriai tvirtina, kad jis studijavo Didžiosios Teresės veikalus ir buvo įsimylėjęs šv. Pranciškaus Salezo *Filotėją*. Vyskupo dienoraštyje 1925.08.21–30 (*Užrašai*, p. 277) rašoma:

Rekolekcijos. Labai vyko jas laikyti. Sutvarkiau sąžinę, pilnai nusiraminau. Daug patyriau iš Dievo malonių. Tylu buvo. Iš Tėvų turėjau gražų uolaus, dievobaimingo vienuolio gyvenimo pavyzdį. Kokie mes Marijonai menki dar vienuoliai sulyginus su šitais tėvais. Įsigilinau kiek daugiau į šv. Benedikto dvasią.

Taigi reikia atsakyti: šis dvasingumo kelias, šis Jėzaus Kristaus įvaizdis yra sąmoningas pal. vyskupo tėvo Jurgio Matulaičio pasirinkimas, kaip labiausiai atitinkantis gyvenimo būdą, kurį turi gyventi. Jis nebėga į idealųjį dvasingumą, neima kažko ieškoti, nedaro dvasingumo eksperimentų. Palaimintasis sakydavo, kad saugiausias kelias būtų gyventi vienuolinį gyvenimą kokiame nors vienuolyne su aiškiais gyvenimo ir gilaus, tradicijomis paremto dvasingumo principais. Tačiau manė, kad išduotų savo pašaukimą, jei pabėgtų iš Lenkijos ir Lietuvos, kur nebuvo galimybės gyventi tokį gyvenimą, ir įstotų į kokį nors vienuolyną. Dievas žino, ką daro, leisdamas žmogui gimti tam tikroje vietoje ir tam tikromis sąlygomis. Kartu duoda galimybę būti arti Jo Sūnaus, visuotinio žmogiškumo pavyzdžio. Palaimintajam Jurgiui Matulaičiui tai buvo kasdienis bendravimas su Jėzumi, vadovu pasirinkus šv. tėvą Ignacą.

Dr. Elžbieta Matulewicz

Dievo gailestingumas Pal. Jurgio Matulaičio mokyme ir gyvenime

SANTRUMPOS

CM Constitutiones Congregationis CC. RR. Marianorum, Romae 1930.
IM Instructiones Congregationis CC. RR. Marianorum, Romae 1959.
KA Konferencje ascetyczne, Warszawa 2002.
LL Listy litewskie, Warszawa 2000 (mr., AMPP, Warszawa).
LP I Listy polskie t. 1, Warszawa 1987.
LP II Listy polskie t. 2, Warszawa 1987.
LP III Listy polskie t. 3, Warszawa 1987.
MP I Manuscripta polona t. 1, Romae 1956 (mr., AGM, Romae).
MP II Manuscripta polona t. 2, Romae 1956 (mr., AGM, Romae).

Įžanga

Dievo gailestingumo slėpinys pastaraisiais metais buvo daugelio teologų dėmesio objektas. Ypač verta pažymėti lenkų teologų, tarp jų kun. Michało Sopoćko ir kunigų palotinų, darbus bei Dievo gailestingumui skirtų teologinių simpoziumų ir kongresų pranešimus. Tačiau įstabiausią mokymą šiuo klausimu skelbia Jonas Paulius II, pirmiausia enciklikoje *Dives in misericordia*, paskui šv. Faustinos Kovalskos beatifikacijos ir kanonizacijos pamoksluose bei laiške paskutinės popiežiaus 2002 metų piligriminės kelionės į Lenkiją proga. Nors Dievo gailestingumo slėpinys pradėtas tirti išleidus ses. Faustinos *Dienoraštį*, o ypač juo susidomėta Jono Pauliaus II pontifikato metais, reikia priminti, kad Dievo gailestingumas buvo skelbiamas ir anksčiau.

Vienas didžių Bažnyčios žmonių, gyvenęs prieš pat šv. Faustinai duotus apreiškimus ir mokęs apie Dievo gailestingumą, buvo palaimintasis Jurgis Matulaitis, Vilniaus vyskupas 1918 – 1925 m., arkivyskupas ir apaštalinis Lietuvos vizitatorius 1925 – 1927

m., Marijonų vienuolijos atnaujintojas ir dviejų moterų vienuolijų, Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seserų ir Eucharistinio Jėzaus seserų, įkūrėjas. Jo portretas nutapytas ant sienos virš altoriaus Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios kairėje navoje. Palaimintasis arkivyskupas Jurgis Matulaitis mirė 1927 m., taigi septyneri metai prieš Eugenijui Kazimirovskiui nutapant Gailestingojo Jėzaus paveikslą, dabar esantį šioje bažnyčioje. Taigi susipažinti su teologine pal. Jurgio mintimi apie Dievo gailestingumą įdomu ir dėl to, kad jo mokymas yra šiek tiek ankstesnis už ses. Faustinos gautus asmeninius apreiškimus. Verta pridurti, kad pats vysk. Jurgis Matulaitis yra tiesiogiai susijęs su Dievo gailestingumo garbinimo skleidimu. Kaip tik jo prašymu 1924 m. į Vilnių buvo perkeltas kun. Michałas Sopoćko, Vilniaus kunigų seminarijos absolventas, nuo 1918 m. studijavęs Varšuvoje[1]. Šio vysk. Matulaičio sprendimo dėka ses. Faustina Vilniuje ir susitiko savo nuodėmklausį.

Atliekant pal. Jurgio raštų teologinę analizę, reikia atminti, kad tai mokymas vyskupo, apie kurį popiežius Pijus XI yra pasakęs: *vir vere sanctus* (iš tikro šventas žmogus). Popiežius Jonas Paulius II arkivyskupą Jurgį Matulaitį 1987 m. iškėlė į altoriaus garbę. Dabar vyksta jo kanonizacijos procesas.

Analizuodami pal. Jurgio Matulaičio mokymą apie Dievo gailestingumą, išskirsime tris pagrindinius klausimus:

1) Dievo gailestingumas žmogui,
2) Žmogaus atsiliepimas į Dievo gailestingumą,
3) Dievo gailestingumas didesnis už padarytą blogį.

---

[1] Plg. S. Szymański, *W służbie Bożego miłosierdzia*, 143-145. Dievo gailestingumo garbinimui ir pamaldumui jam plisti už Vilniaus ribų labai padėjo marijonas kun. Józef Jarzębowski (Juozapas Jažembovskis) MIC, 1940 m. kun. M. Sopočkos paprašytas iš Vilniaus išvežęs pastarojo teologinį traktatą *De misericordia deque eiusdem festo instituendo* (Wilno 1940) bei noveną Dievo gailestingumui su pirmojo E. Kazimirovskio pagal ses. Faustinos nurodymus nutapyto Gailestingojo Jėzaus paveikslo reprodukcija. Kun. Jažembovskis per Rusiją ir Japoniją pasiekė JAV ir Meksiką, paskui nuvyko į Angliją, vykdydamas šiose šalyse Dievo gailestingumo kurjerio ir apaštalo vaidmenį.

[2] *O celu człowieka*: *KA*, 40.

[3] *De amore Dei*: *MP* II, 150.

Dievo gailestingumas žmogui

Palaimintasis nepateikia savo raštuose tikslaus Dievo gailestingumo apibrėžimo, bet nurodo konkrečius jo darbus. Pirmiausia jis jiems priskiria žmogaus sukūrimą, sakydamas, kad *meilės ir gerumo savybė yra bendrauti, daryti laimingą. Taigi [Dievas] pašaukė mus į būtį, kad padarytų mus laimingus*[2]. Vėliau, žmogui nusidėjus, dar rojuje Dievas pažadėjo atsiųsti Išganytoją[3], paskui *atsiuntė savo Sūnų, kad permaldautų įžeistą teisingumą, savo krauju nuplautų nuodėmę, [...] parūpino iš dangaus antgamtinę pagalbą, iškėlė į lygmenį, apie kurį net supratimo negalėjome turėti. [...] Kritome, murmėjome, tačiau Jis mūsų neapleidžia, visą laiką stumia į priekį, kelia, tiesina, veda. [...] Moka ilgai laukti iki pasitaisant, atsiversiant. Visa tai ir yra Gailestingumo slėpinys,* – rašo Palaimintasis[4]. Dievo gailestingumo darbams jis priskiria ne tik Sukūrimą, Žodžio Įsikūnijimą ir Atpirkimą, bet ir Eucharistiją, kurioje Dievo Sūnus mums, silpniems, tapo „mana iš dangaus", amžinojo gyvenimo maistu[5].

Gailestingumas yra malonė, kurią Dievas apsčiai lieja visur, kur įsigalėjo nuodėmė (plg. *Rom* 5, 20)[6]. Palaimintasis Jurgis moko, kad Dievo gailestingumas – tai Dievo Tėvo ir Kristaus atleidimas, kaip tik todėl nusidėjęs žmogus turi nedvejodamas artintis prie gailestingumo šaltinio – Atgailos sakramento. *Nekalbėk kaip Kainas, kad nuodėmės didesnės už gailestingumą; nesakyk kartu su Judu:* Išdaviau Dievą. Jis man neatleis. *Ryžkis atlikti išpažintį. Nors tavo siela [būtų juoda] kaip anglis; nors būtų tarsi numirėlis; nors visas pragaras trukdytų ir atkalbinėtų – ryžkis. Kristau Jėzau Išganytojau! Tik Tavo nuopelnai, kančia, mirtis – mūsų, nuodėmingųjų, prieglobstis. Tavo kryžius – gailestingumo ir paguodos šaltinis. [Kristus] viską atleidžia,* – sakė vysk. Matulaitis gavėnios pamoksle Vilniaus katedroje[7].

Gailestingojo Dievo tobulas atvaizdas apreikštas Jėzuje Kristuje. Pal. Jurgis nurodo Kristų kaip sektiną pavyzdį ir iškelia Jo gailes-

[4] *O celu człowieka*, cit. v., 40-42.
[5] Plg. *De amore Dei*, cit.v., 150-151.
[6] Plg. ten pat.
[7] *De passione Christi*: MP II, 55-62.

tingosios meilės ypatybes[8]. Viena iš jų yra užuojauta, arba „jautri širdis" visokiam žmogaus skurdui, menkumui, silpnumui ir kentėjimams. Palaimintasis rašo: *Gyvendamas žemėje Viešpats Jėzus turėjo jautrią širdį ir atidavė savo gyvybę už mus. [...] Užuojauta yra jautrios artimo vargui širdies atgarsis*[9].

Gailestingosios meilės ypatybė – tai atsidavimas žmonėms, pasiaukojimas suteikiant jiems pagalbą bei gera linkėjimas įvairiomis sunkiomis aplinkybėmis. Kristus buvo gailestingas alkaniems, vargšams, ligoniams ir kenčiantiems. *Gailestingas vargšams, kuriuos, atrodo, laikė savo šeimos nariais ir tapo viskuo į juos panašus; [...] nieko neniekino ir niekuo nesibjaurėjo, net ir raupsuotuoju*[10]*; išgyveno mūsų vargus, rūpesčius ir skausmus, atidavė mums viską, ką tik turėjo, galiausiai paaukojo savo gyvybę, o po mirties pasiliko Švenčiausiajame Sakramente, kad laimėtų mūsų širdis ir mūsų meilę,* – rašo pal. Jurgis[11].

Kitas Kristaus gailestingosios meilės bruožas – tai pakantumas žmonių silpnybėms, ne smerkiant, bet keliant juos iš nuopuolių. Taip Jėzus pagelbėjo moteriai, kurią žydai už jos nuodėmę ketino užmėtyti akmenimis[12].

Kristaus gailestingumas yra ta ypatingoji meilė nusidėjėliams, pasireiškusi dažnai bendraujant be šešėlio paniekos jiems, maloningai priimant atgailaujančius, nukenčiant įžeidimus, maloniai ir nuolankiai atsakant į agresyvius ir piktus užsipuolimus, rūpinantis sielų išganymu, galiausiai atiduodant savo gyvybę už nusidėjėlius[13]. Pal. Jurgis rašo: *Kristus, nors apsuptas nuodėmingų, dažnai klastingų žmonių, niekada jais nesišlykštėjo, visada aukojosi, nes buvo Dievas ir mylėjo savo Tėvą. Todėl blogį nugalėdavo gerumu ir už žmones atidavė savo gyvybę*[14]. Kovoti su pikta gerumu (plg. *Rom* 12, 21) yra

[8] *De imitatione Christi*: MP II, 120.
[9] *O miłości bliźniego*: KA, 155.
[10] IM I, 11: *Pisma wybrane*, Warszawa 1988, 223.
[11] *O miłości siostrzanej*: KA, 34.
[12] Plg. ten pat.
[13] Plg. ten pat; IM I. 11, cit. v., 223.
[14] *Zdobywanie świętości*: KA, 198.

tobulos meilės išraiška Dievo Tėvo meilės pavyzdžiu. Tai kartu ir Kristaus raginimo būti gailestingam priešams ir persekiotojams vykdymas (plg. *Mt* 5, 43-48). Palaimintasis Jurgis šv. Pauliaus Laiško romiečiams žodžius: *Vince malum in bono* pasirinko savuoju vyskupo šūkiu, vadinasi, prisiėmė pareigą ypatingai garbinti Dievo gailestingumą ir tarsi „apsivilko" ta pagarba per konsekraciją. Šūkis *Blogį nugalėk gerumu* iš tikrųjų tapo vysk. Matulaičio gyvenimo prasme ir pagrindiniu jo tarnavimo Bažnyčiai principu. Tą patį pagrindinį principą jis skiepijo savo vienuoliams marijonams, savo penitentams ir visiems žmonėms, su kuriais susidurdavo. Su tikrumu galima tvirtinti, kad elgesys pagal Dievo gailestingumo principus ir mokymas būti gailestingam aplinkiniams buvo pagrindinis bruožas pal. Jurgio Matulaičio dvasingumo, Kristaus pavyzdžiu suformuoto Dievo malonės ir bendradarbiaujant su ja.

Ši analizė rodo, kad Dievo gailestingumas pagal pal. Jurgį yra gėrio diegimas ten, kur tarpsta blogis, nuodėmė, silpnybės, vargas ir kentėjimai, kur žmogaus būklė atrodo beviltiška. Dievo gailestingumas tampa malone, geradarybe ir išgelbėjimu, reikšdamasis užuojauta, gailesčiu, pasigailėjimu, pagalba, išgydymu, atleidimu, pakantumu, atlaidumu, ne smerkiant, o paremiant ir pagarbiai vertinant žmogų. Palaimintasis atkreipia dėmesį, kad kartais Dievas parodo žmogui savo gailestingumą skausmingu būdu, duodamas jam gydomąją priemonę – kryžių, padedantį atsiversti. *Kryžius žmogaus gyvenime yra Dievo gailestingumo įrankis – jis atverčia. Jei kuris neatsivers, – tam vargas. Kryžius – tai tarsi gydytojas,* – rašo Palaimintasis[15].

Ypatingas Dievo gailestingumo aktas, pasak pal. Jurgio, yra kunigystė ir vienuolystė, nes Dievas tokiam didžiam darbui pasirenka pilnus ydų ir silpnybių žmones, dažnai kilusius iš paprastų ir neišsilavinusių šeimų. Palaimintasis rašo: *Ką Jėzus išsirenka šiam garbingam darbui, dalyvavimui Jo paties gyvenime, Dievo Karalystės kūrimui ir sielų išganymui? Niekuo neiš-*

[15] *De peccato*: MP I, 324.

siskiriančius, beturčius, žemiausio luomo žmones – žvejus ir muitininkus. Jie pilni trūkumų, aistrų, grubūs, šiurkštūs, pilni žemiškųjų tikslų. Jie prasčiokai, be jokio išsilavinimo. [...] Dievas pašaukia nevykusius įrankius tokiam sunkiam darbui. [...] Pašaukia ką nori, nes pašaukimas – tai ypatingiausia Jo meilės dovana, Jo Širdies dovana. Vien tik Dievo meilė ir begalinis Jo gailestingumas yra mūsų pašaukimo pateisinimas ir pagrindas[16].

2. Žmogaus atsiliepimas į Dievo gailestingumą

Patyręs Dievo gailestingumą, žmogus trokšta atsilyginti Jam už gautąją dovaną. Paprastai į tai pirmiausia atsiliepiama dėkingumu. Pal. Jurgis moko: *Privalome žadinti savyje dėkingumą ir meilę už beribę geradarybę, už tai, kad [Dievas] mus kelia, gelbsti ir neleidžia pražūti, nepaisydamas mūsų nuodėmių*[17]. Prisimenant patirtas geradarybes, auga mūsų pasitikėjimas Dievu ir dėkingumas Jam bei žmonėms, tapusiems Dievo gailestingumo įrankiais. Pal. Matulaitis kun. Lucjanui Chaleckiui rašė: *Be ribų pasitikiu Dievo Apvaizda, iš kurios patyriau tiek malonių ir kone regimos, apčiuopamos globos stebuklų*[18].

Palaimintasis Jurgis daug kartų patyrė gailestingumą tokiomis aplinkybėmis, kurios žmogiškomis akimis žiūrint atrodė beviltiškos, todėl jis iš tikro gali kalbėti apie jo gyvenime įvykusius Dievo gailestingumo stebuklus. Turėdamas dešimt metų, jis liko visiškas našlaitis. Mokėsi Marijampolės mokykloje, kasdien nueidamas po penkis kilometrus ten ir atgal. Vyresnysis brolis, pas kurį gyveno, laikė jį samdiniu ūkio ir lauko darbams, nesirūpindamas nei jo sveikata, nei šiltais žieminias rūbais, nei juo labiau jo išmokslinimu. Tokiomis sąlygomis Jurgis susirgo kaulų džiova ir turėjo nutraukti mokslą, nes nebegalėjo pėsčiomis vaikščioti į mokyklą. Kojose atsirado skausmingos žaizdos, vaikščiojo su ramentais. Niekas nepasirūpino jo gydymu, ėmė grėsti kojos

[16] *O powołaniu do stanu dążenia do doskonałości*: KA, 86-87.ś
[17] *O celu człowieka*: KA, 42.
[18] *List ko ks. Lucjana Chaleckiego: Pisma wybrane*, cit. v., 143.

amputavimas. Žmogiškai mąstant atrodė visiškai beviltiška norėti mokytis ir tapti kunigu.

Kaip tik tuomet Jurgis patyrė didelį Dievo gailestingumo stebuklą. Į Lūginės kaimą, kur jis gyveno, atvyko jo pusbrolis iš Lenkijos Janas Matulewiczius (Jonas Matulis), Kielcų gimnazijos ir kunigų seminarijos klasikinių kalbų dėstytojas. Jis pasiėmė aštuoniolikmetį Jurgį pas save, mokė jį namuose, išlaikė ir po dvejų metų išleido mokytis į Seminariją. Pal. Jurgis jautė jam didelį dėkingumą, kurį išreiškė ir savo išspausdintos daktarinės disertacijos dedikacijoje: *Brangiausiajam pusbroliui ir giminaičiui, kartu tarsi antrajam tėvui ponui Jonui Matulevičiui*[19].

Antras Dievo gailestingumo stebuklas buvo ligos diagnozės nustatymas, nemokama operacija ir jauno, neturtingo kunigo Jurgio Matulevičiaus gydymas Šveicarijos Fribūre. Šalia gydymo, jis gavo galimybę tęsti studijas Fribūro universitete, parašyti ir apginti dogminės teologijos daktaro disertaciją.

Tolesnis Dievo gailestingumo apsireiškimas – jo gyvybės ir sveikatos išgelbėjimas Varšuvoje. Paūmėjus ligai, kun. Jurgis atsidūrė Pragos (Varšuvos priemiesčio) ligoninėje. Dėl netinkamo gydymo tragiškai pablogėjo jo būklė. Tuomet jis pasižadėjo, kad likęs gyvas ir pasveikęs iš šios ligos įkurs Marijai pašvęstą vienuoliją[20]. Jį išgelbėjo grafaitė Cecilija Pliaterytė (Plater-Zyberkówna), perkėlusi jį iš ligoninės į savo vadovaujamą mergaičių auklėjimo įstaigą (adresas – ul. Piękna 24) ir parūpinusi gerą gydytojų priežiūrą. Kun. Jurgio sveikata pasitaisė, jis tapo darbingas. Buvo vertinamas slaptų vienuolijų seserų nuodėmklausys, sakydavo joms dvasines konferencijas, vadovavo Diecezinių kunigų marijiečių draugijai, kartu su kun. Marceliumi Godlevskiu įkūrė Krikščionių darbininkų draugiją. Tačiau kun. Matulaitis pateko į rimtus sunkumus dėl jo veiklos Varšuvoje nesupratimo. Jis buvo palaikytas modernistu, marijavitu, liberalu, socialistu, net masonu. Padėtis pasidarė tokia kritiška, kad ėmė grėsti suspensa. Pal. Jurgis dviem savaitėms užsidarė savo bute

[19] Dr. Georgius B. Matulewicz, *Doctrina Russorum de statu iustitiae originalis*, Cracoviae 1903, 3.

[20] *Wspomnienia o błogosławionym Jerzym Matulewiczu*, Warszawa 1996, 75-76.

ir persirgo tuos nemalonumus[21]. Dievo gailestingumas ir vėl atsiuntė jam išsigelbėjimą – netikėtai buvo paskirtas Dvasinės akademijos profesoriumi ir iš Varšuvos išvyko į Peterburgą.

Dar vienas Dievo gailestingumo aktas – caro įsakymu visų vienuolijų panaikinimo metu pal. Jurgis slapta įstoja į Marijonų ordiną, kuriame buvo likęs vienintelis vienuolis, t. generolas Wincenty Sękowski (Vincentas Senkus). Paskui įkuria slaptą naujokyną, rašo naujus Įstatus, gauna jiems popiežiaus patvirtinimą ir tokiu būdu atnaujina kone mirusį ordiną, pertvarkydamas jį į šiuolaikišką Marijonų vienuoliją. Kitais metais miršta t. V. Senkus. Todėl galima sakyti, kad įvyko tikras Dievo gailestingumo stebuklas, nes vienuolija buvo išgelbėta paskutinę akimirką.

Pal. Jurgio dėkingumas gailestingajam Dievui už gautas malones, ypač už sielos nuskaistinimą ir vedimą į vienybę su Juo, jungėsi su giliu pasitikėjimu Dievo gailestingumu. Apie tai savo *Dvasiniame dienoraštyje* rašė: *Neviltis apimtų, kad taip didžiai nepasikliaučiau Tavo neapsakomu gailestingumu. Matau, Viešpatie, kaip Tavo gausios malonės tekėdamos, nelyginant srovės upelis, nuolat valo, nuplauja nuo mano sielos netobulybių dulkes ir nusižengimų purvus. Už tatai ačiū Tau, gailestingasai Dieve*[22]. Palaimintasis mokė, kad dėkingumas Dievui ir Jo garbinimas *atveria Dievo gailestingumo gelmes*[23] ir yra naujų apdovanojimų laidas[24].

Palaimintasis Jurgis buvo vilties žmogus. Beviltiškomis aplinkybėmis viltį rasdavo Dievo gailestingume ir juo visiškai pasitikėjo. Konferencijoje apie viltį rašė: *Žmogaus viltis glūdi ne pačiuose geruose darbuose, bet Dievo gailestingume, Dievo pažade, Kristaus nuopelnų didybėje. [...] Viltis yra ten, kur žmogišku požiūriu nebėra vilties. [...] Kai apima mus abejonės, reikia žadinti pasitikėjimo Dievo gailestingumu aktus. Viešpatie, pasigailėk mūsų! Dieve, ateik man padėti. Viešpatie, skubėk manęs galbėti*[25]. *Viešpatie! Tavimi pilnai pasitikiu,*

[21] Plg. *List do ks. Franciszka Bučysa*: LL, 188-189.
[22] *Dziennik duchowy*, Warszawa 1988, 112 (liet. leid. *Užrašai*, Aidai 1998, p. 67).
[23] *De oratione*: MP I, 126.
[24] Plg. ten pat.
[25] *De spe*: *MP II*, 129-135.

stiprink mano viltį. Kuo gi daugiau galiu aš pasitikėti, būdamas toks dvasios vargšas ir plikšas, jei ne Tavo, Viešpatie, gerumu, jei ne Tavo Mieliausio Sūnaus Širdimi, pilna meilės ir pasigailėjimo, jei ne Švenčiausios Panelės Marijos galingu užtarimu[26]. Pal. Jurgis mokė ir kitus pasitikėti Dievo gailestingumu. *Dėl ankstesnių nuodėmių būk rami, pasitikėk beribiu Dievo gailestingumu*[27]. *Pasitikėkite Dievo gerumu ir gailestingumu; palengva pasieksite viską*[28], – rašė pirmajai seserų eucharistiečių vyresniajai Wandai Jeutei.

Pal. Jurgis moko, kad krikščionis Dievo gailestingumo turi prašyti melsdamasis, nes *maldos galios šaltinis yra Dievo gerumas ir gailestingumas, maloningas ir visagalis*[29]. *Dvasiniame dienoraštyje* yra kelios maldos, kuriomis Palaimintasis prašo Dievą pasigailėti ir atleisti jam kaltes[30]. Jis taip pat meldėsi ir Gailestingumo Motinai, ypatingai garbinamai Vilniaus Aušros Vartuose[31].

Krikščionis, atsidėkodamas Dievui už gautas malones, vildamasis Dievo gailestingumu ir jo melsdamas, privalo pats daryti gailestingumo darbus artimui. Konferencijoje *De misericordia*

[26] *Dziennik duchowy*, cit. v., 124 (*Užrašai*, p. 76).

[27] *List do Wandy Jeute: LP II*, 33.

[28] *List do Wandy Jeute: LP II*, 187.

[29] *De oratione: MP I*, 129.

[30] *Viešpatie Dieve! Tu pasigaili manęs, pasigailėk manęs nusidėjėlio – Tu didžiai gailestingas! – Dziennik duchowy*, cit. v., 122 (*Užrašai*, p. 75). *Čia mane plak, čia mane bausk, tik nestumk nuo savęs, tik atleisk man mano jaunų dienų kvailybes ir mano pereito gyvenimo kaltybes. Tu esi didelio pasigailėjimo Dievas, pažvelk tad savo gailestingomis akimis į mane, nevertą padarą, ir dovanok man visa, kuo esu prieš Tave nusidėjęs.* – Ten pat, p. 124 *(Užrašai, p. 76). Nenorėk bylinėtis, Viešpatie, su savo tarnu! Tik pasigailėk manęs ir atleisk man; pažvelk į mano susigraudinusią širdį ir atleisk man mano visas kaltybes, visus išsišokimus, kiekvieną be apsimąstymo pasakytą žodį, atitaisyk mano klaidas! Atitaisyk papiktinimus, kuriuos galėjau duoti.* – Ten pat, 125 *(Užrašai*, p. 76).

[31] *Sveika, Karaliene, Gailestingumo Motina, gyvenime ir viltie, sveika! Gailestingoji Samariete, skubėk mums padėti! Sutvarstyk žaizdas, sutraukyk pančius, išmelsk mums iš Dievo malonių ir dorybių.* – Pamokslas Švenčiausios Mergelės Marijos gimimo iškilmėje: *Pisma wybrane*, cit.v., 203. *Šventoji Nekaltai Pradėtoji Dievo Motina, kuri Aušros Vartuose švieti ir mus gini ir globoji! Pavedu Tau save ir savo aviją. Suteik, kad baigtųsi karas ir įvyktų taika! Kad išnyktų neapykanta ir įsiviešpatautų visuotinė meilė! Sutaikink mus su savo Sūnumi, kad amžinai linksmintumės danguje. Amen.* – Ingreso pamokslas Vilniaus katedroje: *Pisma wybrane*, cit. v., 201.

Palaimintasis nurodo du kitiems žmonėms rodomo gailestingumo aspektus. Jį sudaro, pirma, geri darbai ir, antra, nuoskaudų atleidimas. Pal. Jurgis pabrėžia, kad gailestingumo darbus reikia jungti su atleidimu, ir tokią veiklą vadina *medžiagine ir dvasine šalpa*[32]. Kuo žmogus čia uolesnis, tuo labiau tobulėja jo dorybės. Taigi gailestingumo darbus reikia daryti noriai, džiugia širdimi tiems, kurie jų neprašo ir nesitiki. Atleidimas artimui turi būti nuoširdus, nelaukiant atsiprašymų ir nedelsiant. Gailestingas krikščionis pats padaro pirmą žingsnį susitaikinimo link. Už blogį atsimoka gėriu, meldžiasi už kaltininkus. Nuoskaudą ir įžeidimą atiduoda kaip auką Dievui ir Jo meilei. Visa tai daro gryna intencija, kad įvykdytų Dievo valią ir išlaisvintų brolio sielą iš nuodėmės[33]. Motyvas atleisti, pasak pal. Jurgio, yra supratimas, kad visi be išimties žmonės yra netobuli ir nuodėmingi. *Iš tavo, brangus broli, laiško matau, kad esi įsižeidęs širdyje. Tik vienas Dievas yra besąlygiškai ir be galo geras, o mes visi silpni ir netobuli. Kas iš mūsų manytų neturįs nuodėmės, būtų neteisus. Todėl Šventasis Raštas ragina mus padėti nešti viens kito naštas, vykdant Kristaus Meilės įsakymą, kad kasdien po kelis kartus kalbėdami* atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams, *iš tikrųjų nuoširdžiai atleistume*[34]. Palaimintasis pabrėžia, kad nemalonumą padarusiems kaltininkams krikščionis turi atsimokėti meile, malda, geru darbu ir žodžiu, laikydamas juos geradariais, padedančiais jam dvasiškai tobulėti. Be atleidimo, tarp kitų „dvasinės šalpos" priemonių, pal. Jurgis priskiria meldimąsi Bažnyčios ir viso pasaulio intencijomis bei už tuos, kurie pridarė nemalonumų, uolią kovą su blogiu, pastangas sulaikyti kitus nuo nuodėmės, savo darbus ir kentėjimus aukoti Dievo garbei ir sielų išganymui, atsiminti sielas skaistykloje ir jas gelbėti[35].

Pasak pal. Jurgio Matulaičio, gailestingumas yra ta ypatinga meilė bet kokio vargo, nedalios, sunkumo prispaustam žmogui.

[32] *De misericordia: MP I*, 182.
[33] Plg. ten pat.
[34] *List do ks. Eugeniusza Kuleszy: Pisma wybrane*, cit. v., 134.
[35] Plg. ten pat, 183-184.

Marijonų vienuolijos įstatuose Palaimintasis reikalavo įsisąmoninti, kad *vargšai ir nelaimingieji yra jiems Viešpaties pavesti*[36]. Marijonų instrukcijose jis taip pat rekomendavo vienuoliams rodyti didžiausią meilę *ypač vargšams ir paprastiems žmonėms, klystantiems tikėjime, moraliai pasiklydusiems ir apleistiems*[37]. Žmogaus gailestingumas pasireiškia konkrečiais pagalbos artimui darbais. Pal. Jurgio nuomone, čia reikia elgtis taip pat, kaip elgėsi Kristus su vargšais, ligoniais, nelaimingaisiais, nusidėjėliais – visais „kuriems negera". Taigi krikščionis turi užjausti artimą ir jam padėti, pakęsti kitų silpnybes, trūkumus ir ydas, linkėti jiems gera, aukotis jų labui, taip pat mylėti nedraugus, persekiotojus ir nusidėjėlius[38].

Pasak pal. Jurgio, užuojauta, arba kitaip širdies jautrumas, yra *jautrios širdies atsiliepimas į artimo nedalią*[39]. Tai – *kilnus širdies potraukis*, skatinantis žmogų *verkti su verkiančiais*[40], užjausti kitų kentėjimus, visada būti taktišką ir diskretišką, nesibraunantį per jėgą į kitų širdies slaptumas[41]. Užuojauta – tai atjausti artimo ne tik kūno, bet ir sielos skausmus bei skriaudas, pavyzdžiui, paniekinimą bei dvasinį skurdą[42]. Reikia ypač saugotis, kad kenčiančio žmogaus neužgautum žodžiu. Užjaučianti meilė – nebūti niekam našta, veikiau stengtis tapti tarnu, padėti ir lengvinti vargą. Užjaučiant artimą, reikia mokėti jį paguosti ir pakelti jo dvasią, kai ištinka jį nesėkmė, ir džiaugtis drauge su juo, kai jam pasiseka[43]. Svarbi užuojautos ir pagalbos priemonė yra malda už artimą, patiriantį sunkius išbandymus[44]. Palaimintasis tvirtina, kad kiekvienam reikia kito žmogaus užuojautos, patarimo ir pagalbos[45].

[36] *Konstytucje Zgromadzenia Księży Marianów*, § 193, Kraków 1933, 75.
[37] *IM I. 51: Pisma wybrane*, cit. v., 239.
[38] Plg. *O miłości bliźniego: KA*, 155-156.
[39] Ten pat, 155.
[40] Plg. *De formatione cordis: MP I*, 166.
[41] *O miłości bliźniego*, cit. v., 156.
[42] Plg. *De misericordia*, cit. v., 182-183.
[43] Plg. *O miłości siostrzanej: KA*, 34-35.
[44] Plg. *De misericordia*, cit. v., 182.
[45] Plg. *O miłości bliźniego*, cit. v., 156.

Pasak pal. Jurgio Matulaičio, žmogus gali užjausti ne tik artimą, bet ir Dievą Tėvą, Kristų, Bažnyčią, taip pat skaistyklos vėles. Krikščioniui turi skaudėti dėl to, kad žmonės ir šėtonas negerbia Dievo, Jį įžeidinėja, niekina, bei dėl Kristaus įžeidimų, skausmų, kančios ir nukryžiavimo[46]. Jautrus krikščionis taip pat privalo gyventi Bažnyčios jausmais (*sentire cum Ecclesia*). Visus Bažnyčios skausmus, žaizdas, nesantaikas, vargus ir rūpesčius jis turi jausti kaip savo[47], su ja džiaugtis ir liūdėti[48]. Turi taip persiimti Bažnyčios reikalais, kad jos kentėjimai, vargai ir žaizdos būtų jo širdies vargai, kančios ir žaizdos[49]. Užuojauta skaistyklos vėlėms – tai liūdesys dėl to, kad jos baudžiamos, bet pačios sau nebegali padėti. Todėl reikia teikti joms pagalbą iš žemės, aukojant už jas šv. Mišias, šv. Komuniją, atlaidus, maldas, nukenčiant skriaudas ir sielvartus bei kitais Bažnyčios nustatytais būdais[50].

Dar viena gailestingumo artimui išraiška yra atlaidumas, pakantumas žmonių silpnybėms bei trūkumams. Palaimintasis Jurgis moko, kad tikėjime klystančius ir moraliai nupuolusius žmones laimėti Kristui galima ne tiek juos kritikuojant, kiek rodant tikrai krikščioniško, Evangelijos principais pagrįsto gyvenimo pavyzdį ir didžiausią meilę[51]. Palaimintasis rašo: *Matydami artimo ydas ir silpnybes, nemeskime į jį akmens, bet būkime atlaidūs, paveskime klystančius Dievo gailestingumui ir patys stropiai saugokimės ydų*[52].

Kai kurių asmenų ydos sukelia trintį ir vienuolių bendruomenėje[53]. *Kiekvienas žmogus,* – rašo t. Matulaitis, – *turi savo vargą, savo silpnybes, būdo ypatybes ir bendrame gyvenime gali apsunkinti kitus; vienoje bendruomenėje net subūrus ne paprastus,*

[46] *De misericordia,* cit. v., 182.
[47] Plg. ten pat; *IM* I. 55: *Pisma wybrane,* cit. v., 241.
[48] Plg. *IM* I. 23: *Pisma wybrane,* cit.v., 229-230.
[49] Plg. *Dziennik duchowy,* cit. v., 54 (*Užrašai,* p. 18).
[50] Plg. *De misericordia,* cit. v., 183.
[51] Plg. *IM* I. 51: *Pisma wybrane,* cit. v., 239.
[52] *O miłości siostrzanej: KA,* 34.
[53] Ten pat, 32.

silpnus žmones, o tik šventuosius, tai ir jie kartais taptų vienas kitam našta. Tai reikia gerai suprasti, nesiskųsti. [...] Turime vienas kitam atleisti ir dovanoti. Tai yra būtina darnaus vienuolių gyvenimo sąlyga. [...] [Reikia] mokėti įžvelgti Vienuolijoje Dievo darbą, matyti Dievo grožį bei spindesį ir niekada nesibjaurėti, nesibodėti dėl sunkumų, trūkumų, ydų[54]. Palaimintasis moko, jog nepaprastai svarbi vidinė nuostata – kitam žmogui linkėti gera. Jis rašo: *Reikia gerai manyti apie žmones ir nuoširdžiai linkėti jiems gera*[55]. Todėl krikščionis privalo mokytis matyti žmonių panašumą į Dievą ir Jo atspindį juose, nepaisydamas pačių asmenų ydų ir jų darbų netobulumo[56].

Šios vidinės nuostatos – užjausti, linkėti gera, būti atlaidžiam ir kantriam kito žmogaus silpnumui ir menkumui – duoda vaisius, t. y. atsidavimą ir pasiaukojimą, skubėjimą padėti artimui gailestingumo darbais, daryti konkrečius gerus darbus. Taip besielgiantis žmogus vadinamas *geradariu*. Palaimintasis rašo, kad pasiaukojimas yra gebėjimas atsiduoti kitiems žmonėms, atiduoti jiems savo laiką, pinigus, gabumus, gyvenimą ir net kraują[57]. Tai kilni dovana, leidžianti *galvoti ne tik apie save, bet ir visa širdimi atsiduoti kitiems žmonėms, aukojant jiems savo laiką, sveikatą ir gyvenimą, Reikia mokėti su kitais dalytis tuo, ką turime,* – rašo pal. Jurgis[58].

Pasiaukojimu žmonių gerovei Kristaus pavyzdžiu pirmiausia išsiskyrė šventieji, kurie, panašiai kaip Jis, visą gyvenimą nugyveno darydami gera. *Šventieji apskritai buvo didieji geradariai,* – tvirtina Palaimintasis[59]. Kiekvienas žmonių vargas rasdavo atgarsį jų širdyse, todėl jie steigdavo ligonines, mokyklas, universitetus, taip pat bankus ir dirbamus laukus, norėdami ištraukti varginguosius iš išnaudotojų ir lupikautojų rankų. Dievo meilė suteikdavo jiems jėgų šiems gailestingumo darbams atlikti[60].

[54] Ten pat, 36.
[55] *De formatione cordis: MP* I, 167.
[56] Ten pat.
[57] Ten pat.
[58] *O miłości bliźniego: KA*, 156.
[59] *Zdobywanie świętości: KA*, 198.
[60] Plg. ten pat, 198-199.

Motyvas imtis gailestingumo darbų yra, viena vertus, Kristaus palaiminimas ir pažadas: *Palaiminti gailestingieji, jie susilauks gailestingumo* (*Mt* 5, 7)[61]. Kita vertus, kaip tik patyrus Dievo gailestingumą atsiranda dėkingumas ir troškimas atsiliepti Dievui gailestingumo darbais žmonėms.

Palaimintasis Jurgis Matulaitis buvo žmogus, į savo gyvenime patirtus Dievo gailestingumo aktus atsakydavęs gailestingumo darbais ir veiksmais kitų žmonių labui. Sunki našlaičio vaikystė ir paauglystė, išgyventa giliai susivienijus su Dievu, išugdė jo užuojautą bei meilę našlaičiams ir ypatingą rūpinimąsi sukurti jiems tinkamas gyvenimo sąlygas, duoti gerą auklėjimą ir kuo aukštesnį išsilavinimą. Kun. Matulaitis buvo tarsi Dievo gailestingumo įrankis, kompensuojantis vaikams jų našlaitystę, pragyvenimo ir mokymosi lėšų stoką. 1915 m. Varšuvos Bielianuose jis įsteigė našlaityną 200-ams vaikų, išaugusį į didelę auklėjimo įstaigą. Kitą ugdymo įstaigą jis įkūrė Varšuvos Pragoje, Vilniaus gatvėje. Daug kas stebėdavosi, matydami tokį puikiai išsimokslinusį kunigą profesorių dalijantį bulves, iš Bielianų į Varšuvos centrą bei Pragą važinėjantį vežimu ir patį jį važnyčiojantį. Karinės padėties aplinkybėmis, kai Varšuvoje buvo vokiečių administracija, jis rūpinosi kuru, stovėdavo maisto produktų eilėse, nešiojo drabužių ryšulius savo vaikams, kentė įžeidimus ir patyčias. Rašė laiškus Varšuvos miesto valdybai, Vaikų gelbėjimo komisijai, taip pat Bielianų invalidų reikalais[62]. Didesnę savo gyvenimo dalį sergantis, kenčiantis skausmus, nuolat nešiojantis sunkų ortopedinį aparatą, jis užjautė karo invalidus, ligonius kunigus bei vienuolius ir padėdavo jiems. Savo vienuolius siųsdavo gydytis, rūpinosi jų sveikata.

Pats patyręs vargo ir nepriteklių, Palaimintasis padėdavo alkstantiems, ypač sunkiu karo metu Varšuvoje, paskui jau būdamas vyskupu Vilniuje. Pal. Jurgio Matulaičio užuojauta neturtingiems žmonėms jungėsi su visuotine katalikiška meile, neatsižvelgiančia į tautinius, politinius, socialinius ir religinius skirtumus. Vilniaus

[61] Plg. *De misericordia*, cit. v., 184.

[62] Plg. *Listy do Zarządu m. st. Warszawy: Pisma wybrane*, cit. v., 91-94.

vyskupo laikų *Dvasiniame dienoraštyje* jis užrašė pokalbį su lenkais, 1919 m. Vilniuje ketinusiais apeiti kai kurias žmonių grupes skirstant maisto produktus. *Tamistos galite bausti žydus, juos išskirdami, tai jūs darbas; bet man, vyskupui, tai netinka. Taip pat netinka atmesti dalijant maistą ir pirmeivių. Kiekvienas alkanas ir badaujantis žmogus pasigailėjimo vertas ir reik jis gelbėti, nepaisant jo įsitikinimo ir tautybės*[63].

Pal. Jurgis buvo dėkingas Dievui ir žmonėms, padėjusiems gauti aukštą išsilavinimą, ypač jau minėtajam Jonui Matulevičiui, taip pat savo dėdei, Piasečnos klebonui Feliksui Matulevičiui, rėmusiam Jurgį, studijuojantį Varšuvos kunigų seminarijoje. Atsidėkodamas už patirtą gailestingumą, Palaimintasis rūpinosi jaunimo ir vienuolių išmokslinimu ir geru jų auklėjimu. Jis steigė gimnazijas ir ugdymo įstaigas – Varšuvoje, Marijampolėje ir visur, kur buvo marijonų vienuolynai. Savo vienuolius siuntė studijuoti ir skatino siekti žinių bei mokslo. Gailestingumo darbus švietimo ir ugdymo srityje bei pagalbą ligoniams ir vargšams jis iškėlė ypatingu savo įkurtų vienuolijų tikslu. 1910 m. parašytų ir 1924 m. pataisytų Marijonų vienuolijos *Įstatų* 2-ame paragrafe t. Matulaitis rašo: *Ypatingas tikslas: iš meilės Dievui ir artimui visomis jėgomis ir visokiais būdais prisidėti prie žmonių išganymo ir tobulėjimo. To tikslo broliai marijonai siekia pirmiausia: 1) mokydamiesi ir gilindami žinias bei mokydami kitus, steigdami ir vadovaudami įvairioms mokykloms, gimnazijoms, įstaigoms, mokslų fakultetams, internatams ir pensionams, leisdami ir platindami katalikiškas knygas bei žurnalus*[64]. Švietimo ir auklėjimo veiklą bei ligonių globą Palaimintasis įrašė kaip tikslą taip pat ir pirmojoje Seserų eucharistiečių vienuolijos *Konstitucijoje* (1923 m.): *Antrasis ypatingas tikslas yra Dievo ir žmonių meilės darbai, kuriais seserys stengiasi padidinti ir uždegti savo ir kitų žmonių meilę. Jos dirbs tarp žmonių kaimuose ir miestuose, ypač tarp vargingesniųjų: 1) mokydamos katekizmo, 2) platindamos geras*

[63] *Dziennik biskupi: Pisma wybrane*, cit. v., 49 (*Užrašai*, p. 203).

[64] *Konstytucje Zgromadzenia Księży Marianów pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*, § 2, Kraków 1933, 4.

knygeles, 3) steigdamos ir vadovaudamos mokykloms, užsiėmimų ir darbų klasėms, 4) vadovaudamos internatams ir prieglaudoms, 5) slaugydamos ligonius, 6) vadovaudamos mergaičių bei moterų būreliams ir draugijoms[65]. Ypatingas 1918 m. Lietuvoje įkurtos Nekaltai Pradėtosios Švenčiausios Mergelės Marijos Vargdienių seserų vienuolijos tikslas buvo *meilės Dievui ir artimui darbai, būtent: 1) įsigyti reikalingą išsimokslinimą, profesiją ar amatą; 2) mokyti ir auklėti mergaites, mokyti jas rankų, namų ir ūkio darbų; 3) vadovauti švietimo įstaigoms, prieglaudoms, internatams; 4) leisti ir platinti geras knygeles ir laikraščius; 5 kunigų priežiūroje mokyti katekizmo; 6) slaugyti ligonius; 7) pagaliau padėti neturtingiesiems ir tarnauti visuomenei, kelti žmonių moralę ir vesti juos prie Dievo*[66].

Palaimintojo nuomone, vienas iš didžiųjų Dievo gailestingumo aktų yra žnogaus pašaukimas į kunigystę ar vienuolystę. Daug žmonių savo atsiminimuose apie pal. Jurgį pabrėžia, kad jis turėjo ypatingą dovaną žadinti pašaukimą į kunigus bei vienuolius. Kun. Juozas Vaišnora mena jo kupiną meilės žvilgsnį, per vieną akimirką pakeisdavusį jauno žmogaus širdį ir gyvenimą. *Tą žvilgsnį galima palyginti su Jėzaus žvilgsniu į jaunuolį, paklaususį Jį, ką jis turįs daryti, norėdamas tapti tobulas! Tame žvilgsnyje tarsi buvo kvietimas : „Sek paskui mane". Ir aš būčiau ėjęs paskui jį net į pasaulio kraštą. [...] Man atrodo, pakakdavo, kad jis numatytam kandidatui pažvelgtų giliai į akis, tuo žvilgsniu pasiekdamas jo sielos gelmes, dar pridurtų: „Ateik pas mus" – ir šis įstodavo į marijonų gretas*[67].

3. Gailestingumas didesnis už blogį

Jonas Paulius II enciklikoje *Dives in misericordia* rašo, kad gailestingumas yra meilės rūšis, *galingesnė už bet kokį blogį, ku-*

[65] *Konstytucje Zgromadzenia Zakonnego Sióstr Służebnic Jezusa Eucharystycznego* – Wilno 1923, Pruszków 2001, 3.

[66] *Nekaltai Pradėtosios Švenčiausios Panos Marijos vardo „Vargdienių Seselių" Vienuolijos Įstatai*, § 2, Marijampolė 1920, 1.

[67] J. Vaišnora, *Widziałem Sługę Bożego: Wspomnienia o błogosławionym Jerzy Matulewiczu*, Warszawa 1996, 22-23.

riame skendi žmogus, žmonija, pasaulis. [...] Gailestingumas yra meilės reiškimosi ir realizacijos būdas pasaulyje egzistuojančio blogio atžvilgiu[68]. Jis vadina gailestingumą taip pat ir meile, išeinančia *pasitikti to, kas tampa pačia blogio šaknimi žmogaus veikloje: pasitikti nuodėmės ir mirties*[69]. Būtent tas gailestingumas padaro, kad žmonės vieni su kitais susitinka tame pačiame gėryje – žmoguje su jam deramu orumu[70]. Kaip šiuolaikiškai ir aktualiai skamba mūsų laikų Petro žodžių kontekste pal. Jurgio Matulaičio raginimas nekartoti su Kainu, kad nuodėmė didesnė už gailestingumą; nesakyti su Judu, jog nėra atleidimo[71]. Palaimintojo skelbiama didžioji nusidėjėlių viltis – tai nuodėmes atleidžianti Dievo Meilė, Jo gailestingumas. Pasirinkdamas vyskupo devizu šv. Pauliaus žodžius *Nugalėk pikta gerumu* (*Rom* 12, 21), jis ne tik tikėjo, bet ir savo darbais įrodė, kad gailestingosios meilės kuriamas gėris yra didesnis ir galingesnis už blogį, todėl jį nugalintis. Juk gailestingumas savo jėgą semia iš Kristaus pergalės, laimėtos ant kryžiaus.

Palaimintasis Jurgis patardavo ne vengti blogio, bet kovoti su juo gerumu ir meile. Marijonų vienuolijos *Instrukcijose* jis rašė: *Tegu niekam, ir Vienuolijoje ir už jos ribų, neatsimoka blogiu už blogį, tegu bet kurį blogį nugali gerumu. Tegu nenusimena dėl sunkumų, persekiojimų, priekaištų ir panašių nemalonumų, kylančių tiek visai bendruomenei, tiek pavieniams jos nariams, bet tegu juo labiau stengiasi gaivintis Kristaus ir Bažnyčios dvasia bei nenuilstamai darbuotis Dievo garbei ir sielų išganymui, laikydami kryžius Dievo palaiminimu ir ypatingos malonės įrodymu, ir tegu meldžiasi už persekiotojus*[72]. Panašiai rekomendavo ir marijonų vienuolijos *Konstitucijoje*: *Tegu atleidžia už skriaudas, niekam už blogį neatsilygina blogiu, bet stengiasi nugalėti jį gerumu ir meldžiasi už priešus, persekiotojus ir šmeižikus*[73].

[68] Jan Paweł II, Enc. *Dives in misericordia*, 7.
[69] Ten pat, 8.
[70] Ten pat, 14.
[71] Plg. *De passione Christi: MP* II, 55-62.
[72] *IM* I. 19: *Pisma wybrane*, cit. v., 227.
[73] *Konstytucje Zgromadzenia Księży Marianów pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*, § 173, Kraków 1933, 67.

Mokymą apie blogio nugalėjimą gerumu perduodavo laiškuose daugeliui žmonių. Savo bičiuliui kun. P. Būčiui rašė: *Kam nors mus įžeidus, išgirdę ką nors kenkiančio mums, kokias nors apkalbas, kaip įmanydami stenkimės tokiam žmogui už blogį atsilyginti gerumu arba pasistenkime į dienos šviesą iškelti jo gerus bruožus, pagirti už ką nors gera arba bent pasimelsti. Žinoma, jei nėra būtina gintis*[74]. *Niekada nedera nuleisti rankas prieš blogį, reikia jį nugalėti gerumu* – rašė laiške Wandai Jeutei[75]. Savo paties prašymu atleistas iš Vilniaus ordinaro pareigų, vyskupas Jurgis Matulaitis lankėsi Romoje. Savo *Dvasiniame dienoraštyje* taip įvertina šį Vilniaus periodą: *Kunigas būdamas visuomet saugojausi, kad kam nors nepakenkčiau, priešingai, kiek tik galėdamas, stengiausi žmonėms tarnauti ir gera daryti. Vince malum in bono*[76]. Ta pačia atleidimo ir gailestingumo dvasia dvelkia vienas iš jo pasiketinimų, padarytų per rekolekcijas Romoje: *Daugiau melstis už tuos, nuo kurių ką nors blogo buvau patyręs*[77].

Kun. Juozas Vaišnora prisimena, kad vaikas būdamas bijodavo eiti išpažinties, tik pas kun. Jurgį Matulaitį eidavo be baimės ir paskui grįždavo namo su džiaugsmu, garsiai dainuodamas[78]. Kun. Marianas Wiśniewskis atsiminimuose apie Palaimintąjį rašė, kad jis, Kielcų kunigų seminarijos profesorius, *palikdavo mums daug laisvės. Buvo atlaidus silpnybėms ir trūkumams*[79]. Kaip sociologijos profesorius, pasisakydavo prieš žmonių išnaudojimą, moterų žeminimą ir vaikų kankinimą sunkiu darbu[80]. Būdamas Dvasinės akademijos vicerektoriumi, *daugiau pasakydavo žvilgsniu ar šypsena nei barimu*[81].

---

[74] *List do ks. Fraciszka Bučysa: LL*, 113-114.
[75] *List do Wandy Jeute: LP* II, 51.
[76] *Dziennik biskupi: Pisma wybrane*, cit. v., 59 (*Užrašai*, p. 275).
[77] Ten pat, 61 (ten pat, p. 277).
[78] Plg. J. Vaišnora, *Widziałem Sługę Bożego*, cit. v., 24.
[79] M. Wiśniewski, *Ojciec Jerzy Matulewicz jako wychowawca*, cit. v., 47-48.
[80] Plg. ten pat, 52.
[81] Ten pat, 55.

Palaimintasis Jurgis Matulaitis moko, kad gailestingumas yra viršesnis už teisingumą ir teismą[82], o meilė ir atlaidumas turi nugalėti griežtumą. Apie tai rašo kun. M. Wiś niewskiui, tuo metu buvusiam Bielianų auklėjimo įstaigos vyresniuoju: *Be abejonės, į blogį reikia reaguoti. [...] Tačiau fizinė bausmė kaip pedagoginė priemonė yra pasmerkta; griežtai draudžiu jums jos griebtis. [...] Atsitikimas, apie kurį kalbate, baisus ir skausmingas. Tačiau tegu jis ne atgrasina nuo darbo, bet veikiau skatina būti dar budresniems bei uolesniems ir sutartiniu bendru darbu gelbėti sielas. [...] Brangus Tėve, pašalindamas tuos vaikinus iš tikybos pamokos, pasielgei ir nevienuoliškai, [...] ir nepedagogiškai: į ką gi turi kreiptis nusidėjėliai, jei ne į Kristaus tikėjimo mokytojus? O ką sako Evangelijos apie Kristų? Kaip jis elgėsi su nusidėjėliais, su kokiu atlaidumu, su kokia meile, kaip juos gynė. [...] Man skaudu ir liūdna, Brangus Tėve, kad taip mažai atlaidumo ir gerumo turi klystantiesiems. Negailestingumas ir radikalumas apaštalavime nėra Kristaus metodas, jis neduos gerų vaisių. [...] Šventųjų manymu, lengviau pasiteisinti Dievui už gailestingumo perteklių, nei už pernelyg didelį griežtumą*[83].

Išvados

Palaimintasis Jurgis Matulaitis tvirtina, kad Dievo gailestingumas žmogui reiškiasi Sukūrimu, Žodžio Įsikūnijimu, Atpirkimu, Krikšto, Eucharistijos, Atgailos sakramentų dovanomis ir Kristaus gailestingumo darbais – Jo užuojauta pasiaukojimu ir atlaidumu žmogaus trūkumams, meile nusidėjėliams ir nedraugams taip pat leidimu kentėti, kai kančia pasitarnauja atsivertimui, taip pat silpnų žmonių pašaukimu į garbingą tarnavimą Dievui.

Palaimintojo manymu, žmogus atsiliepia į Dievo gailestingumą dėkingumu už geradarybes, pasitikėjimu Dievo gailestingumu, maldomis Dievo gailestingumui bei Gailestingumo Motinai, paga-

[82] *Nenorėk bylinėtis, Viešpatie, su savo tarnu! Tik pasigailėk manęs ir atleisk man – Dziennik duchowy*, cit. v., 125 (*Užrašai*, p. 76).
[83] *List do ks. Mariana Wiś niewskiego: LP* III, 105-107.

liau gailestingumo darbais artimui, jungdamas juos su atleidimu, ir tai pal. Jurgis vadina „medžiagine ir dvasine šalpa".

Palaimintasis Jurgis Matulaitis moko, kad Dievas – Meilė yra didesnis už blogį, už žmogaus nuodėmę, silpnybes, trūkumus, ydas ir skurdą. Šventas žmogus, susivienijęs su Dievu, perkeistas pagal Kristaus pavyzdį, veikdamas dieviškais metodais, nugali blogį gerumu. Šis pergalingas gėris ir meilė susiduriant su blogiu ir yra gailestingumas. Gailestingumas – tai meilė ir atlaidumas nugali griežtumą ir smerkimą, atleidimas – norą atkeršyti ir pyktį, o užuojauta, pasiaukojimas ir pagalba žmonėms – abejingumą ir panieką. Palaimintojo įsitikinimu, geriau atsakyti prieš Dievą už pernelyg didelį gailestingumą nei už pernelyg didelį griežtumą.

Priedas

MARIJONŲ VIENUOLIJOS IR VARGDIENIŲ SESERŲ VIENUOLIJOS VEDAMOJI MINTIS IR DVASIA

Matulaitinių simpoziumų medžiagą papildo vienas jos šaltinių – „Marijonų vienuolijos ir Vargdienių seserų vienuolijos Vedamoji mintis ir dvasia", tam tikra prasme Regula.

Kun. prof. Jurgis Matulaitis „Marijonų vienuolijos Vedamąją mintį ir dvasią" parašė Peterburge 1910 m. lotyniškai. Šia kalba ji išspausdinta renkinyje Instructiones Marianorum (Roma, 1959), o lietuviškai – knygoje Marijonų instrukcijos (Marijampolė, 1929, p. 409 –439).

Vargdienių seserims pritaikytas variantas (prel. Juozo Laukaičio vertimas) buvo išspausdintas Marijampolėje 1921 m. Juo vadovautasi ir Marijonų instrukcijose, jo laikomasi ir šioje knygoje. Vėliau JAV-se Vargdienių seserys 1956 m. yra išleidusios kan. Felikso Kapočiaus vertimą.

Marijonams ir Vargdienių sesrims atskirai pritaikyti nurodymai apaštalavimo reikalu, o visa kita yra bendra abiem vienuolijoms. Todėl šioje knygoje Vedamoji mintis ir dvasia skelbiama kaip vienas dokumentas su skirtingais 50 ir 52 – 54 str, variantais. Suprantama, kad visame dokumente reikia atitinkamai skaityti: broliai – seserys, vienuoliai – vienuolės, nariai – narės.

Pal. Jurgis Matulaitis – Matulevičius

Marijonų vienuolijos ir vargdienių seserų vienuolijos vedamoji mintis ir dvasia

I. TIKSLAS IR JO SIEKIMAS

1. Vienuolijos obalsis – visame ieškoti Dievo, visa kuo Dievui patikti, visa daryti didesnei Dievo garbei, į visa įnešti Dievą, kad Dievas tikrai būtų visos Vienuolijos ir atskirų jos narių gyvenimo centras.

2. Vienuolijos tikslas – Dievo garbė tiek savo tarpe, tiek plačioje visuomenėje. Todėl broliai visame teieško didesnės Dievo garbės, kad ir sau ir kitiems visados stengtųsi parinkti ir daryti tai, kas yra tobuliau. Todėl tesistengia nuolat savo širdį kelti į aukštesnius dalykus, visame turėti gryną ir teisią intenciją, viską daryti iš tikros Dievo meilės, siekti ir trokšti tobulybės idealo; taip pat tesirūpina Dievui tarnauti ir artimo išganymu rūpintis, neišskirdami nei jokios tautos, nei vietos, imdamiesi visų galimų priemonių, visomis pajėgomis, gerais darbais ir patarnavimais.

3. Kiekvienas tegul visuomet stato pirmoje vietoje savo šventėjimą ir tobulėjimą, „nes ta yra Dievo valia, kad jūs būtumėte šventi" (*1 Tes* 4, 3), „nes ką padėtų žmogui, jei jis laimėtų visą pasaulį, o savo sielai padarytų nuostolio" (*Mt* 16,26). „Būkite tad tobuli, kaip ir jūsų dangaus Tėvas yra tobulas" (*Mt* 5, 48).

4. Taigi kiekvienas tegul visuomet stengiasi nuolat žengti pirmyn tobulėjimo ir Dievo tarnavimo keliu.

5. Stengte stengdamiesi patys save tobulinti, tegul ir to žiūri, kad paskui galėtų sėkmingiau ir geriau darbuotis kitų išganymui ir tobulinimui, atsimindami Išganytojo žodžius: „Už juos aš pašvenčiau pats save, kad ir jie būtų pašvęsti tiesoje" (*Jn* 17, 19). „Aš jus išrinkau ir paskyriau jus, kad eitumėte, neštumėte vaisiaus ir jūsų vaisius pasiliktų" (*Jn* 15, 16).

6. Taigi iš vienos pusės teesie atsidėję maldai, mąstymui ir kitiems maldingiems darbams, o iš kitos – taip pasiaukoję kitų išganymui, tobulinimui ir patarnavimui, kad šiuodu tikslu sueitų kaip ir į vieną, kad rūpėjimas save pačius aukščiau tobulinti ir kitus išganyti kaip ir į vieną sutaptų, kad vienas tikslas kito ne tik nekliudytų, bet dar jam padėtų.

7. Težinie, jog krikščionių tobulybė kyla iš visų dorybių sujungimo, o jos esmė remiasi pašvenčiamąja malone ir meile. „Įsakymo tikslas yra meilė" (*1 Tim* 1,5). „Bet visų pirma turėkite meilę, kuri yra tobulumo ryšys" (*Kol* 3, 14). „Dievas yra meilė, o kas pasilieka meilėje – pasilieka Dievuje, o Dievas jame" (*1 Jn* 4, 16). „Mylėsi Viešpatį savo Dievą visa savo širdimi, visa savo siela, visomis savo jėgomis, visomis savo mintimis, o savo artimą, kaip pats save" (*Lk* 10, 27). Tegul tad visokiais būdais stengiasi laikyti ir ugdyti meilės dorybę.

8. Siekdami tobulybės, tegul taip stengiasi savyje plėsti ir ugdyti antgamtinį pradą, kad tobulybėje neapleistų ir prigimtinio prado: tebūna teisios širdies, dori, mylį tiesą ir teisingumą; tegul paiso, kaip išplėtus ir išlavinus savo gabumus, kaip išmokus tinkamai elgtis su žmonėmis.

9. Nuolat siekdami didesnio savo gyvenimo šventumo, tegul taip pat stengiasi, kiek yra galima, įgyti tobulumo, eidami ir savo pareigas, dirbdami savo darbus, atlikdami pavestus uždavinius, vadovaudami geriems darbams ir įstaigoms, darydami pagaliau visa kita, ko tiktai imsis didesnei Dievo garbei ir artimo naudai, kad ir šiuo atžvilgiu nebūtų žemiau už pasaulinius, bet priešingai, kad galėtų būti kitiems pavyzdžiu. Tame visame tegul stengiasi pasirinkti ir daryti tą, kas yra tobuliau iš atžvilgio tiek į daiktą, tiek į būdą. „Tegul taip šviečia jūsų šviesa žmonių akivaizdoje, kad jie matytų gerus jūsų darbus ir garbintų jūsų Tėvą, kuris yra danguje" (*Mt* 5,16).

10. Be reikalingo kiekvienam bendro išsilavinimo, pritaikinto prie visuomenės, kurioje reikės darbuotis, prie pareigų, kurios teks eiti, tegul dar stengiasi, kiek yra galima, geriau išmokti kokio teorijos ar praktikos mokslo, ar jo šakos, arba kokio meno, ar darbo

ir net tapti jų kurio žinovu, kad būtų naudingesni Bažnyčiai, Vienuolijai ir artimui.

11. Tegul siekia tobulybės, sekdami mūsų Viešpačiu Jėzum Kristum, kuris yra mūsų kelias, tiesa ir gyvenimas, taip pat tegul įsižiūri į Jo slaptąjį ir privatinį gyvenimą, kaip ir į Jo viešąjį ir apaštališkąjį, pavestą maldai ir darbui, atgailai ir aukai. Tegul stengiasi įgyti ne tik tos ar kitos Kristaus dorybės, bet dar tegul trokšta ir rūpinasi kaskart daugiau Jį pažinti, įgyti Jo dvasios, suderinti savo valią su Jo valia, visą savo gyvenimą su Jo gyvenimu, kaip puikiai apie tai kalba šventasis Bonaventūras (*De Instit. Novit.*, p. 1 c. 13): „Visose dorybėse ir geruose darbuose visada statykis sau po akių skaisčiausiąjį paveikslą ir tobuliausiąjį pavyzdį, būtent Dievo Sūnaus, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus gyvenimą ir darbus, nes Jis atsiųstas mums iš dangaus tam, kad atidarytų mums dorybių kelią ir savo pavyzdžiu duotų mums elgimosi taisyklę ir pats mus išmokytų, kad kaip iš prigimties esame įkurti Jo paveikslu, taip turime, kiek galėdami, dorybėmis atnaujinti mumyse tą Jo paveikslą, subjaurintą nuodėme. Juo labiau kas šiame gyvenime stengsis prie Jo prisiderinti, sekdamas Jo dorybėmis, juo labiau prisiartins prie Jo amžinojoj garbėj ir meilėj ir bus į Jį panašesnis.

Įsirašyk į savo širdį Jo elgesį ir darbus: kaip buvo nuolankus žmonių tarpe, kaip malonus savo mokiniams, kaip kuklus valgyti ir gerti, kaip gailestingas pavargėliams, į kuriuos visa kuo tapo panašus ir kuriuos, rodėsi, ypatingai buvo priėmęs į savo šeimyną, – kaip nieko neniekino, nieku nesibjaurėjo, nors būtų kas raupais sergąs; kaip nesigerino didžturčiams; kaip buvo laisvas nuo pasaulio rūpesčių, kaip nesirūpino kūno reikalais, kaip drovus pažvelgti, kaip kantrus įžeidžiamas, kaip romus atsakydamas; nesistengė karčiu ir skaudžiu žodžiu atsikirsti, bet meiliu ir nuolankiu atsakymu išgydyti kitų piktumą.

Taip pat kaip buvo padorus visu savo elgesiu, kaip uolus sielų gelbėti, iš kurių meilės teikėsi tapti žmogum ir numirti. Kaip save patį davė pavyzdžiu viso, kas gera; kaip, pavyzdžiui, vengė draugingų su moteriškomis pasikalbėjimų, kad net mokiniai stebėjosi, kai juodu vienu kalbėjosi su Samariete, nes tai jiems rodėsi

kaip ir keista. Taip pat kaip buvo kantrus darbuose ir varguose, kaip užjausdavo nuliūdusius. Kaip buvo atlaidus silpnųjų netobulumui, kaip vengė visokio papiktinimo, kaip neniekino nusidėjėlių, kaip maloniai priimdavo darančius atgailą. Kaip ramus buvo kalbėdamas, kaip stropus melstis, kaip greitas patarnauti, anot to, ką pats yra pasakęs: „Aš esu jūsų tarpe kaip tarnaująs" (*Lk* 22, 27), kaip blaivus budėti, kaip klusnus tėvams. Kaip vengė visokios garbės ir šio pasaulio galybės. Ir daug kitų Jo darbų laikyk savo atmintyje, kad visuose savo darbuose ir žodžiuose visuomet atsižvelgtum į šį paveikslą, vaikščiodamas ir stovėdamas, sėdėdamas ir valgydamas, tylėdamas ir kalbėdamas, pats vienas ir su kitais būdams. O iš to Jį labiau pamilsi, įgysi malonės būti Jo saviškiu ir Juo pasitikėti. Teesie tavo išmintis, protavimas ir mokslas visados ką nors apie Jį mąstyti, nes tuo pasiraginsi Juo sekti arba save pažadinsi Jį mylėti. Tai mąstydamas ir stengdamasis suprasti naudingai praleisi laiką, įsigilinsi į Viešpaties Jėzaus Kristaus asmenį ir pataisysi savo būdą Jo gyvenimu ir elgesiu, visados atsižvelgdamas, kaip Jisai, tavo manymu, tokiuose atvejuose elgdavosi, nes kas visame ir visuomet yra tobuliausias, tas geriausiai ir tobuliausiai elgdavosi".

12. Taigi Kristus tebūna vadas ir pavyzdys tiek visos Vienuolijos, tiek atskirų jos narių, o ypatingoji mūsų Globėja Nekaltai Pradėtoji Mergelė Marija tegul mums rodo kelią ir padeda „drauge su Kristum gyventi ir mirti, drauge kentėti ir karaliauti" (*2 Tim* 2, 11-12).

13. Tegul tad tikrai ir nuoširdžiai stengiasi visko išsižadėti ir visiškai atsidėti Dievo tarnavimui, o kas nėra iš Dievo ir dėl Dievo — iš savo širdies išrauti, tame visame save tvirtai pergalėti ir kuo arčiausiai laikytis Kristaus. „Jeigu kas nori eiti paskui Mane, tegul pats savęs išsižada, tegul ima savo kryžių ir teseka Manim" (*Mt* 16, 24). „Jei kas pas Mane ateina ir nelaiko neapykantoje savo tėvo, motinos, pačios, vaikų, brolių ir seserų, taip pat ir savo gyvybės, tas negali būti mano mokytinis" (*Lk* 14, 26). „Ir kiekvienas, kuris palieka namus ar brolius, ar seseris, ar tėvą, ar motiną... ar dirvas dėl mano Vardo, gaus šimteriopai ir paveldės amžinąjį gyvenimą" (*Mt* 19, 29).

14. Taigi ne tik iš dalies, bet visiškai tegul vengte vengia visa, ką ištvirkęs pasaulis netvarkingai myli ir brangina, o tegul imasi ir trokšte trokšta to, ką yra branginęs Kristus. Kaip pasauliniinkai labai stropiai ieško tai, kas yra pasaulio, ir myli turtus, garbę, gerą vardą, šlovę, gyvenimo ištaigas ir panašius dalykus, taip ir tie, kurie tikrai seka Kristum, tegul trokšte trokšta apsivilkti Kristaus rūbais ir ženklais, būtent kad būtų pasiruošę ne tiktai kęsti neturtą ir visa ko stoką, ne tiktai vengti ir nesiekti Vienuolijoje ar už Vienuolijos išaukštinimų, garbės ir vyresnybių, bet, priešingai, Dievo malonei padedant, kantriai kęsti šmeižimus, niekinimus, užgavimus, neteisius liudijimus, persekiojimus, ištrėmimą, kalėjimus ir išblaškymą, kad tuo ligi kurio laipsnio taptų panašūs į savo Mokytoją ir Vadą Jėzų Kristų, kuris, turėdamas prieš Save džiaugsmo, išsirinko kryžių, niekindamas gėdą" (Plg. *Žyd* 12, 2).

15. Kaip pasaulyje ištvirkę žmonės, tikri Dievo priešai, nesuprantamos neapykantos vedami, stengte stengiasi visokiais būdais pulti ir griauti Kristaus Bažnyčią ir religiją, taip juo labiau mūsiškiai, dėl Dievo meilės nesigailėdami nei darbo, nei pasiaukojimo, tvirtai, kiek įstengs, pergalėdami visokį pavojų ir kliūtis, tegul trokšte trokšta ir rūpinasi visomis jėgomis ir geromis priemonėmis tarnauti Dievo Bažnyčiai, skelbti Evangeliją ir visur įnešti Kristų. „Kur išgamos sūnūs ir nedori priešai yra motinai Bažnyčiai liūdesio ir sielvartų priežastis, ten tegul nestinga mylinčių ir stropių sūnų, šaunių ir narsių kariautojų, kurie, kiek galėdami, teiktų jai paguodos ir atlyginimo" (Pijus X).

Tegul apsvarsto, kaip didelė ir gausi pjūtis ir kaip maža darbininkų. Tegul statosi sau po akių gausingus ir didžius Apaštalų darbus sieloms gelbėti, pirmiausia gi švento Pauliaus nuolatinius rūpesčius, budėjimus, maldas, keliones, vargus, pastangas ir drąsias kovas.

16. Tegul ištveria savo pašaukime ir pastangose, nepaisydami jokių sunkenybių, nors tektų keliauti iš vietos į vietą, iš miesto į miestą, kad ir po visą pasaulį, nors tektų imtis rankų darbo ir sau maisto pelnytis, nors pareitų statyti save įvairiems pavojams ligi kraujo praliejimo. „Kuomet gi jie persekios jus viename mieste,

bėkite į kitą. Iš tikrųjų sakau jums, jūs nebūsite pabaigę Izraelio miestų, kolei žmogaus Sūnus ateis" (*Mt* 10, 23). „Nebijokite tų, kurie užmuša kūną, o sielos negali užmušti, bet verčiau bijokite to, kuri gali sielą ir kūną nugramzdinti į pragarą" (*Mt* 10, 28).

17. Tai tegul turi sau ypatingu siekiniu, kad susisaistytų net priesaika, nepaisant jokių sunkenybių, ištesėti savo pašaukime ir nesiduoti atitraukiami nuo savo pašaukimo jokioms nelemtoms visuomenės sąlygoms nei išblaškymui, ištrėmimui ar kalėjimui.

18. Tegul savo uolumo pastangas visų pirma kreipia į tas šalis, kur Bažnyčios sunkiausia būklė, kur ją, suvaržytą nedorais įstatymais, daugiausia spaudžia, kur vienuolijų gyvenimas persekiojamas arba yra panaikintas. Tegul tad toje dirvoje darbuojasi, kur daugiausia rasis reikalo, kur Kristus yra mažiausiai žinomas arba net nekenčiamas, kur daugiau galima atnešti Dievo garbės, kad įsismelktų visur, kur mato didžiausio Bažnyčiai reikalo, tegul neapleidžia jokių gerų priemonių, nors tektų pirmųjų krikščionių pavyzdžiu slapstytis, lindėti požemiuose, statyti save į įvairius pavojus. Ir čia tebūna pavyzdžiu šv. Paulius Apaštalas, kuris apie save rašo: „Jie yra Kristaus tarnai, aš daugiau: pakėliau daugiau darbų, daugiau kalėjimų, kirčių be galo, buvau dažnai mirties pavojuose; nuo žydų gavau penkis kartus po keturias dešimtis kirčių be vieno; tris kartus buvau rykštėmis plaktas, kartą akmenimis muštas, tris kartus iškentėjau laivo sudužimą, naktį ir dieną buvau jūros gilumoje, dažnai kelionėse, pavojuose upių, pavojuose galvažudžių, pavojuose nuo vientaučių, pavojuose nuo pagonių, pavojuose miestuose, pavojuose tyruose, pavojuose jūroje, pavojuose tarp netikrų brolių; varge ir skurde, daugelyje budėjimų, alkyje ir troškime, daugelyje pasninkų, šaltyje ir nuogume; be to, kas kitaip atsitinka, kasdieninis veržimasis prie manęs, rūpestis visomis bažnyčiomis" (*2 Kor* 11, 23-28). „Mes esame paiki dėl Kristaus... mes silpni... mes negarsingi. Iki šiai valandai mes alkstame ir trokštame, esame pliki, kumščiomis mušami, neturime tikros vietos ir vargstame dirbdami savo rankomis; mes esame keikiami ir laiminame; esame persekiojami ir kenčiame; mums piktžodžiauja ir mes meldžiamės; pasidarėme lyg šio pasaulio

išmatos, visų sąšlavos iki šiolei" (*1 Kor* 4, 10-13). Tačiau šventasis Paulius nesiliovė ir tokiose sunkenybėse skelbęs Evangelijos.

19. Niekam nei Vienuolijoje, nei už Vienuolijos tegul neatmoka už bloga blogu, bet tegul stengiasi visa pikta įveikti geru. Dėl sunkenybių, persekiojimų, priekaištų ir panašių nemalonumų, kurie paliečia ar atskirus narius, ar visą Kongregaciją, tegul nenusimena, bet juo labiau tegul rūpinasi gaivinti savyje Kristaus ir Bažnyčios dvasią ir nenuilstamai darbuotis, kad išplatintų Dievo garbę ir sielų gelbėjimą; kryžius tegul laiko Dievo laiminimo ir ypatingos malonės ženklu, o už persekiotojus tegul meldžia Dievą. Tegul be rimtos priežasties nesistengia gintis dėl daromų priekaištų, bet verčiau tegul tyli, o savo teigiamą ir taikų darbą tegul ištvermingai tęsia ir rūpinasi savo gerais darbais ir dorybių gyvenimu išrodyti priekaištų tuštumą. Dėl įvairių priekaištų ir užsipuolimų tegul neiškrypsta iš tiesaus kelio, kurį rodo Kristaus Evangelija, Bažnyčios įstatymai, savieji Įstatai ir Instrukcijos. Visose tokiose sunkenybėse teatsižvelgia į Kristaus gyvenimą ir pavyzdį, taip pat Apaštalų, Kankinių ir kitų šventųjų ir tegul ten ieškosi šviesos, paguodos ir tvirtybės.

20. Už mūsų darbus nenorėkime kito užmokesčio, kaip tiktai mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, kuris yra labai gausus mūsų atlyginimas. Atsiminkime šv. Pauliaus žodžius: „Aš negeidžiau niekieno sidabro, aukso ar drabužio. Kaip jūs patys žinote, nes mano ir tų, kurie su manim yra, reikmenei, tarnavo šios rankos. Visame aš jums rodžiau, kad, taip dirbant, reikia šelpti silpnieji ir atsiminti Viešpaties Jėzaus žodis, nes jis pasakė: laimingesnis dalykas duoti, kaip imti" (*Apd* 20, 33-35). „Ir nevalgėme bet kieno duonos dovanai, bet dirbome naktį ir dieną vargdami ir nuvargdami, kad neapsunkintume nė vieno jūsų" (*2 Tes* 3, 8).

21. Tam tobulybės laipsniui pasiekti tegul ištvermingai su Dievu rūpinasi daugiau išsižadėti savęs ir, kiek galėdami, visame apsimarinti, lavinti savyje nuolankumo dorybę, nes puikiems Dievas priešinasi, o nuolankiems duoda malonės; – nuolat palaikyti ir plėsti savyje maldos gyvenimą, vidaus gyvenimą, nes „visuomet reikia melstis ir nepaliauti" (*Lk* 18, 1), kad galėtų sakyti:

„Esu gyvas, tačiau jau nebe aš, bet yra gyvas manyje Kristus" (*Gal* 2, 20); nuolat didinti savyje tikėjimą: „Iš tikrųjų sakau jums, jei turėsite tikėjimo ir nesvyruosite... visa, ko tik prašysite maldoje tikėdami, gausite" (*Mt* 21, 21-22); „tikinčiam visa galima" (Mk 9, 22); „tai yra nugalėjimas, kuris nugali pasaulį: mūsų tikėjimas" (*1 Jn* 5, 4); „mano gi teisusis iš tikėjimo yra gyvas" (*Žyd* 10, 38); ugdyti savyje tikrą, karštą, bet drauge ir išmintingą uolumą, nuolat keldami savo širdyje Dievo, Bažnyčios ir sielų meilės ugnį, susipažindami su Bažnyčios reikalais ir imdamiesi jiems aprūpinti geriausių priemonių.

Taip jau tegul pasižymi tvirtumu visiems keblumams įveikti, atsimindami šv. Pauliaus žodžius: „Visa galiu tame, kuris stiprina mane" (*Fil* 4, 13). „Viešpats mano šviesa ir išgelbėjimas, ko gi aš bijosiu" (*Ps* 26, 1). „Su savo Dievu aš peršoksiu mūrą" (*Ps* 17, 30). „Tai kas gi atskirs mus nuo Kristaus meilės? ar vargas? ar suspaudimas? ar badas? ar plikumas? ar pavojus? ar persekiojimas? ar kalavijas?... Nes aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei kunigaikštystės, nei galybės, nei dabartiniai, nei būsimieji dalykai, nei stiprybė, nei aukštumas, nei gilumas, nei joks kitas sutvėrimas negalės atskirti mūsų nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Jėzuje Kristuje" (*Rom* 8, 35-39). „Nes aš esu pasiryžęs... mirti... dėl Viešpaties Jėzaus vardo" (*Apd* 21, 13).

Tegul išmoksta jungti vidaus gyvenimą, maldos ir mąstymo gyvenimą su intensyviu viešu veiklumu Dievo garbei ir su apaštališkais darbais, tačiau taip, kad ir tame, kiek yra galima, būtų išlaikyta šventa ir nepaliesta Dievo sūnų laisvė, būtent, kad tiems, kurie, Šventosios Dvasios padedami, labiau mėgsta mąstyti, mielai būtų duodama laiko mastyti, o tiems, kurie linkę veikti, kad būtų išmintingai duodama darbui dirva ir galimybė.

Išmintingai su Dievu lavindami savąją asmenybę, tegul moka atsižvelgti bendrai į Bažnyčios ir ypač į savo Vienuolijos reikalus ir naudą; tegul prie tos naudos prisiderina ir tegul savo asmeniškumą su Dievu visiškai sutvarko ir pilnai paveda visuomenės naudai, kaip tat reikalauja Vyresniųjų įstatai ir įsakymai.

Taip pat tegul moka savo sumanymus ir ketinimus Dievo garbę didinti ir sielas gelbėti, bendrai kalbant, savo iniciatyvą suderinti su paklusnumo dorybe ir visiškai pasiduoti Vyresniųjų nutarimui.

22. Visa Vienuolija ir atskiri jos nariai visuose savo darbuose tegul siekia vien didesnės Dievo garbės ir savo bei kitų išganymo su katalikų Bažnyčia, Bažnyčioje ir per Bažnyčią. Todėl tebūna ankščiausiame sąryšyje su šventuoju Apaštalų Sostu ir su vietų Vyskupais, vadinasi, su visa Katalikų Bažnyčios hierarchija; tegul save laiko žemiausiais tos hierarchijos tarnais ir tegul rūpinasi nešti jai, kiek galėdami, įmanomos pagalbos, net pasiaukodami vietų Vyskupams, su savo Vyresniųjų leidimu, atlikti įvairias pareigas, darbus ir paslaugas, ypač kur žemesnes, sunkesnes ir pavojingesnes, bet dėl to naudingesnes sieloms ir Bažnyčiai.

23. Tegul visi žino esą visiškai pasiaukoję tarnauti Dievui ir Bažnyčiai. Todėl visų pirma turi rūpestingiausiai ir stropiausiai saugoti katalikų tikėjimo grynumą ir teisumą, patys būti Bažnyčios dvasios gaivinami, karštai Bažnyčią mylėti ir gyventi josios gyvenimu: su ją džiaugtis ir liūdėti ir nieko neapleisti, kuo galėtų prisidėti prie jos klestėjimo ir išplatinimo; tegul rūpinasi būti Viešpaties vynuogyno geri ir darbštūs darbininkai; tegul nebijo apmirti sau ir pasauliui, lyg tasai Evangelijos grūdas, nukritęs į žemę, kad imtų gyventi vien Dievui, Bažnyčiai ir savo Vienuolijai ir tuo būdu atneštų daug vaisių.

24. Teesie kiekvienas įsitikinęs, kad tik tada geriausiai patarnaus visai žmonių giminei ir visuomenei, kurioje gyvena, jei jis pats būdamas pilnas Kristaus dvasios, kiek galėdamas, darbuosis, kad visi pažintų Kristų, kad su Kristum būtų viskas atnaujinta, kad visur būtų įneštas Kristus, kad viskas būtų Kristaus dvasios gaivinama. Nes tautoms, giminėms ir visai žmonijos kultūrai svarbu šie Šventojo Rašto žodžiai: „Nėra išgelbėjimo kame kitame, kaip tiktai Jėzuje Kristuje, mūsų Viešpatyje" (plg. *Apd* 4, 9-12). Todėl visi tegul pasisavina šią Kristaus ištarmę: „Ieškokite tad pirma Dievo karalystės ir Jo teisybės, o visa tai bus jums pridėta" (*Mt* 6, 33).

25. Nors iš vienos pusės broliai turėtų būti siunčiami, kiek yra galima, kiekvienas pas savo tautą, kad ir katalikų šalyse religija,

bendrai atsidūrusi sunkioje padėtyje, nepritrūktų darbininkų, tačiau iš kitos pusės broliai tebūna pasiruošę ir savo tėvynę palikti, ir keliauti į svetimas šalis, ir gyventi tame pasaulio krašte, kur tikimasi didesnės naudos artimui, ypač kur Bažnyčia sunkesnėse visuomenės sąlygose, priespaudoje ir pavojuje. Todėl savo tautos meilė turi būti valdoma ir virtusi meile dvasine, antgamtine.

Visi teesie tolimi nuo tos kraštutinio tautiškumo dvasios, kurios mūsų laikais pilnas pasaulis, nes ji priešinga krikščioniškai teisybei ir meilei, ir yra maras kiekvienai vienuolijai, ypač apaštališkai. Kaip Kristus, visuotiniausia meile apėmęs visus žmones, yra už visus miręs ir visus atpirkęs, taip visa Vienuolija ir atskiri broliai tegul gaivina savyje ne kokią privatišką ir dalinę, bet katalikišką, visuotinę visų žmonių meilę, kad visose tautose, kiek išgalėdami, darbuotųsi žmonių išganymui.

Vienuolija tad, išeidama pas visus, tegul išmintingai prisitaiko prie visų būdo, kalbos, siekimų ir papročių ir, visiems darydama gera, tegul jiems, kiek galėdama, padeda ir juos gelbėti. Broliai tegul saugojasi kištis į politinius ir tautinius ginčus, tegul rūpinasi būti visur geri ir naudingi darbininkai Bažnyčiai, tegul verčiau stengiasi teigiamu būdu iš širdies darbuotis, padėti žmonėms ir visur, kur galima, įnešti Kristaus taiką.

26. Tiek atskiriems broliams savo šventėjimas, tiek visiems drauge, ypač Vyresniesiems, prieš visus darbus, kurių imsis didesnei Dievo garbei, turi rūpėti pirmoje vietoje visos Vienuolijos ir atskirų josios Namų tobulėjimas ir pažanga. Jeigu visoje Vienuolijoje ir atskiruose josios Namuose gyvuos Evangelijos dvasia ir karštas uolumas, jeigu klestės susiklausymas ir drausmė, jeigu bus tvirta ir gera organizacija, tai ir atskiri broliai turės Vienuolijoje neišsemiamą visokeriopų jėgų šaltinį, ras joje paraginimo, pagalbos ir paramos savo darbams ir savo dvasios pažangai; taip pat ir patys geri darbai, kurių imsis, turės tvirtą, tikrą ir patvarų pagrindą. Taigi kiekvienam turi labiausiai rūpėti Vienuolijos gerovė, ypač dvasiška. Tegul tad neabejodami išsirenka Vienuolijai vesti ir valdyti geriausius iš savo tarpo žmones, apdovanotus geriausiomis ypatybėmis.

Jeigu ką gera šiuo atžvilgiu pastebėtų pas kitus, kas tiktų laiko ir savosios Vienuolijos reikalams ir gerovei, tegul Vyresnieji, bendrai pasitarę, apsvarsto, ar negalima būtų to įvesti į savo Vienuoliją ir josios Namus. Vyresnieji tad tegul dažnai savo tarpe tariasi bendrai apie visos Vienuolijos ir atskirų jos Namų pažangą. Tuo būdu ir atskiri broliai, ir atskiri Namai, ir visi darbai ir įstaigos, taip pat ir visa Vienuolija turi nuolat siekti dalykų esme ir būdu didesnio tobulumo. Tegul rūpinasi tikti savo laikų reikalams, kurių atsiranda Bažnyčioje.

27. Vienuolija tegul stengiasi prisitaikinti, ypač tame, kas nėra jos esmė, prie laiko, vietos ir Bažnyčios reikalų bei reikalavimų. Todėl kas šešeri metai susirinkusi visuotinė Kapitula turi peržiūrėti pereitosios Kapitulos nutarimus, kad būtų matyti, ar kartais reikia kas papildyti arba patobulinti, ar kas nauja nutarti, kas išbrėžti, kas atmainyti, tačiau taip, kad Vienuolija savo esmės nepakeistų.

28. Vienuolija tad pagal aplinkybes turi būti išmintingai lanksti pripuolamuose dalykuose, tačiau ne siūbuojanti ir atmainiga, kad galėtų būti visu kuo visiems laikams, visiems žmonėms, įvairiems žmonių luomams, visoms tautoms ir šalims šventojo Pauliaus pavyzdžiu: „Nes nors buvau laisvas prieš visus, aš padariau iš savęs visų tarną, kad laimėčiau didesnį skaičių. Žydams aš buvau kaip žydas, kad laimėčiau žydus; tiems kurie yra po įstatymu, lyg kad ir aš būčiau po įstatymu (nors aš nebuvau po įstatymu), kad laimėčiau tuos, kurie buvo po įstatymu; tiems, kurie buvo be įstatymo, lyg kad ir aš būčiau be įstatymo (nors nebuvau be Dievo įstatymo, bet buvau po Kristaus įstatymu), kad laimėčiau tuos, kurie buvo be įstatymo. Pasidariau silpniems silpnas, kad laimėčiau silpnuosius; visiems visa pasidariau, kad visus išgelbėčiau. Aš visa darau dėl Evangelijos, kad būčiau jos dalininkas“ (*1Kor* 9, 19-23).

29. Antra vertus, tegul žino Vyresnieji, kad Vienuolijos stiprybė, pažanga ir klestėjimas glūdi ne Įstatuose ir Instrukcijose, kad ir geriausiose, ne organizacijoje, nors ji būtų puikiausia, bet greičiau tai pareina nuo žmonių, kurie sudaro Vienuoliją, nuo dvasios, kuri juos gaivina, nuo jų dvasios tobulumo ir gyvenimo šventumo, nuo jų

mokslo tinkamumo ir gabumo geriems darbams dirbti, nuo jų geros valios, darbingumo ir uolumo. Todėl broliai tegul stengte stengiasi surasti, plėsti ir lavinti pašaukimų, pati gi Vienuolija, kiek bus galima, tegul nesigaili jokių lėšų, jokių pastangų, kad tik priruoštų ir išdirbtų sau tinkamų žmonių, mokydama juos ir lavindama jų dvasią tobulybės keliu, paskui kuo stropiausiai rengdama juos tobulai daryti kitus gerus darbus, kurie jų laukia ateityje, kad jie visa tai gerai mokėtų ir, jei galima, taptų tų darbų žinovais.

30. Nors įvairūs darbai ir reikalai verste verstų, tačiau reikia žinoti, kad geriau kurį laiką pratęsti brolio mokymą ir lavinimą, negu neprirengtą ir nepritinusį stumti į darbų sūkurį ir pasaulio pavojus. Nes nauda, einanti iš to, kad brolis ilgiau laikomas, kad tinkamai išsilavintų, yra didesnė už gera iš to, kad greičiau aprūpintų kokią pareigą ar vietą: ne tiek naudos gali atnešti savo pavyzdžiu geri ir išlavinti, kiek padaro žalos nedori ir neišlavinti.

II. PIRMIAUSIA ĮSIDĖMĖTINOS PRIEMONĖS

31. Visų pirma reikia nuolat savyje gaivinti karštas troškimas savo paties aukštesnio tobulėjimo ir karštas uolumas didesnės Dievo garbės, didesnio Bažnyčios klestėjimo ir artimų išganymo bei gero. „Nes Kristaus meilė verčia mus“ (*2 Kor* 5, 14).

32. Vienuolija tegul iš aukšto neatmeta, antgamtiškoje ar gamtiškoje eilėje, jokios priemonės, kuri praverstų savam jos narių tobulėjimui arba kitų išganymui ir gerui, pirma neištyrusi, kas, žiūrint aplinkybių, geriau tiktų Dievo garbei platinti.

33. Taigi Vienuolija turi imtis daugybės įvairių ir lanksčių priemonių, kad visokeriopai padėtų atskiriems savo nariams, pagal kiekvieno gabumus, įgyti aukštesnio tobulumo ir kad kitiems palengvintų save išganyti ir gerai gyventi, prisiderinant prie įvairių vietos, laiko ir asmens aplinkybių. Ir šiuo tad atžvilgiu teesie Vienuolijoje šventa Dievo sūnų laisvė. „Visa jūsų, jūs gi Kristaus, o Kristus Dievo“ (*1 Kor* 3, 22-23). Visos doros, geros ir teisios priemonės, jei tik jos vestų prie didesnės Dievo garbės, jiems yra leistinos, bet su savo Vyresniųjų žinia, sutikimu, pritarimu ir

palaiminimu. „Pagaliau, kas tik yra tiesa, kas tik gerbtina, kas tik teisinga, kas šventa, kas meilinga, kas turi gerą vardą, jei kas yra dorybė, jei kas yra girtina drausmė, apie tai mąstykite“(*Fil* 4, 8). Teesie pasiruošę visokiam geram darbui.

34. Tegul saugojasi imti tikslu tai, kas yra tik priemonė, ir priemonių tegul vartoja tik savo tikslui pasiekti, stengdamiesi jas tam tikslui pavesti ir prie jo pritaikinti; tegul pasirenka tik tų priemonių, kurios išrodo naudingesnės ir tikresnės, kad galų gale viskas būtų kreipiama tiek į tobulinimą savęs, vadinas, į dauginimą savo širdyje Dievo ir artimo meilės ir tikro karšto uolumo, tiek jų sielų gelbėjimą, Bažnyčios gera ir didesnę Dievo garbę.

35. Antra vertus, tegul saugojasi nesveiko kritiškumo dvasios ir neišmintingo sekiojimo naujybėmis, bet, žiūrėdami didesnės Dievo garbės, tegul su gyvu, tikru ir nuolankiu tikėjimu vartoja tų priemonių, kurios yra šventų vyrų pagirtos, Bažnyčios priimtos ir Vyresniųjų paduotos.

36. Nuolat tegul turi galvoje, kad stengdamiesi kitus tobulinti ir gerinti, neapsileistų tobulinę savęs ir sau nepakenktų, bet vis daugiau tobulėtų.

37. Todėl Vienuolijos asketika tegul turi šį pobūdį:

1) Kad bendrai būtų lanksti, ypač įvairiose maldingumo pratybose, kad būtų pritaikinama prie visokių sąlygų ir aplinkybių;

2) Kad kontempliacijos gyvenimo darbais ir įvairiomis maldingumo pratybomis gaivintų savo sūnuose uolumą ir apaštališkas dorybes;

3) Kad savo sūnums neužkrautų daug asketiškų praktikų ir pamaldų, bet kad paliktų kiekvienam laisvės, su savo dvasios vadovo ir Vyresniųjų žinia ir pritarimu, pasirinkti sau tas, kurios, žiūrint gabumo, darbo ir kitų aplinkybių, pasirodys tinkamiausios ir naudingiausios;

4) Kad nevaržytų savųjų jokia smarkia klauzūra, jokiu choru, jokiu bendru kalbėjimu brevijoriaus;

5) Kad neužduotų saviesiems jokių ypatingų varginimų (marinimų) savęs, bet kad kiekvienas, su Vyresniųjų žinia ir pritarimu, galėtų jų pasirinkti pagal savo sveikatą, užsiėmimą ir būdą;

6) Kad, lavindamiesi bet kurioje dorybėje ar praktikoje, visuomet

žiūrėtų teologijos mokslo ir pagrindo, esmės minties, tikslo ir dvasios, o pripuolamuose dalykuose, kurie turi vien maldingos pratybos reikšmę, kad būtų pagal aplinkybes lankstūs;

7) Kad išorinio gyvenimo būdu, valgiu, rūbais ir kitais daiktais laikytųsi dorų pasaulinių kunigų ir šiaip tikinčiųjų papročio; kad taikindamiesi prie neturtėlių nepamirštų vienuoliško kuklumo, nuolankumo ir neturto, kad jokių prabangų neįsibrautų į jų gyvenimą ir būdą.

Tarte patariama broliams, kad savo maldingumo pratybas, kiek galėdami be didelių sunkenybių, laikytų savo bažnyčiose ir viešose koplyčiose, kad ir šiaip žmonės galėtų ten būti, nes per tai dėl vietos šventumo kiltų brolių maldingumas ir šiaip tikintieji jais dorėtųsi; kad pagaliau bent kai kuriose pratybose mielu noru leistų ir šiaip jau žmonėms dalyvauti.

38. Juo mažiau skiria ir uždeda Įstatai ir Instrukcijos, juo ištikimiau ir geriau tegul rūpinasi broliai tai pildyti ir juo mieliau tegul pasirenka ir prideda dar kitų tinkamų asketiškų priemonių iš noro ir patiems aukščiau kilti tobulybėje, ir kitus tobulinti.

39. Nerodydami savo vienuoliško pašaukimo jokiais išoriniais ženklais, jokiais ženklais nesiskirdami nuo kitu dorų ir neturtingų kunigų ir šiaip jau žmonių, juo labiau tegul stengiasi savo širdyje plėsti ir stiprinti vienuolišką dvasią, Juo labiau tegul būna pasiruošę tobuliau eiti savo pareigas, kad iš kuklumo, nuolankumo, teisumo ir sąžiningumo pildant savo pareigas, iš gyvo tikėjimo ir uolumo iš išsižadėjimo savęs, darbštumo ir iš darbų galima būtų juos pažinti, kaip tikrus Kristaus sekėjus, kaip tikrus Jo vynuogyno darbininkus ir siekiančius tobulybės vienuolius.

40. Juo didesnė mūsų Vienuolijoje paliekama kiekvienam Dievo sūnų laisvė, juo didesniu noru tegul kiekvienas pasiduoda savo Vyresniesiems ir savo Dvasios Vadovams, juo labiau tegul rūpinasi būti visai permatomi ir nieko, arba ko jau yra ėmęsi, nedaryti be Vyresniųjų žinios, sutikimo ir pritarimo; visiškas, tobulas paklusnumas turi būti visų gerbiamas ir branginamas kaip Vienuolijos pamatas ir tikriausias vienybės ryšys.

41. Tegul tiksliai, visai su antgamtine mintimi laikosi Įstatų ir Instrukcijų bei savo Namų papročių, žiūrėdamas jų tikslo ir dvasios, ne vien raidės, „nes raidė užmuša, o dvasia gaivina" (*2 Kor* 3, 6). Tad visi tegul patvariai stengiasi neapleisti nieko tobula, ko su malonės pagalba galėtų įgyti, laikydamiesi Įstatų ir Instrukcijų.

42. Bet jeigu mūsų nevaldys išvidinis sąžinės balsas ir meilės dėsnis, kurį Šventoji Dvasia įrašo į mūsų širdis, tai nedaug tepadės išoriniai įstatymai, kad ir geriausi, ir net išorinis Vyresniųjų budėjimas. Todėl reikia, kad visi stengtųsi išsilavinti jautrią, teisią ir švelnią sąžinę ir išmoktų jausti ties savim Dievo akį, kuri regi žmogaus širdį, kad mus ragintų laikytis Įstatų ne kas iš šalies, bet iš vidaus, būtent Dievo meilė ir noras aukštesnio tobulumo.

43. Tegul stengiasi pamylėti tylėjimą, sutelkti savo dvasią, plėsti vidaus gyvenimą, visame kame turėti teisią mintį, ieškoti Dievo ir visu kuo Dievui patikti, ir visur Dievą įnešti. Savo tad mintis, žodžius ir darbus tegul kreipia į Dievą. Iš dvasios pratybų visų pirma tegul brangina dažną išpažintį ir Komuniją, sąžinės sąskaitą, mąstymą, dvasišką skaitymą, dažnus ugninguosius aktus, metines aštuonių dienų rekolekcijas, trijų dienų rekolekcijas prieš iškilmingai atnaujindami įžadus ir mėnesines rekolekcijas.

44. Tegul pamėgsta darbštų gyvenimą, tegul rūpinasi visados būti naudingu darbu užimti, tegul stropiai vengia daugelio blogybių pradžios – tinginiavimo. Laikas trumpas, metas Dievui tarnauti ir prie tobulybės eiti ilgas; tegul tad rūpinasi laiką gerai sunaudoti, tuščiai praleistą atlyginti ir suteiktas sau dienas naudingiems darbams apversti, kad tolimos tobulumo kelionės, kuri reiks keliauti, nors dalį atliktų. Taigi tegul stengiasi būti geri ir tinkami darbininkai Dievo Bažnyčioje ir visuomenėje.

45. Savo tarpe tegul siekte siekia tikros broliškos meilės ir taikaus sugyvenimo. Bendras gyvenimas, paremtas tikra meile, daugiausia padės mūsiškiams ir savimylą išrauti, ir artimo meilės išmokti, ir kiekvieną padarys tinkamą kaip reikiant visuomenės santykiams užmegzti ir jiems gerai palaikyti. Taigi, pirmykštės Bažnyčios pavyzdžiu, būtent tų tikinčiųjų, kuriems buvo viena

širdis ir viena siela, kurie visi viena jautė, tegul plečia bendrą gyvenimą, kaip visų dvasios gėrybių gamintoją, nes tai kuo daugiausia jiems padės, kad vienas kitą gelbėtų nelaimėje, kad gintų savo vardo ir pareigų neliečiamybę ir juo labiau plėstų šventąjį mokslą, visų pirma, kad rūpestingiau išlaikytų savo pašaukimą ir bendromis jėgomis tarnautų sielų pažangai (Pius X, *Acta A. S.*, p. 5. an. 1913). Bet kur liūdna Bažnyčios būklė to reikalautų, tegul visi broliai būna pasiruošę su Vyresniųjų pritarimu ir atskirai darbuotis sielų naudai; tačiau prisilaikydami, kiek bus galima, savo Vienuolijos Regulų, dažnai duodami Vyresniesiems savo darbų apyskaitą ir kitomis tinkamomis priemonėmis savyje palaikydami ir tvirtindami vienuolišką pašaukimą ir gyvenimą, kad tame nieko nenukentėtų.

46. Žymiausias meilės ryšys iš vienos pusės tiek Vyresniųjų ir žemesniųjų, iš kitos – tiek pačių žemesniųjų ir žymiausias vienybės pamatas teesie Dievo ir Viešpaties Jėzaus Kristaus meilė, Bažnyčios ir Vienuolijos meilė, kuri eidama iš Dievo tegul apima visus artimus ir ypatingai pačią Vienuoliją. Tegul visi atsimena Dievo žodžius: „Iš to visi pažins, kad jūs mano mokytiniai, jei turėsite meilę kits kito" (*Jn* 13, 35). „Nėra skirtumo tarp žydo ir graiko, juk tas pats yra visų Viešpats, turtingas visiems, kurie jo šaukiasi" (*Rom* 10, 12.). „Nebėra nei žydo, nei graiko; nebėra nei vergo, nei laisvo..., nes tikėjimu į Jėzų Kristų jūs visi esate Dievo vaikai" (*Gal* 3, 26-28).

47. Tegul stengiasi palaikyti savo tarpe meilę ir vienybę:

1) vienas kitą pralenkdami pagarba ir tą pagarbą reikšdami pagal užimamą vietą;

2) neįnešdami skirtumo valgyje, sėdėjimo vietoje refektoriume ir panašiuose dalykuose, kiek tai bus patogu ir galima;

3) nevartodami savo tarpe jokių titulų, kurie primintų pereituosius darbus, pareigas ir nuopelnus;

4) darydami žemiausius patarnavimus ir savo tarpe, ir kitiems;

5) prisilaikydami kuklumo ir gražaus elgimosi taisyklių, tinkamai praleisdami rekreacijas ir bendrai per jas pasikalbėdami;

6) kitas kitą broliškai įspėdami ir pamokydami su meile, nuolankumu ir atvira širdžia. „Jei tavo brolis tau nusidėjo... bark

jį... jei tavęs paklausys, tu laimėjai savo brolį" (*Mt* 18, 15). „Kurie teisybės moko daugelį, žibės kaip žvaigždės per amžius" (*Dan.* 12, 3);

7) rūpindamiesi dažnai palaikyti santykius su kitur gyvenančiais broliais, kiek tai bus galima, pagal išmintingą Vyresniųjų nuomonę.

48. Tegul rūpinasi būti visai permatomi ir atviri savo Vyresniesiems, kad geriau galėtų būti jų ir kitų įspėjami ir pakreipiami į gera; tegul tad stengiasi duoti tikslią apyskaitą savo išorinio gyvenimo Vyresniesiems, o išvidinio – savo Dvasios Vadovui; taip pat kada reikės, prisilaikydami meilės, nuolankumo ir išmintingumo, tegul Vyresniesiems pasako kituose pastebėtas ydas, neužsigaudami, bet, priešingai, norėdami kad ir kiti jų ydas pasakytų; tegul vieni kitus prižiūri, kad kas iš tiesaus kelio neiškryptų. „Teisingas jeigu nukryps nuo savo teisybės ir padarys nedorybę... numirs, nes jo neįspėjai jo nuodėmėje, ir nebus atmintyje jo teisybės, kurios yra padaręs; jo gi kraujo iš tavo rankų ieškosiu. Jeigu tu įspėsi teisingą, kad teisingasis nenusidėtų ir jis nenusidės, gyvas gyvens, nes jį įspėjai ir tu išvadavai savo sielą" (*Ez* 3, 20-21). „Mano broliai, jei kas jūsų nuklystų nuo tiesos ir kas nors jį sugrąžintų, tas turi žinoti, kad kas sugrąžina nusidėjėlį nuo jo kelio klaidos, tas išgelbės jo sielą nuo mirties ir apdengs daugybę nuodėmių" (*Jok* 5, 19-20).

49. Tegul moka išmintingai išlaikyti paslaptį ir diskreciją tiek savo tarpe, tiek santykiuose su žmonėmis, kurie prie Vienuolijos nepriklauso.

Marijonų vienuolijai

50. Kad kitiems didesnės įtakos turėtų, tegul, kiek reikiant, susipažįsta su visuomenės gyvenimo reikalais. Tuo tikslu tegul daro, kiek galima, maždaug kas savaitė, posėdžius, kuriuose be to, kas liečia vidaus Namų drausmę, be įvairių iš praktikos paimtų dalykų iš asketikos, moralinės teologijos, pastoralinės, apologetikos, teisės, – tegul pasikalba ir apie visuomenėje vyraujančias idėjas ir nuomones, apie visuomenės sąlygas, kuriose reikia dirbti, apie

negales, įsigalėjusias viešuose reikaluose ir doros srityje, apie svarbesnius dalykus, keliamus laikraščiuose, apie žymesnius naujus veikalus, apie Bažnyčios ir visuomenės reikalus ir reikalavimus, apie kitur esamas įstaigas ir labdarybę, kad jas pas save įvestų, apie geriausias uolaus darbo priemones ir kitus panašius dalykus.

Vargdienių seserų vienuolijai

50. Kad į kitus didesnės įtakos turėtų, tegu, kiek reikiant, susipažįsta su visuomenės gyvenimo reikalais. Tuo tikslu tegu daro, kiek galima, maždaug kas savaitė, posėdžius, kuriuose be to, liečia viduje Namų drausmę, [tegul pasikalba] apie Bažnyčios ir visuomenės reikalus ir reikalavimus, apie kitur esamas įstaigas ir labdarybę, kad jas pas save įvestų, apie geriausias uolaus darbo priemones ir kitus tolygius daiktus.

Abiem vienuolijoms

51. Tegul rūpinasi daryti įtakos kitiems, anot šventojo Augustino, „žodžio galybe ir meile", t. y. tvirtu ir nepajudinamu tikėjimu bei giliausiu įsitikrinimu, savo kantrumu, ir meilumu, nuolaidumu, meile, uolumu ir gerais darbais, nebent gerai suprasta meilė ir išmintis patartų vartoti smarkesnių priemonių negalėms gydyti.

Tegul būna tikri, kad ne tiek smarkiai kritikuodami kitus ir jų darbus, pelnys ką Kristui, kiek verčiau duodami tikro krikščioniško ir vienuoliško pagal šv. Evangeliją gyvenimo pavyzdį, rodydami visiems didžiausią meilę, ypač pavargėliams ir nemokytiems, išklydusiems iš tikėjimo, doros žvilgsniu apleistiems ir nupuolusiems, ir aiškindami jiems katalikų religijos tiesas, pirma jas patys pažinę. Todėl uoliai darbuodamiesi tegul laikosi teigiamojo (pozityvaus) būdo ir metodo, bet, rodydami paklydusiems tikros evangeliškos meilės, tegul saugojasi pataikauti jų klaidingoms nuomonėms ir tuo piktinti geruosius; tegul nebūna vergais žmonių protavimų ir paikai nebijo pasaulio galybės ir puikybės, bet, kur reikalauja Dievo garbė, tegul drąsiai kovoja už Bažnyčią ir sielų gelbėjimą, nes Dievas kovojantiems už Jo garbę bus stipri pagalba.

Marijonų vienuolijai

52. Vienuolija tegul stengiasi vienuolių gyvenimą jungti ir derinti su ganytojų pareigomis. Todėl, pildydami šv. Evangelijos patarimus ir bendrai, kiek yra galima, gyvendami, tegul rūpinasi save tobulinti tobulu pildymu savo padarytųjų apžadų ir savo Regulų, bet drauge, po tiesiogine Vyskupų valdžia, tarp kitų darbų tegul užsiima ir sielų ganymu, kad tą šventumą, kurio siekia, apverstų tikinčiųjų gerui ir jų dvasios naudai pavestose sau parapijose ir tuo būdu gilų Dievo darbų svarstymą suderintų su veikliu apaštalavimu Dievo žodžiui skelbti ir geriems darbams daryti (Pius X, *Act. A. S.*, p. 5 an. 1913). Tegul stengiasi visur kelti liaudies tikėjimą ir maldingumą, atitaisyti krikščionišką dorą, didinti taiką ir kitas kito meilę visuomenės sluoksniuose, klystančius vesti į gerą kelią, nemokančius pamokyti tikėjimo tiesų, vaikams dėstyti krikščioniško katekizmo dėsnius, stropiai užsiimti meilės darbais, būti pasiruošusiems visokiam geram darbui ir visame duoti Vyskupams įmanomos pagalbos, bet drauge tegul pildo ir saugoja Vienuolijos Regulas ir bendro gyvenimo pareigas (Pius X, *Act. A. S.* p. 5 an. 1913).

53. Tegul išmoksta veikti į žmones per žmones, pvz.: per draugijas, savo pasaulinius brolius ir kitus geros valios žmones.

54. Tegul tad rūpinasi geros valios žmones lavinti, auklėti ir telkti į draugijas, kad su jų pagalba ir per juos galėtų daugiau gera padaryti Bažnyčiai ir visuomenei. „Kiekvienas, kam rūpi įstatymas, darydamas sandorą, tegul eina paskui mane" (1 *Mak* 2, 27). Todėl Vienuolija ypatingai siekia, kad apaštalavimą ir gerus darbus darytų tiek per savo pasaulinius brolius, tiek per kitus geros valios asmenis, kad, kur kunigai sunkiai arba ir visai negali įeiti, ten Evangeliją įneštų pasauliniai žmonės.Kad pasauliniai broliai tai galėtų padaryti, iš vienos pusės jie turi būti lavinami ir auklėjami, – iš kitos pusės jie turi būti siunčiami ne tiktai į katalikiškas draugijas, bet, jeigu tai išrastų naudinga Vyresnieji, ir į darbininkų tarpą, kad ten, dirbdami su kitais žmonėmis, ir savo pavyzdžiu ir žodžiu darytų kitiems geros ir naudingos įtakos. Taip veikiant visados pasauliečiai visiškai ir visokeriopai priklausys kunigų ir nieko nedarys be jų patarimo, pritarimo ir patvirtinimo.

Vargdienių seserų vienuolijai

52. Vienuolija tegu turi tai ypatinga, kad vienuolišką gyvenimą mokėtų jungti ir derinti su artimo meilės darbais. Todėl, pildydamos Evangelijos patarimus ir bendrai, kiek tėra galima, gyvendamos, tegu rūpinasi save tobulinti tobulu pildymu savo padarytųjų įžadų ir savo regulų, bet drauge, po tiesiogine Vyskupų valdžia, tegu užsiima ir kitais gailestingumo darbais, idant tą šventumą, kurio siekia, apverstų tikinčiųjų gerui ir jų dvasios naudai ir tuo būdu gilų Dievo darbų svarstymą suderintų su veikliu apaštalavimu geriems darbams daryti (Pius X, *Act. A. S.*, p. 5 an. 1913). Tegu stengiasi visur kelti liaudies tikėjimą ir maldingumą, atitaisyti krikščionišką dorą, didinti taiką ir kitas kito meilę visuomenės sluoksniuose, klystančius vesti į gerą kelią, nemokančius pamokyti tikėjimo paslapčių, vaikams dėstyti krikščioniško katekizmo dėsnius, stropiai užsiimti meilės darbais, būti pasiruošę visokiam geram darbui ir visame duoti Vyskupams įmanomos pagalbos, bet drauge tegu pildo ir saugoja Vienuolijos regulas ir bendro gyvenimo priedermes (Pius X, *Act. A. S.*, p. 5, an. 1913).

53. Tegu išmoksta veikti žmones per žmones, jų tarpe per draugijas ir geros valios žmones.

54. Tegu tad rūpinasi geros valios žmones lavinti, auklėti ir telkti į draugijas, idant su jų pagalba ir per juos galėtų daugiau gera padaryti Bažnyčiai ir visuomenei. „Kiekvienas, kam rūpi įstatymas, tegu eina paskui mane" (*1 Mak* 2, 27). Todėl Vienuolija ir tai tegu turi ypatinga, kad apaštalavimą ir kitus gerus darbus darytų per kitus geros valios asmenis, idant kur seselės sunkiai arba visai negali įeiti, ten Evangeliją įneštų pasauliniai žmonės.

III. SVARBIAUSIOS PATVARUMO SALYGOS

Abiem vienuolijoms

55. Tvirtai ir nepajudinamai laikytis Bažnyčios, jos Galvos Romos Vyskupo ir visos katalikų hierarchijos; su Bažnyčia būti vienos minties, o per Bažnyčią ir Bažnyčioj laikytis Dievo ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, kad Jėzus būtų viso mūsų gyvenimo centras.

56. Iš stojančių kandidatų priimti tik tuos, kurie jau pirma yra nužiūrėti ir išbandyti; pašalinti tuos, kurie pasirodo esą netikę. Labiausiai reikia žiūrėti, kad kandidatai būtų sveiko proto ir geros valios žmonės, kad jie duotųsi mokyti, vesti, prižiūrėti, įspėti, pataisyti ir kad mokėtų klausyti.

57. Bendrai išdirbti ir lavinti pašaukimus, o ypač auklėti ir mokyti savuosius, pirmiausia dvasios dalykų ir tobulybės kelio, o paskui – gerai eiti savo pareigas; didžiausias Vienuolijos rūpestis turi būti – išlavinti žmones visiems Bažnyčios reikalams, nesigailint nei darbo, nei lėšų.

58. Visiškas neturtas be jokios nuosavybės.

59. Smarki drausmė ir laikymasis Regulų, visiška klusnybė ir gera, stipri organizacija ir administracija tiek atskirų Namų, tiek visos Vienuolijos.

60. Priesaika ištesėti savo pašaukime ir jį pildyti, nepaisant jokių sunkenybių ir visuomenės sąlygų.

61. Ištikimumas svarbiausiose dvasios pratybose: dažna išpažintis, mąstymas, sąžinės sąskaita, metinės ir mėnesinės rekolekcijos, dažni ugningieji aktai ir bendrai išvidinio gyvenimo lavinimas bei ugdymas.

62. Mėnesinė apyskaita tiek išorinio, tiek išvidinio gyvenimo.

63. Tarpusavio meilė ir dvasios vienybė, broliškas vienas kito pamokymas, pataisymas ir prižiūrėjimas nepataikaujant ir nedovanojant jokiai paklaidai ar ydai.

64. Dažnas atskirų vienuolynų lankymas.

65. Dažnas susirašinėjimas tarp Vyresniųjų ir žemesniųjų ir bendrai tarp savęs, kiek tai leidžia aplinkybės.

66. Karštas noras sielų gelbėti, sujungtas su išsižadėjimu savęs, su darbštumu ir dvasios tvirtumu.

V. D. D. G. ir N. P. Švč. P. M. Š.

TURINYS

Trys pratarmės 3

I. Tarptautinis teologinis simpoziumas
ŠVENTUMAS VISIEMS PAGAL ŠV. PRANCIŠKŲ SALEZĄ IR PAL. JURGĮ MATULAITĮ
(2001 01 25 – 27 Vilnius – Kaunas – Marijampolė)

Kun. lic. Vaclovas Aliulis MIC, **Simpoziumo užuomazga ir eiga** 9
Vysk. dr. Jonas Boruta SJ, **Dvasingumo teologijos vieta teologinių mokslų visumoje** 13
Mgr. lic. Elżbieta Matulewicz, **Šventumo esmė pagal pal. Jurgio Matulaičio mintį** 16
Kun. prof., habil. dr. Stanisław Urbański, **Pasauliečių kelias į šventumą pagal šv. Pranciškų Salezą ir pal. Jurgį Matulaitį** 31
Kun. doc. dr. Vytautas Brilius MIC, **Bažnyčia – šventumui įpareigojanti institucija** 42
Mgr. lic. Elżbieta Matulewicz, **Malda – visuotinė krikščionio pašventimo priemonė pagal palaimintąjį Jurgį Matulaitį** 52
Mgr. lic. Elżbieta Matulewicz, **Palaimintojo Jurgio Matulaičio mistika** 71
Kun. prof. habil. dr. Stanisław Urbański, **Dviejų didžių šventųjų didybė: šv. Pranciškus Salezas ir pal. Jurgis Matulaitis** 92
Genovaitė Gustaitė, ***Vince malum in bono*** 104
Kun. prof., habil. dr. Stanisław Urbański, **Pal. Jurgis Matulaitis – didis Dieve dabartiniais laikais** 111
Mgr. lic. Elżbieta Matulewicz, **Šventumo įgyvendinimas tarnaujant Dievui ir Bažnyčiai** 121
Kun. lic.Vaclovas Aliulis MIC, **Šv. Pranciškaus Salezo šventumo pedagogika** 145
Mons. doc. dr. Vytautas Steponas Vaičiūnas OFS, **Dvasingumo ugdymas KTF VDU akademinėje bendruomenėje** 145

II . Tarptautinis teologinis simpoziumas
MEILĖS ĮGYVENDINIMAS ASMENŲ IR BENDRIJŲ DIALOGE – PAL. JURGIO MATULAIČIO TEOLOGINĖ IDĖJA
(2002 10 23 Varšuva)

Ses. dr. Janina Samolewicz SJE, **Ataskaita apie simpoziumą** 155
Kun. mgr. Wojciech Skóra MIC, **Menas mylėti (homilija)** 159
Kun. lic. Vaclovas Aliulis MIC, **Pal. Jurgio Matulaičio veiklos lietuvių visuomenėje istorinis fonas** 163
Kun. dr. Vytautas Brilius MIC, **Bažnytiškumas – pal. Jurgio Matulaičio vienijimosi idėja** 176
Ses. prof. hab. dr. Maria B. Pecyna SJE, **Pal. Jurgio Matulaičio asmenybė ir veikla** 186
Ses. mgr. Eva Orzechowska SJE, **Pal. Jurgis Matulaitis – krikščionio auklėtojo pavyzdys** 197
Dr. Elžbieta Matulewicz, **Visuotinis krikščioniškasis šventumas pagal pal. Jurgį Matulaitį** 216
Ses. dr. Janina Samolewicz SJE, **Teologinė pal. Jurgio Matulaičio idėja – meilės įgyvendinimas dialogo sferoje** 230

III. Teologinis simpoziumas
KRISTUS JURGIO MATULAIČIO VIZIJOJE
(2002 11 11 Liublinas)

Kun. prof., habil. dr. Lucjan Balter SAC, **Palaimintojo Jurgio Matulaičio doktoratas po 100 metų** 249
Kun. dr. Piotr H. Kieniewicz MIC, **Jurgio Matulaičio Kristus – Mokytojas ir Vadovas** 257
Kun. dr. Kazimierz Pek MIC, **Pal. Matulaičio Kristus – Tarnas** 271
Kun. dr. Piotr Smoliński MIC, **Jėzaus Kristaus paveikslas ir įvaizdis pal. Jurgio Matulaičio vyskupystėje** 280
Dr. Elžbieta Matulewicz, **Dievo gailestingumas Jurgio Matulaičio mokyme ir gyvenime** 290

Priedas
MARIJONŲ VIENUOLIJOS IR VARGDIENIŲ SESERŲ VIENUOLIJOS VEDAMOJI MINTIS IR DVASIA

Pal. Jurgis Matulaitis-Matulevičius, **Marijonų vienuolijos ir Vargdienių seserų vienuolijos Vedamoji mintis ir dvasia** 313

Pa-109 **Palaimintojo Jurgio Matulaičio dvasios sklaida.** Parengė kun. Vaclovas Aliulis MIC – Kaunas, Marijonų Taikininkų centro leidykla, 2003. – 336 p.

Kaunas, Marijonų talkininkų centro leidykla, 2003

Knygoje pateikiami Lietuvoje ir Lenkijoje įvykusių teologinių konferencijų – simpoziumų medžiaga ir keli papildomi pranešimai.
Pirmojo, tarptautinio simpoziumo tema – Šventumas visiems pagal šv. Pranciškų Salezą ir pal. Jurgį Matulaitį. Nurodomos tų dviejų žymių dvasinių mokytojų minčių sąsajos ir jų aktualumas.
Antrojo, taip pat tarptautinio simpoziumo tema – Meilės įgyvendinimo asmenų ir bendrijų dialoge pagal pal. Jurgį Matulaitį.
Trečiasis simpoziumas – Kristaus asmuo bei pasiuntinybė pal. Jurgio Matulaičio vizijoje. Ji papildo pranešimas Dievo Gailestingumas to paties Palaimintojo vizijoje.
Priedas – palaimintojo Jurgio Matulaičio kūrinys „Marijonų vienuolijos ir Vargdienių seserų vienuolijos Vedamoji mintis ir dvasia".

PALAIMINTOJO JURGIO MATULAIČIO
DVASIOS SKLAIDA

Sudarė ir redagavo *kun. Vaclovas Aliulis MIC*
Lenkų autorių pranešimų tekstus vertė *Teresė Danguolė Šniūrevičienė ir kun. Vaclovas Aliulis MIC*
21 sp. l. Užsakymo Nr. 3651
Išleido Marijonų talkininkų centro leidykla, Laisvės al. 101, LT-3000 Kaunas
Spausdino AB spaustuvė „Aušra", 3000 Kaunas